

Mag.
09.69899
Lu

Gode
Borgeres
ædle
Handlinger,
samt
Minde
over
nogle Afsøde
i blandt dem
siden Ildbranden
den 5te Junii 1795.

Hvo kan Sine grant ind i mørke
Cabinetter? Man maae overlade
det til Politikerens store Kæremester
og Sandsiger — Tiden — at lægge
Sagenes sande Sammenhang for Dagen.

4de Bind
1ste Hefte.

Kjøbenhavn, 1796.
Trykt hos Sebastian Popp.

~~09 473~~

~~Lu 42~~

~~g~~

Bd. 4

7239

---

394. Hans Majestæt Kongen har gjort en Indretning her i Staden, som fortiener Borgernes varmeste Taknemmelighed og Erkiendtlighed. Gaderne skulde efter Branden udvides og de offentlige Pladse gives et større Rum, til Hovedstadens Forskionnelse og til de handlende Borgers Fordeel. Saa lidet dette falder i Diet, saa have dog disse Grunde til Gadernes og de offentlige Pladses Udvidelse kostet over $3\frac{1}{2}$ Td. Guld. Denne store Giæld maatte nødvendig fordeles paa Gaardene og Husene, som tillige med Brands Cassens trykkende Afgifter, og deres mange Skatter, vilde blive dobbelt trykkende. Hans Majestæt har til denne Giælds Afbetaling skionket adskillige vigtige Grunde i Staden. Tillige har

han befalet, at Borgernes Formænd skal indrette en Besparelse i Stadens offentlige Udgifter, som længe har været nødvendig, til at kunde afbetale denne Sum, og til at kunde svare dens Renter. De skal tillige søge, at forøge de offentlige Indtægter, deels ved en og anden muelig sigtende Forandringer i de Kilder, hvoraf Indtægterne udslyde. Formedeist denne Indretning har Kongen befalet, at ingen Fordeling paa Stadens Huse og Gaarde maae have Sted. Han har anordnet en Commission, som skal besørge Erstatnings Summen afbetalt, og aarligen afgive Beretningen om Fremgangen hermed, som endnu er det beste. Denne er paalagt, at slutte Forening om Stadens Grunde uden for dens Bolde, naar de blive fæsteledige, eller og om nu værende Fæstere ville affaae deres Fæster; men dette giøre de aldrig, og Skade for denne Indretning, at Borgernes Formænd have fæstet de fleste Jorde paa Livs Tid, og de have selv Sæde i Raadsfor­samlingen, nogle af disse, som have fæstet disse Jorde. De have søgt Fordele, og de ville søge Fordele, og sætte en langt anden Taxation paa deres fæste

de

de Jorder, end den Land-Inspecteur og Taxations-Mænd, som dertil ere antagne. Disse Jorder, som tildeels ligge øde, ufredede, og ere brugte til Græsgang, og nogle til Høestæt og til Agerdyrking, og beløbe sig over 2000 Td. Land, skal fredes og fremdyrkes til almindelig Nytte. Regner man nu, at hver Td. Land giver 10 a 12 Fold, saa vinder Stadens Agerdyrkere 1 Td. Guld heraf om Aaret, og smør de deres Ager med de olieagtige Oele, som faaes fra Borgeres Latriner, vil denne Rigdom, der som oftest er styrtet ud i Havet, og gjort Canalerne muddrede, hvor Strømmen har kundet ført det ind, vist give $\frac{1}{2}$ Td. Guld til om Aaret. Det er ikke at tvivle om, at Commissionen strax til dette Foraar vil see de udyrkede Jorde, som ligge paa Almager uden for Stadens Volde, optagne under Agerdyrking, og vilde Commissionen affatte en vis Plan, og inddele den i 10 eller 20 Jordlodder, og bortselge dem, da skulde vi see det øde Almager forshnet med Beboere. Det kommer nu an paa, om denne Commission, som næsten alle have Sæde blant Borgernes Formænd, have

landlige Indsigter, eller kan finde gode Raadsgivere, der vil lede dem til det Almindeliges Nytte. Den bestaaer af 7 Medlemmer, som kan ved Pluraliteten under Valotaxion faae deres Meninger bestemte. Nu ville vi læse den Efterretning, som de have meddelet os herom.

Til Betryggelse for Kiøbenhavn, i Tilfælde af herefter muelig Ildsvaade, og til Bequemmelighed, Orden og Ziir for Staden, har Hs Majestæt Kongen efter foregaaende Undersøgninger, og derpaa grundede Forslage befaleet: at visse Gader og offentlige Pladser i de afbrændte Qvarterer skulde udvides, og Brandanstalterne forbedres — Grundene til Gadernes og de offentlige Pladsers Udvidelse have ikke kunnet udlægges uden fuld Erstatning til Grundeierne, og Brandanstalterne kunne ikke forbedres uden visse nye Indretninger og Redskaber. Begge Dele fordre en Bekostning af omtrent 330,000 Rdlr., maaskee derover. For at forekomme denne betydelige Sums Fordeling paa Stadens Gaar

Gaarde og Huse, hvis Udgifter formedelst Ildbranden i andre Henseender nødvendigen have maattet søges, har Hs. Majestæt skienket til Staden adskillige betydelige Grunde, som efterhaanden ville blive bortsolgte, og derhos befalet: at det øvrige til Summens Afbetaling og Forretning, saalænge og saavidt Afbetaling endnu ei er skeet, skal søges tilveiebragt, deels ved Besparelse i Stadens offentlige Udgifter; deels ved Forøgelse i dens offentlige Indtægter; deels ved en og anden muelig og til Stadens og det Almindeliges Gavn sigtende Forandring i de Kilder fra hvilke Indtægterne drages. I Forudsætning, at disse Forandringer, i Forening med de allernaadigst tilstaaede Kongel. Understøtninger, kunne fremvirke et Afbetalings- og Rentesfond, som i en vis Grad af Aar afdrager Capital og Renter, skal, efter det Hans Majestæt udtrykkelig har tilkiendegivet, ingen Fordeling paa Stadens Huse og Gaarde i forbemeldte Henseende finde Sted. — Til at indrette Afbetalings- og Rentesfondet, samt at bestyre saavel Fondet

selv, som hvad dertil er henlagt, har Hans Ma-
 jestæt befaleet os, at træde sammen i en Commis-
 sion, som skal vedvare saalænge indtil Erstat-
 nings-Summen er afbetalt, og imidlertid aar-
 ligen afgive Beretning om Fremgangen. Blandt
 de Forretninger som Commissionen saaledes for
 en Tid ere paalagde, er den og bemyndiget til at
 slutte Foreninger om Stadens Grunde uden for
 dens Bolde, naar disse blive fæsteledige, eller nu
 værende Fæstere ville frivilligen afhandle om an-
 dre end de hidtil værende Vilkaar for deres Bes-
 iddelse. — Dette finder Commissionen fornødent
 herved, til Underretning for enhver som det ved-
 kommer, at bekiendtgjøre, og seier til, at da den
 ikke seer sig i Stand til, med Sikkerhed at gaae
 frem i Afhandlinger om bemeldte Jorder med vi-
 dere, med mindre den har paalidelig Underret-
 ning om sammes indvortes Beskaffenhed og Værd
 i Forhold til hinanden, samt i Forhold til den
 Afgift som deraf nu svares, saa har den draget
 Omhu for, at en Taxations- eller Boniterings-
 Forretning over alle Stadens Jorder af en kyn-
 dig Land-Inspektør, med tiltagen Taxations-
 mænd,

mænd, foretages. Om Tiden naar denne Forretning begynder og gaar frem, bliver enhver Bedkommende, fra Stadens Ræmmerkontoir givet Varfel. — I øvrigt undlader Commissionen ikke at melde offentlig, at Hensigten med hiin Forretning, saavel som med alt hvad andet i Henseende til Stadens Fæste-Jorder fra Commissionens Side maatte foretages, ikke er eller kan være, at svække nogens lovlige Ret til den Besiddelse ham ved behørig Adkomst er forsikret, eller for den Tid, i hvilken den er ham forsikret. Forandringerne, som tilsigtes, forudsætte frievillige Foreninger med nu værende Besiddere eller Bestemmelser for de Tilkommende, naar de nu værendes lovlige Besiddelses Tid udløber. — Wiskaarene for disse Foreninger m. v. formenes at kunne blive saadanne, at saavel Besidderne som Staden dermed kunne finde sig tiende; og overalt er det et Hoved-Niemed, at Stadens frugtbare Kattesfrie Jorder, omtrent 2000 Lønder Land kunne, det Almindelige til Gavn, end mere blive fredede og fremdyrkede.

Commissionen for de Fonds, som ere henlagte til at afbetale de til Gadernes Udvidelse afkjøbte Grunde m. v.

Urne. Flindt. Malling. S. Lange.
C. W. Lange. E. Larsen. J. Lauriksen.

Da endeel af de brandlidte Borgere, som enten ikke havde Evne, at opbygge deres Huse, eller ikke Lyst til at bygge, fordi Materialerne og Arbeidsfolkene vare saa dyre, og enhver Borger, som bygger, maae give Tractament til Arbeidsfolkene i Douceur, foruden deres accorderte Løn, ei allene, naar Tømmeret reises til Taget, men endog naar Tømmeret lægges til hver Etage, og da Muur- og Tømmermesterne have udbedet sig, at den maatte gives dem i Penge, til deres Evenne, da ellers mange iblant dem drikke sig fulde, komme op at slaaes, og ved Sværmerie forsømme endeel Arbeidsdage, saa kiender man den Borger, som til Tømmerets Lægning har givet til 1ste Etage 40 Rdlr. i Douceur, 32 Rd. til anden, 24 Rdlr. til 3die, 16 Rdlr. til 4de, og da ingen Borger er bleven fritaget fra denne

fries

frievillige, men i sig selv afvungne Gave, saa have mange solgt deres Grunde til andre Borgere, og til endeel Fremmede, som komme her til Staden, for at bygge og nedsætte sig. Disse, som have kjøbt Grundene, have endnu ei anmeldt sig, for at bekomme Erstatning imod Afregnings Bevisernes Aflevering; men tænke, at lade det henstaae, fordi deraf betales kunns saa lidet contant, og det øvrige afgjøres ved udstædte Obligationer, saa have Borgernes Formænd ladet dem indkalde af 17de August ved denne udstædte Bekiendtgjørelse.

Da endeel Eiere af de afbrændte Grunde, som afstaae samme, enten hele eller for en Deel til Gadernes og de offentlige Pladsers Udvidelse, og angaaende den dem derfor tilkommende Erstatning have erhholdet Afregningsbeviser, ikke endnu, naaget de i disse Aviser skeete Indkaldelser, have meldt sig for at bekomme Erstatningen, imod Afregningsbevisernes Aflevering, paa den derudi ommeldte Maade udbetalt, deels udi Obligationer, som af Magistraten paa Stadens Begne med Kongelig Garantie udstædes, og deels Contant,

saa

faa vilde de behaage jo før jo hellere, herester hver Onsdag Formiddag fra Kl. 9 til 2 Slet, desværre gaende at melde sig paa Postgaarden udi de Magistraten der overladte Bærelser; dog vil det være fornødent, før end nogen Udbetaling skeer:

1) At de med Urtæst af Pantebogen godtgjøre, hvad Hæftelse paa Grunden endnu maatte findes.

2) At de forskaffe Panthavernes Tilstaaelse paa Afregningsbeviset, at disse intet have imod at Betalingen skeer til Eieren af Grunden, og hvor Panthaberne ei ere almindelig bekiendte Folk, maage disse selv møde, og fremvise de originale Pante Obligationer. Desuden vil af de Eiere, hvis hele Grund dem afkøbes i Særdeleshed blive at iagttage:

a) At de derpaa til Staden maage udstæde et lovligt Skøde, hvortil Concept, om forlanges, paa Raadstue-Skrivertouiret kan blive dem forevlikt, og det behøvende stemplet Papir, som af Hans Majestæt dertil er skienket, sammesteds uden Betaling blive udleveret.

b) At

b) At de forskaffe alle til et Skjodes Ting, Inhening sædvanlige fornødne Utskifter fra Bedkommende, om at alle paa Grunden høstende Skatter og Afgifter til sidst afvigte Michaelis ere betalte.

c) At de aflevere deres paa Grunden havende saavel seneste som ældre Skjoder, Maalebreve og øvrige Udkomst.

d) At de besørge at Panthaberne aflevere deres Obligationer i Pante, Contoiret med Paategning til Udskiftelse for saavidt Grundenes Afhandelse angaaer.

e) At de af dem, som ikke imod Decourt af den bestemte en Trediedeel af Godtgjørelsen for Fundamenterne, selv vilde benytte de i samme værende Materialier, med en Attest fra Muurmesterne Thom, Lange marck og Hans Møller, som til at eftersee saadant af Hof, og Stadsretten ere udmeldte, maae godtgjøre, at deres Fundamenter endnu findes ubeskadigede, og at
Grund

Grundten for Rudera er ryddeliggiort saaledes som de dem meddeelte Afregningsbeviser tilholde, hvilke Attester bemeldte tvende Muurmestere paa Forlangende efter foretaget Estersyn uden Betaling meddele. Af de Ciere, som allene afgive en Deel af deres Grund, vil derimod end videre fordres:

1) At de paa Afregningsbeviset meddele Tilstaaelse om, at de for den afkøbte Grund have imodtaget den derudi bestemte Betaling, hvilken derefter som Udkomst for Staden bliver ringlyst.

2) At de med Attest fra Inspecteur Knobelslauch, som han uden Betaling meddeler, godtgjøre, at det af Fundamenterne, som udi Gårdens Broelægning kunde være til Hinder, er efter den ved Afregningen indgangne Forpligt besørget borttaget, hvilket efter Broelægnings-Commissionens Bestemmelse bør skee til en Dybde af 15 til 16 Tommer under Gårdens Overflade, samt at Grunden, efter at de derpaa værende Rudera

ere borttagne med Gruus eller Jord lige med
Horisonten er opfyldt.

Kjøbenhavn Raadstue d. 17 Aug. 1796.
Oberpræsident, samt Borgemeistere og Raad.

Brand-Cassen gjør mere og mere Frem-
gang i sin Sikkerhed ved den mere antagne Or-
den, Husenes nye Forsikring, Kongens Tilskud
og Patrioters Understøttelse. Den var allerede
fallerende og skyldte 21 Td. Guld, som den ikke
kunde betale, en Gield, som efterhaanden maae
afbetales eller liquideres. Narvaagenheden af
6 Directeurer, som skal skifte med at være nær-
værende paa Contoiret, vil hindre den tilforn brug-
te Underfløb til Cassens Svækkelse, og hvori be-
stod denne, i at taxere Husene, saa høit, som
de Byggende forlangte det imod en Douccur af
10 a 20 Rdlr. og mere, for at faae desto høiere
Prioritet og Laan af offentlige Penge til Staa-
dens Tab og til Brand-Cassens Tab ved en op-
kommet Ildbrand. Havde denne høie Forsik-
ring ei havt Sted, saa havde Cassen maaſkee ingen
Gield havt og Borgerne kunde have været befrie-

de fra den trykkende Skat $\frac{4}{10}$ til Brand-Cassen. Brand-Cassens Svækkelse bestod og deri, at dens Penge bleve som oftest udslaante til dem, som ved et Krigspuds havde forhvervet sig ovenneldte Taxation, og derved kunde faae 1 eller flere 1000 Rdlr. mere til Laans, og derfor gierne gav Under-Betienten 50 eller 100 Rd. i Douceur.

Brand-Cassen vover og forbedrer sine Billaar, naar dens Directeurer give Agt paa Casse-Beholdningen, vaage over, at Taxationen overfliger ei Eiendommens Værdie, og at Underbetienterne ved Contoivet ansee ei Cassens Penge for sine Penge ved Udslaanet. Kongen styrker dens Credit ved det aarlige Indskud af 35000 Rdlr. Patrioter styrke den ved sin giorte Credit, saaledes har Hr. Professor Abraham Kalkhoffet den og Borgernes Formænd til deres udstædte Obligationer for de købte Grunde 160000 Rdlr. til 11te Junii 1796, og dette Skrifts Redacteur har forskaffet dem 900 Rdlr. som ere udsatte hos dem i smaae Obligationer paa 25 Rd., 50 Rd. og 75 Rd. Naar hver Professor og

Stu:

Student efter sin Vone vilde bidrage til Laan til denne Cassé efter den Formue eller det Bekjendtskab, som de have imellem Familier, saa var Heisskolen allene istand til at give disse Casser af den Credit de behøve, uden at have nødig, at tøre de Ed. Guld, som den selv haver at ruge over. Hvor meget mere kunde den borgerlige Patriotisme bidrage til denne Cassés Færdeel og Credit, naar de vilde understøtte den med sin Formue; men der er et gammelt Had indgroet hos de fleste iblandt dem mod denne Cassé, og de hnde ikke Contor-Berienterne. De hnde ikke disse, fordi de kunde tilforn ikke faae deres egne Penge, at Laane, uden en, alt for stor en Soie i deres egen Pung, og de paaستاae, at der burde have været langt større Capital i Cassen, isald de havde modtaget offentlig Regnskab for deres Capitaler. Det barsfredske Partie er endnu stærk af Borger-Antallet, som fordrer Regnskab efier alle Cassers Brug og Ansvar og ordentlig Balsg af Borgerne selv, og ikke af noget Aristocratie iblant dem. Kongen har og selv befalet, at de skal til Nxt Aar give et trykt Exempler til hver

Borger, som skal indeholde Brand-Cassens Credit og Debet, og vise dens Hoved-Balance.

Endelig vover Brand-Cassens Credit dagligen ved den nye Forsikring af Slotte, Palaier og store offentlige Bygninger, og af de mange nye bygte Huse, som strax forsikres, naar de komme under Tag; thi Husets øvrige Værdie af Indtømmeret, Beklædningen og Børelsernes Indretning, skal man let bestemme efter Husets Størrelse af Fag, naar man har taxeret og vurderet nogle opbygte Huse efter sine Etager og Fag.

For at styrke sin Credit, tager Brand-Cassen 35 pro Cento af de Capitaler den udbetaler, nemlig 10 for Fundamenterne, og 10 fordi det har det fornødent, og 15 for contant Betaling. Dette udgjør omtrent 16 Rd. Guld Fordeel af den lidte Skade. Da denne Fordeel ansees for stor, have adskillige tilbudet sig at Laane de Brandlidte Penge paa billigere Billaar, og modtage Obligationerne og Annuiteterne for bedre Betaling.

De første Renter betalte Brand-Cassen sidste 11 December. Dens Foresatte igientog derved igien deres Bekjendtgjørelse af 30 November 1795, indtil den 7de September 1796, som vi her maae læse.

Da den anden Termin til Erstatning for Brandskaden den 5te til 7de Junii sidst. med Renter af Annuiteter og den tilgodehavende constante Erstatning og Indbetalingen af den nye Tilskud efter den Kongl. Bekjendtgjørelse og Anordning af 17de Julii næstefter, saavel som Renternes Udberaling af Kiøbenhavns Brandsforsikring udgivne Obligationer og Modtagelsen af Renter af de udslaante Capitaler, tager sin Begyndelse næstkommende 11 December, saa finder Directionen fornødent, at igientage sin Bekjendtgjørelse af 7 September sidst., i Henseende til det, som Nødvendigheden byder derved at iagttage til Sikkerhed paa alle Sider, og den fornødne Orden i Forretningerne:

1. Ingen Erstatning kan erholdes, hverken contant eller Annuitets-Beviser, ei heller de i denne Termin forfaldne Renter af den tilbagestaaende Erstatning i contant fra 11 September med 4 pro Cent, og i Annuiteter fra 11 Junii med 3 pro Cent, uden vedkommende Pantroverses skriftlige Samtykke under Haand og Segl, hvortil, saas vel som til Dviteringerne, trykte Blanketter daglig kunne afhentes paa Contoiret.
2. For at have Visshed om Pantebehæftelserne, maae enhver Skadelidt for sin Eiendom tilveiebringe Attest af Pantebogen, som efter Directionens Forestilling til det Kongelige Danske Cancellie, i Følge Rescript til Kiebenhavn's Hof, og Stadsret udleveres uden Betaling.
3. Fra Embedsmænd her i Staten, som forestaae offentlige Midler, og hvis Underskrift og de dem anfortroede Instituters
Segl

Seel er bekiendt, kan det underskrevne Samtykke med vedkommende Instituts paa trykte Seel være tilstrækkeligt; men ved andre ubekiendte Pandthaveres Samtykke maae tillige forevises den originale Panteobligation, som af Forsikringens Bogholder paaetegnes at være foreviist. Fraværende Panthavere, hvis Obligationer ikke kunne forevises, lade deres Samtykke forsynes med Attestation af Stedets Notarius Publikus.

4. Den Pandthaver, som selv vil modtage den forfaldne Erstatning og Renterne, foreviser sin originale Panteobligation paa Consoitret, hvorpaa da den udbetalte Capital og Rente affrives, og ellers med Attest af Pantebogen forholdes, som foran er meldt. Er derimod flere Panthavere i een Eiendom, og anden eller tredie Panthaver melder sig om Betalingen, maae han derom tilveiebringe de andres Samtykke, ligesom foran er sagt om Eieren.

5. Vil den, der saaledes har godtgjort sin Ret til at modtage Erstatning og Renter, lade den contante Betaling henstaae hos Cassen efter den Indbuddelse, Directionen forhen har gjort i Aviserne, saaer han imod sin Dwittering Directionens Obligation for saameget af Summen, som lader sig dele i 25, lydende paa 4 pr. Cento aarlig Rente og et Fierdingaars lovlig Opsigelse, og Resten i Penge. Men hvad ellers maatte blive uaffordret i Terminen, bliver in Deposito pr. Caffe, uden at deraf nogen Rente svares.

6. Til Bequemmelighed for dem, som med deres Panthaaberes Samtykke maatte have optaget Paaen paa deres Afreagnings-Beviser, forlanges disse Beviser ikke foreviste ved Udbetalingen af den forfaldne Erstatning med Renter, sænd den sidste Udbetalings-Termin da de leveres tilbage; men man vil, uden paa Afskrivning-Beviset, lade sig

sig nøie med Dvittering for det, som udbetales, eller modtages i Annuiteter. De, som enten have laant paa noget af disse Beviser, eller siden vilde giøre Laan derpaa, vilde derfor selv iagttage deres Sikkerhed.

7. Saavel Udbetalingen af den contante Erstatning og de deraf og af Annuiteterne forfaldne Renter, tillige med Renter af de udgivne Obligationer mod Dvittering og disse Obligationers Foreviisning til Rensens Afsskrivning som Udlevering af de anordnede Annuitets-Beviser, begynder første Kommende 11 December, og vedvarer daglig alle Søgnedage til Maanedens Udgang fra Kl. 9 til 12 om Formiddagen i Dispatcheur Langbergs Gaard No. 99 paa store Kjøbmagergade, lige for Sillegaden i anden Etage til Gaden. De, som lade denne Tid gaae forbie, kunde ikke siden werde expederede, førend de øvrige Forretninger tillade det. Annuiteternes Transportering og

Deling begynder med Januarii Maaned
 næstkommende Aar paa den i Placaten af
 31 August sidstleden bekiendgjorte Tid.

8. De Huuseiere, der ere i Begreb med igien
 at opbygge deres afbrændte Steder, og
 maatte ønske foruden den i Terminen fast
 denne Erstatning efter Directionens Bes-
 kiendtgjørelse af 17 s. M. i samme Termin
 at erholde endeel af deres endda tilgodes-
 havende contante Erstatning i Obligatio-
 ner til 4 pr. Rente, som uden Opsigelse fore-
 falde til Betaling i de samme Terminer,
 mod den contante Erstatning, hvorfor de udstæ-
 des, efter den Kongl. Anordning af 17 Jus-
 lii d. A. skal udredes, maae foruden Attest
 fra deres Bygmestere, om at Bygningen
 er begyndt og fortsættes, dertil forskaffe
 vedkommende Panthaveres særskildte Sam-
 tykke til dette Slags Forflud, hvori næv-
 nes baade de Terminer og den Sum For-
 fludet tilslædes for, som altid maae være
 hele Terminer. Ligesaa maae og de, som
 i denne

i denne Termin ville overlade Brandforsik-
 ringen enten deres hele Erstatning eller en-
 deel deraf, dog altid lige meget i Contant
 og Annuiteter imod 96 Rd. for hvert 100
 Rd., Kongl. garanterede Obligationer til
 3 tre Fierdedele pr. C. Rente, som allene
 fra Directionens Side kunde opsiges, men
 dog alle skulle være indfrieede paa den Tid,
 Annuiteternes Trækning ophører; dertil
 foruden vedkommende Panthaveres sædvane-
 lige Samtykke til den forfaldne Erstatnings
 Udbetaling, forskaffe et særskilt Samtykke,
 som altid maae være for hele Terminer.
 Ligesaadant særskilt Samtykke fra vedkom-
 mende Panthavere tilveiebringes af dem,
 som vilde overlade Brandforsikringen deres
 tilaodehavende Erstatnings Sum i Annu-
 iteter alt eller for endeel, imod en Beta-
 ling strax i rede Penge af 85 Rd. for hvert
 100 Rd. i Annuiteter, hvilke Samtykker,
 saavidt de allene lyde paa endeel af de til-
 godehavende Annuiteter, altid maae være

B 5

for

for hete Terminer. Til disse forskjellige særskildte Samtykker kunde trykte Blanketter daglig erholdes paa Contoiret, og naar samme udstædes og indleveres tillige med det sædvanlige Samtykke til den i Terminen forfaldne Erstatning og Renters Udbetaling, behøves derved ingen anden Attest af Pantebogen om Pantebehæftelsen, end den der følger Samtykket for Terminen; men udstædes og indleveres disse særskildte Samtykker paa nogen anden Tid, maae derved følge nye Attest af Pantebogen. Men da de generale Afregningsbeviser i Henseende til de deri anførte Betalings-Terminer, ved saadant Forsskud fra Brandforsikringen ikke længer blive til Efterretning, saa følger deraf, at enhver som forlanger Forsskud paa nogen af disse Maader, ved Pandthaverens Samtykke tillige maae lade Afregningsbeviset følge, at det bekomne Forsskud tillige med de allerede skeete Udbetalinger, saavel af Erstatning som Renter derpaa kan worde affkrevet. De forbemeldte 4 og 3

Trea

Trefterdedeel pr. C. Obligationer kunne, naar Terminen er til Ende, erholdes deelte i mindre og siden flere mindre igien samles i en større, hvorom det fornødne til sin Tid nærmere skal vorde bekendtgjort.

9. Indbetalingen af de nye Tilskud efter Ansordning 3 og 12 §. saavel som Renterne af Brandforsikringens udlaante Capitaler fra II Junii til II Decbr. indeværende Aar, imødtages ligeledes den II Decbr. og følgende Søndage til Maanedens Udgang fra Kl. 3 til 7 om Eftermiddagen, tilligemed de fra forrige Terminer efterstaaende Premier og Renter. Vedkommende anmodes om at indfinde sig dermed inden denne Tids Forløb, og skulde nogen, for ikke at umaaes saa ofte, hellere ville betale sit Tilskud for 2 eller 3 Terminer paa eengang, modtages ogsaa saadan Betaling forud. Da i øvrigt Restancerne af Premier hæfte paa Eiendommene, saaledes at intet Gliede kan vorde Tingløst, førend Restancerne ere betalte

talte og disse Restancer sølgelig i Tiden kunne forvolde Pands haverne Tab; saa anmodes Pands haverne om til deres egen Sikkerhed i denne 11 December Termin at lade sig forevise Dvittering fra Brandforsikrings Contoiret, naar deres Debitorer indfinde sig hos dem med den forfaldne Rente. Directionen for Kiøbenhavns Brandforsikring den 30 November 1795.

Tetens. Lange. Holm. Skibsted.
Hoftved. Kornbeck. Wedel.

Dette bliver igentaget saa ofte i de offentlige Blade, at det maae udfordre ikke en ringe Capital til dets idelige Bekjendtgjørelse. Da en deel brændlidte Borgere holde dette Skrift, saa skulde det være Redacteuren kiært, om de vil lægge Mærke til disse Brand: Cassens Fordringer, at den kan blive befriet, for at igientage dette ostere. Men hvor ofte de skrive, anmelder og erindre, saa ere der mange Borgere, som slet ikke vil finde sig i disse Indretninger, især naar de skal ud med deres Penge, saa Brand:

Kassens Foresatte maae idelig giøre denne offentlige Erindring.

Da endnu nogle af Huseierne her i Staden ikke have indfundet sig med den ved den 3die og 12 Si i den kongl. Anordning angaaende Stadsens Brandforsikring af 17 Julii sidstleden paabudne Afgift for 11 Septbr. Termin, saa erindres saavel disse, som de, der endnu staae tilbage med Præmier og Renter fra de forrige Terminer dermed at indfinde dem hver Eftermiddag fra Kl. 3 til 6, Onsdag og Løverdage undtagen, paa Brandforsikringens Contoir i Dispatcheur Langbergs Gaard No. 99 paa store Riebmagergade lige for Sillegaden paa første Sal til Gaden. Og da Kassens Udgifter saa nøie ere beregnede efter dens samtlige Indtægter, at Erstatningen for Brandskaden den 5 til 7 Junii d. A. ikke kan bestrides, uden at de paabudne Afgifter i rette Tid vorde erlagte: saa kan Directionens Pligt, at sørge for Erstatningens prompte Betaling til de anordnede Tider, ikke tillade den at

lade

Iade nogen Resistance længere henstaae end til næste
kommende November Maanedes Udgang. Direc-
tionen for Kiøbenhavn's Brandforsikring.

Letens. Lange. Holm. Skibsted.
Hoftved. Kornbek. Wedel.

Det er vist et stort Beviis paa Regjeringens
gode Omsorg for Stadens Borgere, at den har
befalet Borgernes Formænd, at indrette en Bes-
sparelse i Stadens offentlige Udgifter og besørge
Erstatnings Summen afbetalt for de borttagne
Grunde til Gadernes Udvidelse, som ellers maatte
falde enhver Huus-Eier til Byrde.

Da Kongen har det borgerlige Vel her i
Staden til Formaal for sin Opmærksomhed, saa
yttre endnu Borgerne et Ønske for deres Konge,
som ingen af deres 32 saa kaldte eligerte Mænd
endnu have foredraget: Om deres vigtigste Penge-
Summer, som de eie i Staden, nemlig i Ober-
Formynderiet og i Brand Cassen maatte ei laanes
til dem selv efter en bestemt Orden. Denne
Orden, at ei allene den laante Sum bliver $\frac{2}{3}$ af

det,

det, som Huset er forsikret og taxeret for; men tillige, at det bliver bestemt; hvo, der nu maae laane, hvo, der skal understøttes, og hvem det skal nægtes. Oberformynderriet har altid en Omfætning af 6 Td. Guld, som idelig forandres ved de Arve-Midler, som udbetales, og som modtages for Myndlingerne. — Brand-Cassen har endnu mange flere at udbetale og modtage, og omendskjønt den herefter skal betale paa sin Giæld, saa har den dog altid endeel Capitaler at udsætte. Hverken af Brand-Cassen eller af Formynderriet har nogen Borger tilforn kundet faaet nogen Capital, til at indsætte i Huus uden ved Accord, ved Douceur, og Bestikkelse, og slige ulovlige Midler, som er enkelt Person til Fordeel, men skader det Almindelige. Det skader Brand-Cassen selv, om det skulde kunde gaae med Taxation og Burdering, som tilforn om de kunde faae en høiere Taxation, end Husets Værdie, og en større Prioritet i samme, og det skader den Laanende, som maae bruge ulovlige Midler, for at faae dem. Bruger den Laanende

intet ulovligt Middel, saa er det en utaaelig Undertrykkelse, at en eneste af deres egne Betientere skal være Herre over dem alle og over deres Pung. Medoctrineuren sigter ingen Person, hverken af de, som nu tiene, eller som have tient. Han holder sig til Sagen selv, og vil have Misbrug, som Aristocratie, og Usurpation have indført imod Kongens Villie og Lovenes Fordring. Til Forsikring for Betienterne, som fornærværende ere ved Brandkassen og ved Oberformynderskabet, at det ikke er disse Personer, som fornærværende siates, kunde anføres, at man veed ei allene Brandkassens Giæld, men at Oberformynderskabet har laant 1 Ed. Guld, og skylder endnu mere. Imidlertid er det ei allene disse Cassers Betiente, men Enhver som har Penge under Hænde, og har med Credit-Væsenet at bestille, maae vogte sig, at det ei gaaer ham, som Judas med Pungen, der lod sig forlede af Gierrighed. Man finder næsten aldrig nogen, som haver en offentlig Casse at forvalte, at han jo gjør sig den saa fordeelagtig, som han kan. Alle Commissionairer giere sig jo den Fordeel, som de kan af de Penge,

som

som ere dem anbetroede. Kiøbenhavn er ligesom Paris fuld af Agioteurs. Den, som vil laane Penge, veed i Forveien, at det er forgiøves at forespørge derom, at anmode eller forsøge Laan paa lovlig Pant, uden at komme med den krumme Haand, eller gjøre prægtige Løfter om en sand Erkiendtlighed. Redacteuren har selv prøvet det. I adskillige Tids Perioder har han havt Penge for Venner og Bekiendtere, at udsætte. Naar han bekiendtgjorde det i Avisen, saa stimlede de Laanende til i nogle Dage. Endog i den gyldne Tids Alder, før Ildbranden, ja før Kongen begyndte at laane smaae Capitaler, tilbød en Brændesætter, som havde et lidet Huus i store Strandstrædet, at give sit Huus til Underpant, og 3 Favne Brænde i Douceur, for at laane 300 Rdlr. og hvert Aar 2 Favne i Douceur, foruden Renten til Prioritets Herren. Han fik dem ikke. Enke Fruer have skrevet og tilbudet 10 Rdlr. alleneste for at faae Forssud af deres Enke Pension paa 50 Rdlr. et Par Maas neder forud. De havde gierne givet 25 Rdlr., naar de kun kunde faaet fat paa lige saa meget.

Og de, som skulde have 200 eller 400 Rdlr. tilbøde endnu mere. En Smedker, en arbejdsom og ordentlig Mand, vilde laane 1200 Rd. og til at købe sig et Huus, og tilbød en god Douceur, og mig lige saa meget i Rente, hver Aar, som han betalte til Pengenes Eiere; men han fik dem ikke. De bleve laante for intet til en fattig Mand paa Christianshavn. Jeg ansaae det for Uret, saa let at komme til Pengene. Jeg spurgte ham, hvorforsø han vilde betale saa meget. Jo han vandt derved. Han betalte 70 Rdlr. i Huusleie, og naar han købte det Huus, som han havde i Sigte, saa kunde han have Huusleien frie, og 70 Rdlr. i Fordeel, og paa disse Bilskaar laante han Pengene hos en Anden, og købte Huset. En Vintapper laante af mig 500 Rdlr. paa Bærel. Jeg tog ingen Douceur, ingen Fordeel, men naar Bærelen skulde betales, og han vilde fornye den igien, og naar jeg ikke vilde, og intet vilde tage, saa fandt jeg en Forøring paa mit Bærelse. Han gjorde Opbud, men havde en redelig Paarørende til Cautionist, som betalte Laanet. Saaledes kunde jeg opregne mang-

mangfoldige af flige Handlinger og Tilfælde, som jeg selv har erfaret, hvoraf jeg veiledes til, at fæste Troe til det, som andre fortælle mig om Handelen med Penge. Nu Ildbranden har fortæret saa meget — nu Brand-Cassen har mindre, at laane ud — nu saa mange skal bygge, og behøve Penge, nu er det den beste Tid for Commissionairs at fiøre, nu Bognen smøres saa vel, og løber saa let.

Borgerne, som behøve at laane Penge af deres egne Casser i Formynderiet og af Brands-Cassen, yttre derved det Duffe, at en Protocol maatte ligge aaben paa Contoret, hvori var anmeldt de Penge, som vare optagne og bleve udlaanede til Terminer. Enhver Borger, som vilde modtage Penge, for at sætte i deres Huse, indskrev deres Navne i en Protocol, og den Sum de forlangte, den 11 Martii og 11 September. Vare der flere, end, som der vare Penge til, saa kastede de Lod derom sidst i Maaneden, saa var ingen Borger fornærmet, saa kunde ingen blive udsuget, saa var Penge det de skulde være,

og ikke et Middel til Undertrykkelse og Uretfærdighed.

Kongen kan hverken ved Love, Domme eller Straf, hæve denne almindelige Udsugelse med Penges Brug i Under-Køb, Douceur, forholdet Renter; men der er et andet Middel, hvorved han kan forekomme dette her i Staden. Ligesom han laaner Penge selv af de rige Borgere, saa skulde han oprette en Laane-Casse. Af denne kunde enhver Borger modtage Laan mod Hypothek eller Caution. De, som vilde opbygge Huse, skulde for Husets $\frac{2}{3}$ Deels Værdie modtage Laan for 4 pro C., og forbinde sig at betale 1 a 2 pro C. af Capitalen. De, som afbetalte 2 pro C. om Aaret, skulde have Pengene for $3\frac{1}{2}$ pro C. Denne Indretning i Staden hæmmede Udsugelsen mere, end Lov og Dom, og Riis og Brændemærke.

Bygningerne vore alt mere og mere mod Sommerens Aftagelse. De brandlidte Borgere søge Skiul mod det nærmende Efteraars Kulde

Kulde og Regn. Deres leiende Familier, som skal indflytte i deres fæstede Værelser, forlange dem til Flyttetiden særdige, og i manglende Fald trække Borgerne ikke deres Leie, som skalde svare deres Renter af de Penge, som de have laant, til at opbygge deres Huse, og just de i denne Maaned ere hermed syffelsatte, nemlig i September, standser Arbeidet gandske i 3 Ugers Tid, da de tydske Muursvenne blive urolige, ligesom Tømmersvømmene bleve for 2 Aar siden. Disses Urolighed for Branden havde saadan en Indflydelse paa det Almindelige, at Flyttedagen maatte udsættes, hvad maae da ikke denne have i denne Tids Periode? Borgerne sege om Flyttedagens Opsættelse, og andre igien at det ikke maa skee, men at man vil leve efter Forordningerne. Borgerne i den gamle Deel af Staden, som skal hviite, gibse, panele og udpynte deres Værelser med Papiir eller smukke Tapetserier, faae ikke Tid til dette Arbeide. Værelserne blive derved vaade og fugtige og usunde for deres Beboere — De som skal flytte, jo længere det udsættes for dem, jo vanskeligere bliver Bei-

ret, og aabner Himmelens Sluser sig med Vand og Sneefog, saa har saadan et Flyttedags Veirsligt sin Indflydelse paa Sundheden og de herskende Sygdomme om Vinterne, især for de Fattige, som faae et lidet Bærelse, der ikke have Brænde, og hvis Sengedyner blive vaade.

Paa den anden Side maae man og have Hensyn til de Brandlidte, for hvilke Retfærdigheden, Billigheden og Medlidenheden raaber høit, at de ikke med deres Familier bør i nogle Uger eller Maaneder mangle Huuslye, fordi deres Muormestere ikke kan opfylde deres sluttede Contract. Her er altsaa Collision imellem Fordringsgerne og Gæbberne. Det synes billigt, at udsætte Flyttedagen i saa vigtig en Crisis, da man tilforn har udsadt den, endog fordi Jedernes Levsalers Høitid indfaldt i samme Tid. Det synes Uret imod de andre Borgere af Staden, at opsætte den, og skadeligt for mange Indflyttende, hvis Antal fordobles 10 Gange, frem for tilforn, i den Speculation, at faae mere i Huusleie, og betale mindre, og paa Grund heraf

føls

fælleds Opsigelse. Hvad Beslutning skal nu Præsidenten i Justis-Collegio tage i sin Foresiilling til Kongen? Skal han hensee til Pluralitetens Fordring i Ansøgningerne, eller veie Grunden og Modgrundene? Var jeg President, saa vilde jeg foreslaae mine Med-Colleger følgende til deres Bekræftelse. Alle de, som skal indflytte i de nye Bygninger, er Flytte-Tiden opsadt til 14de November. Hvo, der kan flytte ind forinden, søge sin beste Veilighed, men længere maae den ei udsættes; men de, som skal flytte i den gamle Deel af Staden, flytter den bestemte Tid den 14de October. Kongen bevilger det gierne. At nu enhver kan vide, hvo der skulde boe i de nye Huse, maatte de forespørge dem hos Barten. Det haver tillige sin Nytte, at kuns den halve Deel flytter sin Dag. Bogmændene, Bærerne og Arbeidsfolkene vil da ei sætte saa høi en Priis paa deres Arbeide.

Imidlertid troer jeg ikke, at der bliver nogen Opsættelse med Flyttedagen, naar der havest Hensyn til Menneſke-Bildet. Menneſke-Bildet

falder jeg de iblant os, som ei allene kiende ikke til Opdragelsen, og have vilde Sæder, men som hverken med Himmelens Fugle have Eye under Tag, eller et Træ, eller med Ormen have et Hul i Jorden, hvor de kunde krybe ned og skjule dem. Læserne erindre sig, hvad her er skrevet om disses Samling i Blokkskibet, Slottet, Rideshuset og Tæltene.

Da de skulde ud af Orlogsskibet, Bloksskibet og af Ridehuset, vrimlede de omkring iblant Folk — nogle søgte Dyre-Haugen, andre søgte de Huse, som Teltbeboerne vilde overlade dem, andre krøbe ind under Tagene, andre reiste ud i Landet at betle. Saaledes fordelede Mængden sig; men da Dyrehaugens Tid var forbi og Teltbeboerne fordrede deres Bæresser tilbage, og Menneske-Vildtet maatte nu ei længere opholde sig iblant Hiortene og Hinderne, og Næringen astog, naar Kiøbenhavnerne bleve hjemme, og de Svenske holdt sig inden Skibs Borde, saa nærmede disse sig til Hovedstaden igien som en ansaldende Hær. Kornet var voren, Axene havde
 naaet

naaet deres Høide, saa de valgte deres Leie i Agrene omkring Kavelinen, og i Friderichsbergs Mark og gjorde Leier, nogle allene, andre Forældre med Børn, og gjorde Leie paa forskjellige Stæder, ligesom de bleve forjagede, eller Vinden blæste. Om Dagen drog de til deres Arbeide. Om Natten, naar det regnede, søgte de til Bertshuse. Mange gik omkring og berlede, da Betlerie nu slet intet kan hæmmes, og Lovene om samme maae hvile i vor Stad indtil videre. Fremmede Læsere skulde neppe kunde troe det — Beboerne i Hovedstaden, som leve rolig inden sin Virkekreds, og ikke anvende sin Opmærksomhed paa det offentlige, kan ikke blive det vaer. Redacturen forundrede sig over det, gik ud i Høstens Dage, og saae overalt disse Leier.

Da Hæstaklene vare reiste, som beredte et blødere Leie, og som gave Læe for Binden, søgte disse Huusvilde disse Tilflugts- og Hvilestæder. De vilde Dyr have Ret til at opholde sig paa Jorden, og vide Tilflugtssteder for sig og sin Slægt, og vide at indrette dem for samme, dersom deres

Fiende, Menneſket, ei nedriver og forſtyrer dem. De vilde Dyr kiende deres Nærings-Wei og Føde-Art, og vide, at forſkaffe ſig dem, men Menneſket uddraget fra ſin naturlige Friheds Stand, indledet i Sallſkab, ſammenknyttet med dette Vaand, grundfæſtet ved det ſtatiftiſke Sælsſkabs Vaand, berettiget i ſin Uformuenhed til Hielp af ſine Brødre, til Forſorg af Stats-Caffen, til Huuslye i de Fattiges Boliger, ſom Menneſkefierligheden have opreift, finder ingen Hielp, maae flye fra et Sted til et andet. — Høerſtakkene vare ei ſaa ſnart opſatte, førend de alle omkring Hovedſtaden og ved dens nærmefte Landsbyer vare forſynede med Beboere; men Glæden varede kunns kort, ſom for Adam i Paradis ikke ſaa længe, indtil Landmanden kunde faae dem ind i ſin Høelade. Saasnart man mærkede det, holdte man Klap-Jagter, Natpatroller, for at jage diſſe Flygtende, eller fange dem. Et allene Eierne af Høet, men endog Fremmede og Uvedkommende paatoge ſig diſſe Commiſſioner, Iblant diſſe lod Hr. Inſpecteur Madſen ved St. Hans Hospital optage ſaadanne 4 paa

Hr.

Hr. Parsens Grund, som havde valgt der 4 Høestakke til deres Sove-Cabinetter. Dersom Eierne have Ret til at forjage dem, saa kommer det Politiet allene til, at optage dem med de Folk, som staae under det, eller som det beordrer. Disse lod han indsætte hver i sin Daarekiste, og om Morgenen afhente ved 4 Politiebetiente. Toget skedte med disse igiennem Staden fra Vester Port til Charlottenborg. Jeg saa iblant disse en fordom Grosserer, navnlig Lorents Petersen, en Mand, som havde boet i Tøndern, og havt en udvidet Handel, men ved Uheld og ved Bedragerie i sin givne Credit, var sadt ud af sin Virkekreds, og havde nu i nogle Aar ikke været Marchad en gros, men Marchand en detail, og saa lidet, at han gik omkring og solgte Tobak, med 1 $\frac{1}{2}$ Profit paa Cardusen, især fra Tobaks-Fabrikken, Friheden. Denne lille Pro Cento var ikke tilstrækkelig til hans Ophold, Klædedragt og Logis, hvorforsø han gik i fattige Klæder, og bar en hvid Kiol, som enten en Møllersvend eller Bonde havde givet ham, var brydes, som en Pariser, og

eiede

eiede hverken Skoe eller Støvle, saa Gadens Fugtighed havde gjort hans Fødder svage, og da han havde ei nok til Logis, og søgte, at afsætte sine Handels-Vare i Friderichsberg, saa valgte han Hæstakken i Nærheden deraf til sin Bolig, for at forskorte Veien for sine svage Been. Jeg har kiendt ham i nogle Aar, og altid erfaret Redelighed i hans Forhold. Da han kom ud af sin Arrest, fortalte han mig, at, da han blev fanget, og skulde spadserere ind til Hovedstaden, vilde de skicere Buxeremmen i Stykker paa ham, som de havde gjort for de andre 2, men Grosserereren bad for sin Rem, og beholdt den. Han har sagt mig, at han blev hensadt i 2 Uger paa Forflægning og i 1 Uge paa Band og Bred, og dermed var denne Huuslyes-Synd affonet. De Herrer Grosserere tilgive, at man har nævnet denne stakkell med dette Wienavn! Hvor ofte finde vi ikke en lille Kiøbmand, at blive til en stor Kiøbmand, og en stor Kiøbmand at blive til en lille Kiøbmand? naar vi have aflagt vor Betydning, Caracteer og Paaklædning, vor Rigdom og Formue, saa blive vi først hinans-

Den lige, kiendes, at være det vi ere, og vi ere jo alle Menneſker? Høestakkene bleve snart indheſtede.

Nu faldt Kornet for den hvæſſede Lee — Luſten blev mere kold, og Folket søger ind til Chriſtiansborg, og til de offentlige øde Bygninger. De, ſom have liden Formue, begynde at bygge paa Chriſtiansborg paa den hele ſøndre Længde fra Dpgangen i Porten ved Kongens Bærelſer paa den øſtre Side, til Nedgangen i Porten til Kronprindsens Bærelſer paa den venſtre Side. Hele Slottet afbrændte igiennem alle ſine 4 Længder; men alle Hvælvingerne over Kielderne bleve heele, og bar den hele nedfaldende brændende Byrde, uden at igiennembrydes. Paa diſſe Hvælvinger belagte med Steen og Flifer, hvortil Dpgangen er dannet paa nogle ilde ſammenfældende Breder, bygge de indvendige ſtorre og mindre Huſe, opmurede af Steen, eller opklinede af Leer, eller ſammenfældede af gamle forbrændte Fielde. Diſſe ere ſtorre og mindre efter de Byggendes Vorne. Ingen kan her bygge uden

uden Kongens Tilladelse ved Hof, Marechallen. De fleste faae kunns Tilladelse at bygge i Vindues Hullerne en eller 2 Steen uden for, skient Rummet er saa stor at enhver kunde gierne have Frihed, at bygge saa vidt, som deres Fornedenshed og Vorne tillod det, især da ingen Symmetrie iagttages. I den underste Etage under Høieste Reis Gangen, hvor man tilforn gjorde Cuur hos Prinds Carl, og hos General Eichsted, Kronprindsens Hovmester i hans Opdragelses Tid. Her ere bygte Patriner, og imellem de indre Mure, hvor man blev indladet til privat Audience, søger endeel af Slottets Beboere, og opfylde samme med den affkyliaste Ureenlighed, som hver Uge burde bortføres, for at befrie dem fra den ilde Lugt, som samme foraarsager. Den indre Slots Gaard behøvede samme Renselse, hvor man kan see Menneske-Bildtet i Krogene. Hver Gang man gaaer der igiennem, uden Undseelse at fyldestgøre Naturens Fordringer. Ikke uden Forundring kan man igiennemgaae dette for- dum saa prægtige Slot, og see Mærker af Gledens Magt. De høie Mure staae tilbage, hvor
igiens

igiennem man kan see 5 Huller fra de 5 Etager til Indgangen i Gangene. Tømmeret er saa ganske fortæret, at der ikke engang spores Kul i noget Hul af Murene. Langs igiennem seer man de lange stærke Jernkroge, 50 til 100 i Tallet, som ere indsmiddede i Murene, for at styrke Tømmeret, og fra den øverste Messanin fremstikke alle Kaffelovns. Nør i forskiellige Bugter, som sidde saa høie, at de hverken kunde saae Etager eller Hager, at drage dem ned med. Ilden sparede intet af Konstens Arbeider, end ikke i Gibs og Steen- Arbeider. Hift og her bliver Diet dog vaer et lidet Stykke deraf i Nischerne, hvor Kaffelovnene have staaet paa de høie Mure. I denne hele Side er Tømmer indfadt til at bygge i den søndre Side i Binduerne mod Proviant- Gaarden. Disse Bygninger opføres af Arbeidsfolkene i deres Frietimer, saa langsom, at de synes ei, at blive færdige dermed til Nxt- Aar. I Mellemmuren var et lidet Hul opklinet af Leer, med en liden Fjeldveder. Her laae en Arbeider paa sine Pialter. Hans Kone var fra Slaane, og var kommet over fra Slaane, for

at besøge ham, og Rummet var net op saa stort, at de kunde krybe ind og omfavne hinanden. I Vindues-Hullerne boe de beqvemmeligere. De bygge deres Huse i 2 Etager. I den nederste boe Forældrene, have Rum til deres Seng og Boeskab, og drive deres Professioner. Uden for et lidet Kiekklen og en liden Trappe, paa hvilken Børnene klattre op i anden Etage, og sove, hvor et lidet Vindue af en eller fire Ruder giver Lysning. Andre have større Huse og Bærkstæder, og boe beqvemmeligere end tilforn i Staden for 100 Rdlr. Leie. Da alt koster Dagarbeide, Lømmer og Steen, og Kalk og æltet Leer, som skal tilbannes og indkøres fra Leergravene uden for Staden, saa seer man fattige Koner, som komme bærendes med nogle Stumper Steen i sit Forklæde, og en anden Gang med lidt Leer. Hun bærer nu sin Spand op, ælter det selv, opmurer en stumpet Steen med den anden, indtil hun faaer sit Palais færdig. Man seer aldrig Fattige i Provindserne, at bygge med saa svage Kræfter, før Vogere de frit hos got Folk paa Landet, og hver Dag gaaer fra Huus til Huus.

Da

Da jeg har viist, hvor meget Ureenligheden tager Overhaand i Christiansborgs Slot og paa dens Pladse, saa maae det og anføres til Cancelliets Vre, at det har været opmærksom herover, og af 15de October udstædt en Placat, som opfordrer Bedkommende til den Reenlighed og Orden, som i en Hovedstad er saa nødvendig, hvilket er bekendtgjort fra Raadstuen af Borgernes Formænd den 24de October. I Følgedens Indhold Beboerne paa Slotspladsens østre Grund skal paa en bestemt Tid af Dagen under Politiets Tilsyn selv lade feie paa Gaderne uden for deres Boliger, og fælleds betale 100 Rd. som er tilstaaet Contrahenten i Tillæg ved den Renovations Forsøgelse, som ved Slottet og i Friderichs Colonie falder. Dette er paa fælleds Side meget billig. Beboerne paa denne frie Grund kan herved tilkomme, omtrent, at betale 2 Rd. om Aaret hertil. De ere i øvrigt hidindtil frie for Grundskat, Bøgterkat, Lygte- og Spreitekat, Inquartering efter Grund. Tært og Næringsvei, med mere, som de ventelig vil efterhaanden komme til at deeltage i, om de vie 30 Aar,

isteden for 3te Aar, inden de begynde, at ifklæde det store Slots aflædte høie Mure. Placaten lyder saaledes:

I Følge det Kongelige Danske Cancellies Skrivelse til os af 15de dennes, skal de, som have Boliger paa Slotspladsen, selv besørge Feiningen uden for samme hver Dag paa den Tid, naar de dertil af Ovsigtsbetienterne efter Politimesters Ordre tilsiges, samt fra dette Aars 1 October udrede 100 Rdlr. om Aaret af det Tillæg, som formedelt Renovationens Forøgelse paa dette Sted og ved Slottet er tilstaaet Contrahenten for dens Bortførsel, hvilken Sum imellem dem skal deles og lignedes paa enhver efter deres Bygningers Strækninger til Gaden. Dette bliver til alle Vedkommendes Efterretning her ved bekendtgiort.

Kiøbenhavns Raadstue den 24 October 1796.

Ober-Præsident, samt Borgemestere og Raad.

Det er ikke at tvivle om, at Politiet jo vil anvende sin Opmærksomhed paa Slottets ind-

vendige Keenlighed, og i dets Gaarde i Følge denne offentlige Beretning.

Edelt er det giort af Kongen, at forunde dem Bolig — menneskekierligt handlet af Hof-Marechallen, at lade dem anvise Plads her, og billigt var det, om disse Fattige blev givet lidt Hielp, til at bygge med.

Den ældre Harmonie giver i Morgen Aften den 27de September et Fyrværkerie paa Neblinge-Seen, hvortil bruges mange Bieller og Breder — skænkede den disse til de Fattige, saa kunde de opføre mange Bygninger dermed paa Christiansborg. Hvor Redacturen kom frem, mødte gamle Koner og mange Børn, som betlede. Hans Hierte seledede deres Mangel, som han vilde afhjelpe — hans Verne tillod ham et, at give til alle. Da han kom ned af Marmor-Trapperne, nu ukiendte, til Kronprindsens Bærelser, var den halve Port aflukket, og indrettet til et Høemagezin for Staldene, hvor Liigs Bognene stode i Fior, anmeldt i det 1ste Bind.

Nu maatte vi henvende vor Opmærksomhed lidet til Muursvømmene selv, og især til de tydske, som have nedlagt Muurskæen, og undersøge deres Grunde. Enhver Muursvømd, som har været Babels Taarn eller dens Liim:Kilder nærmest, paastaae, at forstaae Muur- Arbeidet best. Italienerne, Spanierne, de Franske, de Engelske have samme gode Mening om dem. De Tydske paastaae det samme, at die dumme Dänen forstaae ei at mure. Herover reiser sig Ordstrid, som gaaer over til Handlingen selv, saa de danske Næver spiller Klumpsak paa de Tydskes Ryg — Misforstaaede med disse Complimenter, stolte af deres egne Fortienester, og for at frietages for slige Nødender, forlange de Tydske et Herbergerhuus for sig selv. Dette kan ikke bevilges. Lauget kan ikke taale det. Der kan lige saa lidet antages 2de Regieringer under Muurskæen, som under Scepteret, det ene Partie bliver Oppositions: Partiet, og det sanderiver Sælfskabs: Baandet; men da deres Forsdring er egentlig, at faae dem en Kroe særskildt, hvor de kan samles, spise, drikke og opvartes, saa

saa kalde de det et Herberge. Denne Fordring synes ikke urimelig, da det idelige Slagsmaa; derved undgaaes imellem de mange Tydske, Danske, og Svenske, som herved vil overbevise hinanden om deres Kunstes Fortrin. Hvilken Nation, der egentlig i Opnueringen har Fortrin, er det vanskeligt for Redacturen, at kunde sige, da han ikke har brugt Muurskeen, og kiender dens Kunst; men det, som han hører af de fleste, og som synes ham selv rimeligt, saa skal de Danske være bedre Murere, end de Tydske, og disse være bedre Tømmersvende, end Hine. Grunden hertil er, at de Tydske ere ikke saa vandte til at mure med smaae Steen Grundmure op, som de Danske, da de i Tydskland bruge til store Bygninger Kampesteene, og store Kvadersteene, ligesom vi tilforn have brugt til vore Kirker, Slotte og Herregaarde, og som vi herefter vil bruge i Kiøbenhavn, ved at udhugge Flintstene og Kridtstene i store Kvadrater, som kan indeholde 16 til 24 Steens Størrelse. Derimod ere de tydske Tømmersvende bedre end vores, fordi de have større Skove, mere Tømmer at

tilhugge, flere store Bygninger at opføre, og mere tilvandre til Arbeidet. Naar alle disse Svenne disputere om deres Kunstes Fremgang, vil jeg endnu give de Tydske Ret, at de forstaae det bedst, disse, som arbeide hos os af disse Grunde. De ere udlærde — de have reiset paa deres Profession — de antages ei hos os af vore Mestere, før de finde dem dygtige til Arbeidet. Derimod udfylde vore Muur- og Tømmermestere No. op med en Bondekarl, som slet intet forstaaer, tager deres gode Løn for ham, gjør allevegne Ugens 6 Arbeids-Dage til 8, tager for hver deres 8 og 16 fl. om Dagen i Ugen, altsaa tiener ved hvert især meget mere, end hans Arbeide er værd. Her er det intet Under, at Tydskerne ærgres sig, og raaber paa Boret det tydske Ordsprog: Die dumme Dänen.

De tydske Muursvenne holdte op at arbeide, de bleve da truede med haardere Straf, end de kunde faae, men da de vare overbeviste om Mueligheden, at kunde blive transporterede tilbage igien, og da de ei allene maatte gjøre Reisen her
 hid

hid igien paa deres egen Bekostning; men de tabte endog i den Tid deres rige Dagløn, saa grebe de fat paa Muurskeem igien. Imidlertid standsr det mangfoldige Værters og Boesiddendes Familiers Indflytning. Da disse sættes i yderste Forlegenhed herved, da de skal udflytte, maae leie ubegvemmelige smaae Værelser for dobbelt saa dyr en Betalning. Værterne komme til at afdrage dobbelt for hver Uge deres boesiddende Familier ikke have kundet indflytte i deres leiede Værelser, og Muurmesterne maae 3 dobbelt igien gotgiøre Værten sit Tab, og disse kan igien søge deres Regres hos deres tyske Svemme.

Flyttedagene og den idelig Omflytning siden Branden forarsager de boesatte Familier megen Uleilighed og Omkostning. Jeg kunde opregne mangfoldige Exempler, og gotgiøre, at dette allene har næsten ødelagt endeel Familiers Formue, som kun have havt lidet tilovers fra deres Nødvendigheder. Skoleholder Engelsen flyttede til denne Flytte-Tid af dette Huus, hvori jeg opholder mig, til No. 57 i Farvergaden, og det er

den yde Gang han har flyttet siden Branden, og der hvor han kommer hen, har han ingen blivende Sted. Saaledes kiender jeg mange Familier, som have flyttet 7 a 8 Gange siden den Tid, siend de have havt Wone, til at boe beqvemmelig, og de som siden Ildbranden have kun flyttet 3 a 4 Gange, kan ansee sig des lykkeligere, da de have været iblant de Sieldne, som have havt mindst Uleilighed, mindst Bekostning, og ei seet deres Boeskab saa ruineret, som Mængden.

De, som kunde flytte, vide Sted at indflytte i, og have Penge at flytte for, kunde erdda være tilfreds med denne Uleilighed, men de, som ikke have Penge til at betale deres Huusleie, saa Værten tager alt, Sengedynerne med, og kaste den gamle Halm paa Gaden, og intet Sted have at indflytte i, nu Vinteren og Storm med Kulde indfinder sig, ere meyet at beklage, og disse ere mange — mange flere end man skulde forestille sig — alleneeste til mig er et Par Hundrede kommet og ansøgt mig om at betale Huusleien for dem, paa Grund af deres Værters

Gru:

Grusomhed mod dem. Jeg veed ei, om det gaaer Embedsmændene, især Præsterne og Borgernes Formand ligeledes. De have hver for sig uden Tvil langt flere Opvartende, da de have de offentlige Penge, og de indsamlede Gaver at uddele. De fleste af disse ere Enker og Borgere Enker, hvis data og fata ere saa mangfoldige, at man kunde skrive mangfoldige Bøger allene om sligt, for at vejlede Borgernes Formand til at kiende, at det er for disse Borgere Enker, at de milde Stiftelser skulde staae aabne, og at det er af Borgernes indsamlede Gave, at de skulde have anstændig Understøttelse, i det mindste i Ald. ugentlig, foruden frie Huus. Man kan ikke nogen Dag komme i noget Selskab, før man seer disse Enker staae uden for, eller paa Trapperne, for at overgive deres Ansøgning om Hielp til Huuskeien med Laarers anbefaling, og tilroe mig og enhver, at vi kan og skal give dem, fordi det er, for at tilfredsstille deres ubarmhiertige Huusværter.

Ansøgningerne vilde vel læserne lides ved at igiennemlæse. De tillade mig da kun at anfere 2. Stilen med sit prægtige Foredrag vilde de ei opholde dem over. Det har nok altid været en Mode i Verden, at den Fattige skal underholde den Rigeres Forsængelighed, pirre hans Hovmod, smigre ham i sin Svaghed, som vil have nogen Hielp af ham. Det har i Særdeleshed været Mode i Danmark, at endog den fortiente Mand skulde komme frem som en L... paa en Tiærespaaan krybendes, logrende som en venlig Hund, strygende som en trædsk Kat; men denne Mode taber sig dog mere iblandt de Dylfste, og hverken de Formaaende forlange det, eller de Sogende bruge det. Denne nye Mode fulgte og Redacturen i sin Ansøgning til Hr. Doctor Horneman, som han optog saa ugunstig. Han ønskede, at han vilde udgive denne underdanige Ansøgning under Pressen med en omskrivende Forklaring.

Nu vilde vi læse det ene af disse fra Margarethe Johanne Peders Datter, en Dreierens Enke. Denne Enke mistede det meste af sin
fats

fattige Boe, laae paa Volden i 9 Uger, har flyttet, som en Flygtende fra et Sted til et andet, og opholder sig nu i sin Bedrøvelse i Hiertensfrønd-Gaden No. 2. Hendes Mand laae 1½ Aar syg, før han døde, og med langvarig Sygdom var Armoden dens troe Følgesvend.

Underdanigst Promemoria!

til

samtlige Høieste og Høie Herrer.

Da jeg ved den uheldige Ildbrand forrige Aar, da jeg boede i St. Pedersstræde No. 125, mistede det meste af min smule Fattigdom, og har lidt, og lider stor Nød, saa veed jeg aldeles ingen Raad til Huseleien.

Nu er min underdanigste Bøn til samtlige Høieste og Høie Herrer, at samme af Naade og Varmhiertighed ville meddele mig fattige og gamle Kone en Understøttelse til Huseleien.

For sidste Gang, som jeg før har nydt, takker jeg paa det underdanigste. Mine Attester fra Hr. Doctor

B H S

Duchave, og Rodemester Brandt, har jeg forlist ved Ildbranden.

Kiøbenhavn d. 7 October 1796.

underdanigst

Margræta Johanne Pedersdatter.

Efterat hun havde skildret sin Stand saaledes, og vi havde erfaret, at hun var en Borgere enke, og desuden havde lidt Skade i Ildbranden, paastod vi, at hun skulde henvende sig til Magistraten, som have modtaget Penge til deres Skades Erstattelse, og til Pleie Commissionen, for at nyde ugentlig Underholdning. Magistraten, sagde hun, har givet mig, for hvad jeg har mistet, 2 Rdir. i alt, kan jeg herfor købe Bord og Stole, eller Seng og Sengklæder for? Hvad dner Avisen til? Hvad nytter deres Bekendtgjørelser til? Man kan løbe hele Maaneder og spille sin Tid, og maae ikke komme ind for deres Tjenere at tale med dem, og paa sin Anseguing faaer man intet Svar. Man maae ikke indlade sig for dybt i Samtaler med de gamle Koner — Kold og tilbageholderde maae man være, som en erfaren President, ellers faaer man for megen Sande

Sandhed at vide — de vil vise os, at vi Mandfolk ere urimelige, hvad enten vi ere Præsidenter, Magistrater eller Præster, at vi ikke forsaae os paa Politiken, eller paa Fruentimmer-Sager, og at vi manglede Stats-Klogskaben, naar vi ikke hjalp dem — overalt have de Fattige meest imod Borgernes Formænd og mod Præsterne. Om de have Grund hertil, vil jeg heri suspendere mit Judicium.

Nu ville vi læse den anden P. M. Den var fra Enken Anne Kirstine Bucholtz, saaledes lydende:

Underdanigste Promemoria!

Den Edelmødighed, som de Høie og Velbaarne Herrer ved alle givne Leiligheder i deres Forsamling viser imod fattige Enker og faderløse Børn, giver mig Haab om en liden Hielp til Husleiens Betalning, da jeg fattige Enke sidder med den syge Søn, og haver sat til det jeg haver; den gode Gud som har seet og seer alt det Gode, som de Høie Herrer har bevist og endnu beviser imod fattige Enker og faderløse Børn, ham skal jeg inderligen anraabe, at lade dem leve og nyde af

time.

timeligt og aandelig Bessignelse, og udbedende mig en
naadig Bønhørelse, er jeg i allerdybeste Underdanighed.

Kjøbenh. den 29 Sept. 1796.

allerunderdanigste Tienerinde

Anne Kierstine

Salige Duch's Enke.

Læserne erindre sig uden Tvivl hvad der er
meldt i de foregaaende Hefter, at hun i Sont-
mer kom til os og forestillede sin Nød saa stor, at
vi af vor ædle Anvendelses-Casse gav hende 2 Rd.,
indskjønt den derved kom i Under-Balance, af
disse Grunde at vi ikke vilde lade den Nødlidende
bie til i Morgen, ikke vente efter Hielpen, og
imidlertid vansmægte, og endskjønt vi havde
kuns lidet at give af, saa vilde vi dog meddele
af vort Lidet; men nu hun kom strax igien, skjønt
hun havde været en iblandt de sidste, som havde
saaet, nu hun tilstod, at hun havde kuns 80 Rd.
i Pension, som vi ansaae ikke saa ringe -- nu vi
fik udlokket af hende, at hun fik Understøttelse af
Næie-Commissionen til sin Søn -- nu vi vidste,
at adskillige gave hende jævnlige, og at hun idelig
fægtede hos alle Kjøbmænd, i alle Klubber, saa

kunde

Kunde hendes Taare ikke bevæge os, til at betale Huusleien til hendes Vært, Spækhøkeren i Biolsstrædet No. 190.

Hidindtil har jeg kaldet hende Klædekrammer Enke, viist hende, at være nødlidende, givet hende 2 Rd., at hun ikke skulde være trængende. Jeg har altid til Grundsetning for mine Handlinger imod de Fattige — ikke at lade dem bede 2 Gange, men snarere forekomme dem, og afhjælpe deres Mangler, eller lindre deres Nød. Min Velvillighed til at tiene dem, gaaer saa vidt, at jeg anseer enhver Embedsmand, som er betroet noget af det Offentlige til Fattigvæsenet, for en Misgjernings Mand, naar han holder noget tilbage, naar han opsætter at hjælpe den Nødlidende, saavidt Indretningerne i Staten ere trufne, eller ikke selv fremsætter Plan til deres muelige Hielp; men der ere mange Fattige, som vil bedrage; mange nedrige Rige, som vil tage Pensionen fra Fattigvæsenet. Vættler: Standen er en herlig Orden. Dens Lovtale have vi læst i Borgervennen. Hvor got Vættlere leve i deres Her,

Herberge i London, have vi læset. Og intet politisk Selskab har større Rang og Fortrin imellem sig selv, som Bættler-Ordenen i Rom. Dens Stormester anviser enhver sin Plads at bættle paa, og Tiden at bættle i, og handler han derimod, falder han i Unaade, og bliver Staden forviist. Det er forgiæves, at vove at komme tilbage. Kiøbenhavn maae og have sit Fortrin frem for vores mindre Stæder. — Mange ere nødlidende og fattige — mange forestille sig saaledes, for at befordre deres Vel-Levnet. I mit Skrift om Fattigvæsenet har jeg viist, at mange Enker, mange Fruer bættle offentlig, som have Pensioner, store Pensioner, som holde Loge, Hyres-kudsk, Equipage, og besøge vore offentlige Afssemblies. Det er alt for vist. Erfarenhed stadfæster det idelig; men denne Enke var ikke Klædekræmmer Buchholzes Kone. Dennes Mand havde boet med hende paa Hiernet af Kronsprindsens og Kiøbmærggade, og holdt Boutique. Aarsagen til deres mislige Handel vil jeg forbiegaae. Han handler endnu daglig for Kræmmerne, tillige gaaer han omkring med Meerstrøms Pibe-

hove

Hoveder, som er en ganske fordeelsagtig Handel, da Studenterne bruge dem ei allene ved Universiteterne, men endog hver Haandværks Svend, endog de, som mure eller slaae Kalk. En Deel af disse Hoveder ere saa store, som et Kaalhoved med en Budding, og koster meget.

Hun boer hos Muurmester Egerod i en stor rød Gaard No. 191. i Biolstrædet. Hin skulde flytte til Christianshavn og betaler 11 Rd. i Huusleie om Halvaaret. Denne betaler 52 Rd. om Aaret, og er en ung Kone, har en ung Mand. Hendes ældste Sønner ere 9 og 13 Aar gamle. Hiin strømmer i Taare, fordi hun skulde miste sin Seng og Sengelæder for 11 Rd. Mine Medcolleger røres allerede af Medlidenhed over denne fromme Enke. Jeg beder dem, at opsætte deres Beslutning om Huusleien, da vi først vilde erkyndige os herom. Vi pleie, at sende een af vores Tienere, for at see, hvorledes det staaer til; men denne Gang gif jeg selv, for at vilde lindre den Fattiges Nød. Da jeg kommer ind til hende, tog hun imod mig med al den Sinds

Munterhed og Venlighed, som er en lykkelig Kone egen. Hun førte mig ind fra Dagligstuen i 2 Værelser til Gaden, som vare vel meublerede, og i 1ste Etage. Hun havde desuden 2 Logerende, som betalte Huusleien i andre Værelser. Jeg sagde, at jeg var kommet for at aflægge min Contraviste, da hun for et Par Dage havde været hos mig. Hun nægtede det, og sagde, at jeg maatte været gaaet feil. Jeg spurgte, om hun var Enke? Hun nægtede det, og sagde, at hendes Mand nyelig var gaaet ud af Døren. Jeg spurgte hende om mange Ting. Hun nægtede alt. Da jeg fortalte hende, at der havde været en meget Fattig og bedrøvet Enke, Kræmmer Buchholtzes, som havde søgt Hielp til Huusleien. Det maatte være en fattig Kone, der oven paa, som hedde Madame Crojer, sagde hun. Jeg antog denne Mening, og anbefalede mig. At jeg ikke skulde gjøre denne Kone Uret, gif jeg efter Flyttedagen 2 Gange i samme Huus til 2de stikkelige Familier, som har bekræftet det Hele. Det kan ikke nægtes, at hendes Børns Omsorg og Pleie jo fordrer meget, men det er og bekiendt,

at

at hun i sin uoiste Stand kunde rigelig fortjene sit Bred i Fruentimmer-Pynt. Hun haver endnu de samme Hænder, at arbeide med, og en god Pension desuden. Bærterne skal have Skyld for Haardhed, for grusomme og uselsomme Hierter i denne Ildbrands Periode. Jeg har selv i de uædle Handlinger opgivet Exempler paa opffruet Huusleie, skient disse ganske eftertrykkelig have vildet overbevise mig om deres modsatte Meninger. Mine Venner have advaret mig herom. Jeg har selv hørt deres Samtaler herom, men dette har slet intet affrækket mig, fra at tale, tænke og skrive efter min Erfaring. Det er derfor langt fra min Hensigt at de gode Bærter skal tilegnes nogen usordeelagtig Dom. Jeg finder det endog billig, at saadanne Mennessers Tænke- og Handlemaade bør blottes, som vil gaae frem under Bedrageriets Masque.

4 Gange har jeg gaaet i dette Vrende, før jeg kunde komme ud af min Bildfarelse, og dog kunde jeg ei naae Maaler. - Ved en særskilt Lei-

lighed fik jeg i et Selskab, at høre, at det ikke var Klædekræmmer Buchholtzes Kone, som havde betlet, men det var en Laqvai-Enke, som boede i den gule Bod hos Spekhøkeren No. 190 i Biolstrædet. Hendes Mand havde været Laqvai hos salig Dronning Anne Sophie. Han havde 120 Rd. i Lon, som han beholdt i Pension efter hendes Død, og blev efter Anviisning fra Rentekammeret betalt med 116 Rd. 4 Mrk. Han paatog sig tillige, at være Tal-Lotteriets Collecteur, og da han døde, og Enken ei skulde have nogen Pension fra salig Dronningens efterladte Eiendomme, saa har hun ventelig faaet 40 Rd. fra Post-Cassen, og 40 Rd. fra Lotto-Cassen. Da denne Enke er skabt til at være forsøm, eller til at betle, og intet har lært noget, saa segter hun overalt. Hun har en ung Datter hjemme, og en Søn, som hun ikke har ladet komme til Confirmation, skönt han er 27 Aar gammel. Folk siger, at hun holder ham i denne Banvittighed, for at kunde bærle, men et Ansæd af Slag er vel Marsag hertil. Jeg har anført disse Dara saa omstændelige, for at frietage

Kram-

Kræmmer Buchholtzes Kone fra den Last, som herved uskyldig kunde hvile paa hende. Misledet enten selv af denne Tanke, eller af Enkens Ord at hun var denne Person, var vort Selskab og jeg, som Skribent.

Hun vilde bevæge Himmel og Jord og os med, for at betale hendes Huusleie, fordi hun boede hos en Spækhøker, som vilde tage hendes Fattigdom, og de Sengeklæder, som hun havde. Spækhøkerne ere i Almindelighed anseet for haarde og grusomme Værter. De ere gierne af den ringere Folkes Classe, mangle Opdragelse, men der ere og gode Folk i denne Stand. — Jeg gik 5te Gang hen til hendes Vært, og fandt ham og Konen, at være skikkelige og veltænkende Folk. De havde kun 4 a 5 Rdlr. tilgode hos Enken, da hun flyttede. De holdt intet noget tilbage af hendes Boeskab, og tog allene et Beviis for denne liden Gield.

De stakkels Værter skal og have Skyld for al Gruesomhed. Det kan ikke nægtes, at der ere jo mange Værter til, som ere meget grove, uforskammede, og umenneskelige, som slet intet bryder sig om deres Boerendes Nød, og river sidst Halm-pude fra dem; men der ere og mange gode, billige og veltænkende Huusværter, som oftest lide Uret af slette Boesiddende, og ikke kan faae det, som de skulde have. De maae til Terminen betale deres Renter og alle deres paalagte mangfoldige Skatter og holde deres Huse vedlige, — billigt dersfore at de faae deres Leie til rette Tid. Der er ingen Marsag, som den Fattige kan opgive med mere Tillid til os, og for at faae vores Penge, end denne: at de skal betale Huusleie og flytte. Jeg forholdt Enken, at vi og skulde betale Huusleien, en stor Huusleie for det Sted, som vi vare forsamlede i. Vi skulde hver for sig betale vor Huusleie i Byen. Ingen giver mig 80 Rd. at leve af, og om jeg vilde bevæge Himmel og Jord, saa gav ingen mig 80 β . til min Huusleie. Hun skulde leve oeconomisk, lægge nogle Penge hen til Huusleien,

leien, arbeide, "spinde og sye," og naar hun
 kuns fortiente 20 Rdlr. om Aaret, saa havde
 hun 2 Rd. om Ugen at leve for. Hvor mange
 skikkelige Enker, især Præste-Enker maae leve
 af mindre, og dog leve skikkelig uden at bætle?
 Hun gav nu til Undskyldning til sin Fattigdom,
 at hun havde en Søn hos sig, 27 Aar gammel,
 som undertiden fik Slag. Den skal Borgernes
 Formænd og Præsterne forsørge — derfor have
 vi Pleie-Commissioner og milde Stiftelser, som
 skal staae aabne for dem — søg disse, søg dem,
 eller kom til mig, og jeg skal skrive for dem, og
 vover nogen, til hvem de vil henvende dem, at
 opsætte deres Ønske i 3 Dage, eller nægter deres
 Søn den fornøden Omfarg, og ei besørger det
 inden en Maaned, saa skal de blive udmærkede
 i de værdle Handlingers følgende Bind.

Med dette maatte hun lade sig nøie og gaae.
 Vi give 16 a 20 Rd. maanedlig ud af vor værdle
 Anvendelses-Casse. I denne afvigte Maaned,
 September, gave vi kuns 14 Rd. 2 Mrk. Den
 fattige Tobaksspinder Kone, Madame Krol,

fik 4 Rbd. Extraskriver Andersen fik 2 Rbd. Til sidst blev det saa smaat uddeelt, at en Bogbinder, Enke Lovise Hes, 70 Aar gammel, fik kun 1 Rbd. 16 S. Formændene for Klubberne bidrage paa deres Sælffabers Begne til megen Nytte i Staten, især til Ungdommens Oplysning og til de Fattiges Understøttelse. Borgernes Formænd tænke altsaa ikke rigtig, at faae en Skat af de sluttede Sælffaber paa 1200 Rbd. til Aliminationsvæsenet, af Klubberne og de dramatiske Sælffaber, saaledes, at disse skulde give 400 Rbd. om Aaret og hine 800 Rbd. Man vil ikke tvivle om, at jo Borgernes Formænd give og uddele efter beste Skionsomhed, hvorom en offentlig Ud gave af de rige Biedrags Anvendelse, som de have modtaget siden Branden, best kan overbevise det læsende Publicum. Men det er ei heller, at tvivle om, at saa mange Formænd for saa mange Sælffaber jo have Dine selv, at see deres lidende Medmenneskers Kaar og Hierter til at lindre dem. Da de ere gode Borgere, Embedsmænd, og agtede Medlemmer i Sælffaberne, saa er det ikke at tvivle om, at de jo kan lige saa meget, ja bedre

gavne

gavne de Fattige dermed, som Borgernes Formænd. At ville berøve disse deres egen liden samlede Formue, for at gjøre vel paa deres Navns Reaning, var at gjøre dem umyndige, og bestage dem deres Ret, hvilken Tanke vel ikke kan opslige i nogen Raadmands Hierte.

De Fattige, som skal betale Huusleie og søge Huuslye, sættes i denne Maaned i desto større Forlegenhed, da der er kommet Ordre, at Gaderne skal være ryddelige til October Maanedes Udgang, og at alle de opmurede smaae Huse og Fieldehytter skal være nedtagne, og at Politimesteren skal have Tilsyn med samme. Det er en megen stræng Ordre, udgiven af dem, som ei kiende de Fattiges Nød og Trang til Huuslye. Det er i sig selv meget vigtig, at Gaderne bør gjøres saa frie, saa hurtig, som muligt. Passagen bør være frie. — Folkemængden og dens Handel og Arbeide udfordrer det. Det er og i sig selv rimeligt, at de, som faae deres Huse opbygte, i Almindelighed strax nedrive deres Nødsbolig; men Huusleien er saa dyr, at der af en

Kielder kan gaae i, 2, 3, 400 Rd. Leie af. Fattige Folk, som tilforn benyttede sig af disse nnderjordiske Boliger, kan nu ei faae dem. Jeg kiennder adskillige, som boe i en ubeqvem Fieldehytte, som maae give 30, 40 a 50 Rd. i Leie. En fattig og skikkelig Matros, Andreas Hansen, boer i første Fieldehytte paa venstre Haand ved Holmens Broe. Den er aaben, kold og mangler al Beqvemmelighed. Han giver 32 Rd. i Leie af den, og har betalt den forud til Skomager Sommer. Han er med sine Børn selv 6te i Familien, og hans Kone venter hver Dag sin Nedkomst — hvor skal de hen? De kan intet Hul finde at skiule dem i i hele Staden. De give dog 32 Rd. for det fattige Tilflugtssted de have. Skal de ligge paa Gaden og blive et Formaal for Elendigheden? saaledes som det gaaer disse, saaledes gaaer det mange flere. Menneffekierligheden — Medlidenheden — Stats Borgers Pligt — Øvrigheds Omsorg for Trængende synes derfor at fordre, at disse Hytter endnu burde staae i en eller 2 Vintere, indtil Husene kan blive opreiste, uden for hvilke de ere opbygte.

Borgerne, som have Evne skynde sig at bygge, saa meget de kan. Muur- og Tømmersmestere forsonne ei, havde de ei saa mange Huse under Arbeide. De indske Muursvennes 3 Ugers Hvile gjorde den største Hindring, nu flyttedagen nærmede sig. Det historiske vilde vi nu læse herom, uddraaet af Correspondenten, et nyt Skrift, som har beqvndt at udgaae. Sammenligningen imell. m. Hr. Statsraad Flintes og Hr. Professor Colds Embeds-Forvaltning, som Politie-mester, i Hensigt til Tømmersvennenes og Muursvennenes Fordring og deres søll. ds Forhold mod dem, ville vi forbiegaae og henvise Læserne til Correspondenten selv, saa meget desto mere, da der i det foregaaende Bind er vedrørt om Tømmersvendenes Fordring, og den Indflydelse, som deres Misnoie havde før Branden paa det Almindelige, i Hensigt til Huusleien og flyttedagen, nu nedlægger endeel 100 indske Muursvenne af Misnoie efter Branden, Muurskeen, nu alles Hænder skulde arbeide til den nærmende flyttedag. De historiske Data ere disse:

Først i Junii Maaned dette Aar opstod en liden Misforstaaelse imellem de danske og tydske Muursvende her i Staden, foranlediget derved: at Oldgesellerne havde indgivet en Klage til Magistraten, hvori skal være benævnet en tydsk Svend, der paa et Værtshuus har udladt sig paa en uansændig Maade om en Muurmester, af hvem han ved Afregning troede sig forurettet. Muurmesteren skal ikke have paataalt disse Udladelser, og Svenden skal ei heller til Retten have besøret sig over nogen Forurettelse fra Mesterens Side.

Med anførte Leilighed skal denne tydske Muursvend have ladet falde nogle ubesindige Ord om de danske Muursvende i Almindelighed, hvilke skal være blevene rapporterede paa Herberget.

Den tydske Svend skal være bleven kaldet for Oldgesellerne, for ved disses Mægling at afgjøre Sagen med en Mulet og Vres Erklæring.

Den tydske Svends Bægning og Contraparternes Paastaaenhed har givet Anledning til,
at

at nogle Muursvende af Danske og Tydske Verelviis have tilføiet hinanden Fornærmelser, uden at samme har havt Følger for det Almindelige, da de danske og tydske Svende ligesuldt have arbeidet tilsammen.

Denne Langsstrid, som saa ofte indtreffer, pleier i Almindelighed at afgjøres ved Magistraten, som Laugesens Foresatte, ved et mindeligt Forlig. Hvorvidt dette er skeet, vides ei; men det maa formodes, at dette ikke er skeet, siden 4 tydske Svende, som Deputerede paa Tydskenes Begne, skal have begiært af Magistraten at erholde et særskildt Herberg, hvilket ikke kunde eller burde bevilges for de deraf flydende skadelige Følger.

Sidst i August gif de tydske Muursvende fra deres Arbeide, efter Anmodning af de 4 Deputerede, som de ved deres Forsamling, som de holdt paa 10 Blegdam, havde valgt.

I denne Forsamling holdte de sig rolige, og naar de havde noget at tale med hinanden, gik de ud paa Gælleden, hvor de toge deres Beslutninger.

At de havde nedlagt deres Arbeide, blev ingen offentlig — men en privat Sag imellem dem og deres Mestere; thi Mesterne skal ikke have klaget, men gav enhver Svend, som forlangte det, sin Afsskeed, og i samme skal være bleven indført, hvad de skyldede; de kunde sølgelig ikke komme i en anden Mesters Arbeide med mindre denne vilde betale deres Giæld, og Mesterne skal have vedtaget: at inaaen af dem antog nogen Svend, som havde taget Afsskeed fra en anden Mester.

Svendene vare altsaa satte i Forlegenhed, da de ikke kunde komme i Arbeide hos nogen anden Mester end den, de havde taget Afssked fra, og reise kunde de ei heller, naar de stode i Giæld, da deres Kundskab have ligget hos Mesteren til Sikkerhed for hans Tilgodehavende.

Først i September skal være indkommet til Politimesteren en Klage fra den danske Oldgesel og Biesiddere over 4 tydske Muursvende, fordi disse, sidst i Augusti Maaned, skal have gaaet om paa adskillige Bygninger og ved Trudsler forført de tydske Muursvende fra deres Arbeide.

Derefter skal være indkommet en Klage fra bemeldte 4 tydske Svende, hvori de skal have beklaget dem over, at de have indgivet forskellige Klager til Kiøbenhavns Magistrat over nogle Muursvende, som skal have fornærmet og slaget dem paa Herberget sidst i Maj M., uden at noget derpaa skal være bleven resolveret, hvorfor de skal have begiært Bistand af Politimesteren, at de fremmede Svende maatte blive indskrevne, uden at de havde nødig at komme paa Herberget, og at de maatte faae en anden Oldgesel i Steden for den nu værende. I Anledning deraf skal strax være foretaget Forhør ved Politie-Retten.

De indklagte 4 tydske Svende skal have undskyldt dem med, at de vare blevne valgte un-
der

der Trudsel af Pynsl, og at de ikke turde gaae paa Arbeide eller frasiqe sig at være Deputerede, af Frygt for Pynsl. De skal tillige have fremført, at de havde tilraadet deres Kammerater at gaae paa Arbeide; men de kunde ikke indestaae for, at de fulgte deres Forestilling, naar det ikke blev de ei indskrevne Svende tilsiadt at lade dem indskrive hos deres Mestere, isteden for paa Herberget, hvor de frygtede, at blive asprynglet.

De skal i øvrigt have tilstaaet, at de efter deres Comittereres Begiering havde tilholdt de thyske Svende at gaae fra deres Arbeide, fordi det af Oldermænden var bleven nogle thyske Svende formeent at blive paa deres Arbeide, fordi de ikke havde ladet sig indskrive.

Søndagen den 4 Sept. meldte 55 thyske Svende sig paa Herberget for at blive indskrevne, hvilket skeete Dagen efter, hvorefter de alle meldte dem hos de Mestere, hvis Arbeide de havde forladt, for at komme igien paa Arbeide, hvilket blev dem tilstaaet; og har de siden den

Tid, bestandig været paa Arbeide, og ingent
 Menighed imellem dem og de danske Svende er
 siden den Tid foresaldet.

Sagen imellem dem og de danske Svende
 behandles endnu ved Politie R. tten.

I Efterskriftet vises, at 3 Marks Mænd,
 som dommes af Rette hertil, gjøre de Store
 sig en Vre af, at agte. De antette Gæstebud
 for dem, indbyde dem at spise hos sig baade i
 Adelsstanden, hos Rangs Classerne og hos Bor-
 ger Raadet. Sagen er rigtig nok. Man kien-
 der deraf l'esprit de Nation, og hvor meget den
 herskende Tankemaade afviger fra Tids Alderen
 i Kong Christian den 5tes Tider. Det bli-
 ver endog en Fornødenhed, at udgive en Bestem-
 melse i vor Tids Alder, hvad der skal forstaaes
 ved denne Dom, og en Regel for Dommerne,
 naar de maatte gjøre et Fremskridt hermed mod
 nogen Borger i Staten. En vittig Skri-
 bent kan skrive Sandhed om en Bedrager:
 Denne søger altid Hævn mod ham med denne

Doms Fordring, naar han ei vidnefast kan bevise det. Hiin fordømmes — denne friekendes. Naar Skribenten var ei bekiendt for en nedrig Calumniant, ser et Homo perfrictæ frontis, saa maatte det være nok, at han igienkaldte det, og tilstod sin Uforsigtighed, som hans gode Hensigt eller hans egen retfærdige, men undertrykte Sag gav ham Andledning til, at indstille for Publici Domstoel. Skulde derimod forstaaes ved at dømmes til 3 Mark, at han intet Embede maatte modtage i Staten, at hans Vidnesbyrd maatte ikke gielde i nogen offentlig Ret, at ingen maatte spise og drikke med ham, at de ikke maatte søge de Christnes Samfund i Nædveren med ham, med videre, saa maatte hver Dommere betænke sig, naar de sældede denne Dom over Slaven i Jernlænkerne, som var brændemærket. Vor milde Regiering under Christian den 7de, vor Tids, Alders oplyste Tænkemaade, fordrer at Lovene og Dommene skal befordre Statens Vel, og ikke opirre dens gode Borgere til Hæv.

Muursvøennenes Paastand og deres Afhold fra Arbeidet satte Huusværterne, de Boestdende, Muur- og Tømmermestere i Forlegenhed, som havde gjort Contracter. Flyttedagen blev ei udsadt, som tilforn var udsadt for Jødernes Lovs Sale Høitid. — Dagen var usædvanlig skien; Men Murene vare mange Steder indvendig vaade, som true til Vinteren med Sygdomme. De spække endnu udvendig og indvendig og gibse tillige, hvor Familier ere indflyttede. Mange ere indflyttede i Huse, hvor der hverken ere Vinduer eller Døre — Andre have ingen Gadedør — Andre ingen Gelænder ved Trapperne til de øverste Etager, hvor de boe, saa borgerlige og Militaires Patrouiller synes i disse Gader i nogle Uger nødvendige til den borgerlige Sikkerhed, især i de mørke Vinter-Aftener, og i de Gader, som mangle Lygter til sikker Lysning. Mange skulde indflytte, som endnu ei kan indkomme, og maatte forlade deres Logis, hvori andre ere indflyttede. Jeg kender mange Familier i denne Forsatning, og i den Klub, hvor vort Selskab skulde have sin Samling, og vort Vært skulde

indflytte, endskiønt Contracten var sluttet til Flyttedagen, 700 Rd. skulde betales til Huusleie, og vi manglede hverken Penge eller Folk, saa er dog intet Bærelse endnu udspækket og hvortet, og ingen Vinduer eller Døre i samme.

Beviis paa Huusleiens Vandsskelighed og paa alt det her er anført, kan endnu tiene dette til Beviis, at Noa Arf skal igien flyde paa Vandet, ikke for at indtage 8 Mennesker, men nogle 100, som ellers maatte omkomme. — Kongen har ladet et Orlogsskib udlægge til de Huusvildes Bolig, som i Fior blev overdraget Borgernes Formænd at indrette til et Bloksskib, hvis Indretning er viist i de foregaaende Bind. Kongen giver dem Huuslye frie i dette Skib i denne Winter. Borgernes Formænd tog 4 Rd. af hver Familie i Fior. Der siges, at de tillige betalte 5000 Rd. til denne Slags Indretning. Unskeligt var det, at see en detailleret Regning herfor — hvorfra disse Penge vare komne — hvortil Huusleien blev anvendt — Publiciteten fordrer det — de offentlige Gavers Anvendelse ud-

kræver det. En Favn Brænde kunde tillige forbruges om Ugen, naar det blev koldt. Da de astronomiske Aspecter anviser mere Frost og Sne i denne Winter, saa vil der gaae meget mere Brænde med. Det er ikke, at tvivle om, at Kongen jo ligesaa vel giver Brændet, som Hunsleien frie.

Da Sommeren nærmer sig nu mod sin Slutning, saa maatte vi bemærke, at dette Aar har været velsignet med en rig Høst, ei allene her i Sielland, men og i vort Fædrelands østligste og vestligste Provindser. Man seer ved de fleste Gaarde 2 a 3 Kornhæs staaende uden for, som ikke allene ere rige paa lange Straae, men og paa store Kornar. Ikke allene i inden vore Grændser, men overalt i de europæiske Stater underrettes vi om samme Held. Frankerige, Engeland og Tydskland har seet sine Agerdyrkere belønnet for sin Flid. Endog fra de Egne af Tydskland, hvor Kriegen efterlader sit Minde om Umenneskeligheden, og hvor Agerne farves med Borgernes Blod, have de baaret prægtig Korn — Frugtræerne været fulde af Frugt, og Vintræerne love en

F 3

rig

ria Vinhest, naar man undtager de Egne, hvor Boldsomheden gier Agerdyrkeren til et Rov for sin Magt, og det kornrige Poble, som serger over sin Undertrykkelse.

I de skienne Høstdage, indfandt sig tilfide en Windstille, at Møllerne kunde ikke gaae. I alle smaae Kjøbstæder have de Heste, Møller og Vand Møller, og Haandqværne i mange Huse, hvor de kunde male det fornødne, endskient det forbydes i Hensigt til Consumptions Indkomstene. I Kiøbenhavn, denne store Stad, hvor Folkemængden vrimler, er intet uden Wind Møller. Alle skal spise Brød, og naar disse staae, fattes alt. I Slutningen af Augusti Maaned kierte 200 a 300 Bogne dagligen ud af Staden til Vandmøllerne som ligge i Sielland, nogle Mile fra Staden. Si allene Bagerne vare i Forleenhed, for at skaffe Brød, og udsendte deres Bogne, men endeel andre Borgere, især Brændeviinsbrænderne, hvis Antal er over 300, af hvilke flere end den halve Deel skal ugentlig have fornødent, at leve af deres Brænding, og disse

diffe maatte leie Vognmændenes Vogne, byrt betale dem, som komme om Aftenen tilbage med usforrettet Sag, for de mange, som vilde hjælpes. 4000 Matroser med deres Maanedes-Rug vare lige saa forlegne. De løb til mange Bagerere, og maatte spørge om Brød, og alle havde ei Penge, at købe for. Endelig reiste sig en frisk Kuling af N. B., som satte vore 30 Weir-Møller i Gang.

Dette kunde give Andledning til dobbelt Estertanke, og til at fremsætte disse 2de Spørgsmaal: hvorfors havest ei malet Meel i Magazinerne i Forraad? Meel i det mindste i 14 Dage til 100000 Mennesker? Hvorfors tilholdes ei Meelhandlerne og Bagerne, at have en vis Qvantitet Meel i Forraad? og hvorfors straffes de ei alvorligen, naar de mangler dette? Endelig hvorfors sørges der ei for, at andre Slags Møller vare indrettede i Staden, til at male Meel, eller skraae Korn, end Wind-Møllerne allene? Borgerne have fortalt mig, og have yttret deres yderste Misfornøielse over deres Formænd, som

vilde hindre dette almindelige Vel ved at forbyde en virksom Mand, isteden de ved Belønning burde opmuntre ham og hædre hans Borgerstid og forhyævede mechaniske Indsigter. Han har oftere, end engang tilbudt dem, at vilde bygge en Mølle, som skulde male uden Bind, uden Segl, uden Heste og uden Mennesker, male lige saa meget, som alle Veirmøllerne, male Melet bedre og for bedre Kiøb, saa vi skulde faae bedre og finere Bred, end vi nu have. Da denne Mand hverken vilde laane eller borge, hverken lege Himmelspræt med Kongens Credit-Casse, eller foruleilige Stadens Casse, saa skulde man troe at Borgernes Formænd skulde modtage ham med aabne Arme; men de modsatte sig ham og hindre hans Anlæg. Politiken kommer med i Spillet, denne lunefulde Frue vil lige saa vel have sin Indflydelse i Raadstuekielderne, som huu presiderer i Cabinetterne. Man vil vedligeholde Møllernes Fordele og høre deres Daastand paa deres Bekostninger, for at fange Osten Bind over den høie Hovedstad, og deres Møllers høie Bærd. Det er ganske rigtig

tig. En Veirmølle paa vore Volde, er heiere
 forsikret i Brand-Cassen end en heel Kiøbsted i
 Danmark. Saaledes vil vi tage for Exempel,
 Bogense i Fyen. Den indeholder 500 Ind-
 byggere, og dens Kirke med Provianthuus og
 Domhuus, 10 anseelige Kiøbmands Gaarde
 med 2 Præstegaarde, den hele Stad er ei fors-
 sikret for saa høi en Sum, som en eneste Veir-
 Mølle ved Kiøbenhavn; men dette uagtet, saa
 er det dog billigt, at Borgerne i Staden spiser
 det beste Brød, de kan faae, faaer deres Korn
 finere malet, og faaer det for bedre Kiøb. Saa
 længe man vil hindre den borgerlige Glids Frem-
 gang, saa hersker endnu det fornærmelige Mo-
 nopolium, som Kongen for længe siden har fors-
 budet, ei længere maae være til, og som enhver
 som af ham er betroet nogen Magt, skal see ud-
 ryddet af hans Stater,

Møllerne kan nok leve, om end flere søge
 at fortiene Brødet med dem, og fortiene de li-
 det mindre, saa vil den altid fortiene bedst, som
 maler bedst. Dersom min Ihukommelse slaaer

mig et feil, thi jeg har ikke noget geographisk
 eller topographisk Skrift ved mig, saa erindrer
 jeg mig at have læst, at der uden for Amsterdams
 staae 300 Beirmøller, som alle have nok at
 male, og at der i den banerffe Kreds i Tydsk-
 land skal være 28000 Beir, og Vandmøller.
 Kan saa mange Møllere leve ved en eneste Stad,
 og i en liden Ufdeling i et Land, saa er det troe-
 ligt, at de 30 Møllere her og kan leve, om end
 nogle flere vil komme dem til Hielp. Denne nye
 Møllere vil benytte sig af Ilden. Ved dens
 Røg og Damp vil han sætte den i Bevægelse.
 Ved Physikens og Mechanikens Hielp kan Kunst-
 neren bringe det vidt. Man veed, at en lige saa
 kunstig Smidde-Maschine er indrettet paa Hol-
 men ved Røgdamp. Den driver alle Ham-
 rene og Amboltene, som tilforn maatte opløstes
 og nedfalde ved Smedenes Arme og hærdede
 Hænder. Man veed, at mange Smidde ere døde
 af Slag, da Safterne udtæredes af Siden, som
 vendte mod den stærke Ild, og det opglødede
 Jern, som de maatte holde sig saa nær, især
 ved de store Ankere, hvis Varme svækkede deres
 Regems

Legems Naturkræfter, og ubertiden tilføiede dem
 farlige Saar. Alt dette ere de frie for, da de nu
 behøve kun, at indskyde det opglødede Jern,
 som skal smiddes under Amboltene, og ved In-
 strumenter og Redskaber lettere kan behandle det
 tunge Jern. Færre Smidde behøves nu til dette
 Arbeide. Skulde Kongen for denne Aarsag for-
 byde Damp-Mæchinen? saa handlede han ubil-
 lig, hvor Folkets Kræfter kan spares, og hvor
 det kan beffiærnes mod Faren. Samme Grunde
 gielde for Mølle- og Male-Bærkerne. Dets
 nyttige Opfindelse er Frugten af Videnskabs-
 Mandens og Kunstnerens Flid og Erfarenhed,
 og disses Forbedringer af deres igientagne For-
 søg. De 30 Møllere kunde nok leve og have Nær-
 ring, om og nogle flere søgte Næring i samme
 Fag. Man har desuden havt Exempler paa, at
 Capitalister, Grosserere, og Borgere i andre
 Næringsveie have eiet Møllerne og draget For-
 delen af disses Toldkar, saaledes har 2 Mølle-
 handlere i dette Aar kiøbt hver sin Weirmølle paa
 Bolden, og saaledes østere. Man seer nu i
 Fredens gylde Dage ved Windstille, at Bors-
 gerne

gerne mangle Meel til Brød. Hvad om Ufreden brød frem, og en større Garnison skulde indlægges i Staden til dens Forsvar, og Landfolket flygtede ind i Staden, for at søge Beskielse for den Fiende, som var kommen i Landet, og denne lagde sig for Staden, afflied Bingerne af Møllerne? da vilde et Maleværk ved Damp-Maschinens Nytte kiendes. Man vilde svare: Kiøbenhavn er sikker nok for en Fiende, efter vort Hofs gode Forstaaelse med Naboemagterne; men aldrig har man kiendt nogen stærk og befæstet Stad i Verden, som haver været frietaget for sin Fiendes Overfald, og omsider ødelagt af dens Magt, endog i det mægtigste Rige i Verden. Vinden vender sig ofte, og de politiske Forbindelser ere lige saa uventede og hurtige Forandringer underkastede,

Møllen kan ikke blive øvreist — Borgernes Fjernmænd vil heller have, at de skal drives ved Seil, end ved Damp, uagtet Grundene herfore nu ere anførte og kiendte. Møllerne holde mig dette Foredrag tilgode! — blev jeg selv Møller,

ler, saa skal jeg aldrig misunde andre denne Næringsvei — saaledes bør disse og tænke, og Borgernes Formænd maae i alle deres Forslag have Borgernes Velstand til Fremme. Derved vorer Stadens Velstand, og deres egen, som saa nøie hermed er forbunden.

Borgernes Formænd have udgivet en Placat af 31te October, hvori de bekiendtgjøre, at Hans Majestæt har efter deres Forestilling af 30 September befalet, at Bægterpengene skal forhøies med det halve, som er 50 pro Cento.

Det er meget got handlet imod Bægterne, at forsøge deres Indkomster mere. Borgernes Formænd handle heri bedre, end de Lærdes Formænd. Disse have aldrig sødet den Tanke i Consistorio, at forsøge Studenternes Indkomster siden Ildbranden, i Betragtning af de dyre Tider. Disse deres Yndlinge, som daglig mødte ved deres Forelæsninger, beværtede de med Siæles Føde. Den legemlige Omfarg overdrog de til dem selv. Næringen var aftaget i det videnskabelige

belige Fag, og det var kun en enkelt iblandt dem, som kunde finde Nøring. De flere maae lide ved Hunsleiens og Lebnetsmidlernes Forhøielse.

Bægterne derimod ere vandte til Arbeide. I det tykke af Byen kan de have om Ugen 3 a 4 Rd. Ikke alle, men de som ere om dem, og vide, at suge, opvarte og paapasse. I de fleste Gader opholde Glædens Piger sig, og sammensplynge sig i de snevrere Gader. — Disse lønne ofte Bægterne for den Tieneste, som de rige Herrer have betalt dem for, overalt holde de gode Minder med Bægterne, da de vide, at disse skal ledsage dem ved den givne Leilighed til Forbedringshuset, hvor de skal anvises til Arbeidsomhed. I alle Bordeller, Bertshuse, Skienkehuse, hvor Druesaften, eller Ullets Bærme smage bedst efter Kl. 10, som Politie-Forordningen forbyder, faae Bægterne deres Drikkepenge fra, eller andre Slags Fordele — ofte skeer det, at Giesterne blive urolige og slaae Binduerne ind, saa maae Bægterne see og høre, og ikke see og ikke høre, og naar de ere gode Politici, saa tiene de ret

got, i det tykke af Byen for deres Nattevagt. Der gives desuden mange Slags andre Tjenester, hvorved Vægterne tiene gode Penge, skiont den rige Vægter-Inspecteur deler broderligen med dem, og tager det halve, saaledes, naar Vægterne fortiene ved Bryllupper 1 Rdlr., tager han de 3 Mrk., og fortiene de 3 Mrk., putter han de 24 ß. i Lommen. Dette skal ikke være et Snyderie, men en lovlig tilstaaet Sportel, men da Hr. Capitain Søderberg er rig, har en Eiendomsgaard paa Landet, som han holder i mange 1000 Rdlr., har en Bryggergaard — Penge paa Rente, og en god Gage, saa bliver det et Spørgsmaal, om Vægterne burde ikke selv beholde de Penge, som de fortiene, da man nu maae gribe dybt ned i Borgernes Lomme, for at opkradse flere Penge til dem.

Vægterne maae sove om Morgenen eller til Middag, men mange anvende den øvrige Deel om Dagen, til at save Brænde, og have ligesaa modvillig fordret 5 og 6 Mrk. for Favnen, som andre Brændesavere, eller de rusle Linned
for

for Borgerne et Par Timers Tid og faae 24 Sk. derved, og da Borgerne kiende i sin Gade sin Bægter, saa vil disse heller betroe ham sine Vare, end en anden fremmed. Boer der Kisbmænd, Urtekræmmere, som ei altid vil følge med Bognen, som fører Vare, Korn, Steenful, Jern med mere, Bægteren følger med som en Arbeidskarl og lønnes vel.

Da saa mange brandlidte Borgere behøve Tilsyn ved deres Bygninger, og andre til at opville Stene, rydde Grundene, og kuns et Pigebarn, som er 10 a 12 Aar lønnes vel, som Handlangerstke for en Muursvend, saa kan Bægteren med sin Kone, isald han er gift, samle Penge og give dem Brandcassen til Laan.

Bægterne synes ei, at behøve Tillsæg, og mindst i dette Aar fra 1ste Maj i den skønne Sommers Tid, da Kornet nedfaldt det halve i sine Priser; men Bægterne i de usfrugtbare Nye boder synes bedre at kunde behøve Tillsæg, da her vankter ingen andre Drillepenge, end Klump
 sal -

sak — dog disse Vægtene kan og tiene i Staden om Dagen ligesom hine.

Dette uagtet har Borgernes Formænd bestemt dem et Tillæg af 2 Mark ugentlig, da de ei have anseet de andre anførte Indkomster saa viffe. Man bør ei heller misunde Vægterne denne liden Indkomst, som vaage, imedens vi andre sove; men hvad sige Borgerne herom? Raadmændene skulde kun en Uge gaae omkring og indkræve denne Vægterstat, saa skulde de faae mere at vide, end de nu vide, og for den ugentlig paalagde Skilling paa Kieldermanden, vilde de faae skionne Complimenter.

Borgere have nu ikke saa god en politisk Klub, som i de forrige Aar hos Peder Larsen i Pilestrædet, hvor hver havde sin Plads, som Assessorerne i Retten, og fordrede dem af de Fremmede, naar Politiken og dens Ret skulde dyrkes. De ere ikke af Stadens 32 Mænds Mening, skiont de havde Stadens Vel til Forsmaal, og fødte det Huske, som deres Formænd

Edele S. 4 B. 2 S. G

skulde

skulde udføre. Men dog alligevel have Borgerne adskillige Steder deres Sammenkomst, og nøie undersøge og bedømme efter deres større eller mindre Indsigt deres Presidents og hans Raadmænds og Oppositions-Partiets, de 32 Mænds Resolutioner.

Da de mærke ingen Velgiørenhed eller Fordeel fra Raadstuen, men at alle Resolutionerne udfalde dertil, at de skal betale flere Skatter og haardere Paalæg i denne Tids Periode, da deres Formænd maatte komme dem til Hielp med Stædens Formue, nedsætte deres Udgifter, og søe sønderbryde deres Fingre, end paalægge dem flere Skatter. Disse overfalde Borgerne, som en bevæbnet Hær siden Isdebranden, og indføres under flere Navne end her kan anføres — Collect til de Brandlidie — Subscription til Brand-Redskaber, til Lygte og Sprøiteskaf, forhøiet Inquartering, og dog indtage Soldat i sit Huus; Wandskaf, Grundskaf, Næringskaf, Skatter i sneve Tal, i Skokketal under andre Navne, alle paalægges, ingen høves — flere opdynges.

Broo

Broelæggerskatten have vi nu betalt i 36 Aar i vor Gade, siige denne Gades Borgere, og ikke en Steen er omlagt. Vi kunde prægtig have indrettet vort Fortoug, broelagt vor Gade, og sparet mange Penge — hvorfor skal vi betale for det som boe paa Østergade, i store Kongens Gade, eller i de andre Gader? lad dem betale selv, saa veed de, hvad de faae for deres Penge, og ingen smier dem Regninger op. Her have de Hensyn til offentlig Regnskab, som de fordre og have Ret til at fordre. Imidlertid vil Redacteuert bede, at Bedkommende vil give Ngt herpaa, og lade denne Gade, Gammelmynt, broelægge. Gaden er skiden. Den har ingen Fortoug. Redacteuert kan maaskee spare et Par Caloscher herved, og Borgerne i denne Gade holde op at murre. De kan da ei siige, at den ligger midt i Byen, og at de har betalt i 36 Aar deres Penge forgiæves. Renovationens store Udgifter ville vi denne Gang forbiegaae, og holde os ved Vægterskatten. Mange beklage sig over, og ikke ville betale den. Vare de alle i Velstand, var deres Handel blomstrende, kunde de affatte deres

G 2

Ar

Arbeider, saa var det en Bagatel; men man forestille sig den store Mængde fattige Borgere, som ikke vide, hvor de skal faae Føden i Morgen. Jeg kiender en Mand med mange Børn, som boer i en Stue, og veed ei, at faae $7\frac{1}{2}$ ß . somme Dage til sine Børn, og denne skal give $7\frac{1}{2}$ ß . til Bægterlønning om Ugen. Andre af større Huse skal give 13 Rd. om Aaret hertil. Mange vil vist vise sig lige saa uvillige hertil, som til at betale $\frac{1}{6}$ Deel til Brandcassen, naar Præmien har cesseret, naar de lukke deres Chatol op, og saaer sat paa Policen. Nu ville vi læse Placaten herom.

Oberpræsident, samt Borgemestere og Raad, udi den Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn, giøre vitterlig: At som Bægterkassens Udgifter, ved det Bægterne fra 1ste Maj d. A., efter Kongelig allernaadigst Resulotion, forundte Tillæg af 2 Mark ugentlig, samt ved Afgang af 632 Kiølsdere, som befandtes under de afbrændte Huse, og ved Afgang af Grunde der ganske udlægges til Gader og Torv, saa og ved at savne 600 Rd.

aarlig, hvilke af Brandforsikringsklassen tilførn
 ere betalte til Hielp til Taarnvægternes Løn, saa
 ledes ere blevne foregedede, at de Vægterpenge,
 som hidtil af Indvaanerne ugentlig ere erlagte,
 ere blevne aldeles utilstrækkelige til sammes Bes-
 stridelse, saa har det allernaadigst behaget Hans
 Kongelige Majestæt ved Resolution af 30de f. M.
 at befale, at de her i Staden ved Placat af 14de
 Junii 1784, og i Forstaden Vester Broe ved
 Placat af 24de December 1785 påbudne Væge-
 terpenge, maae fra 1ste October indtil videre
 forhøies med det halve, hvilken Hans Konge-
 lige Majestæts allernaadigste Resolution herved
 til samtlige Indvaaneres Esterretning bekiendts-
 gøres, og vilde de i Følge deraf førstkommende
 Løverdag den 5te November, til Vægterne betale
 denne befalede Forhøielse for de forløbne 5 Uger,
 og derefter ugentlig; og paa det enhver kan vide
 hvad han herefter ugentlig haver at erlægge, bli-
 ver herved igientaget hvad Placaten af 14 Junii
 1784 ommelder, i Henseende til Reglerne, hvore-
 efter Vægterpengene ere lignede, med videre,
 nemlig:

Efter 1ste Classe, har det Huus eller den Grund, hvis Brede til Gaden var under 7 Alen, svaret ugentlig 2 Skilling, men tilkommer heræfter at svare 3 Skilling.

2den Classe, fra fulde 7 til 10 Alen, foræben 3 Skilling, herefter $4\frac{1}{2}$ ß .

3die Classe, fra fulde 10 til 15 Alen, foræben 4 Skilling, herefter 6 ß .

4de Classe, fra fulde 15 til 25 Alen, foræben 5 Skilling, herefter $7\frac{1}{2}$ ß .

5te Classe, fra fulde 25 til 30 Alen, foræben 6 Skilling, herefter 9 ß .

6te Classe, fra fulde 30 til 40 Alen, foræben 7 Skilling, herefter $10\frac{1}{2}$ ß .

7de Classe, fra fulde 40 til 60 Alen, foræben 8 Skilling, herefter 12 ß .

8de Classe, fra fulde 60 til 100 Alen, foræben 10 Skilling, herefter 15 ß .

9de Classe, fra fulde 100 til 200 Alen, foræben 13 Skilling, herefter $19\frac{1}{2}$ ß .

10de Classe, fra fulde 200 Alen og deraover 16 Skilling, herefter 24 ß .

samt

samt hver Kielder, fra hvilken er Dvgang til Gaden, hvad enten samme er bortleiet eller af Eierne selv bruges, isteden for 2 Skilling, 3 Skilling. At Bægterpengene til Sikkerhed for sammes rigtige Erleggelse skal, ligesom andre Byens Skatter, hæste paa Husene, og Eierne for samme være ansvarlige, samt i Tilfælde af mislig Betaling være Execution underkastede, og, naar det maatte indræffe, at Eierne selv ei boe i Husene, skal de være pligtige ved den af Eierne, som beboer første Etage, eller Kielderen, at lade Bægterpengene hver Loverdag til Bægterne besørge betalt, og da det formedelst de mange Forandringer med afbrændte Bygningers Grunde, deels ved det, at endeel af dem til Gaden udlægges, deels at nogle ere blevne separerede, og andre sammenlagde, er anseet nødvendigt at lade et nyt General-Mandtal over hele Staden efter foransorte Regler, saasnart mueligt, forfatte, saa maae imidlertid enhver Hus- eller Grundeier svare det, som Huset eller Grunden hidtil har været ansat for, med Tillæg af en halv Gang

mere ugentlig, uden Hensigt enten samme er
separeret, eller sammenlagt med andre.

Kjøbenhavns Raadstue den 31 October 1796.

Under Stadens Segl.

Man maae tilstaae, at Borgernes For-
mænd ved denne Bøgterstats Paalæg beviser sine
Medborgere en Fortrolighed, som ellers er jaa
usædvanlig, at de siger dem, at Bøgterne have
faaet 2 Mk. om Ugen, siden 1ste Maj; men
hvorsfor raadsfordte de sig ikke med dem, som
skulde betale det? De vise, at de mangle disse
Penge ved Ufaang 632 Kieldere, og Borgerne
formene, at der blive langt flere Kieldermænd
nu, end tilforn, da et Huus er ei saasnart be-
gynndt, før der boer en Kieldermand i det, imes-
dens de endnu opmure første og anden Etage.
Man seer endog i alle de smaae Stræder, hvor
Husene opføres med rummelige Kieldere, der til-
forn vare bygte efter den gamle Tidsalders Smag
med Godtræ, Bindingsværk og Stue ved Tor-
den. Nu derimod bygges der Kieldere under
alle Huse, og indrettes flere end tilforn. Saales-
des

des seer man paa Hiernet af Østergade og Amalgertov i Hr. Major Wilsters Gaard, hvor tilforn var 2 Kieldere, indrettes nu 7, hvoraf 3 Hofekræmmere svare hver for sin Kielder, den ene 400 Rd. og de andre 300 Rd. i Leie. Samme Indretning seer vi under mange nye bygte Huse, at der bygges saa mange Kieldere, som der kan bygges. Da Afgiften svares af Kielderne i Hensigt til Næringen, saa finde de Borgere sig misforneiede, som forvare deres Brænde, Ost, og Smør, og ingen Dør have til Gaden, at de imod al Byskik skal betale heraf. Ja de brandlidte Borgere, som ikke have Evne til at kunde bygge, og hvis Huse ere forvandlede til en Steenhob, maae betale alle paalagte Skatter af denne Steenhob, ligesom da deres Huse stode og de levede i Velstand. Endog de Borgere, som de have frataget deres halve Grund imod Betalning, skal betale for den endnu halve Steenhob alle Afgifter, skjønt de hverken kan saae dem folgte, eller kan bygge paa dem. Saaledes gaaer det Bergerne i Farvegaden, og i mange flere Gader — De have ingen Næring —

De have intet Huus — De kan intet bygge — og deres Formænd tage 20, 30, a 40 Rd. fra dem af deres Steenhob, og fordre alle muelige Slags paalagde og forhoiede Skatter uden mindste Slaansel. Dersom Billighed skulde have Sted, burde man da ikke forskaane dem fra alle paalagde Udgifter, saa længe Ildsluerne holdt dem i Armoden, og burde man ikke ved offentlig Raan give disse Uformuende Kræfter, til at kunde bygge for, som ei kunde være saa meget, da Brandcassen betaler endeel heraf.

Disse brandlidte Borgere vil nu indgive en Begiering til deres Formænd. Siden de har taget den ene Deel af deres trange Grund bort, at de da vil tage den anden med for samme Betalning. De vil slet intet betale deres paalagte Udgifter heraf. I manglende Fald vide de nok, hvad de ville gjøre. Naar man læser den hellige og verdslige Historie igiennem, saa seer man af alle Tidsaldere, at den Stat eller Stad har været sin Ndelæggelse nær, hvor man har presset dens Borgere med Skatter, idelig paalagt flere,

aldrig formindsket dem, men indfordret dem ved Boldsomhed.

Borgernes Formænd vise, at foruden de 632 Kielderes Afgang som vare under de afbrændte Huse, og ved Afgang af Grunde, der udlægges til Gader og Torv, og ved at sælge de 600 Rdlr. aarlig, som af Brandcassen bleve betalte til Taarn-Vægternes Penning, er Uarsagen til dette Paalæg. Disse Grunde ere i sig selv vigtige; men Kielderne ere allerede opbygte, flere blive opbygte til Cassens Fordeel. De see, at der er en Vægtercasse til, og de fordre en Regning over dens Indtægt og Udgift for de sidste 25 Aar, for at kiende dens Beholdning. De lenne selv deres Vægtene i Gaden, altsaa vil de have Regnskab for de øvrige Penge. — Regnskab! Regnskab! — Ansvar! — Redelighed bliver Publicitetens Løsen.

Borgernes Formænd forsikre dem, at Kongen har allernaadigst tillagt Vægterne 2 Mrk. om Ugen i denne skionne Sommer fra 1ste Maj. Ja de tilstaae, at det var en Naade mod Vægterne, om dette Tillæg var givet af Kongens Casse;

Casse; men naar det skal tages af Borgernes Pomme, saa anseer de det for en Unaade, og en dobbelt Unaade, da de skal betales endog af de Brandlidte.

Borgernes Formænd gjøre det endnu værre, da de vil, at de skal tage dybt ned i Pommien, og troe, at de have alle Penge nok, siden de den 5te November maatte betale for de 5 forbiegange Uger — bedre var det, at de havde sagt os det 5 Uger i Forveien, at vi kunde forberede os hertil, især i Slagtetiden, da vi skulde indkøbe vort Kød, og mange af os maae lade os nøie med en Kraas og en Gaasehals.

Denne Bægterskat skal kunns vare indtil videre. — Ja hvor længe er det? Indtil alle de 632 Kioldere igien svare sin Afgift — Ikke længere — Ja pyt! til evig Tid. Gaaer de først Lov til, at lægge Skatter paa, og vi vilde betale dem, da blive vi aldrig frie for dem. BroelæggerSkatten have vi betalt i 36 Mar og blive ved — ExtrasKatten skulde vare i 2 Mar, og denne have vi betalt i 36 Mar, og man fordobler den, og

af

afpresser den af den Fattigste og Nødbidende. Kun for 2 Maaneder med 16 β . bleve vi frieigivne efter Bränden. — Saaledes gaaer det med alle Skatter — blive de først paalagde, de blive aldrig aflagde, og det smukkeste er, at Huseierne skal være ansvarlige for denne Vægterstat, og betale den for deres Kieldermænd, ifald disse ikke vil, og at denne Skat skal heste paa Husene, og inddrives ved Execution. Vi maae altsaa betale, om vi ei vilde udkastes paa Gaden.

Gaae vi derimod til vores Formænd, og ville tale med dem, kan vi ikke komme ind. Ville vi søge vores Ret, kan vi ingen faae. Komme vi engang ind, og spørge efter 10 Aars idelige Ansøgning og Skriverie — hvad bliver heraf? Faaer jeg intet Svar? Skal min Fordring ei undersøges, siden man paalægger mig 3 dobbelt Skat, og uretsfærdig Skat — saa er der aldrig een i hele Raadstuen, der kan svare et Ord. — De tie alle sammen — De see paa hinanden — kan I da intet svare? Nei — en Raadmand trækker i Klokkestrængen, og Raadstueskriveren
 swa

svarer det bliver derved, og saa maae vi paa
 Døren. Ingen Ret kan vi faae — Vi maae
 skrive, hvorhen og til hvem vi ville. Resolu-
 tionen tages efter den indhentede Erklæring,
 og derved skal det blive — Er det ret — ere ikke
 vores Formænd vore lønnede Folk? sode vi ei
 Raadmændene? Ere de 32 Mand ikke de, som
 skulde tale paa vores Bedste, og disse underskrive
 urigtige Sager, holde med Raadmændene, fordi
 de selv kan haabe at faae 1000 Rd. af os engang,
 ligesom Raadmændene, der desuden have Sta-
 dens Jorder i Brug, drive Hollænderie, brygge
 Øl, sælge Brænde og alle disse Næringsveie paa
 engang, foruden deres Lønning. Derfor maae
 vi betale Øllet dobbelt saa dyrt — Kornet er
 faldet fra 28 Mk. til 14 Mk. Td. Øllet, det gode
 Slags kunde de sælge for samme Priis, som det
 tynde, men de tage allernaadigst den større Betal-
 ning herfor. Prisen har forandret sig siden April,
 nu ere vi i November, og endnu ingen Nedsæts-
 telse paa Øllet. De 32 Mand holde gierne
 med dem, siden de ere Bryggere og rige Bor-
 gere, som profitere deraf. Det er os andre, der
 skal

Skal betale det, som skal kobe det. Es muß sein! — und so sol's sein! —

Ulykken i det Hele er den hemmelige Correspondance, og vore Formænds tilfidesatte Valg. Maatte vi selv vælge vores Formænd, som skulde raade for Stadens Bedste og Borgernes Valg, og maatte paa vores Ansøgninger de Erklæringer paa skrives, hvorefter Beslutningerne tages, saa vilde det gaae langt bedre. De 32 Mænd, som siges, at være Repræsentanterne for Staden, og skal tale paa Borgernes Ret, ere Natshuer, som aldrig komme, eller komme de i Raadstuen, tie de, oplade ikke deres Mund, og tale aldrig for vores Ret. Disse behøves ei. Bedre, at Raadstuen var indrettet, som et Amphitheater, og som Salen er bygt for Studenterne, der høre Forelæsningerne over Anatomien. Her er alt Die og Dre, og saaledes vilde det blive i Raadstuen, naar der var Sæde paa forhøiede Bænke indrettede, i det mindste for 500 Borgere, og naar disse baloterede, om hvad der vedrørte Staden, og de Skatter, som paalagdes dem,

saa

saa vilde den offentlig Mening og den offentlige Nytte bedre naae sit Maal, end ved den hemmelige Correspondance. Man veed, at den offentlige Mening hænger i alle Stags Sælfskaber af nogle saa, enten de ere politiske eller upolitiske, nogle saa styrer Tingene — undertiden Præsidenten, undertiden Secretairen allene (hvorfore de skrev i et norsk Landhuusholdnings Sælfskab, da Secretairen er en meget vigtig Person, saa skal han sidde paa den høire Side af Præsidenten), undertiden er Meningen hos nogle Deputerede eller Eligerte, og ved dem antages. Da intet Sælfskab kan være friere, end i en Klub, hvor enhver kan sige sin Mening, og give sin Stemme, saa hersker der dog et Aristocratie. — Den offentlige Mening beherskes af nogle saa, og disse, som have Indflydelse, bestemme det ganske. Borgernes Formænd vilde altsaa ikke tabe meget, men vinde Borgernes Tillid, naar de gave dem Stemmeret, lod dem blive bekendte med deres hemmelige Erklæringer, og aflagde for de aarlige Indkomster af Borgernes og deres

Grunds

Grunde offentlig Regnskab. Det er Kongens
 Billie. Det er Borgernes Fordring.

Borgernes Formænd tilgive mig, at jeg
 har fremsat Borgernes Misneie mod denne
 Bægterskat, at jeg har viist deres politiske Raie
 sonnement. Det skader ikke, man veileder dem
 endog til nogen Kundskab. Forlange de, at
 jeg skal opgive Data, paa hvad her er er nedskre-
 vet, saa skal det og skee. Jeg skal da igien-
 nemgaae alle Stadens Anliggender — alle Bes-
 lutninger i Raadstuen, og vise, hvad der er
 giort og hvad der er forsemt. Saaledes klage
 de bitterlig over en Raadmand, som foruden den
 Løn de give ham, har saa mange Næringsveie,
 og som Baudinspecteur har krediteret Huseier-
 ne, til Baudet i mange Aar, isteden han Qvar-
 taliter burde indfordre det, og nu har han ladet
 denne Betalning henstaae i 9 Aar, siden 1787,
 uden at indfordre noget. Saaledes siges Vesters-
 kvarter, at skulde til Baud 5000 Rdlr. Nu
 Husene ere brændte, fordrer han af de Brands-
 lidte 2400 Rdlr. hertil. I Stervboer komme for-

medelst denne utilladelige Forsømmelse. Regningerne paa 100 Rd. og derover for Vand til Arvingernes Skade, som i Brygger Møllers. De formene og ere særdige at navngive Vandmestere, som have solgt Pumpetræer til deres egen Fordeel, anmeldt Lecage paa Rønderne efter eget Behag, taget alt det gamle Lømmel selv, og anført det paa Regning for nyt, da de burde have solgt det, til Borgernes Nytte, som Interessentere. Man troe nu Borgerne eller ikke — De have Ret eller Uret — saa snorret er det ikke gaaet til — der maae ligge nogen Grund i deres politiske Discourser, og at de vil holde Knappen for Pungen i disse knappe Tider, ere de ikke at fortænke, og ønskeligt var det, om ingen havde Marsag, at klage over deres Formænd, eller deres undergivne Embedsmænd. Skulde jeg opgive alle de Kundskaber jeg har indsamlet mig om Raadstuen og om Stadens Bestyrelse, da kunde jeg skrive mange Bøger.

Borgernes Formænd have nu kiendt Borgernes Misnøie og Mistillid til dem. For nu
at

at vejlede Borgerne paa bedre Veie, og give dem en Anledning til en mildere Tænkemaade, saa vilde jeg i dette Skrift fremsætte Præsidentens Fordrag i Raadstuen, i Hensigt til Bægterskatten og hver Borgemeesters og Raadmands, indtil vi komme til de Raadmænd, som sagde intet, uden Fiat! Saaledes vilde jeg forklare enhver Sag, enhver Handling, som har havt Sted i Raadstuen, for at vise de forskjellige Forslag, der ere giorte, de forskjellige Meninger, der ere fremsatte pro et contra, og hvo der egentlig har seiret med sin Mening og Willie; men dette udfordrer Kundskab og Penge. En offentlig Skribent maae have Venner i Collegierne, i Raadstuen, i alle Selskaber, skal han kunde skrive noget interessant og anvise noget nyttigt. Venner haver jeg i disse Slags Selskaber, men Formue fattes jeg til Skriftets Udgave. Understøtter Borgerne det ikke med sin fornødne Subscription, saa kan jeg ikke tiene dem med disse Kundskaber.

Da Borgerne yttre saa megen Misnoie, og yttre denne Mistanke tillige i Collectens Anvendelse til de Brandlidte, og spørge: Hvo der har faaet de 60000 Rdlr.? Hvad den har gavnet dem? og paastaae, at de ubrandlidte Borgere, som have givet hertil, overløbes lige fuldt af Bøttere, og at de brandlidte Borgere have ingen synderlig Nytte heraf, og misliende deres Formands Bestræbelser, saa maatte det anmærkes, at der har herom været adskillige Debatter i Raadstuen, inden den Plan blev antaget, som nu følges: At der gives Raadmænd, som virkelig arbeide og stræbe for Borgernes Vel, naar de læse denne, som er indgivet i Raadstuen.

Den er forfattet af Hr. Justitsraad Pontoppidan, og viser overalt det gode Hjerte. — Forstand, og Estertænkksomhed i det hele spores tillige, at han har overskuet, og indtænkt sig de Brandlidtes Forsatning. Det er ham ubekendt at det heri indrykkes. Han kan ikke engang giette, hvorledes jeg har faaet dette Document ud af Raadstuen. Jeg skulde vel først forespørge mig

om Tilladelse at indrykke det; men jeg vil heller søge om Forladelse og Tilgivelse efter at det er indrykket, og jeg veed, at Hr. Justitsraaden er en god Mand, der selv elsker Publiciteten, der delger ikke sine Handlinger og Hensigter i sit Embeds-
 sag, og der stræber at virke til Borgerheld, saa vidt hans Indsigter veilede ham, og saa vidt hans Villie formaaer i Raadsluen. Skulde man søge Tilladelse hos enhver, at indrykke deres Handlinger, Foredrag og Planer, da kom slet intet for Lyset af slikt. Ingen forlanger sine uædle Handlinger indrykket i dette Skrift. Ingen tillader sine ædle Handlinger, at bekendtgjøres, da Selvs Roes vilde smitte dem. — Man maae staae sig til slikt, da for denne hemmelige Undersøgelse haabe Tilgivelse, naar man har Hensyn til Redacturens Hensigt — at affkrække fra det Onde — at opmuntre til det Gode.

Det er enhver af Læserne bekiendt, og især de Brandlidte, med hvilken Omhed, Deeltagelse og Landsfaderlig Godhed Kongen indbød vore

Medborgere, at give en frievillig Gave, for at understøtte de fattige Brandlidte her i Staden. Collectbøger bleve ombaarne — Regnskab bleve aflagde til det danske Cancellie, for de Summer, som paa hvert Stæd bleve indsamlede, og Kongen sendte fra Cancelliet denne Summa til Borgernes Formænd, at uddele iblant deres Medborgere, og især iblant de som Branden havde gjort fattige.

Denne kongelige Placat var saa skøn, at mange gode Borgere fældte Taare, ved at igiennemlæse den, ved at spore i Kongens, en Faders Hjerte, og de Brandlidte, som vare mismodige, fattede Haab, og troede: nu ere vi hiulpsne — nu ere vi forsørgede. — Vore Børn skal ikke marre os længere med Skrig efter Brød, og vi skal selv ei hensefælde forhungrede iblant vore Huses Afke.

Denne Placat var af 1ste Julii, og lyder saaledes:

Kon

Kongelig Indbydelse

til frievillige Gaver, for at understøtte de fattige
Brandlidte i Kiøbenhavn.

I det forløbne Aar saae Vi Vor Konge-
lige Boelig at blive et Rov for Ilden. Vor
Bekymring over dette Tab blev lettet, ved Vort
troefaste Folks ømme Deeltagelse. De udmær-
kede Prøver, Vi da imodtog paa Vore elskte
Undersaatters urokkelige Troeskab og Hengiven-
hed, udslittede Vor Sorg, og gav Rum for be-
hagelige Følelser i Vort Hjerte. Men, med
fordoblet Smerte føle vi det Uheld, som i disse
Dage atter har rammet Fædrelandet, ved
den betydelige Ildsræde, som er overgaaet Sta-
den Kiøbenhavn, af hvis Indvaanere et stort
Antal er bleven sat i den beklageligste Forsatning.
Giennemtrængt af Medlidenhed over disses ulyk-
kelige Skiebne, anstrænge Vi alle Vore Evner,
og udtrænke alle mulige Hielpemidler, til at for-
milde deres tunge Kaar. Iblandt disse Midler
regne Vi ogsaa Virkningen af den Edelmodig-

hed og Velvillighed, til at understøtte nedlidende Medborgere, der er Vor Nation saa egen, at den udgjør et Hovedtræk i dens Karakter. I Tillid hertil, indbyde vi enhver, efter sin Evne, at ville utvungen række broderligen sin Haand, til at lindre de fattige Brandlidtes Nød. Forvissat om, at denne vor landsfaderlige Indbydelse ikke vil blive forgæves, befale Vi herved, at den strax skal oplæses fra alle Prædikestole i Danmark og Norge, samt at frivillige Gaver til fornævnte Brandlidte derefter skulle indsamles, ved at lade Kollekt: Bøger ombære og Bælkener udsætte for Kirkedørene, paa en, dertil forud bestemt og bekiendt iort, vis Tid. Naar denne Foranstaltning af vedkommende Øvrigheder er bleven iværksat, skulde de uophødeligen aflægge Regnskab til Vort danske Cancellie, for de Summer, som fra ethvert Sted ere indkomne. Givet paa Vort Slot Frederichsbergden 1ste Julii 1795.

Under Vor Kongelige Haand og Segl

Christian K.

C. v. Brandt. Echem. Colbjørnsen. Noiersen.

Kasjerer

Bæserne, som have igiennemlæst disse Bind, have saa ofte fundet Prøver paa Medborgernes Villighed, til at hjælpe, og erfaret, hvor mangfoldige Gaver, der indstrømmede til Bergernes Formænd, af Brød, Ol, Kied, Emer, Oste, Melk, Penge, for at uddeles iblant de Brandslidte, da den almindelige Virksomhed for Livets Underholdning havde standset i nogle Dage, og $\frac{2}{3}$ Deel af Borgerne vare neppe i Stand til, at forsyne $\frac{1}{3}$ Deel af samme, der med sine mange Vogerende udgjorde et langt større Antal, som vare alle blevne huusvilde, og udsatte fra deres Næringsvei.

Collecten omgik, og dens indsamlede Penge i Hovedstaden og i begge Rigerne, bleve tilsendte til Bergernes Formænd, at anvende. Af Kiøbenhavn blev strax indsamlet 18000 Rld. og derover. Af Siellands Stift indkom strax derpaa 10000 Rldr., og saaledes kappedes hver Criste og hvert Provinds, at indsende sine Gaver.

Det var nu ikke nok, at Borgernes Formænd uddelede disse Penge, men Kongen vilde vide, hvorledes de vilde uddеле dem, og igiennem sit Cancellie tilsendte dem sin Skrivelse af 27de August, at de skulde tilsende ham Resultatet af deres Beraadslagning om Anvendelsens Maaden. Her var gode Raad dyre. Det gik her i Raadstuen som fordim i Consistorio, da han skrev dem til, at han ingen Patron vilde give dem mere, men at de skulde indsende Forslag, hvorledes Videnskaberne best kunde fremmes, og hvorledes Videnskabernes Dyrkere bedst kunde besfordres til disses og Statens Flor. Slig Drogave fordrede Speculationer. De dreiede Perulferne, men Sagen var ikke saa let. — Endelig paatog Hr. Doctor Cramer sig, at skrive for alle Facultæterne. — Han skrev vel, men lige langt er vi kommen.

Her reiste sig nu Debatter i Raadstuen — Raadmændene speculerede — Sagen skulde afgjøres — Kongen vilde kiende deres Forstand og Planers Anlæg. I Følge heraf indsendte
Hr.

Hr. Justitsraad Pontoppidan sin Idee, som
 lyder saaledes:

Pro Memoria.

J Henhold til, at Magistraten i Følge Kongelig
 allernaadigst Befaling „skal overlægge og overveje,
 „hvorledes de efterhaanden indkomne Collectpenge
 „bedst vilse være at anvende til de Brandlidtes sande
 „Nytte, og især til at sætte dem selv og andre, som
 „derved maatte være komne tilbage igien i Nærings-
 „vei, saa at der i samme ingen Standsning blis-
 „ver“ og Resultatet af saadan Beraadslagning; i
 Overeensstemmelse med Cancelliets Skrivelse under
 27de daffato, at indsendes snarest mueligt for at
 forelægges Hans Majestæt, skulle jeg ikke undlade
 Herved til behøgentlig nærmere Overveielse, at yttre
 min Formening, desangaaende, som er: at endog
 ved Hensyn paa Stadens mange andre virkelig vel-
 gjørende Indretninger, maatte nærværende Under-
 støttelse dog inddeles saaledes, at Gaverne bleve
 (ligesom Uheldet var) meget udstrakt, for at befor-
 dre Nytten, og bestaae deels i Huusleies Botgjorelse,
 deels i Penge, o. s. v. Ligesom og Pengenes Ud-
 deling

deling, at skee i Enhold til Omstændighederne, udi efterfølgende 15 særskilte Klassificationer, iblandt de Brandlidtes Tal, der boede i de 6 af Stadens Qvarterer, hvor Branden udbredte Ødeleggelse fra 5 til 7 Juni sidst.

1) Borgere, som enten betale Grundskat, eller ere ansatte for aarlig Portion af Næringskat, samt Byens andre Onera, men tillige ere erkjendte for ei at være formuende, uagtet de eiede enten Huus eller Gaard, og derimod som Beboere i de afbrændte Gader, at have tabt ved Branden saa megen Affavn i deres Næringsvei, at uagtet største Deelen af deres Boehave kan være reddet, har dog de flere Maaneders Affavn af Næringsdrift, tvungen dem til at giøre enten Sield eller Pantfæring til Stadens (ifkuns bitterlig og dertil lidet hielsomme) Assisteushuus, af det biergede Gøds, for at ernære sig med Familier imidlertid. Under denne Klasse, troer jeg, henhører Understøttelser især og fortrinligst for:

a. Dem, der ei nyde Erstatning af Brand- Assurance-Compagniet for Vare og Effecter.

b. Dem

b. Dem, som beholde ikkun lidet eller intet Overskud ved Afregning med Brandforsikrings-Cassen for Huse og Gaarde, alt i Forhold til deres Forhold større eller mindre Alder, samt Sundheds-Kræfter til at erhverve Opholdet for sig og Huusfamiliens Antal.

Hvorimod dem, der have opnaaet, efter Tidernes Leilighed, saadan Assurance paa deres afbrændte Eiendomme, at de mere vinde end tabe, (Tilfælde vil, om ei hos Mængden, dog hos nogle Huuseiere være indtruffen (ei vilde tilkomme Andeel af Collectpengene, hvis Hovedhensyn er til Fattige og Nødlidende, samt de, hvis Næringsveie ere, om ikke ødelagde, dog svækkede og forvildrede; men ligesuldt behøve nødvendige Opholdsmidler for sig og Familier.

At det hos nogle Haandværkere, saavel som andre kunde være passende og dem selv allertienstligst, ei at nyde contante Penge, som Gaver, paa det de ei derved strax skulle klarere ældre Gield, eller ved slet Anvendelse misbruge samme, og altsaa blive

lige

lige nødsidende, det vil ikke kunde undgaae Magtstratens Omværksomhed og Omfarg for, at saadanne hellere tilkiendes at nyde temporair Hielp in natura.

Ex. gr.

a. En Skoemager kan som bekiendt, etablere sit Værksted med 30 a 35 Rd. i det Hele, og maatte da N. N. nyde

til en Oxehuds Indkiøb . . . . . 7 a 8 Rd.

— en Bindsøllelæders Hud . . . . . 3½ a 4 =

— Kalveskind . . . . . 4 a 5 =

— Værktøi og Risp . . . . . 3 a 4 =

b. Snekere at nyde til 6 a 8 Tylter Brædders Indkiøb a 3½ til 4 Rd. , circa 25 Rd. , og til Materialier, til Hovlebænke og andet Værktøi, om dette ikke er reddet fra Ilden, circa 15 Rd. I alt 40 Rd. o. s. v. , især hvad de fattigste Mestere angaaer.

c. Endelig og at det saavel for Professionister som andre Brandlidte i Almindelighed, maatte tages

i for-

i fortrinlig Betragtning, at uformuende Familier, der beviisligen havde lidt Tab af nødvendig Indbøe eller Haandværks Redskab, for 25 til 100 Rd. maatte (om de hellere ønske saadant) forstrækkes med en passende Sum til de missede Sagers Anskaffelse, rentefrie, imod 25 pro Cto. aarlig Afbetaling fra Junii eller Decbr. Termin 1796, hvorefter altsaa flige ophjelpende Forskud vare tilbagebetalte efter 5 Aars Forløb, og imidlertid maatte Debitor give Pant i sit Bøe til Sikkerhed for Kollektens Distributions Cassé.

d. Ved ikkun at benævne enkelte iblandt de brandslidte Haandværkeres Antal, er mig bekiendt 181 Familier at henhøre under efterskrevne 4 Professioner.

Skoemagere 69, hvoriblandt 17 Huuseiere og 52 Leier.

Skrædere 59, hvoriblandt 22 Huuseiere og 37 Leiere.

Parul.

Varu^mmagere 22, hvoriblandt 9 Huuseiere og
13 Leiere.

Snedkere 31, hvoriblandt 11 Huuseiere og
20 Leiere.

Iblant hvilke neppe flere end 33 af Huuseierne vil befundes at være utrængende til hastig Understøttelse, for at reableres; men Mængden derimod saa fattige, at de, naar Værkstedets daglige Næringsvei mangler, ere fast Almuissetrængende til nødvendig Ophold for deres mange smaae Børn, der mangle Fode, Klæder, og Skoelegang, o. s. v.

2) Under den anden strax derefter henhørende Klasse, troer jeg burde være

a. Stadens Brandvæsens Officiantere, og de dem Subordinerede, som i Branden have mistet deres egne Eiendomme, formedelst Graværelse ved at være commanderede paa andre Steder; og i Særdeleshed dem, som Brandmajorerne maatte eragte, at have udmærket sig ved, som Vindstibelighed, Iver, og Omhu for at slukke Ilden efter mueligste Gode.

b. Li

b. Ligesom og herunder burde henhøre de af Raadsstuen og Politie-Kammerets Betiente, der ex officio vare ved Branden, og imidlertid mistede deres Boehave; mig er bekiendt nogle Brandlidte imellem dem, hvis Flid og Virksomhed ved Branden medbragte mange Stæder Nytte til Stadens Formindskelse.

3) Ligesom nu at Haandværksmesternes Enker, der holde Værksted, ere indbefattede under 1ste Klasse, maatte og alle andre Enker, der ei nyde klæffelige Alimentationspenge ved Pleie-Commissionerne, billigen tillægges nogen Hielp til igien at forskaffe sig de fornødne Sæng- og Sangklæder, samt Jlden maatte have berøvet dem, hvorhos maatte tages Hensyn til det Antal Børn eller anden Familie, slige Enker maatte have at underholde.

4) Dem af Stadens Vægtene, som formædelt deres befalede Nærværelse paa andre Stæder, i Almindelighed ikke have fundet selv reddet deres egne Effecter; og da deres Forretningers Udøvelse betager dem Leilighed til at fortiene noget synderligt, saa er det billigt, at dennem gives saadan Under-

støttelse, hvorved de igien kunde forskaffe sig de ved Branden mistede Nødvendigheder.

5) Byens Jordemødre, saavel som Skoelsholdere, der have aflagt Embeds-Eed til Staden, og findes iblant de Brandlidtes Tal, troer jeg fuldkommen at burde komme i fortrinlig Betragtning til Understøttelse, da disses Nød og huuslige Beskymringer af Næringsforg, har megen Indskydelse paa deres Forretninger.

6) Derimod Spiseværter og Marktentere, samt Spekhøffere, kunde vel formodes snarligen at komme paa Fode igien ved deres Næringsdrift; men da hertil udfordres Indkøb i rette Tid, for ei at overdrive Høfferiet, og mangle Evne til at give Almuen nogen Credit, hvortil Mængden af disse Brandlidte vist nok ere bleone uformuende, saa formænes at disse kunde hielpes med et forholdsmeetsigt Laan af 100 til 150 Rdlr. Rentefrie i 3 Aar, imod at afbetale paa Capitalen fra 11 Juni 1796, 30 a 40 pro Cento aarlig, og imidlertid at give Sikkerhed i Pant, eller skaffe antagelig Caution.

7). Ders

7) Dernæst ugifte Fruentimre, som formes
 delst Familie eller Svagheds Aarsag, istæden for
 at tiene, have ernæret sig ved Syning, Vaskning,
 og deslige, paa en ordentlig Maade, samt ført et
 christeligt Levnet, burde og nyde nogen Hielp til
 igien at anskaffe, hvad de have tabt, paa det disse
 forhen meget indskrænkede Eone til at leve, ei skulle
 forvandles til Alimentations- Væsenet, og derved
 blive desto besværligere for dem selv og Fattige
 Cassen at udholde.

8) Embedsmænd, gieslige og verdslige,
 saavelsom de militaire Etater, som have under
 400 Rdlr. aarlig Løn, og dog ernære Hustrue og
 Børn, men ei have haft deres mistede Meubler
 assurerede, hvorhos det formeenes, ikke at være
 upassende om saadanne ved nu at nyde en vis Por-
 tion af Collectens Distribution til Understøttelse,
 tillige om ikke forpligtedes, dog at gøres opmærk-
 somme paa, for Fremtiden hellere at lade i det
 mindste det halve eller $\frac{2}{3}$ Dele af deres Effecter fors-
 sikke ved Meubel- Assurance- Compagniet, saa me-
 get mere som den aarlige Præmie er heel ubetyd-

delig imod Nytten for dem selv, ei at lide atter Tab ved Brandskade i et eller andet til leie beboende Huus.

9) Officiantere, Betientere og Skrivere, som have havt meget smaae og tildeels uviste Leveveie, og dog ernæret sig med Familie ordentlig og lovlig, men nu ved Branden og dens Accidenser have mistet hvad de eiede, ja tildeels al Fortieneste, for saavidt de forhen havde samme hos andre Brandlidte.

10) Sivte Haandværksvænde som føre et ordentlig og vindskibelig Levnet og have Børn, at gives Understøttelse til Opretning for Tabet af deres mistede Nødvendigheder, i Proportion af deres Børnetal, hvorunder dog Muur- og Tømmervænde, der i nærværende Tids Periode have udmærket god Fortieneste, burde allene staae i Relation til de under den 2den Classe benævnte Brandvæsenets Subordinerede.

11) Af Enker og Børn, hvis Mænd og Fædre have tilfødt Livet enten ved Ildbranden selv, eller seener, ved at arbeide paa de afbrændte Pladse og Ruder, ere især de Enker, som have smaae Børn, (af hvilke mig er bekiendt fem), fortrinligen berettigede til virksom Understøttelse.

12) Dagslønnere og Arbeidsmænd som have mistet deres Effecter, at gives nogen Understøttelse, for at kunde forskafe de nødvendigste af de tabte Ting, især our de have mange Børn.

13) Kielderfolk, Østappere, Skoefikkere &c. som ere fattige, kunde efter min Formening understøttes med $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ Aars Huusleie! eller Huusleie in Natura, samt nogen Hielp til de brændte nødvendigste Tings Anskaffelse, i Overensstemmelse med deres Familie Antal og førende Levnet.

14) Afskædigede Militaire, hvad enten de have Pension eller ikke, men dog ere iblandt de Brandlidtes Antal; ligesom og

15) Civil Statens Pensionister, hvis Op-
 holdspenge oftest er Quartalier noget større end de
 Militaires, burde samtlige nyde nogen Understøt-
 telse til Afhjælpelse af den lidte Brandskade, i For-
 hold til deres ved Branden lidte Tab, hvorhos dog
 tillige enhver større eller mindre Trang, Alderdom
 og Svaghed, Børnemængde og førende Levnet,
 maatte meget nøie overveies og tages i Betragtning.
 Endelig skulle jeg og indstille til behagelig Over-
 veielse, det jeg troer man kunde gjøre Forslag
 om, at efterdi Collecten allerede er blot af Kiøben-
 havn over 18000 Rdlr., samt af Siællands Stift
 circa 10000 Rdlr., hvorefter man med temmelig
 Visshed af de øvrige Stifter i Rigerne, Hertug-
 dømmene og andre Stæder, samt indkomne særskilte
 Gaver, synes, at kunde gjøre Regning paa høiere
 end 60000 Rdlr., det da vilde være, ei allene uden
 Affavn af Givernes velgiørende Hensigt, men endog
 til et forøgende Gavn være passende, at af disse
 indkomne Penge blev i et Aar eller længere udsat en
 Capital paa Rente af circa 8500 Rdlr., og hvoraf
 man som *usus fructus*, da havde 340 Rdlr. til
 Tid efter anden deraf, at udrede circa 4000 Pro-
 vianter

viant: Sedler a 8 til 12 ß., thi da det saa meget ofte især i Vinter, Maanederne indtreffer, at enkelte Dage om Ugen ingen Arbejdsløn kan erhverves, men, naar Brødet mangler, ikke deestomindre i Huset for den Arbejdsmand, der intet har i Eiendom for sig, Hustrue og Børn, uden blot fortienende Dagløn, fristes han naturligtvis til enten at betle, eller at forgribe sig paa andres Eiendomme, ved at stiele, saa ere deslige onde Ting særdeles vigtige at forebygge, saavidt gjorligt. — Og kunde man lettelig indgaae Accordt med nogle Marqvetentere omkring i Staden, at naar nogen bragte dem sligt meddeelt nummereret Proviant. Kort med Stadens Segl paa, blev det honoreret ved at indfries saaledes, at Overbringeren beholdte samme, dog god sund Gode for 8 ß., men derimod aldeles ikke Kaffe eller Brandevin. Man ville upaatvivlelig komme til at spore sand Nytte heraf, istæden for at Understøttelse af Collecten i rede Penge i Almindelighed meget ville misbruges, endog til Overdaadigheds Artikler af den nervestappende Kaffe &c., ei at tale om Sværmerie ved Brandevin istæden for got Ol, der igien ved Relation af hungrende Mæver gjøre dem usliffede

til stærke og arbeidsføre Handlinger, men tvertimod forvandle dem til svækkede og sygelige Skran-
tinger, hvorefter Hospitalerne maae underholde dem
i Maaneder, og stundum hele Qvartaler til dobbelt
Løb for det offentlige Gavn, det siger sig selv, at,
naar Personen var enkelt, og ei havde Hustrue eller
Børn at forsørge hiemme, blev Proviantsejdlernes
paalydende Beløb ikkun 4 til høist 6 R.

I øvrigt refererer jeg mig hvad denne Post
angaaer, til de under sidstleden 19de Julii indstillede
Propionenda, og hvoriblant især hvad den 4de Post
angaaer, om Nødvendigheden af et betimeligt Ind-
køb af et Qvantum Pateter eller Kartoffer til Ud-
deling fra Pleiecommissionerne iblant den Deel af
Almuen, der søger Almisse, og haver mange dag-
lige Munde at forsørge, da denne Produkt, for-
enet med nogle i Penge, vilse især i Wintermaane-
derne forebygge Hungersnød hos slige Familier.

Kjøbenhavn den 5te Septemper 1795.

Man lærer heraf at kiende denne Raad-
mands velmeente Forslag. Man seer, at han
troligen følger Collectens Diemed.

Han

Han vil først have ophjulpet Stadens Borgere, som betale Grundskat og Næringskat, og nyde ei Erstatning af Brandassurance-Compagniet for Vare og Effecter — hvad billigere?

Han vil fortrinlig have Jordemødrene og Skolemesterne understøttet. Saalænge Forplantelses-Øysten er til og Opdragelsens Arbejde er fornøden, udfordres begge Tjeneste. De kunde ikke ganske mangle Næring; men nogle Skoleholdere have dog ganske tabt deres Næring, som Skoleholder Engelsen og flere, som have boet i Huus med mig. Denne Skoleholder var tillige Huus-Tiere, og maae betale Grundskat, Vandskat, og lide mange Skatteplager af denne Steenhob, som han ikke formaaer at oprykke, og ikke kan faae solgt. Denne Mand og flere Borgere vil vist sige: Betsignet være denne gode Raadmand, der skrev saa vel for os, havde flere tænkt lige saa billigt, som han, saa havde det gaaet os bedre, end det nu gaaer.

Han viser, hvorledes Professionisterne burde ophjelpes, hvorledes Spiseværdterne, Marketerne og Spekhølerne burde ophjelpes; hvorledes de ugifte Fruentimmere skulde forsyrges, hvorledes Embedsmændene, Betientere, Skrivere, Haandværksvende, Enker og Faderløse, Daglønnerere og Arbeidsmænd, Kieldermænd, Bluttappere Skoeflikkere, Pensionister, især de militaire skulde ophjelpes. Han glemmer ingen, uden Studenterne, og det gjør han Ret i. Han vil ikke berøve Professorerne i Consistorio, og især i det theologiske Fakultet den Ære, som de ved deres Omfarg have indlagt dem, og ved de Prøver paa deres Menneffekierlighed, hvormed de have udmærket dem med. Han vidste desuden de mange Rd. Guld vi havde paa Rente, hvoraf vi kunde tage, og da han boer paa Nørre Gade, saa har han i 7 Aar kunde seet, hvor meget Guld de Lærde anvendte paa Frue Taarns 3de Kroner, som de forgyldte, og i al den Tid lønnede hver Svend med Rigsdalere om Dagen. Kunde vi i saa mange Aar udgive saa megen Penning, bruge saa meget Guld, taale, at saa meget blev bort-

staa,

stiaalet fra os, saa maade vi være meget rige, og have nok at tage af til vore smaae Fornødenheder.

Imidlertid gif denne Raadmands Forflag ikke igiennem. Debatterne reiste sig. — Man fulgte en ganske anden Plan. Det vilde medtage for megen Plads i dette Bind, at indføre dette alt. Ved en anden Leilighed skal jeg indføre Presidensens og Borgemeestersnes og de andre Raadmænds Ideer og Resultatet af det hele. Mueligen Skriftet kan blive interessant for min Raadmand, der endelig vilde have sine 28 f. tilbage for ædle Handlingers 1ste Bind 1ste Hefte.

Imidlertid var det got, saare got, om Borgernes Formænd vilde betroe Publicum Udsørelsen af deres udkastede Plan, i Hensigt til de Brandlidtes Hielp, at det kunde paaskionne, om den havde stiftet mere Nytte, end Hr. Justitsraad Pontoppidans viste, og et offentlig Regnskab for den hele Summa vilde endnu være det vigtigste. Det er desuden Redacturen, som her har viist Borgernes Tænkemaade, og frem-
sat

sat deres Formænds Forsvar, vel bekiendt at 30 a 40 Bægtere forenede sig, at fordre høiere Løn eller deres Uffkeed. Borgernes Formænd vare herved satte i Forlegenhed og troede, at dette bedst kunde forekommies ved at tilstaae dem deres Fordring.

Bægterne havde tilforn 6 Mrk. om Ugen. Disse bleve forøgede til 7 Mrk., nu faae de 9 Mrk., desuden en Dag- og en Natkiol. Denne Bægter paa Gammel-Nynt har kun denne halve Gade, fra Hjørnet af Grønnegade til Gammelsnynt, som vist giver ham over 2 Rd. om Ugen. Han kunde gierne raabe et par Gange i Christensbernikøestrædet mod Østergaden, eller i smaae Gaderne mod Gothersgaden. Saaledes kunde Bægternes Antal i mange Gader formindskes, skient den offentlige Sikkerhed fordrer: jo flere Bægtere, jo bedre; men mange af vore Bægtere sove fra Kl. 12 til Kl. 4 og raabe ikke. Det er ei længe siden, at en Bægter havde leiet en Stue til Gaden, der havde han om Natten hele Stuen fuld af Bægtere, som drak med ham,

og fra 12 til 4 sov han rolig. Hvo skal om Natten have et aarvaagen Die med dem? Deres Officierer. Det er umuelig for disse 2 Mænd at kunde. Borgerne, som betale dem — Borgervagten skal have sine Patrouiller rundt om paa Christianshavn lige saa vel som her i Staden, for at tilholde dem til den Aarvaagenhed og Paapassenhed, som Stadens Sikkerhed sordrer.

Rygtet i Collegierne siger, at Præsidenten i Raadstuen, Hr. Kammerherre Urne skal derfra og blive Oberhovmester i Sorøe, og at Hr. Kammerherre Buchwald skal komme i hans Sted igien, som nu er Stiftammand over Thyens Stift. Da det varer 7 a 8 Uger, inden dette Heste udkommer, saa vil vi til den Tid faae meget mere Lys i denne Forandring.

Uden at miskiende denne nærværende Præsident i Raadstuen, da man ikke kan domme herom efter den korte Tid han har ført Præsidium i denne Borgernes Forsamling, hvor nyttig han kunde blive, saa maae Borgerne love sig meget

got af Hr. Kammerherre Buchwaldt, naa man har Hensyn til hvad han har skrevet om Hospitalerne og om Borgernes Ret og Forsorg. Manden er vittig, har Tøne til at tænke, og sættes i en Virkekreds, hvor man nu kan opfordre ham og sige: Viis mig din Troe af dine Gierninger! Her er meget at sige og at kunde gøres i Hospitalernes Indretning, i Alimentationsvæsenet, i Pleieforanstaltningerne, i Borgernes Forsorg, som ere trængende — her er meget i Raadstuen at giøre i Hensigt til alle de Indretninger i Stadens Skattevæsen, som burde drøstes og renses, for at kunde sees og kiendes, om de ere grundede paa Ret eller paa Partiskhed, — her ere mange Klager indgivne fra Borgerne, og P. M. som disses paaanke, at de ligge ubesvarede og uafgiorte. Her er saa mange Ting at giøre Rede for, og staae til Ansvar for siden Ildbranden — og nu Hr. Kammerherren er udnævnt til at sidde i den Commission, som skal afbetale $3\frac{1}{2}$ Td. Guld for de købte Grunde, som ere udlagte til Gaderne, og giøre Stadens 2000 Td. Land brugbare til den skionne Ager.

Agerdyrkning, og kalde de Jorde tilbage eller
 selge dem, som Despotisme i Embedernes Fag,
 eller Leiecontracter nu gjør Hævd paa — kan Sta-
 den nu taale at miste ham, før han faaer fuld-
 ført, hvad han har paataget sig? Man siger, at
 han skal være Oberhovmester ved Sorøes ridder-
 lige Academie, hvis Skygge ikke er tilbage, med
 4000 Rdlr. Lønning. Man veed ei, hvor lærd
 denne Mand er, eller i hvilken Videnskab han
 ved sine Skrifter har viist sin Styrke i dette Fag.
 Opdragelsen burde egentlig have været hans Ho-
 vedstudium og et Formaal for hans Udforskning,
 med Hensyn til de Indsigter og Pligter for Sta-
 ten, som skulde udfordres af den Ungdom, som
 ved denne Høiskole skulde dannes til Statens
 Tjenester. Det er desuden viist, at ingen Stu-
 derende vil eller kan opholde sig her efter dets
 nærværende Indretning, og at Professorerne saa-
 vel her som ved Odensees Gymnasium, der blive
 ansatte her til at være Lærere, ere otiosi, og have
 intet at bestille, ikke fordi de mangle Indsigter,
 at de ikke kunde, ikke fordi de mangle Billie,
 og ikke ville, men fordi der ikke gives dem Lei-
 lig-

lighed til at yde Fædrelandet modne Frugter af deres forhøvede Indsigter. Oberhovmesteren og Professorerne ved Sorze have slet intet at bestille. En eneste Dreng har været Academist i disse Aar, som kunde dannes af en privat Hovmester, der ikke engang behøvedes, at være en lærd Mand, naar han kun var bekiendt med de brugbare europæiske Sprog, og havde nogen statistisk Videnskab, allene i en af dens Grene, i hvilken denne hans Elev i sin Tid skulde ansættes. Professorerne have imellem sig selv givet Agt paa Academiets Deconomie og dets Regnskab, i Følge dets Fundats og dets Indretning, som de skulde følge, og dette kunde de gjøre uden en Oberhovmesters Præsidio. Han skulde vel give Agt paa deres Flid i deres Forelæsninger, og paa Academisternes moralske Characters Dannelse, men hvor ingen Academist er, falder disse Forelæsninger og dette Slags Tilsyn bort af sig selv. Hr. Kammerherren er desuden for ung en Mand, til at henses for at være otiosus, og foruden flere Agreements af Bogis, Hauge, Skov og Jagt, at trække 2000 ja vel 4000 Rdlr. af Staten.

Maaskee det er ei heller saa vist endnu. Det er blot et Rygte. Desto bedre! Han har tiemt i andre statistiske Fag, og deri har forhvervet sig Indsigt. Han er en Mand som vil gavne, og som vil tiene i Staten, for at tiene og være nyttig — billigt da, at han ansættes, for at virke og udbrede Hæld. Skulde en Mand ansættes ved dette Institut, saa var det bedre at en Mand dertil blev ansat, som i sit private Liv havde været Hovmester, gjort sig Opdragelsen bekiendt, udviklet Ungdommens Tænke-Erner, dannet deres moralske Character, og ved de forskjellige Subjecter, som han havde havt, forhvervet sig den Erfarenhed, som den practiske Udvøvelse alleneste giver, og 1000 Rdlr. at leve af uden for Hovedstaden, vilde han ansee for en rig Lønning, fordi han havde opofret sin Ungdom og sin Manddom til dette misfommelige Arbeide, naar han kunde opnaae dette mod sit Livets Afsten. Der skulde ikke havees Hensyn, om han var af gammel eller nye Adel, men om han var gammel af Erfarenhed, og øvet i disse Slags Forretninger. Academiet kunde derved spare 3000 Rdlr.

og Staten selv spare store Pensioner, naar nogle af de ledige Pagehovmestere bleve satte i dette Fag, eller Skolelærere, som vilde ryste Skoleskøvet af sig, og i sin tiltagende Alder friegives fra den daglige Underviisning, eller erfarne Candidater, som man havde glemt at sørge for, efter den offentlige Pligt, som man skyldede dem. Det er en Ulykke for Staten, at Embederne ere til, ikke for det Almindelige, men for enkelt Person. Intet Embede maae existere, for at anbringe en enkelt Medlem i Staten — disse maae indgaae, og nye Embeder fremstaae hvor Statens Nytte udfordrer det.

Vor Regiering, som bestyrer Statshusholdningen, tragter efter Sparommelighed i dens Deconomie. Den viser selv Sparommelighed. Jeg har givet den et Bink i de forrige Bind af dette Skrift, i Hensigt til dette livløse Academie. Foredraget er udledet af min Erfarenhed. Det er i ingen anden Hensigt fremsat, uden at gavne den Stat, af hvilken jeg er et Medlem.

Jeg har ligeledes vedrørt vort Gymnasium i Odensee, der er uden Liv, uden Virksomhed, uden Nytte for Staten. Forskiellige Professore lønnes her rigelig, og der har været dem, som have aldrig holdt en Forelæsning. De, som ville holde dem, finde ei Leilighed. Her er ingen at læse for. De have havt en eneste Gymnast, som havde Frihed, at høre og ikke høre, at komme og ikke komme, og da han skulde blive Student ved Kiøbenhavns Universitet, blev han reject, og befandtes immaturus. Hr. Professor Seidlitz er nu død. Til hvad Nytte skulde denne Lønning spildes? De øvrige Professore skulde derfra ansættes til Lærere ved Kiøbenhavns eller Kiøls Høiskoler, ved foresaldende Vacance. Odense Skole skulde indrettes til en Realskole, i hvilken Ungdommen skulde ei alene dannes til de lærde Embeder, men til de borgerlige Plater, og lære de Sprog, de Videnskaber og de Kunst, som vor nærværende Cultur fordrer, og Oplysningens Gnisten begynder allerede at ulme, og vil udbryde af Asken.

Jeg har viist de Eerdes mislige Forsatning, og hvor meget deres oeconomiske Forsorg trænger til Forbedring. Her er Stof nok i Academiets og Gymnasii Rigdomme.

Jeg har viist Regieringens ædle Hensigter i de Studerendes Omsorg og Forsorg, baade i deres videnskabelige Fremgang, og i deres Befordring, ved at anføre baade nogle af de gamle, og nogle af de nye Love. Forsædrene af den kongelige Familie have været saa gavmilde med de mange Td. Guld og de mange Jordegodse, som de have skænket hertil, for at de skulde yde Staten sine Frugter. Det er ikke vor gode Konge ligegyldigt, at de blive spildte, og at Statens Krav og Forventning ei opnaaes.

Jeg har opfordret de agtede Mænd i Stolecommissionen, at give Agt herpaa. I 3 Maaneder kunde de komme vidt, og det er mere end 6, ja 12 Maaneder siden. De kunde i det mindste give deres Præmisses, fremsætte et Udkast, benytte dem af slige Leiligheder til at gjøre Forslag til Udgifternes Indskrænkning, og ved slige

Døds

Dødsfald søge Fonds, og lægge Grund til de Indkomster, hvorved de Studerendes Vel kunde forøges, og deres videnskabelige Cultur kunde fremmes. Kunde vor afdøde Baron Holberg see op, hvorledes hans forhvarvede Midler nu spildes, som han ved sin videnskabelige Flid havde samlet, hvor han antændte Dplysningens Gnist, som han efter sin Død havde haabet at see fremstraale, da han bortdrev Fordommes Taage og Mørke, han vilde vist ikke have givet sine Midler til Videnskabernes dorste Dyrkere, men opofret dem alle til fattige Pigers Udstyr. — Maaskee den fattige Studenterenke da ikke havde været til, som den afdøde Student Hr. Lindrod har efterladt sig i de nye opbygte Huse No. 39 og 40 ved Stokhuuslængden, for Brandslidte, som med sine smaae Børn maae omkomme af Nød og Elendighed, og anraaber det medlidende Publicum maaskee forgiæves i Adresse-Avisen No. 292 i dette Aar.

Det bliver derfor Commissionens Pligt, at vaage over alle Statens Midler, som ere bort-

givne til de Lærde, og give saadanne Forslag, hvorved disse Slags Statens Indkomster kunde yde Staten sine værdige Frugter til Videnskaberne Fremgang, til deres Dyrkeres og Familiers Forsorg, og snart — snart maae det skee!

Læserne have erfaret min Uvidenhed om Sorø Academiets Indkomster, og hvor ubegribeligt det var for mig, at man vilde lege Himmelspræt med disse rige Indkomster, uden at gavne Staten dermed, uden at udbrede Videnskaberne i den, uden at fremhielpe deres Dyrkere. Jeg kom her i et litterair Sælsskab. Her trittede jeg min Forundring. Det oplyste mig herom. Det berettede mig, at Academiets Funddag fordrer, at Baron Holbergs efterladte Midler skal til evig Tid, eller i det mindste saa længe Verden staaer, og ingen Røver kommer og siger: Holbergs Penge ere mine — Beviseerne findes i min Villie og Magt, anvendes til at vedligeholde Oplysningens Fakkelt for Musernes Sønner. Have Muserne ingen Søn, at sende — Vil ingen Student komme til dette øde

Sted,

Sted, som dog er beriget med Naturens Undig-
heder, saa skal han forskrives, om det endog var
fra Indierne, om han og skulde koste lige saa
meget Guld, som han veiede — om endog hans
Hjerne var lige saa tet og trang, som Guldet,
til at faae en Forsmag paa Videnskaberne, eller
til at fatte og udgrunde deres Hemmeligheder.
En Academist skal der i det mindste pro forma
være, fordi man kan sige, at der er et Acade-
mie. I manglende Fald havde den kloge Hol-
berg fordret, at de af ham skænkede Midler
skulde falde tilbage til hans Slægt. Af disse ere
der endnu endeel i Live. Jeg kiender her i Staa-
den en agtværdig Kone, gift med en agtet Mand,
hvis Bilkkaar ere saa trange, at de staae bestan-
dig i Gjæld hos Kræmmere og flere. Deres Lea-
vebrød var vel i sig selv tilstrækkelig for dem, men
Døttrene skal have Baand, og Dvaster, og Soela-
hatte, og Nips, med mere, og Moderen har
selv den Alder, der gier Fordring paa sligt, og
alt dette ansees dog for en Fornødenhed i det sæls-
skabelige Liv. Da Kongen og har Ret til sin
Willie til denne Høiskoles Forandring, i Følge de

Midler hans Forsædte have skænket dette Institut, saa kunde han lættest komme ud af det, naar han gjorde hans efterladte Familie Tilbud, at hver af dem skulde have 500 Rdlr. aarlig, de som nu levede, imod at de skulde renoncere for dem og Arvinger paa al videre Ret og Udgang til samme. Og da de have erfaret, at hvad de Værde faae imellem Hænderne, slippe de ikke saa let, saa capitulerede de gierne paa 300 Rdlr. aarlig. Dette Tillæg til deres Gage efter deres forskjellige Stilling i Staten, kunde meget forbedre deres Vilkaar. Endnu kunde dem tilstaaes Udskift for deres Døttre af 1500 Rdlr. af Baron Holbergs Legatum, som dem fortrinlig skulde tilhøre. Professorernes Døttre, og andre gode Borgeres Døttre skulde derfor ei være udelukte, da en af disse skulde altid nyde det, naar ingen af Familien var, som, i det Aar Kenterne saldt, kunde giere Fordring derpaa. Han har ikke havt Professorerne saa kjær, at disse hans Medcollegers Døttre allene skulde eis det. Ved Indskrivning allene, at give dem til disse efter 3, 7, ja flere Aars Forløb, er en rabiuist Fortolkning, og stemmer overeens
 med

med de franske Generalsforpagteres Handlemaade, med Statens Indkomster i de sildigere Tider — Saaledes vare vi komne Retsfærdighedens og Billighedens Grændser nærmere, og Kongen havde vundet frie Raadighed over disse Slags Statens Indkomster til Videnskabernes Fremme, til Statens Fordeel.

Det var ikke vor afdøde Holbergs Hensigt, at gjemme sin Formue for Adelsmændene allene. Han vidste, og vi erfare det endnu, at Statens største Rigdomme ere i deres Hænder, hvorved de kunde give deres nedstigende Vinier Leilighed til at dyrke deres Siæleæbner, og saae en dannet Forstand til de Embeder i Staten, som de agtede at forvalte; men han indsaae og kiendte i sin Tids Alder, hvor udyrket den blev i hans og fordum Tids Alder, og hvor umodet, hvor udyrket den blev til at forestaae de Embeder, hvori de fleste vare anbragte. Naar man læser hans Skuespil igiennem efter Tidernes Aand og Tidernes Smag, saa kan man endnu gotte og moere sig med den politiske Kandestøber, der i sit Embeds Fag og med sin Rang blev sat i saae

dan Forlegenhed, og Jean de Franckes Optrin, som havde reist udenlands, er et fortræffelig Skilderie paa un homme galant, eller galant homme, ligesom Bæserne vil beskue ham. Endnu i min første Ungdom tænkte jeg paa denne erfarne Mand's Foredrag, naar jeg hørte en plus dre 3 a 4 Sprog, uden at forstgaae noget, ved Borddiscourser, og uden at tale noget sundt, dog førte Tonen, og blev anseet for et Drakel. Tids Perioden tilfidesætter al Rang og Stads Indbildning. I vore dannede Klubs-Sælskaber have vi ingen Hensyn paa Rang og Characterer og Adelsskab, og i alle gode Sælskaber i den borgerlige Kreds, hersker den samme Billie — Virkelighed, god moralsk Carateer, Sælskabelighed, Duelighed, ædel og frie Handlemaade er gode Borgeres Fordring — Disse maae være lige saa gieldende til Statens Embeder, og hertil kræves endnu mere, forhvervede Indsigter og god Mennekkelundskab. Han indsaae, hvor ofte Præsidenterne i Collegierne, og det geheime Statsconseil havde i deres Forestillinger forseilet denne Synspunct, der havde afledet Adelsmændene, at betragte Videnskab

sem

som en unyttig Byrde og som ubrugbare Eiendomme. Derfor vilde han, at Adelsmændene skulde dannes, fordi han indsaae, hvilken Nytte samme biebragte Staten. Man kan derfor ikke nægte, at der jo i den Tids Periode vare Adelsmænd, som dyrkede Videnskaberne, og igiennem det latinske Sprog søgte en Gienvei, som saa af vore Adelsmænd nu forstaae. Dette lærde Sprog er dem og nu mindre fornøden, da Tids Alderens Sprog giver nu Veiledning nok. Vore Tiders Adelsmænd dyrke nu mere Videnskaberne, end fordum, men de fleste savne dette væsentlige Adelskab, og dog vove at gjøre Fordring paa Statens vigtige Embeder, og fremstille sig som Candidater. Skulde en Oberhovmester endnu være fornøden for Academiets, saa kiender jeg kun 2de Videnskabs-Mænd iblant Adelsmændene, som kunde attraae det. Den ene er allerede for gammel, og den anden har Modstand, og desuden 3 a 4 Embeder, hvorved Staten uden Tvivl tabte for meget, naar den mistede ham. Han er desuden for ung til at være oriolus, og hensættes i Hvilestanden. Imidlertid kom han

ud til Academiet, vilde han snart holde Conferencen med de Videnskabs Mænd, som ere ansatte til Lærere der, hvorledes Videnskaberne bedst kunde dyrkes i disse Naturens saa skønne Egne, og snart vilde han have den Glæde, at see disses Dyrkere vrimle om sig, og Sorøe Academie vilde saae Liv igien

Da opnaaedes Holbergs Ønske med hans Fundak, og hans Gave blev i vor Tids Alder utilbagefaldelig.

Man maae her anmærke, hvad de Lærde i deres Sælfsaber endnu ikke forglemme, naar de tale om denne Fundak. Da Sorøe Academie blev indviet, ventelig i Kong Friderichs den Femtes første Regierings Begrundelse, var Kongen selv nærværende med en glimrende Hofstat. Baron Holberg beværtede kongeligt. Han var Bært, og var ophøiet i den frieherrlige Stand, og havde desforuden skænket sit hele Baronie til dette Institut, og blev ikke engang budet til Bords med. De Lærde kan ikke forglemme dette Forhold. Hvad maatte Manden selv tænke? Kongen kan man ikke

ikke lægge det til Last. Man veed, at Kongerne allerede ved deres Hoffer have i en lang Række af Aar overdraget denne Omsorg til deres Hofmarechals, og enhver Hoffurier holder desuden sin Protocol over enhver som har smagt Suppen, og veed, hvem der staaer paa Turen. Det kommer kun an paa, om ingen Fremmed anmelder sig, som skal derimellem ansiges. Hofmarechallen skal give Agt paa denne Slags Etiquette. Naar han kiender den, og har en Slags Presence d'Esprit ved foresaldende Veilighed, saa kan han ei heri feile. Det maae altsaa være en Feil fra den da værende Hofmarechals Side, at denne Bært blev tilfidesat.

Underledes handlede vor gode Kronprinds, da 4 Bønder kom ind fra Friderichsborgs Amt med den liden Gave, som de efter deres soage Eigner havde indsamlet til det afbrødte Christianborg Slots Opbyggelse. Han sørgede for, at de bleve beværtede i hans Faders Huus, og da de havde spist, bleve dem hver givne en Flaske Rinske Vin, at tage med sig til Moder hjemme, og dette Forhold lagde langt bedre Grund til

Ag.

Agtelse og Hengivenhed i deres Hjertes, end hiint Forhold i Holbergs.

Holberg stiftede Academiet, og lod sig giøre til Baron. Man har sagt, at han fortrød begge Dele allerede paa Academiets Stiftelses-Dag. — Vinhandler Bolten lod sig baronisere, og begge Dele angrede han offentlig. — Kjøbmand Selbye har kjøbt Jordegods, og siges, at han vil lade sig baronisere, Tiden skal lære os, om ei den samme Fortrydelses-Grad vil indfinde sig hos ham. Jo større Frieherre man bliver paa Papir, jo større Slave af andres Mening og Villie. Baronien skal rette sig efter Etiquetter, og denne stemmer ei overeens med en frie Kjøbmands Tænkemaade.

Baron Holberg var og Kjøbmand med sin Forstands Producter, sine litteraires Vare. De vare saa agtede, at hans Skrifter bleve oversatte i det indiske, hollandiske, franske, engelske og flere Sprog. Endnu ere hans Skuespil saa agtede, skjønt de vare skrevne efter den

Tids Smag, at adskillige have opfordret vor lærde Professor Tode, at udgive en nye Oversættelse af dem i det tydske Sprog. Hr. Professor Tode har selv lyst dertil, naar Hr. Cancelleraad Sander vil dele Arbeidet med ham. Vi kunde da haabe en troe, correct og commenteret tydsk Oversættelse, hvorfra de plumpe Udtrykke kunde borttages, som denne vor uødelige Comicus anførte, fordi det den Gang udgiorde Nationalcharacteren, og var dens Udtrykke: endnu skal man i de ringere Folkeklasser høre disse bons Mots, som klinge saa ilde i andre forfinedes Øren.

Men jeg skriver egentlig ikke om den Læres Bestemmelse, Opdragelse, Dannelse eller Forsorg. Det er kunns Strøe-Tanker, som heri falde, for at give de lærde Læsere noget at tænke paa. Hensigten af dette Skrift er alleneeste at handle om Godebranden, at vise dens Følger, endog i de menneskelige Handlinger, i Hensigt til de Brandlidte, at vise Huusleiens høie eller saldne Priser, og vedrøre Alimentations-Bæsenet.

Edle Mennesker, rørte af deres Medmen-
 nessers Nød, fortsatte, at udøve ædle Hand-
 linger imod deres lidende Medborgere. Endnu
 i disse Dage modtage Borgernes Formænd et
 Brev med den Hamborgske Post, hvori var en
 hundrede Rigsdalers Seddel med Indskrift:
 Til fattige Brandlidte. 18 Maanedet
 er det siden Branden. Godgjørenheden har
 endnu ei tabt sin Kraft. Saasnart er ei noget
 indsamlet af den private gode Medborger, førend
 han uddeler det. Brevet var dateret den 6te
 November. Dets Bekjendtgjørelsen i Avisen
 var samme Dag, som Studenterfruen bekiendtgjorte
 sin Nød. Siden vil vi erfare hvorledes
 disse 100 Rdlr. bleve anvendte, og hvor mange
 Rigsdaler af disse, der faldt i denne ulykkelige
 Enkes Lod.

Vi have læst i de foregaaende Linier en
 Raadmands, nemlig Hr. Justitsraad Pontoppidans
 Forslag, hvorledes de 60000 Rdlr. skulde
 anvendes til de Brandlidtes Hielp og Understøttelse.
 Det læsende Publicum er det be-
 kiendte

kiendt de forskjellige Skrifter han har udgivet om
 Alimentations- Væsenet. — De Kundskaber han
 har fremsat om vore Indretninger og om vor
 Forsarming i vor Stat, i sit Magazin for almee-
 nyttig Biedrag, i samme Diemeed, og opofret sit
 Arbeids Fordel til Skoleholdernes Enkeasse, som
 gjør hans gode Hierte Væ. Han har givet os megen
 Kundskab om vor skadelige Monopol- Handel. —
 Han har givet os mange Efterretninger om Ho-
 vedstadens offentlige Hunsholdning og dens Bes-
 tyrelse, i Hensigt til Kirkerne, Hospitalerne,
 Skolerne, Opfostrings- Pleie og Fattigvæsenet,
 om de Legata, Donationer og mere, som Bor-
 gernes Formænd have under sin Forvaltning. —
 Han er en Mand, som elsker Publiciteten, og
 forlanger ikke, at hans Handlinger i hans Em-
 beds Fag skal skjules i Cabinetternes Labyrinth,
 og henlægges i Raadstuenes forborgne Archiver —
 Han elsker Borgerne og vil sine Medborgeres
 Vel — Gid hver Embedsmand vilde tænke og
 handle som han, hver i sit Fag, og Held vilde
 falde i Statens Lod! Omendskiont de Lærde ikke
 egentlig ere tilfreds med hans Arbeide, fordi de

Kde. S. 4 B. 2 S. 4   4   finde

finde ikke hans Skrifter berigede med saa rig en Forraad af Kundskab, som de haabede og ønskede — De bør antage hans gode Villie for hans manglende Evne. Maatte det allene aarlig fortsættes — det vilde udbrede Lys og veilede mange statistiske Skribentere til adskillige nyttige Ideer, til Hovedstadens og dens Borgeres Vel, naar de hvert Aar saae det offentlige Regnskab forelagt af de Indkomster, som uddeles til det Almindelige fra Borgernes Formænds Hænder.

Det er saa meget desto ubilligere, at skrive Skamskrifter og synge offentlig, eller i fluttede Selskaber, Viser om denne Mand, om Biskoppen, om Politimesteren og om flere. Var hver Embedsmand i sit Fag saa redelig, saa arbeidsom, saa flittig som disse nævnte Mænd ere, saa var Staten lykkeligere, end den er.

Hr. Justitsraad Pontoppidans Brand- og Vand-Journal skal egentligst have givet Anledning til denne Sang, da de Lærde finde slet ingen Nøring for deres Tids Opofrelse, ved at

igiennemlæse den, og Borgerne ere saa misfor-
 nøiede med den, fordi de intet Regnskab finde
 for deres Penge, som de i saa mange Aar have
 opofret til Anvendelse af denne Commission. Jeg
 har ikke læset dette Skrift selv, ikke seet nogen
 Critique derover, saa jeg kan ikke bedømme dets
 Værd eller dets Mangel. Dets Mangel vil
 Borgerne især deri finde, at Regnskabet mang-
 ler. De sige, at de have kiendt de Karle, som
 have tient de Borgere, som havde med Bandet
 at bestille, som have saa oeconomisk ladet Top-
 pene af Rørene afflaae i Peblingesøen, at de selv
 have sadt 1000 Rdlr. ud efter det andet, kjøbt
 Huse og Gaarde, blevet Bryggere og Brænder-
 viinsmænd, hvorpaa haves mange Exempler i
 det sidste Seculo. Det, som endnu mere op-
 irrer dem, er et Rygte, at en paalagt Skat skulde
 paalægges dem af 6 a 7 Rd. Guld, som vilde
 blive 1 a 200 Rdlr. af hver Huus og Gaard, til
 at rense Bandet, udrømme Peblingesøen og de
 andre smaae Indsøer deromkring. De vide alle-
 rede de rige Mænd, som have høi Gage, der
 under et lærd Navn skulde ansættes ved denne

Bandmaaling, med et Tillæg af 1 a 2000 Rdlr. Gage. De havde hørt, at et Regiment, eller i det mindste et halvt skulde arbeide om Dagen i Peblingesøen, for en dyr Dagleie af deres Casse.

Hr. Bandinspecteur Gædd e gjør sig mere fortient hos dem. Han vinder Borgernes Tilsid, en rig Subscription, og faaer sit Skrift afsat, hvori han contracarricerer den hele Plan, og viser at Søerne kan renses lidt efter lidt af de Indkomster, som Bandcommissionen modtager, at mange Folk vilde gaae hinanden i Veien, og at en Bandinspecteur kunde gierne forrette det hele Tilsyn, og kunde være vel fornsiet, naar han nød et Tillæg til sin Løn af 200 Rdlr. saa længe dette Arbeide varede. Mere om dette for Borgerne saa nyttige Skrift, skal vi læse ved en anden Leilighed.

Dette uagtet kan vi ikke nægte, at jo Bands og Brandcommissionen gjør sig i disse Aar megen Umage med adskillige Slags Beslutninger, Undersøgelser og nyttige Indretninger. Maa

See man i Hr. Justitsraadens Journal kan finde Spor hertil. Vil vi have Taalmodighed, vte, vente og haabe, saa vil Brand, og Vandcommis- sionen ganske vist selv lægge for Dagen, hvor- vidt den er kommet til Stadens Sikkerhed mod Ilden, og Forsynlighed med Vandet, isald den ikke tillader mig eller nogen anden, at udforske det i dens Archiv.

Saa meget vide vi, at større Vandspesiter forskrives, Karrer og større Vandtønder indrettes, og Ildslukningens Midler har den gjort sig Umage, at undersøge. Jøden Jacob Salomon indgav et Forslag hertil, som den undersøgte, og ikke befandt nyttig. Hans Ildsluknings-Essenz var intet andet end Vand, hvori Beer og Mergel og Salt var opløst. Beeret dæmper al Ild, og hindrer Ildens Fremgang. Det er derfor tilraadet Borgerne, i deres nye Bygninger, at lægge imellem Loftene i hver Etage et Lag Beer imellem dobbelte Loft, da de øvrige Etager derved i Ildbrand ræddes, endog naar Taget er afbrændt og Vandspesiterne komme til

Hielp. Det samme Middel bruges paa Landet
 imod Kulde. Naar Kosterne ikke ere tætte, og
 de sammenfældede Bredder opløses af Varmen,
 især naar de have været vaade, Træet i utide væs-
 ret sældet, og de ikke i nogle Aar have været hen-
 lagte i Kjøbmandens Forraads Huse, saa gav-
 ner det paalagte Leer, og hindrer Vindens Kræfte
 som trænger sig ind igiennem det aabne Straae-
 Tag, som enten af Stormen beskadiges eller af
 Skaderne, som om Vinteren tillige med Spurs-
 rerne udpille Kornet, naar det af den døgne
 Tærsker er ei ganske afbøvet af det Straae,
 hvoraf Taget, som oftest med Træqviste er sam-
 menbundet; men her i Jldslukningen gior det
 Skade. Det gior Vandslangerne urene i Sprei-
 terne, og foraarsager, at de blive urene. Det
 vaade Leer, og Saltet som vedligeholder Fug-
 tigheden i det, foraarsage at Slangerne raadne,
 blive stive og desto snarere briste. Brand- og
 Vandcommissionen har undersøgt det, og ind-
 givet sin Betænkning derover til Kongen igien-
 det danske Cancellie af 28 December 1795. Er
 det Borgernes Ønske at faae nøiere Underret-
 ning

ning herom, saa skal jeg see at faae fat paa dette Document, omendskient det ligger forvaret inden den stærke Jernport. Jødens Jacob Salomons Project giir altsaa overstyr, at blive til en rig Mand ved sit lette Ildsluknings-Middel, især naar han havde faaet et Privilegium exclusivum, som de fleste have forskaffet sig, der skade Staten. Brandfolket lise ikke og bruge ikke dette Vand, og andre Liebhabere skal ikke giøre disse Vare assærlige. Var det Skionheds-Vand han vilde sælge, og tilegne det en overnaturlig Kraft, for at nære Taabeliges Indbildningskraft, saa kunde han faae Kiøbmænd nok. Brand- og Vandcommissionen foredrog for denne v. Aehens Ildslukningsmiddel i Stockholm. Forsøgene ere giorte baade her i Kiøbenhavn og i Berlin, og synes at giøre Nytte mod Luen; men det er dog kun et Blændeværk. Den naturkundige Lærde undersøger Aarsagen til Virkningen, og udfinder i sine Forsøg Grunde, som andre ikke kan kiende, Hr. Doctor Marum i Harlem og flere Lærde have anstillet disse Forsøg. I Besyndelsen havde han blot den Hensigt til Bekost-

ningen af den Teilerſke Stiftelse, at undersøge dette svenske Slukkemiddel, for hvis Værd han allerede var indtaget af ved Efterretning om de Forsøg, som vare anstillede i Stockholm, her og i Berlin. Han troede, at, naar hans Landsmænd, som enten vare indtagne af deres Fordomme, eller troede om dem selv, at Oplysningens Fakkellkinde klarere for dem, end for os i Norden, saae med deres egne Øine dette Middels Kraft, til at slukke stærke Ildbrande, de derved vilde blive opmuntrede til at giøre Brug af samme. Men da Tilberedningen af Hr. Assessor von Aken's Slukkemiddel var endnu ubekendt, og man kiendte kun Tilberedelsen af Apoteker Nyestrom, som var mindre troeværdig, saa skrev Doctor Marum til Professor Klaprotz i Berlin, under hvis Opsigt det alenske Mittel skulde efter Aviserne være forsøgt, og bad ham, at meddele ham Tilberedelsen af dette Slukkemiddel, for at kunde anstille Forsøg.

Professor Klaprotz svarede derpaa Doctor Marum, at dette Slukke-Middel efter v. Aken's egen Angivelse, bestod af følgende Ting:

200 Pd. vasket og igien tørret Leer.

40 — almindelig Vitriol.

30 — Alun.

20 — Colcothar Vitriol.

Alunen og Vitriolen bliver opløst i faagende Vand. Leeret og Colcothar bliver ved Omrøren blandet dermed, og derpaa bliver der sat saa meget Vand dertil, at den hele Blandning udgør et Drehoved. Heri bestod det hele Hexerie, og dette Hexerie var dog kuns en blind Allarm. Man seer at Hovedspecies i denne Blandning var Leer haade i v. Alfens og i Jacob Salomons. Leer er der nok at tage af i Leergravene i Landsbyerne, og Mergel med, som skal afhjælpe Vitriolens Mangel. Husene ere alle byggede af Leer, og Vognleien er ikke saa dyr, som her, for at faae det hentet. Hvo, der vil, den forsøge dette Sluknings-Middel; men hvo der vil troe Doctor Marums Sætninger — den følge sine Forsædres Brug, som er antaget i alle Verdens Tidsaldere, og slukke Ilden med Vand, som det allerbedste Slukke-Middel.

Doctor Marum lod dette Middel tilberede under sin egen Opsigt. Han troede nu, at det sikkerste Middel, til at vise dette Middels Fortrin frem for Vandet, var dette, at man antændte 2de lige store Portioner af stærk brændende Materialier, og søgte, at slukke den ene Deel med dette svenske Middel og det andet med Vand, og at man af samme til at slukke en lige stor Brand, havde en meget mindre Qvantitet nedig, end af Vandet.

Den 19de December gjorde han Begyndelsen med disse sammenlignende Forsøg. Først kuns for at prøve, paa hvilken Maade disse Forsøg bedst kunde anstilles. Udfaldet af disse Forsøg var imod al Forventning, ikke til Fordeel for det svenske Sluknings-Middel.

Ja han bemærkede endog i Følge ved Fortsættelsen af disse Forsøg, at Vandet, naar det kuns rigtig blev anvendt, besad en langt større Kraft til at slukke brændende Stof, end man

pleis

pleier, at tilskrive samme.] Enhver Tilskuer bekræftede det, og havde en Umager, som saae Roer og hypper Kartoffler, været nærværende, saa vilde man høre fra ham det igientagne Echo, som man hører ved alle stærke Ildbrande —
Band! Band!

Grunden til Vandets Fortrin ligger i dets stærkere Dampning og i Luftsens Dæmpning. Man veed, at al Reg og Taage er intet andet, end Vandets Uddunstning i de finere Partikler, enten af Jorden selv, eller af dens Legemer, hvilken kleber sig ved alt, og dæmper Ildens Magt. Alle Konst-Bande give ikke saa megen Uddampning ved Varme og Hede og Luer, som Vandet selv, der fordeler, forandrer og trykker den atmosfæriske Luft, og heri bestaaer Vandets Fortrin. Følgelig antager jeg med den jævne Forstand jeg besidder, Vandet frem for alle Konst-Midler, for det allerbeste. Bilde man troe, at Vitriolen, som disse anprise, eller Saltet skulde have nogen fortrinlig Egenkab, saa maatte Pyromontervandet, og de saltagtige Bande i Tydsklands

lands mineraliske Kilder kunde yttre sine Virkninger, og man har ikke erfaret, at de Ildbrande i Tydsfflands Egne, hvor disse mineraliske Bænder gives, ere hældigere blevene slukne, end hos os ved de danske og norske Bænder.

De Lærde, som veiledes af Naturvidenskab og af deres Forsøg med sanime, ere enige med mig i denne Sætning. Jeg kunde opgive mange af deres Grunde; men da dette Skrift er ikke nogen videnskabelig Afhandling, men handler kun om Ildbranden, og dens Følger i denne Tids-Periode, da man forsøger med en Reisers Vidtløstighed, hvo der kan bedst og heldigst beskrive denne eller den foregaaende Ildbrand, vise deres Følger og opgive kraftige Hielpemidler mod samme. Enhver Forfatter har sin gode og sin svage Side — Han kan feile, endog hvor han troer, at kunde gavne, — saaledes vilde det og gaae Redacteuken af dette Skrift, vilde han indlade sig i nogen videnskabelig Undersøgelse. Det vilde medtage endeel Ark, og de fleste Læsere vilde lides herved, de Lærde, som kunde blade i dette Skrift

Skrift henvises at læse Hr. Marums 2de Fore-
 læsninger paa den 3 og 17 Januarii 1795 ved
 den Zerler'ske Stiftelse, og tillige læse den Nieuve
 algemene Konst, en letter bode van 23 en 30
 Jannarii 1795.

Ellers fortiener et almindelig Huusmiddel,
 som bruges i de danske og norske Provinser, til
 at slukke den opkomne Ild, at gøres almindelig
 bekiendt, til et nyttigt Ildsluknings-Middel i
 Staden. Der er ikke saa enfoldig en Bonde eller
 Huusmand til, at han jo veed, at Ilden frem-
 hielpes ved den atmospheriske Luft, og at Ilden
 udslukkes ved Udelukkelsen af denne Luft. De
 bruge derfor, som oftest, naar der opkommer
 Ild i deres Skorsteen, som er omgivet med
 Straaetag, at antænde Svovl, som dæder Luf-
 ten og Ilden med det samme. Naar de mangle
 Svovl, lader de deres Gevær, og skyder igiennem
 Skorstenen, som gior den samme Nytte. Nu
 vide vi, at Kruttet er sammensat af Kul,
 Svovl og Salpeter, og at dens Luft og Røg kan
 og dæmpe Lusten, og løsne Soden. Da der i
 Usten

Alfen var en stærk Ildløs i Citadellet den 7de December i en Skorsteen, at Luen gjorde Volden og Sneen rødagtig, saa tænkte jeg paa dette Hielpemiddel.

Da det de fleste Gange, der opkommer Ildløs i Staden, reiser sig fra Kaffelovnene og Skorstenene, saa kunde antændt Svovel, der udelukker den atmosfæriske Lust, være et nyttig Middel at forsøge fra den ensfoldige Landmand. Man seer desuden at der aldrig opkommer Ild i Smiddeskorstenene, og at de ikke lader dem feie, hvor de bruge Steenkul, som er en brændbar og svovlagtig Leer-Art. Om Hr. Justitsraad Von-toppidan havde givet Stof til de Værdes Udgrundning i Brand- og Vandcommissjonen, og berettet Udsaldet heraf i sin Journal for Læserne, vilde det uden Tvivl baade have moret og gavnet.

Vi have nu læst noget om denne Brand- og Vandcommissjons Bestuminger, at den har forkøst Jødens Jacob Salomons Slukesmiddel, at den har foredraget Assessor von Alens,

og at Redacteuken troer med Doctor Marum og med flere Lærde, efter de Forsøg, som de have anstillet dermed, at almindeligt og naturligt Vand er det bedste Jldsluknings-Middel frem for alle Slags tilberedte Kunstvande. Dette Vand kan lettest faaes i alle Lande, og det har alle Mennesker troet i alle Tidsaldere.

Hvad den offentlige Sang angaaer om vor værdige og arbejdsonnne Biskop, saa vedrører den hans litteraire Strid i hans Embeds Sag, og har Hensyn til Studentens Landflygtighed. Gaaer Embedsmanden sovende frem i sine Pligter, ere der endeel, der ikke kan lide det. Er han arbeidsom og flittig i sit Sag? ere der andre, som ikke kan taale dette. Det er umueligt at behage alle, i hvor god nogen end er — Som Menneske kan han feile, og sliq en Feil bliver Krogen, hvorpaa Hatten hænges. Hans litteraire Strid i hans Embeds sag have vi i lang Tid haft Esters retning om, i Hensigt til de offentlige Stiftelser, deres Indkomster og Regnskabs Orden. I hvor meget Hr. Biskoppen beviser, at han vil ikke

bedras

bedrage, og ikke bedrages, i hvor nøie han i sin Pligt-Anker gjør Regnskab for dem, saa gives der dog de, som vise deres Utilfredshed. Hvad maatte vi da tænke om andre Embedsmænd, som slet intet Regnskab afgive til Publicum for hvad, som er dem betroet? Hvo vil da undre sig over, at Borgerne ere saa misfornøiede med deres Formænd, fordi de opsatte det Regnskab, som de skyldte dem for de Penge, som de have opbebaaret af dem?

Hr. Biskoppens litteraire Strid serøges ved hans Bibellæsning, og Embeds flittige Førelse. Som Folkelærer, som Tilsynsmand over Religions-Lærere, er det unægtelig vist, at det er hans Pligt, at bidrage til Oplysningens Fremme, baade middelbar og ved sin egen Flid. At forstaae Bibelen, og lære, at forstaae den, er et vigtigt Studium. De fleste af vores Præster have slet intet eller saare lidet lært heraf. Eregetiken afordredes ei af den theologiske Student. Skriftfortolkningen er først i de sildigere Tider bleven Candidatens Pligt. Er han nu kommen saa vidt,

saa bør han og gavne med disse sine Indsigter.
 Han har indhøstet dem ei allene for sig selv, men
 tillige for at oplyse, vejlede og gavne andre.
 De, som ere ansatte som Folkelærere i Staten,
 skulde den endnu mere disse Pligter, og Tilsyns-
 manden over dem alle, naar han selv arbejder i
 dette Fag, hvor meget opfylder han da ikke Sta-
 tens Krav og Forventning? Skulde man troe, at
 der skulde være nogen, som skulde miskiende denne
 Handling eller finde Undledning til at dadle den?
 og dog ere der Lærde nok, som trække paa Smis-
 lebaandet, og gid der ingen Folkelærere vare
 iblant disse! Disse, som giøre deres Embede,
 som et opus operatum, finde dem alt for meget
 trufne ved Hr. Biskoppens Glid, der raaber til
 dem, gaa du bort, og giør ligesaa! Som
 Lærere i Kirken bør de biedrage til Oplysning i
 den naturlige og aabenbarede Gudelære, og vei-
 lede den til sand og sund Bibel-Kundskab ved
 deres Bibel-Fortolkning. Den Maade, som
 brugtes forud iblant os, at lære Folket eller
 Menigheden Bibelen paa, og som bruges endnu,
 at oplæse den for dem, er ikke nok. Den Skik, som

var i min Skolegangs Tid, hersker endnu i alle
 Kirker, hvor der ere latinske Skoler. Da jeg
 om Eftermiddagen den 22de November, gik fors-
 bie Frue Kirke og saa at Dorene vare oplukkede
 til Gudstienesten, saa gik jeg derind, for at
 see, hvorledes den førtes. Skolens Disciple
 skulde holde Ven for Menigheden, og som til-
 kommende Religions-Lærere øves til at læse og
 tale offentlig. Mon dette opnaaedes? Hele Men-
 nigheden bestod af en lille ung Pige, som stod ved
 Siden af den lille Dreng der gav spørgsel fra sig.
 Der vare 8 Disciple i Kirken — alle smaae Dreng-
 e, uden nogen Lærer og uden noget Tilsyn. De
 stode alle i en Klynge, og gjorde Drengestreger.
 Et ungt Barn gik ned i Chorsdøren, og skulde
 læse i Bibelen. Han kunde ikke naae at see op
 paa Pulpittet, og han havde ikke Magt i sine
 smaae Fingre, til at nedskrue den. Bibelen
 var en gammel Foliant, uden Bind, ganske
 defect. Den ene læste et Stykke om Samarie Be-
 seiring, saa løb han op, en anden løb ned, og
 læste et Stykke, hvor han tog fat i denne sender-
 revne Bog. Da jeg stod ved Siden af den Læ-
 sende,

sende, spurgte jeg ham, hvor længe de saaledes fikstedes at læse, som jeg dog ikke kunde forstaae? Saalænge de lystede, svarede denne, og da de herved skulder meest 1 Time fra Skolen, saa løser de hinanden af paa denne Post. Jeg gav længe Nat paa deres Forhold, og blev fied af at være en Tilskuere af denne flette Gudsfrugtigheds Øvelse i en Kirke, der skulde være et Mønster for alle andre, og hørte ikke det Vers, der skulde synges for og efter. Man glemmer ganske den practiske Øvelse af Gudsfrugten iblant den Ungdom, der skulde dannes til Folkelærere. Skal denne dannes hertil, saa maatte den gives Øvelse i at læse tydeligt, tale offentlig, udarbeide et Emne og fremsætte sit Foredrag offentlig, ikke i Kirkerne, men i Skolerne. Lærerne i samme, som have gjort sig Veltalenheden bekiendt, og især den hellige Veltalenhed, skulde maanedlig hver i sin Classe lade dem hver især holde en Tale, som kunde uddrages af hvilken Bog de bedst syntes. Kunde de komme saa vidt, at de selv kunde udarbeide den, saa skulde de først tilvænnes, at kiende Modermaalet i sin Skionhed og skrive det

correct, før de begyndte paa noget fremmed Sprog. Dette er alt for meget forsømt i de saa kaldte lærde Skoler. Man fordrer det nu i Skoleholder-Seminario, hvor meget mere bør dette ikke fordres af Religions-Lærerne, der idelig skal tale offentlig. Skal Skole-Disciplerne selv udarbejde deres Taler, saa veed man, at Uvidenhed i Videnskaberne ere deres Eiendom, og at de ingen Læsning have, der kunde vejlede dem; thi de gamle grædske og latinske Autores ere utilstrækkelige Hielpemidler hertil. Læreren i hver Classe skulde læse kort over det Emne, som de skulde udarbejde, vise dens Udvikling, give dem Stof hertil, og anvise dem nogle gode Skribentere over samme Materie. Naar de havde udarbejdet Taler, skulde Lærerne rette den, og ved at udpunte den og forskjønne den, lade dem komme paa Spor paa Bektalenheden, og nu skulde de holde den og vinde Dvelse i vor Frues nye udpuntede Bærelser, eller træde op i Catedret eller i Prædikestolen i Regentskirken, maaskee det kunde opmuntre de syge, forhungrede eller forfrosne Studentere, som ligge der inde, der ere de eneste

for

for hvilke Staten ingen Omsorg drager, naar de horte de Unge at tale om Dyden og om Pligterne, som de Gamle have glemt og tilfidesat. Paa disse Stæder vare disse Dveller mere passende, end i Kirken. De kunde dannes, rettes, hielpes og vinde Dvelse i, at declamere. Ligesom de vorte i Alder og i Forstand, skulde de og tiltage i deres Dveller. Skridviis skulde Discipelen, som bliver Student, fremgaae, indtil han bliver Candidat, og som Candidat være indlemmet i et Seminario, og tilvænnes til Dvelse og Færdigheder i at tale vel, omendskjønt han logerte i Byen, og ei i et Kloster eller i et Collegio, indtil han modtog et Embede, som burde gives ham uden Betlen, uden at snoe sig paa ulovlige Veie, uden at krybe og fornedre sig for Bedrageren, og gives ham i hans Mandoms bedste Alder, imedens Siels og Legems Styrke lover Staten Fordele, at han dermed kunde gavne andre, og selv høste Frugter af sin Ungdoms og Mandoms Flid. Da vilde det uden Tvivl gaae langt bedre, end det har gaaet, og Folket vinde større Frugter af deres Forsamling i Kirkerne, end det

paa mange Steder tilforn har vundet. De gamle Religions-Lærere vil tilstaae mig, at ingen havde lært dem at tale offentlig, naar de skulde fremtræde i Talestolen, og de Kundskaber og Indsigter, som de nu have i Bibelen, have de selv mere forhyrvet dem under deres Embedets Førelse, end de havde vundet den ved academiske Lærere, for at dannes af dem til Lærere. Hr. Biskop Balle var den første, der begyndte som Lærer i Gudlæren her ved Høiskolen, at holde homiletiske Forelæsninger. Jeg var allerede Candidat, da han begyndte herpaa, og i nogle Aar hørte jeg dem, som ofte har gavnet mig, naar jeg traadte frem i Talestolene. Han har mere og mere gjort Fremgang i dette sit Anlæg, dannet flere og flere gode Folkelærere, og nu hele Vinteren igiennem hver Dag holder han homiletiske og catechetiske Ovelser hjemme i sit Huus, og om Onsdagen og Søndagen med Candidaterne i Kirkerne. Søndags Aften har han nu i nogle Aar anvendt til Bibellæsning for Folket. Det er got, at Religionslærere dannes, men Folket maae og lære at kiende den Værd, som veiles

der til Gudsfrygtighed — Det behøver Under-
 viisning. Det tragter derefter. Ingen Præst
 har i nogen Kirke saa mange Tilhørere som Hr.
 Biskoppen. 4 a 5000 ere der hver Aften for-
 samlede ved hans Bibellæsning. Man skulde
 ikke formode, at nogen af Kirkens Lærere skulde
 hermed være misfornøiet, men man kan dog ikke
 vide det saa vist. Det nedlægger dog den Tanke
 hos dem — hvorfor gør du ei lige saa?
 De kan undskyldte dem ved sig selv — Jeg for-
 retter jo alle mine Embeds Pligter upaaklagelig. —
 Jeg gjør jo, hvad der er mig befalet. — Uden
 Forespørgsel kunde jeg ikke foretage mig mere,
 da der er bestemt, naar og hvorledes den offentlige
 Gudstieneste skal holdes efter Forordningen af
 13de Januarii 1741, der viser, hvorvidt gude-
 lige Forsamlinger maae have Sted uden for den
 offentlige Gudstieneste, hvorledes Gudsfrygtig-
 heds Øvelse under vedkommende Læreres Opsyn
 maae tillades, og hvilke derimod forbydes som
 utilladelige og mistænkelige. Denne Forordning
 har Hensigten ei allene til de læriffe Brødre,
 men endog til Pietisterne, Quækerne, og ei allene

til disse, som havde en god Hensigt, men for at forekomme al muelig Misbrug i de menneffelige undersundige Indretninger. Man har uagtet disse Forbud, seet adffillige Præster her i Staden i deres Huse, især tilforn, at holde hemmelige Sammenkomster, at en Broder og Søster har listet sig ud af Deren efter den anden, og begge Slags holde endnu sin private Sammenkomst i Stormgaden, saa denne Forordning, der er over 50 Aar gammel, har endnu ei opnaaet sin fulde Hensigt; men at lære, og undervise offentlig i Kirkerne kan aldrig være nogen Præst formeent. Derom behøver han aldrig at indgive nogen Forespørgsel hverken til Cancellie eller til Biskop, og af hans Flid mindes han, til at følge hans Exempel.

Da Tilhørernes moralffe Caracteer er ei iblant alle, den bedste, og mange have søgt denne store Forsamling i ganske andre Hensigter, end for at faae Bibel-Kundskab, saa 36 hemmelige Observateurer skal give Agt paa deres Forhold, saa ere der mange, som vil spotte for at vise sig vittige og galans hommes.

Hertil kommer endnu Studentens Makte
 Conrad Bruns Landsfngtighed. Biskoppen
 har ikke jaget ham i Landsfngtighed, som han og
 selv skriver; men han har selv flyet, fordi han
 ansaae det for farligt, at vie; men Hr. Biskop-
 den har dog været Marsag hertil, ved at angive
 ham og indmelde hans Skrift i Cancelliet. Om
 dette nu var Ret giort, maae overlades til Læser-
 nes egen Skienksomhed. Hr. Biskoppen vilde
 selv saa nødig giøre dette Skridt. I 3 Dage
 læste han det igiennem, lagde det hen og sandt,
 at det var hans Pligt at anmeldte det. Publi-
 cum i Almindelighed, og de fleste Skribentere
 og Lærde paa staae det modsatte. Saalænge Poli-
 tiemesteren efter sit Embeds Pligt kan tie, og saa
 længe General-Fiscalen er rolig, saa kunde andre
 og være det. Disse 2de brave Mænd kiende nok
 Frue Politil i sine Luner, og indsee lettelig, at
 en Student kan gierne skrive om hende efter sit
 Begreb. Han kan dog ikke røre en Puffel i
 hendes Haar, eller forandre en Fold paa hendes
 Kiol, og hun giør dog, hvad hun vil; man her
 var skrevet mod Religionen, eller Religions Bos-

gens Inddeelning giort latterlig i den politiske Catechisme, og dette var dog Hr. Biskoppens Sag, at paaanke og anmelde, som Religionslærer, og som Tilsynsmand over Religionens Lærere, deres Foredrag og Lærebøger. Redacturen maae tilstaae, at den politiske Troes Beskiendelse var ham lige saa modbydelig som Hr. Biskoppen, fordi han følger Lutheri Inddeling i denne Troes Bud, Artikke, Bønner, og i alt. I sig selv har denne Inddeling intet at betyde; men det er unægtelig vist, at hvo der kiender Landmanden og Almuen saa nøie, som Hans Høiarværdighed eller som Redacturen, skal tilstaae, at denne Inddeling og Iklædning vilde blive meget forargerlig; og sætte Almuen i en Forsatning, at den ikke vidste, hvad den skulde foragte, og hvad den skulde høitagte. Catechismus er et Ord, som medfører megen Had og Foragte, og megen Tillid og Agtelse i sit Navn, i sin Bemærkelse og Brug. Ingen Bog er bleven saa misbrugt i Verden, som denne, og derfor hider mange Menneſker baade at læse den, og atundervises i den — Endog Religionslærere

rere har misbrugt den og misbruge den idelig, hvilket jeg altid skal bevise, naar nogen opfordrer mig dertil. Kiøbenhavns Præster ere herfor ganske frietagne for denne Feil, da ingen bruge den. Ungdommen kan opvoxe — den unge Pige blive Mandvoxen, og kiender Modens Love med alle dens Rescripter, men har ingen kiædet Orden af Religions: Sætningerne i sit Hoved, og kiender intet til dens Sædelære, i Hensigt til de Pligter, som hun skulde udøve efter Livets forskjellige Bestemmelser. Sukommelsen skal have noget, at holde sig til, og en symbolisk Bog er nødvendig og nyttig for Ungdommen. Forarger man sig over vor gode Lusher for de Udtrykke han brugte i sin Tids Alder, da et tykkere Mærk omgav ham, eller over Ordenes pinlige Oversættelse i Modermaalet efter Forsædrenes Agtelse for Skribenten, saa kunde man jo forsøge, at fremsætte Troens Lærdomme og Pligterne i et klarere og tydeligere Sprog, der kunde hvile paa de Unges Læber, og giere Indtryk paa deres endna usfordærvede Hierte, og da vilde Catechismussen aldrig hades, aldrig foragtes, aldrig nedlægges

men blive den første Veiledelse for Ungdommen paa Religionens og Dydens vei.

Catechismussen er og iblant mange Bønder en meget agtet Bog. Den eneste næst Bibelen, de vise deres ganske Agtelse for. (Oste, naar et Barn taber den, eller river et Blad af den, kysser Forældrene paa Bindet, for at vise Børnet deres Vrefrygt for den.) Endog i vor Tidsalder har ingen Bonde hørt eller kiendt nogen anden Bog, at være en Catechismus, uden Lutheri. Jeg kan endnu smile, naar jeg tænker paa, at jeg paa et Gods i Fyen lod Ladesfogden indbyde paa Gadestevnen Bønderne til at høre mine Forelæsninger over Agerdyrkningen efter Hr. Conferentsraad Fleischer's Agerdyrkings-Catechismus, som jeg vilde holde i Provstens og endeel erfarne Landmænds Nærværelse. En 70 Aars gammel Bonde, agtet i sin Familie-Kreds, agtet for sine landlige Indsigter, hørte dette, og da han hørte Catechismus nævne i Tillysningen, og Provsten og Hovmesteren og Skolen, saa kunde han intet andet Begreb

greb giøre sig, end at han skulde i Skole og læse paa nye — hvorfor han raabte — hverken Provst eller Præst har jeg nu i 40 Aar læst Catechismussen for, og jeg kommer ikke i Skole, da jeg hverken vil læse for Hovmesteren, eller for Provsten. Han drev af — de andre fulgte hans Exempel — Der blev ingen Forelæsning af — og det varede længe ved mine Besøg, før jeg kunde overbevise ham, at jeg ikke vilde være hans Samvittigheds Raad, eller pine ham med Catechismo.

Hvad vilde Bonden nu tænke, naar han fik fat paa den politiske allene saliggjørende Troe? Han fik nu at vide, at der var en anden Wei til Salighed, end den han havde lært — det Ord politisk sprang han over — han læste med Andagt et Bud igiennem efter det andet, en Troes Artikel efter den anden, og snart fandt, at det var ikke efter de mosaiske Love, eller efter Lutheri Troes Artikke, og hvad skulde den uvidende og uerfarne Ungdom tænke, og hvad skulde Tilhørsmanden over disse Underviisning, vores Biskop nu giøre? Det havde uden Tvivl været rigtigst,

at

at han havde udgivet en Afhandling herimod, der kunde tiene til en Modgift. Studenten kunde deri blive veiledet, straffet og overbevist, og naar Hr. Biskoppen kom ud paa sine Visitaker kunde han afgive denne Afhandling til Folkelæren, som kunde vejlede Folket, som fik hiin Catechismus i Hænde. At brænde Bogen, eller confisquere den, nytter intet — Presserne svede desto stærkere, og den mangfoldiggjæres, som den giftige Drm, jo oftere Hovedet hugges af, jo længere viser den sit Liv igjen.

Ellers kan man ikke nægte, at jo denne Catechismus indeholdt dyrebare Sandheder, til Værdom og Nytte for dem, som dyrke Statskæden, hvilke vare blandede med Skiemt og Satire. Inddelingen var han vittig nok, til at opfinde selv, uden at benytte sig af Lutheri, men da hans Bog var gaaet af Moden, saa har han troet at ingen havde derom bekhmret sig.

Hr. Brun har, dette uagtet, mange Venner og Tilhængere. Tilforn har jeg viist
den

den rige Subscription, som Studenterne samlede imellem sig, og af hvilke, endeel overleverte ham samme, da de gjorde ham et Besøg paa Hveen. Flere Borgere og vigtige Embedsmænd biedrage til hans Understøttelse. Sandheden bekræftes af hans eget Vidnesbyrd, da han ved sin Nær-værelse iblant os indførte i Dag følgende i Avisen.

Ikke blot af Venner, men endog af Mænd, dem jeg aldrig stod i Forbindelse med, ja som tildeels have skilt deres Navne, har jeg i denne for mig bekymringsfulde Periode modtaget Belgierninger, saa meget mere dyrebar som man beviste mig dem under det smigrende Udtryk, at understøtte en gavnlig Borger. At stræbe frem efter dette hædrede Navn var stedse mit oprigtigste Forsæt. Dobbelt forpligtes jeg nu til at kæmpe frem ad denne Bane, da saa mange Edle og Kiække rakte mig Broderskabs varme Haand, just i et Dieblik, da Miskendelse og Forurettelse truede at bortkue mig der fra. Jeg vil derfor her ikke saa meget offre disse mine Belgiorere en Taksigelse, de ikke fordrer, men mit Hierte skylder: som gribe Leiligheden til høitideligen at forsikre dem og enhver dansk Mand, at intet udvortes Forhold skal være mægtigt til at standse mine kanskee fejlende men redelige Bestræbelser for Danmarks Hæder og Hæld, at jeg aldrig skal ophøre ved ærlig uforfæret

Svee

Iver for, hvad jeg troer Ret og Sandhed og Dyd,
at gjøre mig mere og mere værdig disse Edles Velgier-
ninger, Nationens Yndest mit Hjertes Bifald.

Malthæ Conrad Bruun.

Man seer heraf, hvor mange vigtige Bor-
gere og Mænd i Staten, som understøtte ham i
Hensigt til det han lider for sin Angivelse, og
det, som han her skriver, er virkelig Sandhed.
I denne hans Landflygtigheds Periode har han
opholdt sig i Lund og besøgt Professorerne, som
have viist ham megen Agtelse, mere, end de
danske Professores; thi naar man undrager Hr.
Doctor Horneman, som føler en Vens fulde
Varme for ham i sit Bryst, og som altid benyt-
tede sig i sine frie Timer af hans Selskab, saa
veed man ingen af de andre Professores, som have
været saa selskabelige, og saa deeltagende. Naar
Hr. Bruun tænker paa sit forladte Fædreland,
saa reiser han over til Hveen, for at tage det i
Diesyn, og naar Laagen eller Dunstkrebsen hin-
drer ham i at see vor Frue Taarn, hvis for-
gyldte Kroner skinner saa langt bort, og hvor
under hans mange Venner vrimle, saa kommer
han

han undertiden herover, for at besøge sine Venner og sin Kiereste. Saaledes var han her i 12 Dage og opvartede mange Store, som beklagede ham, og gav ham Haab om en bedre Skiebne i hans Fædreland. For General-Fiscalen har han ikke nødig, at være bange. Han lader Folk gierne være i Røe naar han kan. Han kiender intelig Hr. Bruun ikke, naar han ikke har viist sig for ham paa de offentlige Assemblies, hvor man lærer at kiende Ansigterne, og paa Gaden kan man møde hinanden, og have kiendt hinanden fra Ungdommen, og dog kiende hinanden ikke naar man styrer sin Cours bidevindt igiennem og dreier Næsen i N. W. eller i S. O., især naar Rigdom og Armod, eller Familie-Forbindelser giver Anledning til denne Misvisning. Da Hr. Skibsted er en Theolog, efter Reperteurens Mening, og Hr. Bruun er en Filosof efter Redacturens Mening, og Filosofien og Theologien ere saa nær beslægtede i deres Systemer, saa holder jeg for, at Hr. Bruun skulde holde sin Conference med Hr. Skibsted, for at udvilde ham sine politiske, religieuse Grundsaetninger.

ger — maaffee de kunde vinde en mildere Fortolkning — lide politisk Sværmerie kunde man vel holde denne Skribent tilgode, da denne Frue har drillet ham saa meget.

For Kongens Foged har han heller ikke at frygte sig. Der er ingen Dom faldet, i Følge han skal jage efter ham. For os andre har han ikke nedig, at være bange. Vi ville intet onde gjøre ham. Utsaa kan han sikker opholde sig iblant os. Med Læserne vil jeg vædde, at han snart kommer tilbage til os igien, at han ved sin politiske allene saliggjørende Troe vil snarere gjøre Lykke, end den Mand, som giemmer denne sin Troe i sit Hierte, som en gammel Grav-Rust.

Keiser Poul den Første besteg ikke saasnart den russiske Trone, førend han friegav de vigtige polske Fanger Coskinko, Potocky og Niemcewicz. Den første skænkede han endog 1500 Bønder, og hver af de 2de sidste 1000 Bønder, at de ved diffes Arbejde kunde leve vel.

Imedens den afdøde Keiserindes Liig staaer paa Castro Doloris, er det hans kæreste Syffel, og hans daglige Arbeide, at besøge Hospitalerne, lindre de Nødlidendes trykkende Byrder, og komme de undertrykte Fattige til Hielp — en Pligt, som er tilfidesadt alt for meget i de fleste Stater — derved befæster han sin Trone og vinder Folkets Kierlighed langt mere, end naar han bortødsler Statens Rigdomme iblant de Rige, som derved udøver Dispotismen mere og mere iblant deres forarmede Medborgere.

Bedragerer og Fornærmere vinde ofte fortrinlig Væ. Statsforbrydere og kongelige Cassefers Odelæggere vinde store Pensioner. Mordbrænderen Benson stier na, som vil opbrænde vor Flaade og vor Hovedstad, løsgiver Danmark ædelmodig, og skænker ham sit Fædreland tilbage. Skulde det da ikke fra Sverrig falde sin indsedte Søn tilbage, som aldrig har gjort noget ondt, men allene sværmet lidt med sit poetiske Genie over den skelmiske Frue Politik, og skrevet en lille Bog, som hun ikke vil have i sit Cabinet.

Mere om Hr. Bruun og hans politiske religiøse Skrift skal vi læse ved en anden Leilighed. Imidlertid vilde Læserne behage, at igiennemlæse det Forsvars-Skrift, som er skrevet af Pitterato Hr. Haste, som er indført for denne Maaned, nemlig December 1796 i Tris og Hebe, i Andledning af Skriftet Malthæ Conrad Bruun for første Gang actioneret ved Videnskabernes Domstoel til hans mere end videnskabelige Benneres Forsærdelse, trykt her i Staden hos E. F. Holm 1796, hvilket uædle Skrift en Videnskabs Mand har nedladet sig til at skrive. Disse gode Fruer Tris og Hebe gjør sig Umage nok at oplyse, rense og forbedre os fra de hærskende Feil og Fordomme, og forene sig med Tilskueren og flere gode Skribentere, at opnaae dette værdige Niemeed, men dog maae de ved Aarets Udgang i sit Sendebrev til ham yttre denne Klage:

Du har hverken sparet Alvor eller Spøg, siint eller grovt Salt. Ogsaa vi have efter Evne rakt Dig søsterlig Haand. Men med hvad Lykke? Vedige
gæne

gængerne og Lediggængerinderne ere neppe færre, end for sex Aar siden: godt og vel, om de ikke ere flere. Daarskaberne faae i det Høieste en anden Modification, og det er Alt. Keedsomhed og Avind og Gjerrighed have endnu Altene nok paa hver Assemblée. Cabale og Stolthed og Glimresyge dyrkes endnu paa Privatheatrene. Vel har Du været for streng: vel har Du syntes at ville negte den blidere Halvdeel af Menneskekiønnet Deel i skyldfrie Forlystelser, der kun ved Misbrug vanære. Skulde Mænd kunne tillade sig Forlystelser, som forbødes Kvinder? Skulde Mandinden, som om Dagen besørgede sit Hus, og forsømte ingen Pligt, ei torde udhvile sig en Aftenstund imellem, ledsaget af sin Mand og sine Børn? Skulde hun virkeligen vorde haardhiertet, fordi hun førte Tømmen, eller ublu, fordi hun reed i Tverfale? Neppes, kiære Til-

skuer! Men, vi undskyldte Dig; thi den, hvis Hierte luer høit for Dyd og Sædelighed, forledes let til Streng-
 hed, naar han seer al den Udyd og Usædelighed, hvoraf saa Mange hem-
 rives. Derfor slog Du, og slog Doms-
 medags Slag. Imidlertid har Du
 endnu neppe savnet en Eeneste i Dy-
 rehaven, som der pleiede at stiale Tid,
 Anstændighed og Penge fra sig selv.
 Ej heller vil Du paa Ballerne for-
 gjeves lede efter Mennesker, som ødes-
 lægge Tid, Sundhed og Sædelighed.
 Endnu vil Du finde Frækheden mere
 aflødt, end de forrige Vintere, og
 unge Piger, der kappes om at tiene
 Mandfolkene til Diens- og Haandslyst,
 medens de stiltiende erkiende, at de
 ere uden Værd for Forstand og Hierte.
 Endnu vil Du kunne høre Alskens
 Prat i Logerne, og finde alskens Næse-
 viished paa Parterret. Endnu vil Du
 finde Dumbhed sedet paa mangan Læs-

restoel, og Eøvn hylbes ved mangen Bureau. Endnu prædiker Overtroet til baade til Høimesse og Aftensang; endnu lader Themis undertiden Lovdreiere binde for sine Dine, og Guldet nedtyngge den opløstede Haand.

Til Slutning maae anmeldes, at Hr. Maltbe Conrad Bruun har taget den fornuftige Beslutning, hverken at svare paa det Dumme eller Kloge, som kunde udkomme imod ham eller for ham, hvilken Tanshed ei altid kan have Stæd. Hans Anmeldelse til Publicum af 10de Januarii er denne.

Til den litteraire Almeenhed. Sysselsat med at studere og oversætte de Gamles Bøcker og med andre litteraire Arbejder, har jeg hverken Tid eller Lyst til at Læse alt hvad der kommer ud fra Presserne i Danmark. Det er mig da ikke altid mueligt at vide, hvad der, eller den i sin Brede eller sin Useilbarheds Fylde maate behage at diktetere over mig. Jeg har derfor taget den Beslutning i Almindelighed ikke herefter at svare et Ord enten paa flog eller taabelig Kritik; og denne Beslutning notificerer jeg herved den ærede Al-

meenhed; overbeviist om at man hverken vil ansee den for Følge af enten Stolthed eller Frygt, naar man upartist og alvorligen overveier følgende. Der vindes intet for det Almeene ved Litteratist Riøvleries Besvarelse. Ingen Sandhed sættes sædvanligen i større og klarere Lys derved; ingen Skielm affrækkes fra hans Haandværk at bagvaske, hvad han ikke kan nedkue; ingen selvfløg Nar drages fra sit Moerskab, at smaaepille Feilene ved det, hvilket han ikke kunde frembringe: ingen Taabelæres af med at snakke tankeløs efter, og sælde hen i Taaget sin højræstede Dom. Man kan, siger Voltaire, ved ingen Konst forhindre Smørere fra at skrive Dumheder, hollandiske Boghøker fra at udgive og Lakeier fra at læse dem. Hvorfor da bestyrke slige Smaaefræ i den Tanke, at de dog ere Noget, ved at agte paa dem? Men hvad fløg Kritik angaaer (var end Ondskab dens Moder) da lad taus den blive vel anvendt sagde vor vittigste Hoved til vor genierigeste Digter, og det bør nok være Regel for enhver Tænkende, for enhver der veed, hvad han fattes, men og hvad han er. Vinder nu det Almeene ikke ved Besvarelse af Kritiker, saa er der sandeligen heller ingen Grund, hvi jeg for nogen personlig Narsags Skyld skulde nedlade mig til saadant Brøvl. Hvad Skade kunde Mennekers Domme gjøre dem, som har lært sig selv, at foragte de Onde, og som har lært de Gode, han kiender, at elske sig? Vil man

negte mig Talenter, — jeg har aldrig paastaet at have noget. Vil man sværte mit Hierte — det har eet Vidne i Himlen og eet i sig selv. Aldrig skal jeg giengielde noget Angreb fra den sidste Side, uden med Medynk, aldrig noget fra den første, uden med et nyt Produkt. Thi jeg troer, at een af vorz skarpsindigste Mænd har Ret, da han siger: „Jeg skal aldrig komme i Trætte med nogen, fordi han tiltroer mig Mangel paa Evner; ligesom jeg føler mig berettiget at gjøre Rousseaus Beskiendelse til min. Min eeneste Brøde er, at have et Hierte, og der kan jeg ikke angre.“

Malte Conrad Bruun.

Endelig maatte og anmærkes om de offentlige Sange i Hensigt til Renovationen. Om Skidt er ders hele Indhold, og Skidt bliver det altsammen; men saa slet det i sig selv er, saa kan det og indeholde nogen Sandhed, og det medførte og nogen Nytte, da Renovations-Contrahenterne bleve opmærksomme, og i 8 Dage holdt Gaderne usædvanlig rene — siden efter bleve de igien sløve og hensaldt til deres sædvanlige Dorsthed.

Jeg gik hen paa Bisecontoret, og vilde have disse Sange, men de vare ikke trykte — følgelig circulere de i Manuscript og bruges ved en Biskop eller en god Bolle Punsch. Sammentigningen imellem den Afgaaende, 3 nu værende Politimester er ikke heller saa passende. — Denne kan man ikke dable og hiin kan man ikke tilegne særskildt Roes. En Embedsmand, som skulde have særskildt Opfigt over denne Stads Fornødenhed, var Staden undværslig. Renovationen vedrører vel Politiet; men Politimesteren, som skal presidere i den dømmende Ret, kan umuelig vaage herover, da ingen Dag, ja ingen Time skænkes ham frie hertil, og naar han skal see med andres Dine, saa kan han ikke see alt, ikke kiende og vide alt, som udfordres i dette Fag.

Det er unægtelig vist, at Gaderne ere i nærværende Tid, og i Hr. Professor Cold's Embedstid ulige urene, end i Hr. Statsraad Flinckes Tid; men Grunden hertil er allene Ildbranden og dens mangfoldige Følger, og da dette Skrift handler om Ildbranden, og viser dens

Føl

Følger, saa her det og sætte samme i sit rette Lys. Enhver, som var nærværende ved disse sorgelige Mødender, og saae Ildluernes Magt, og gav Algt paa dens Følger, vil biefalde, hvad her skrives. Alt det nedfaldne af det Afbrændte, blev til Aske, og udsprede sig over en stor Deel af Staden, ja nedfaldt ved den stærke staaende Østen-
 Wind, endog paa hiin Side af Friderichsbergs Slot. Gaderne vare utilgiengelige, og kostede mig mere Møie, at gaae igiennem dem til Vester Port, end fordum, at bestige de meest steile Bierge, Bakker, Høie og Klipper. Ilden blussede under Ruinerne en heel Maaned, især i de olieagtige Vare, i Kornet, Brænde og Kulshobene, hvoraf opsteeg en sort Røg, især naar Vandstraalen faldt fra Sprøjterne derpaa, som udsprede sig i Luften, og fra Dunst Kredsen bedækkede Staden. Landmagten, som var indkaldet til Baabensvesser, blev brugt til at rydde den upassable Friderichsberg Gade, og siden efter fordeelt i Staden, for at giøre dens mange afbrændte Gader ryddelige. Stenene indlastedes for de afbrændte Mure, og Kalkhobene hen ved For-

tougene, og de forbrændte Kalkstøv reiste sig i den
 tørre og varme Aarets Tid. De høie Mure
 skulde nedrives — tykke Tov bleve omsnoede dens
 hældende Ruiner, og naar de faldt, reiste de en
 Kalkstøv, som saa Lunger kunde udholde, der
 skulde fortsætte sin Respiration. Gruset skulde
 paalæsses, udkjøres uden Hovedstadens Porte,
 og i hvor tætte Bognene vare, trængte det fine
 Kalkstøv igiennem, og i hvor ofte Gaderne og
 Broveiene vare opskovlede, kunde det intet hielpes.
 Nu gjorde Regnen, som faldt, dette tilsammen
 til en Kalkslim. Den stærke Kiørsel — Den
 Jord og det Morads, som Hiulene slæbde med
 sig, gjorde Gaderne affkyelige, at man neppe
 kunde hoppe igiennem dem med høie Caloscher.
 Murene skulde opføres — Kielderne først renses og
 opløstes, og Husenes Fundamenter paa mange Ste-
 der forandres, og dette gav nye Hobe til Gader-
 nes Urenlighed. Mangel af Kalk gjorde det for-
 nødent, at de Byggende maatte søge Forraad i
 Leergravene. Dette tabtes af Bognene, og for-
 skjønnede ikke Gaderne. Grus skulde indføres og
 harpes, og med Leer og Kalken sammenblandes,

og dette gav en nye Forraad. Al Renovation hørte næsten op. Dens Contrahenter, som lade sig dyrt betale, havde slet intet indrykket i deres Contracter om Ildbranden, og denne gjorde en Streg i Regningen.

Hertil kom dette, at en Mængde Huse bleve byggede overalt i Staden paa Gaderne ved Forstougene, og ved de staaende Mure. Mange smukke Borgere boede iblant dem, men de fleste vare dog fattige, uden Opdragelse og uden Reenlighed, som slet ikke gjorde noget Bæsen af, at fremsætte det for Diet og for Næsen, som de andre forbiegaaende ikke behagede. Over alt vare der ikke Cloaker eller Vandhuse, hvor de kunde søge deres Retraitte, naar Forraadskammeret gav Anviisning. Sand-Rødder, Kaalblade og alt hvad der kan falde endog fra den fattigste Huusholdning, maatte Gaden modtage, og naar ingen vilde føre det bort, maatte det ligge. Den yderste Politistrengthed havde i denne Tids Periode ei Sted. Lovgiveren og de, som skal udfø-

føre

sere Lovene, maae altid tage Omstændighederne under Betragtning.

Det bliver da et Spørgsmaal, om alle disse mange Huse burde bygges paa disse offentlige Pladse, da de medførte saa megen Uleilighed. Ja det var ganske nødvendig, og det gjør vor gode Kronprinses Mennesselighed Ære, at han midt under Branden tænkte herpaa, hvorledes saa stort et Antal Familier af de lavere Borger-Classer skulde kunde herved ræddes fra Undergang. I 2 Nætter havde han ikke sovet, og om Søndags Aften den 7de Junii, da man havde Haab, at standse Ilden, holdt han en Sammenkomst i sit Palais, og med adskillige fornuftige Mænd toge tillige alle de uundgaaelige Uleiligheder under Betragtning. Hr. Professor Cold var nærværende ved samme, indgav sin Erklæring, og erholdt Samtykke til disse Hytters Opførelse efter en vis Plan og under en vis Bestemmelse. 170 Familier bleve herved vedligeholdte i deres Virksomhed, som ellers maatte have grebet til Betjelsstaven, og mange af disse have allerede forvun-

Det

det deres lidte Tab og samlet nye Kræfter for denne tilkommende Vinter.

Borgernes Formænd gjøre, dette uagtet, Fordring paa, at de skal nedtages. De vare opfordrede især ved Amager, Torv, af Høkræmmer Stæhr, Klædekræmmer Petersen og Isekræmmer Winther, som havde indgivet deres Betsværing herover, samt Mathias Andreas Smiths og fleres Ansøgning af 8 September 1796.

Borgernes Formænd indgav sin Erklæring herover til Kongen igiennem det danske Cancellie, deels om de her i Staden efter Branden opførte Fieldehytter, deels om de, som ere opsatte paa Amagertorv, i Følge disse 3de Borgernes Paastand.

Dette vedrørte egentlig Politimesteren, hvorfor han imodtog Befaling igiennem dette Collegio, at give sin Erklæring. Erklæringen blev indsendt i Cancelliet den 17 September 1796. Dersom Læserne læste den, saa vilde det gjøre
 hans

hans Hierte Vre. Kommer jeg engang op i Cancelliet, og kan trænge mig igiennem den store Jerndør, saa skal jeg see, at give den paa Prænt.

Det bliver nu et Spørgsmaal i Raadstuen, hvor længe disse Fielde, Hytter bør staae? og der kan svares, saa længe de ere nødvendige og kan nyttes. Nødvendige og umistelige ere de, saa længe den afbrændte Deel af Staden endnu ei er opbyggt — $\frac{1}{2}$ Deel er endnu kuns opbyggt, af hvilke Huse Baghusene beboes endnu af endeel Bærter, da Forhusene ei til alle Gader ere færdige, $\frac{2}{3}$ Deel ligger endnu i Asken, hvis forarmede Borgere afpresses for kostbar Afgift i Grundskat af Aske, Høben — En Skat, som alleneste har Hensyn til Næring og de Eiendomme, der ere opbygte paa Grunden, hvoraf Fordele vindes. Skulde der være nogen Creditcasse til, saa skulde den ikke være for Projectmagere og Snurranter, der forøde Statens Indkomster, de Indkomster som den suger ud af de arbeidsommes Sveed og af de armes Pialter og sidste Brødsmule, millionviis, naar man vilde samle al den Formue i Summer som

som de have forødt. At bevirke Industrie, er got, at fremhielppe Arbeidsomhed, er klogt, at oprette Manufacturer, som gavne Staten og dens Borgere, rigtigt, men intet rigtigt, naar Borgeren skal være uden Huus, uden Næringsvej, uden Hielp. Her er den bedste Anviisning for Kongen, at oprette en Creditcasse, og af samme laane Borgere de Penge, som de behøve, til at bygge deres Huse op for, som de ikke selv have affvøiet, men Holmens ulykkelige Gld. Naar de andre Skielmere glemme at betale Renten, og bortløbe med Capitalerne, her er Valuta, sikker Pant, og naar Borgere ikke afdrage 2 pro Cento og Renten til Terminen, saa hører Huset Kongen til, og han kan sælge det; men den stræbsomme og ordentlige Borger kan betale dette og meget mere; thi han sættes ei allene i Næringsvej, men ham gives og Tid til at kunde tage sin rigtige Betalning af Brandcassen terminviis, som ellers afdrager 35 pro Cento for contant Betalning.

Af 25000 Huusvilde, anseer man endnu de 16000, at mangle Huus — Saa mange ere ikke flygtende paa Gaderne, som fordum de islandske Studentere, da de ere indlogerte i alle Fjeldes hytterne, i alle de smaae nybygte Baaninger, i Friderichscolonie, og have skjult sig i alle de afbrændte Slotskroge, der kunde give Skiul for Regnen, Stormen og den kolde Lust. De bygge endnu hele Vinteren, hver for sig deres eget Palais indvendig i Slottet og i Binduers Pladsene i Murene, og Beviis paa, hvor meget der mangler Huusrum, kan endog dette være, at hele Blokskibet er fuldt af Enker, Børn, og flere af borgerlige Familier — Disse havde aldrig logeret paa Strømmen, havde de fundet et Tag i Staden, hvorunder de kunde have skjult sig udi i denne stærke Frost, da de havde været Folk nærmere, enten de vilde arbeide, eller bætle. Fjeldsboderne paa Gaderne ere da endnu nødvendige, ja umistelige for alle de Borgere, som ikke have havt Tøne til at opbygge deres Huse og kiende ingen Creditcasse, som vil komme dem til Hielp under deres Stræbsomhed.

Fielsdeboderne ere nyttige, i Hensigt til at for-
 mindffe Huusleien, som er dyr nok, og vilde stige
 høiere, om flere manglede Huuslye, som have Evne
 til at betale Leie. Man forestille sig, under vo-
 res Klubs Bærelser ere bygte 7 Boutikværelser
 i Kielderetaqien, af hvilke en Hofekræmmer be-
 taler 400 Rd. i aarlig Leie, og en anden Hofe-
 kræmmer betaler 300 Rd., tilforn anmærket i 1ste
 Hefte, 200 a 300 Rd. er ganske almindelig Leie
 af en Kielder, 150 og 180 fieldnere, og en fattig
 Mand, som sælger rustede Søm, for hvilken
 jeg skrev en Leiecontract, betaler 100 Rd. i Leie
 for saadan et sort og mørk Hul, i hvilket jeg
 skammede mig næsten, at gaae ind, da jeg hver-
 ken er Præst, eller Doctor, hvis Embeds Pligt un-
 dertiden fordrer deres Nærværelse i slige Braer.
 I de nye opbygte Huse, hvor Kielderne ere ei
 færdige, hvor der mangler Vand og Loft og
 Broelægning og Fortoug, hvor Murene glindse
 af Gis, og Sumperne i Gulvet ere fulde af Vand,
 og hver Dag maae udkastes, betale de lige saa
 høi en Leie — saa ere de reissindige Borgere,
 som lade deres Kieldermand blive boendes hos

dem uden Opsigelse, og for den samme Huusleie, som de betalte tilforn før Ildbranden — Disses Navne fortiene Plads i Gode Borgers ædle Handlingers Udgave.

I Friderichs Colonie betales Huusleien med 150 Rd. og 100 Rd. for en Stue med Kjøkken, som er opsadt paa de saae Kvadrat-Alen, som ere anviste. En fattig Mand, som vil sælge Brød eller Brændeviin, maae betale saa meget. Jeg har selv været anmodet, at skrive slige Contracter. Jeg har og været anmodet, at skrive nogle Skioder paa disse Slags solgte Huse, og maae tilstaae, at jeg næsten har været tvivlraadig, hvorledes disse Slags Skioder skulde forfattes; thi Grunden tilhørte ikke Sælgeren og Huset kunde han kun sælge paa de Villkaar, at Kjøberen skulde, ligesom Sneglen, tage det med sig paa Ryggen, naar han flyttede sig et andet Sted hen. Fra Placatens Bekjendtgjørelse maatte disse Huse kun staae i 3 Aar, lidet længere er siden tilstaaet, nemlig fra sidste Michæelis 1796 endnu i 3 Aar. Dette forfører den

Fattig

Fattigere til at indlade sig i dybere Forpligtelse, i det Haab, at Udslyttelsen skal udsættes, og han derved i Fremtiden skal vinde ved den dyre Huusleies Sparsommelighed — flaaer Haabet feil, og Contracten er for høi anspændt, saa maae han i Stokhuset, og Familien maae gribe til Bettelstaven, og falde Staden til Last. Efter min Formodning gaaer der en Generation hen, eller 30 Aars Forløb, før Christiansborg kan blive ikkædt sit Tømmer. Husene i Frideriks Colonie ere i saa lang en Afstand fra Murene, at Tømmeret kan ophidses fra Grunden, og de fornødne Stellager sættes. I saa lang Tid, som dette varede, inden Christiansborgs Slot blev opbygget, og af Kongen beboet, eller i saa lang Tid, indtil de afbrændte Huse vare reiste i Staden af deres Afke, skulde Beboerne i Colonien have Frihed, at opholde sig i denne Friestad, og da det formodes, at Staden bliver opbyggt, før Slottet, saa var denne Termin den rigtigste, da det er Aarsagen hvorfore de have nedsadt sig paa disse Stæder, at deres Huse vare afbrændte og de vare huusvilde, og cessante Causa, ces-

sat effectus, skrive Latinerne. Om Perioden er rigtig, som her fastsættes, at det vil vare 30 Aar, inden Christiansborg naaer sin forrige Glands, skal Esterlægten være berettiget til at bedømme i sin Tid. Maaskee, naar de 30 Aar ere forløbne, at disse igien vil bestemme en længere Periode. Kongen kunde imidlertid bedst blive underrettet herom, naar han indkaldte sin Finantsminister, og lod ham giøre Regnskab for den Summa, som Stadens Borgere, og deres Medborgere i Rigernes Provincker have givet Kongen til sit Slots Opbyggelse, hvor disse Penge ere udsatte — og hvor store Renter disse kaste af sig. For disse Renter kan aarlig indkøbes en Quantitet Tømmer, som kan i nogle Aar indsamles, og indtørres til Slottets Indklædning. I de følgende Aar kan Arbeidet gaae for sig, og saaledes fortsættes, uden at forarsage nogen Presning paa Palsaaren i Finantslegemet. Efter denne Bestemmelse kunde det nu sikkert afgjøres, hvortlænge de handlende Borgere maatte boe paa Slottets frie Grund,

være

være Børsen saa nær, og være omgivet af Skibe til deres Handels Rettelse.

Efter denne Bestemmelse kunde Contracter og Skioder skrives, og de solgte Huse have efter deres Størrelse og Bygningsmaade opnaaet en vis bestemt Værdie. En Mand, som skal give 100 Rld. eller 150 i aarlig Leie; kjober sig saadant et Hus for 300, 600, ja 1000 Rdlr. Han gier sin Beregning — naar han har boet i saadant et Hus i 3 til 6 Aar, boer han siden Husleie frie, paa en friere Plads, i en bedre Handelskreds, end tilforn. Han afbetaler af sine Handels-Fordele saa meget Qvartaliter eller Termins viis, som Husleiens Værd beløber sig til, i det Haab, at naae det bestemte Maal, og i nogle Aar blive friegivet for Husleien, som vil falde dyr, endog i Stadens mørke Kielderere. Skulde de derimod rykke ud af disse kjopte Huse imod Forventning, saa blive de ulykkelige og forarmede, da de eie ikke de Penge, som de skulde, og som de afbetaledede ved deres borgerlige Næringsveie.

Man vilde indvende: Det 'er Eierne af disse Huse bekiendte, paa hvad Vilkaar de have bygget og de boe paa denne frie Grund — Ja det er ganske rigtig; men det er ei den ensfoldige Kjøbere bekiendt, som et Aar efter det andet søger forbedret Huusleilighed, og endskjønt han er en Statens Børgere, der skulde vide Statens Love, saa bekymrer han sig hverken om Loviser, Placater eller Forordninger; men haaber efter sit gamle Ordsprog, at det gaaer ei saa haardt til som Præsten prædiker, især i den Tid, da han holdt meest ved den strænge Retfærdighed.

Man kunde indvende, at disse Huse ere bygte efter en vis Plan og efter en vis Bestemmelse, og at ingen maae leie disse Huse bort, eller sælge dem — men hvo veed dette? Neppe vore Bogskrivere — mindre vore Colporteurs, og de, som handle med Svovlstikker, eller med god Taar min Broder! er endnu ganske fremmede for dette Forbud.

Det var forbudet, at ingen maatte bortleie Fieldehytterne paa Gaderne, ved Muren og under Boldene. Politiet havde Bestyrelsen og Opsigten hermed, og dog gik denne Leie i Svang. Politiet er undskyldt, om det ikke paataste det; men det kunde ikke altid vide det — hvor ingen Angivelse er, der kan ingen Sagsøgning have Sted — ingen Dom sældes. Der fortælles, og det er endog vist, at Borgermænd, som ikke vare brandlidte, som boede i Staden og havde stor Næring, leiede en Fieldehytte for 60 Rd. ved Indgangen til Holmen, for at byde Neptuni Sønner til Froekost, den glade eller rettere den galgiørende Drik, og de vandt ved dette Sted store Fordele. Flere have saaledes handlet, og det er ikke Ret, og Fieldehytterne bortleies endnu til andre, for hvilke det ikke har brændt.

Det bliver nu et Spørgsmaal, om dette er Ret, da det strider imod Planen, Bestemmelsen, Magistratens og Politiets Fordringer. Stricte juris er det ikke Ret; men efter Statsklogskabens og Menneffektierlighedens Fordrin-

ger er det ikke Uret, men endog bør oversees, taales og tillades, og af hvilke Grunde?

De, som byggede disse Huse og Fjeldehytter, vare ei allene brandlidte Borgere, men tillige brandlidte Huusbeboere og logerende Familier, som vare huusvilde, og søgte en Tilflugt mod Vinterens Kulde under disse Fjeldehytter. Ringe vare manges Evner, til at bygge, da de leiede endog Sengen og Bøeskabet i deres leiede Bærelser tilforn, og nu maae de eie alt selv, endog Hytten med, som er opreist — kostbar var Sommermændenes Arbeide for dem — kostbare og dyre ere Bærelserne i de nye bygte Huse, som de have leiet, og hvori de have indflyttet, om de nu ved $\frac{1}{2}$ Mars Leie til en anden fattig Familie overlader Hytten, saa er det ei ubilligt, denne Familie nyder lidt Erstatning for sin anvendte Bekostning, og den anden boer endda for ringere Leie, end han kunde boe i Staden.

En anden Sag er det med Borgerne, som have bygget deres Huse op, og have indflyttet i dem.

dem. Disse anvende Materialierne af Fjelddehnterne i deres Huse, og tage dem op, ligesom de indflytte. De ville ikke have disse Hytter til Hindring for Indgangen af deres Huse, og havde alle disse Hytter blevet staaendes i 1 a 2 Aar, saa havde det meget formindsket Huusleiens Dyrhed i Staden. Hr. Professor Cold anmærker meget rigtig, at disse Huse ere slet intet til Hinder i Staden for Passagen, skjønt de ere Torne i Borgernes Formænds Dine.

Han skjønner endnu ikke, at den Tidspunct endnu ei er kommet, at disse Fjeldeskure ganske kunde nedbrydes, og han har Ret. Det er en god Tanke, et rigtig Giensvar, som han har indgivet i det danske Cancellie, paa Borgernes Formænds Erklæring, at faae alle disse Fjeldeskure nedrevne, fordi de 3 Borgere, Hørkræmmer Stæhr, Klædekræmmer Petersen, og Jisnkræmmer Wirther, indgav deres Besværing herover. M. A. Smith og flere af Fjelddehnt-Beboerne bleve indkaldte for Po-
litie

litie: Ketten og tilholdte, at nedtage dem inden denne Winter.

Disse Fieldehytter ere efter disses Fordring nedtagne. Imellem Færgestrædet og Helliggeiststrædet staae 20 Hytter, som nedtages efterhaanden. Een af disse er en Barbeerslue, tilhørende Amtschirurgus Schwartzacker. Eieren af denne har tilkøbt sig en Grund paa Hiernet af store Kirkestrædet og St. Sørgensgade, og faaer sit Huus færdig i denne Winter, saa gaaer og denne Fieldehytte bort. Hørkræmmer Støhrs Hytte. Jisenkræmmer Winthers Fieldehytter behøves ei mere. Klædekræmmer Bechmans, Maler Ostenfelds Materialslue, Høker Hans Hansens Enkes Fieldehytte, kan nu indgaae. De 14 andre Hytter behøves endnu, da Beboerne af samme kan ingen beqvem Leilighed faae; og mangle Boutique og Pakkeldere til deres Vahre; nogle af disse have leiet sig ind paa Stæder, hvor ingen Søgning eller borgerlige Næringsveie ere at forvente, følgelig bringes disse derved i Armoden, som kunde nære sig

sig vel, og kunde falde derved i Armoden. Borgernes Formænd ere derfor ikke vel underrettede herom, som kunde gjøre denne Paastand. Det er Redacteurs Pligt, at sætte Sagen for dem i sit rette Lys — Han tog strax fat paa sin Pen, og i de foregaaende Hefter har vedrørt dette, da han med en Svedenborg var i deres Raadsforsamling og mærkede disse deres Beslutninger, som vare de brandslidte fattige Borgere til saa megen Skade, og alle dem, som maatte dele Skæbnen med dem.

Alle Fjeldehytterne, som stode ved Holmens Kirke og dens Døre, og langs med Admiralitets Bygningernes afbrændte Mure, ere nedtagne, og paa den anden Side ved Borgernes Fortouge, der udgjorde en Gade, ere og nedtagne, undtagen 4, af hvilke dem der tilhøre Guldsmedene Juveliererne Lindback, som nu ere færdige med deres Huse, og snart vil nedbryde dem. Det samme agter Uhrmager Jansen, og den ene Hytte ved Holmens Broe, hvori en Matros Andreas Hansen boede, med 4 Børn

og

og en høi frugtommelig Kone, skulde til Vinteren været kastet paa Gaden, havde Politimesteren ei sølet den kraftigste Lov, som Menneskes Kierligheden og Borgerpligten foreskrev ham, og paa hvilken alle statistiske og politiske Indretninger bør grunde sig. Til Paaske saar han anden! Huusleilighed, og da bliver denne sidste Fieldehytte her nedbrudt.

Gior man Turen over gammel Torv, over Halmtorvet og langs med Bolden, saa seer man maanedlig disse Slags Fieldehytter at forsvinde, saa den halve Deel ere ikke tilbage. De forsvinde ved de nye Husenes Opreisning, som Sneen for Solen til det tilkommende Foraar. Det synes derfor billigt, at de staae, indtil de ikke behøves mere.

Saa meget mere tabe Borgernes Formænd deres Fordring mod de 14 Fieldehytter paa Almagertorv, da deres Ciere i Følge deres udstædte Stadebreve ere berettigede til at drive Næring derpaa Torvet, og de svare paa Grund heraf

sær.

særskildt aarlig Afgift af denne Nærings Brug, og derfor ere lige med andre ansatte for Skat af borgerlig Næring, for saa vidt samme øves af dem hiemme i deres Huse. De have endog været for Branden til bevægelige Skurer paa dette Torv, som de hver Aften bortflyttede, og altsaa bestemme det Hele, at de nu ere noget større, end de forrige — kan nyttes mere, fordi de kunde lukkes i Laas og blive staaende om Natten.

De tvende Aarsager, som Borgernes Formænd opgive til disse Fjelddehntters Borttagelse paa hine Borgeres Foredrag, ere Passagens Hindring og Torvets Banziir; men Passagen er ikke hindret, da der er tilstrækkelig Plads for Bognene, at løre der imellem, og saa længe Christiansborg er in statu quo, saa trække alle Equipagerne sig ud til den nordre Deel af Staden, til det skønne Amalienborg. Til Banziir kan det heller ikke være, eller kan bemærkes, da hele Pladsen nu er aaben imod det trange Højbroestræde, og Ruinerne paa Amager Torvs søndre Side bære Vidne om, at der staaer meget

get endnu tilbage, forinden der kan tænkes paa at forskjønne denne afbrændte Plads. De grave bestandig her, som de skulde grave efter Guld, for at opsoge deres Huses Fundamenter, snart gieres en Grøft med Bandleddning, snart tilkastes den igien — Gruber oplastes til Kalkens Lødsfning — Leer æltes — Gruus harpes — Muursteen og Tømmer opstables der, og Steens hobe henflenges der fra Bygningerne, naar Husene ere opbygte, og Pladsen er frie, da maae Fieldehytterne bort, og midt paa Pladsen maae opreises en Marmorstytte, som kan forestille Handelen, og fremlokke de Handlende her at søge sin Samlingsplads.

Vi komme videre frem i Skidtvisen, som handler om Skidtet eller Renovationens kostbare Forraad. At tilegne vor nærværende Politieimester, som Tilsynsmand over Stadens hele Orden og dens gode Indretninger, Skylden, er urigtig. Marsagen til Gadernes Ureenhed og Skidtets Overflødighed, er alleneste denne Ildbrand og dens Følger. Da dette Skrift har til Formaal, at handle herom, saa finder Redacteu-

ren og, at det er hans Pligt, at udvikle dette
 nøiere. Man skal da finde, at Ildbranden
 allene er Aarsagen til Renovations-Væ-
 senets nu værende slette Forfatning.
 Man maatte undersøge, om de ordi-
 naire Midler, ved hvilke Stadens
 Reenholdelse skulde bevirkes, ere til-
 strækkelige, og de Mangler, der ere
 ved samme som burde afhjælpes.

Renovations Contrahenterne lode sig Reno-
 vationen tilslaae i Aaret 1792 for 19000 Rdlr.
 aarlig, det er 1583 Rdlr. 2 Mrk. maanedlig,
 eller 52 Rdlr. daglig allene for Gadernes
 Reenholdelse; thi Renovationen om Natten har
 andre Indretninger og anden Slags Betalnings-
 Maade.

For disse 52 Rdlr. om Dagen skal der for
 180 Gader betales 2 Mrk., og for de mindre
 Stræder 1 Mrk. om Dagen, og denne Summa
 har været tilstrækkelig, ei allene, at forskaffe
 Rdlr. 5. 4 B. 3 S. P Gader

Gadefkarnet bort om Sommeren, men Sneen er og derfor strax bleven bortført.

Med en anden Leilighed skal vi undersøge, hvad Borgernes Formænd tage i Skat af hver Borger efter hans Grunds Størrelse, og beregne, om det Hele udgjør disse 19000 Rd.

Siden efter maatte vi undersøge om Renovations Contrahenterne kunde eller burde opfylde deres Forbindelighed til Gadernes Reenholdelse, og om Tilsynsmændene gjøre deres Pligt i dette Sag, som de burde.

Umøjskelig 'er det rigtig, at Branden allene er Skyld i denne Urenlighed. Jeg vil her ikke igientage, hvad den oplastede i Lusten, hvor meget der nedfaldt paa Gaden heraf, og i hvor lang Tid Lusten var ureen, og nedkastede sin Kalkstøv, som fordem paa Catanæ Gader i Nærheden af Bierget Vtka.

Da 900 Bygninger i 54 Gader vare edes lagte, begyndte man paa de 800 at rydde og fortsætte Rydningen, saa endnu 100000 Pæs Gruus og Muurbrokker bleve udkastede og bortførte.

Til henved 200 Bygninger i det første Aar, som igien ere opstaaede af Asken i Aaret 1795, og til et lige saa stort ja større Antal, som ere reiste i Vejret i Aaret 1796, er der daglig, indtil dette Aars Udgang tilført et forholdsmaessig Quantum Bygningsmaterialier, hvdortil hører Kalk, Gruus, Leer, og Sand.

Af Gruset, som er udførte, af Stenene og Kalken, og Leeret, og Sandet, som igjen er tilført, er dagligen en mærkelig Deel bleven spildt. Vognene, som tilhørte Renovations Contrahenterne, vare aldrig tætte. Andre Vogne, som bortførte og tilførte, havde samme Mangler, og ikke alle de, som udkastede eller paalæssede Gruset, eller modtog og opsatte Stenene, vilde eller kunde ikke omgaaes dermed paa den forsigtigste Maade. — Hvert Bindstøv kastede en ubes

P 2

regnes

regnelig Mængde Kalkstøv fra Grunden ud over Gaden, — som blev liggende der, fordi det ved den uophørlige Færsel, i Dieblillet, som det var faldet, blev nedkiørt, sammenkiørt og bortflæbet. Den finere Kalkstøv reiste sig i Hvirveler i Luften, drev bort ved Vindstrøiet, og faldt ned endog i de friere Gader, ja borttørrede Græsset uden om Staden. Ingen kunde liste sig frem igiennem Gaderne, især i den afbrændte Deel af Staden i den tørre Sommer, endog hen til Collegierne, uden han saae ud, som en Kalkflager om Fødderne, og naar det regnede, saae han værre ud om Fødderne, end en Skarnager.

Den idelige Kiørsel med Lastvognene og de nedfaldne store Mure, have Tid efter anden gjort Gade- og Steenbroen usævn, saa Broelægningen vil herefter gøres paa nye fornødent. De foretagne Opgravninger, for at stoppe de beskadigede Vandrender, og for at indlægge nye i de forandrede Grunde, har end ydermere fordærvet samme, og gjort utallige Steder deri til Sammelplads for Regnvandet. Det Gruus og Støv,

som spildtes langs ud igiennem Portene til Lossepladsene, til Farimagsveien; og til de forskellige Veie rundt om Hovedstaden, og paa Sideveiene ved de steenslagte Landeveie, uagtet Slaverne hver Dag i Stads Portene opsamlede paa hver tredie Allen, Allen høie Hobe, saa'opfyldtes dog Veiene af det, som igien igiennem Bognene nedfaldt, paa samme Maade, som det omførtes i Staden. Det blev der saa længe det tørre Veir holdt ved, men det har fra det Dieblil Regntiden indfaldt, daglig bleven flæbet ind igien ved de indpasserende Bogne, og endnu sporer man det hver Torvedag hele Staden igiennem. Et Diekast paa de Forandringer og deraf flydende Uordener, der foregaae i Nærheden ved et enkelt Huses Opbygning, vil være tilstrækkeligt, for i Almindelighed, at kunne indsee, hvor betydelig en Virkning de mange adspredde Grundes Rydning og Bebyggelse nødvendig maatte have paa Gadernes Forfatning; de afbrændte Districter af Staden.

Naar Renovations Contrahenterne indsende deres Bogue, hvoraf endeel boe uden for Staden, saa vil deres Karle gierne løvne det meste de kan, paa Gaden til en anden Gang. Finde de Bevninger af det nye bygte Huus uden for Fortouget og Kendestenen paa Gaden af Gruus eller Leer, som hærdes af de forbiegaaendes Fødder, eller om Vinteren af de stærke nordlige Vinde, saa have de Skovle med sig og ikke Hakker, altsaa saa ikke kan kaste det paa Bognen, saa lade de det ligge. Borgerne, som bygge, tilkommer det, at bortføre det, og ligger der mere tilfløbet af Bognene, saa skal det gaae med paa hans Conto. Det bliver en Tid lang liggendes, som bidrager meget til Gadernes Ureenhed.

Det største Antal i den $\frac{1}{4}$ Deel af Staden, som forhen havde været den talrigste, flyttede efter Branden om fra Sted til anden i de øvrige $\frac{3}{4}$ af samme. Denne Fordeling, som lige indtil Aarets Slutning havde Anseende af en bestandig Flyttedag, og endnu har vedvaret til dette Aars Udgang, og den større Folkemængde og den ideslige

lige Førsel i de Districter, som Ilden havde
 Paanet, maatte ogsaa kiendelig forsøge Ureenlig-
 heden i de uasbrændte Gader. Man seer hver
 Flyttedag hele Staden i hver Gade opfyldt med
 en Mængde Halm og Pialter, som nu ei opsam-
 les af Kludekrammerne, og gøres nyttige til vores
 Papiir-Fabriker, da disse Vare kan forskrives
 lettere Udenlands fra, uagtet den paalagte Told,
 og hver gang en Familie flytter fra den uasbrændte
 Deel af Staden til de nye Bygninger, som ere
 opførte, saa udkastes alt dette med Sand og alt,
 hvad der kan udseies, da Bærterne passe nøie
 paa, at forbinde de Leiende i deres Leiicontra-
 cter, at de skal reengjøre Børelserne ved Udflyt-
 ningen, og da det meest er fattige Familier, som
 jages fra Huus til Huus, saa have de nok af det,
 som de kan betroe til Gaderne.

Paa Slotspladsen ere opbygte 85 Baanin-
 ger i Frideriks Colonie, hvor ingen tilforn vare.
 Taget afløstes, og nye Stagier paasattes, for at
 imodtage Logerende. Dette forsøger paa denne
 Plads Ureenligheden.

I de afbrændte Slots Hovedbygninger og i Ridehusets, samt Garderstallens 3 dobbelte Etager, boe 200 Familier.

I Bastionen ved Barton, imellem Vester og Nørre Bold, paa gammel og nye Torv, paa Amager Torv, boe endnu en Mængde Familier i de Baaninger og i de Hytter, som der ere opbygte, og hvoraf mange endnu staae, som paa alle disse Steder have forøget Renovationen. Disse ere Aarsagerne til Renovationens Forsald. I disse ligge Grunden til denne Forsald. De fleste af dem ville vedblive i nogle Aar; thi paa mange Grunde er endnu Rydning foretagen, og aldrig kan blive Bygninger opførte, saa længe ingen klog Creditcasse kan blive oprettet, der kan komme de forarmede og evneløse Borgere til Hielp, der maae blive liggendes i deres Ruiner, og svare urimelige Skatter af deres Steenhob, skjønt de have mistet deres Huse, og tabt deres Næringsveie. 4 Deele af disse afbrændte Bygninger ere endnu ikke begyndte, og ere de begyndte, saa ere de ikke fuldførte. Udskillige

Bor.

Borgere begynde endog, at sælge deres Huse, som staae under Bygning, fordi de mangle Evne, til at fuldføre dem, og ingen Creditcasse er til, som kunde understøtte dem.

Midlerne til at reise disse Huse og sætte Renovationen derefter i sin forrige Gang, er denne Creditcasse den bedste; thi saa længe Bygningen og Bygningsarbeidet gaaer for sig, ere Straffes Midler til Overflød.

Midlerne til Renovations Forbedringer, anvises ellers i Renovations Forordningen af 7de Maji 1777, og til disse henhøre Tiltale til dem, som forsømme Feiningen paa Gaden til de bestemte Tider, eller uden for samme udkaste nogen Slags Ureenlighed paa Gaden, paa Grund af anførte Forordnings 13de §. Nu udkaste alle paa Gaden, hvad de ville. Hr. Professor Tode har anmærket i sine Skrifter, at han saa 2 unge skadefroe Piger (ventelig Borgerdøttre, som efter vor Tids Alders Opdragelse skulde have bedre Cultur): udkastede Glasstumper og sønderslagne

Glasfer midt paa Gaden, og glædede sig over, naar de saae Mennesker eller Heste, at træde derpaa, og Tienestepigerne kaste midt om Dagen alt ud paa Gaden, som de tilforn listede sig til om Afstenen. Jeg har foreholdt Borgerne dette, men de have svaret mig, at det i denne Ureenligheds Periode gjør megen Nytte; thi da man ingen Gade kan gaae over, uden det gaaer over Fødderne, saa naaer man undertiden en Sand, eller Halm-Hob, hvor Foden kan søge Tilflugt igiennem Moradsen, indtil man naaer hiin Sides Fortoug. Bedre var det, om Renovations-Væsenet havde den Orden, som jeg har seet her i Staden fra 1750 til 1777, at Borgerne tilholdt deres Folk, intet at kaste ud paa Gaden, men giemme Feieskarn, og Rødder og Grønt, og alt Afpluk i Fierdinger, og udkaste det i Bognene, naar de hørte Skrallerne. Disse skulde ei unyttige Gadestrygere lønnes for, for at rasle med, men Kudskene skulde bruge dem, naar de komme med deres Bogne, eller have et Instrument, hvori de i det mindste give et Stød i, som en Rørdrum.

Vist nok er det, at Feiningen er meget for-
sømt efter Branden, og at meget Feieskarn, Halm,
Gruus og Aske og Sand er udkastet i samme paa
Gaderne.

Det er Politiets Pligt at paatale samme;
men da det bestaaer af saa saa Tienstgiørende,
og det Dag og Nat var syffelsadt med at vaage
for den offentlige Roelighed, med at værne for de
Brandlidtes Eiendomme, med at eftersøge, mod-
tage og udlevere disse paa forskiellige Stæder
adspredte Gods, og ved Domme og Kiendelse
tilkiende den ukiendte Eiere sit, og endda have
mangfoldigt tilovers, som ingen Eiere kunde fin-
des til, og som udfyldte endeel Blade, som Til-
læg til Avisen til offentlig Bekiendtgjørelse, før
det kunde sælges, saa var det umueligt, at kunde
have den Tilsyn med Gadernes Reenholdelse,
som udfordredes.

Dette uagtet kiender Redacturen Exempler
nok, at det ei har ladet dette ubemærket. Der
blev paatalt Gade for Gade. Det viiste Eierne
af

af de afbrændte Grunde, at de nødvendig maatte haste med at opgrave disse, for at rædde ud af Ruinerne, hvad der ellers vilde blive fordærvet eller bortstiaalet.

Strid imellem en vigtigere og mindre vigtig Interesse, og Savn af Leiesvende eller Mistroe til disse foraarsagede, at det ikke med lige uafbrudt Paapassenhed kunde lede efter sin tabte Formue i Grunden under Steenhobene, og ikke til bestemt Klokkeslet kunde besørge Feiningen der uden for, og Mangel paa Bogne og fornødne Arbeidsfolk foraarsagede, at Grundeierne som oftest mod deres Billie maatte overtræde Renovations Anordningerne, og lade det udkastede Gruus blive liggende paa Gaden. Hvad skulde nu Politimesteren giere? Skulde han fremkalde alle disse mange Grundeiere for Politieretten, for at betage dem Tiden fra vigtige Forretninger, som deres Eiendommens Tilsyn, deres Familiers Forsorg, og dette, at søge Skiul mod den tilnærmende Vinter opfordrede dem til? Var det klogt eller billigt, om han vilde opløse en Hob Forord-

nims

ninger og Rescripter for dem, som de med en simpel Forstand vilde ryste ad med Hovedet, og vilde han dictere dem Mulcter for næsten uundgaaelige Forseelser, saa vilde det have forbitrer Borgere, som vilde have de farligste Følger i denne politiske Crisis.

Det er ikke Redacteuken ubekjendt, at Postitiemesteren har indgivet Forslag til Borgernes Formænd, at de skulde lade Feiningen besørge for Grundeiernes Regning ved en offentlig Foranstaltning. De biesaldt dette Forslag, som man kan kiende af Raadstue, Placaten af 13de Julii, saaledes lydende:

Da det for Eierne af de afbrændte Gaarde og Huse vil være forbundet med al for megen Vanskelighed, om de hver for sin Grund, saa længe samme er ubebygget, skulde lade Gadens Feining, som dem tilkommer, selv besørge, saa er man betænkt, at vilde lade dette i den afbrændte Deel af Staden foranstalte ved en eller flere Entrepreneurer efter foregaaende Licitation for det første for den forestaaende Vinter, imod at Eierne tage Deel i samme Bekostning udi lige Forhold,

som

som de for deres Grunde maae svare Renovationskat, men, paa det at ingen skal gives Anledning til, at besvære sig over den Udgiwt, ham derved forvoldes, anmodes de Grundeiere, som heller selv maatte vilde lade deres Gade besørge feiet, at vilde inden 8 Dage anmelde saadant skriftlig for Oldermannen for Rodemesterne, Raadmand *L u n d* boende i Gaarden No. 42 paa Nørregade, under deres Navn, og med hoesjiet No. og Kvarteer af den afbrændte Grund. *Kjøbenhavns Raadstue* den 13 Julii 1795.

Oberpræsident, samt Borgemestere og Raad.

Hvorfore samme ei blev iværksat før den 1ste September, vare der adskillige Debatter i Raadstuen desangaaende. Beslutningen heraf er henlagt i Raadstuearchivet, som jeg en anden gang skal see at faae fat paa, for heri at indrykke.

Uf samme Dato udgav de en Placat i Hensigt til Gruset og Støvet for Bognmændene af det store og af det lille Laug, saaledes lydende:

Da det befindes, at de fleste af de Bogne, som i denne Tid bruges til Grusets Udførsel fra de afbrændte Bygningers Grunde, ere saa utætte, at det fine Gruus, samt Asken, under Rørsfelen spildes, og forarsager en ubehagelig og for Sundheden skadelig Støv udi Gaderne og Portene, hvorigiennem Passagen falder, saa blive Bognmændene i det store og lidet Laug for deres Bogne, og Huuseierne for alle andre, enten egne eller Fremmedes Bogne, som de til Udførsel af Gruus og Aske benytter sig af, herved advarede, at lade samme forsyne med tætte For- og Bagsmækker, og belægge neden i med Mattrer, Presenninger, eller andet, hvorved det kan forebygges, at intet deraf under Rørsfelen kan udfalde; ligeledes anmodes Huuseierne i de uafbrændte Gader, hvorigiennem Gruus fra Brandstederne udføres, at vilde, for at dampe Støvet, saa længe ingen Regn falder, lade Steenbroen nogle Gange daglig med Vand befugte, og Eierne af de afbrændte Bygningers Grunde, at vilde lade de der værende beskadigede Opstandere, af hvilke Vandet udløber, og ved at henstaae forarsager Stank, jo for jo heller enten istandsætte, eller Vandet stoppe. Kjøbenhavns Raadstue den 13 Julii 1795.

Oberpræsident, samt Borgemeistere og Raad.

Dg atter en nye Placat af 17de Julii, da de forrige intet kunde frugte.

Da

Da det, uagtet den skeete Advarsel, at Vedkommende, som lade Gruus fra de afbrændte Grunde udføre, skulde lade Vognene forsyne med tatte For- og Vagsmakker, samt med Maatter, Presenninger, eller andet i Bunden, hvorved det kunde forebygges, at intet deraf skulde spildes, dog befindes, at saadant ikke bliver efterlevet, men at i Særdeleshed Stadens Porte, igiennem hvilke Udkørselen skeer, endnu daglig med Affald af Gruus opfyldes, saa er nu den Anstalt føiet, at enhver Vogn, som udfører Gruus, bliver i Porten, af de Slaver, hvilke der sorrette Feiningen, paalasset nogle faa Skuffer fulde af det sammenseiede, hvilket Kjørefarlene uden Bøgring bør at medtage, naar de af den der ansatte Opsigtsbetjent derom bliver tilholdte, til hvilken Ende Vedkommende Vognmænd, og Grundeiere vilde alvorlig tilholde deres Folk at efterleve saadant. Kjøbenhavn's Raadstue den 17 Julli.

Oberpræsident, samt Borgermestere og Raad.

Kig var Raadstuen med Placater, sysselsat vare baade de Bestyrende og de Tilhørende i denne Ret, og dog kunde de lige langt komme. De kom i Correspondence med Politieretten, som og ligger i Raadstuearchivet til Oplysning i denne Renovations, Sag.

Hr. Politimesteren formeente, i Følge Forordningen af 1777 dens 14de §., at Grund, Ei-erne kunde herefter tilholdes inden 4 Dage, at borttage det nedfaldne Gruus. Under denne Classe henhørte enhver, der ryddede enten selv eller efter sluttet Contract for andre. De afbrændte Grund, Eiere bleve og villige til at følge denne Politie, Indretning, og hver 4de Dag kom i de fleste Gader en Bogn, og esters haanden bortførte det nedfaldte Gruus, men endeel tænkte og — lad det ligge! indtil det bliver mere. Vi have andet, at tage vare, end Stads- og Gade, Keenlighed. Disse bleve mere venffabelig erindrede og overtalede, og denne Omgangsmåde frugtede mere end Renovations-Mulcterne fra 2 Rrl. til 4 Rdlr.

Raadstue, Placaterne af 1ste Julii og af 17de Julii vise, at Bognmandslauget af det store og lille Laug ikke kunde befordre al den Gruus, Kjørsel og Materialiernes Transport, som Omstændighederne udfordrede, uagtet det blev dem

Edle. §. 4 B. 3 §. D. til

tilladt, at gaae uden for Tarten, og tage, hvad de kunde faae, som ikke lidet forøgede de Brandlidtes Udgifter. En endnu større Umuelighed var det saa længe denne Kiersef vedvarede, at forskaffe Pligt-Bogne til Renovationens Bortførsel efter forbemelte 30te §., da Bognmændene og de, som havde Arbejds-Bogne lode sig ikke foreskrive, men selv foreskrev Tært, da de, som endog beholdtes for høi Priis, maatte bestilles længe i Forveien, og gives Tært til foruden god Betalning. Jeg erindrer mig en Borger boede i Friderichsberggaden og vilde rydde sin Grund. For at bortkiøre, accorderede han med adskillige, og den billigste, som boede uden for Porten, forlangte 350 Rdlr. Han biede noget, og fik det siden for 80 Rdlr., og har nu sit Huus opbygget. Vandfælighederne ere for en stor Deel nu hævede fra den Tid Bygningsarbeidet standsede, og Pligtsvogne bleve brugte, saa snart de kunde faaes, hvor de syntes nødvendige.

Det bliver nu et Spørgsmaal, om Renovationens Contrahenterne burde opfylde deres Contract

tract, og i manglende Fald tiltales? Contracter have de indgaaet, Cautionisterne have stadfæstet den. Naar ingen Undtagelse deri er gjort i Hensigt til en opkommende Ildbrand, saa bør de stricte juris opfylde den; men naar Billighed kan antages isteden for Ret, saa bør de befries for Tiltale og Straf for Contractens manglende Opfyldelse, men og være løst fra den, og ei mere modtage nogen Betalning.

Her maatte altsaa spørges, mon de da ei vil opskrue det høiere og giøre Renovations Udgifterne for Borgerne desto tungere? Jo visselig — da maae alle Aarsagerne undersøges, alle Omstændighederne kiendes, og især det Monopolium hemmes, som endnu ved slige Contracter har alt for meget Sted. Renovations Forordningens 32 §. fordrer Tiltale mod Renovations Contrahenterne. Renovations Vicitations Contracten om Gadernes Reenholdelse blev sluttet i Aaret 1792 paa 6 Aar. De kunde da ikke have Hensyn paa de Tilfælde, som nu ere indtrufne. De ældre og sildigere Anordninger af

1777, eller nogen Anordning, eller nogen foreskreven Vilkaar, (naar man vil læse Renovations-Contracterne igiennem) paalægger disse, enten at borttage hvad Gruus, der ikke er sammensfeiet paa Gaden, eller at bortføre det sammensfeiede uden Betaling, naar Quantiteten deraf udgjør mere end et halvt Læs, efter Anordningernes 13de §. Og dog var dette Gruus og Støv, om hvis Bortførsel intet Tilfælde var bestemt, den vigtigste Deel af den Ureenlighed, som efter Branden. besværede saa vel den afbrændte, som uafbrændte Deel af Staden. Det udgjorde mange 1000 Læs. Grund:Eierne undslog sig, for at bekoste det bortført paa deres Bekostning, og endeel vare bortreiste til Fyen og Jylland, som ikke kunde søges. De nærværende paastode, at ikke alt, hvad der fandtes for de afbrændte Grunde, kunde ansees som udkastet fra disse, meget mindre det, som Vinden havde overført, eller det de utætte Bogne havde tabt i de Strækninger, hvor Ilden ikke var kommet, og at dette kunde ikke falde disse Gaders Besboere til Last. Contrahenterne erklærede, at de

i det

i det mindste vare villige til at borttage alt det som var sammenfjet, naar dem var given Bished om, til hvem de havde at holde sig for den Betalning, som tilkom dem. Erklæringen var af disse Politici, som dog kuns var af det lille Bognmands Laug, sadt paa Skruer, og Skidtet blev liggendes paa Gaden.

Paa Raadstue-Archivet seer man, at Politimesteren og Borgernes Formænd kom i Brevverling (hvilke Breve jeg ved en anden Leilighed skal see, at faae fat paa): Hr. Professor Cold foreholdt dem, at efter Anologien af Renovations Anordningens 9 §., fandt han sig forpligtet at indsende til dem Borgernes og Contrahenternes særskildte Paastand, tillige med hans Tanker om deres Undtagelse eller Afvigelse fra Pligt, saa meget mere, da Retten ingen Regres kunde give mod uviste Personer. Borgernes Formænd udgav strax de anførte Placater af 13de Julii og af 17de Julii, men Spørgsmaalet blev derved endnu ei afgjort, eller Skidtet bortført. Havde det været Manna, som var nedfaldet fra Himlen,

melen, saa havde vel Grund: Eierne og Contrahenterne ikke stridet saa meget med hinanden, hvo der skulde samle det op, men da det var Kalkstøv, der nedfaldt fra Himmelen ved Windsens Strøg, og Gruus fra de høie Huse, der nedfaldt, som bygges høiere, end Landsbue: Taarnene og med 1 2 3 a 4 Fag Vinduer til Gaden, saa var Striden heftig.

De forrige Mangler og disses Dispute bleve ikke hævede ved disse Placater. Placat mig her, og Placat mig der, sagde Borgerne, jeg paa staaer min Ret. Opsigts: Betienterne fik fornede Erindringer om deres Plikt. Det var, som naar man slaaer Vand paa Gaasen. Den ryster det af sig igien. Omfider blev den publice Feining iværksadt, og Gruuset, som desaar sag omslæbtes fra de Steder, hvor det laae, i de øvrige Gader, har fornemmelig fra den Tid Regnveiret indtraf, biedraget til at forøge disse Gaders Ureenlighed, indtil det Tid efter anden, i en forandret Skikkelse, under hvilken det nu uden Indsigelse betragtes, som

Gades

Gaderenovation, er bleven og herefter bliver
bortført af vedkommende Contrahentere.

I Politie, Katten ere disse viiste, at ikkuns
deres Med-Contrahentere, Borgernes Formænd,
kunde forhielpe dem til den Erstatning, som de
formceente sig berettigede til, og at disse allene
kunde bestemme, hvorledes denne Skulde erhøl-
des i saadanne Tilfælde, hvor Dommeren ingen
Regres kunde give dem til Grund: Eierne.

Derefter henvendte Renovations Contra-
henterne sig til Borgernes Formænd, med Ur-
holdelse, at erholde et billigt Tillæg i Licitations-
Summen, for at kunde, i Forhold til deres for-
segede Byrder, paa nogen Maade blive skades-
løse. De understøttede deres Haab paa Grund
af disses Handling i Aaret 1789, da en Mængde
Snee faldt, hvilket de i Følge deres Contract
skulde bortføre, men i 14 Dage de bortførte den,
fik et Tillæg af 1900 Rdlr. Her var nu mere
at udføre, og flere Penge og større Summer
at fortiene, men Borgernes Formænd henlagde

Ansøgningerne. Dette erindrede sig at Borgemeisterne gave 19000 Rdlr. i Renovations Skat, og at disse taalede ikke, at man trykkede paa denne deres samme Byld. Da disse nu ønske og forordre Gadernes Reenholdelse, og ikke vove at bevilge noget overordentlig Tillæg af Stadens Casse, saa vil vi herefter give Agt paa hvilken Maade Borgernes Formænd bevirke Stadens Reenholdelse.

Uf dette ovenansførte indsees tydelig, at Hr. Professor Cold, som Politimester kan ingen Skyld have i Gadernes Ureenlighed, da de sædvanlige Midler til at befordre Renovationen her i Staden, ere under saa aldeles forandrede Omstændigheder utilstrækkelige.

Imidlertid er det billigt, at de, af Renovations Contrahenterne, som have faaet en Tilsværet af Arbeide, som er gandske uden for Contracten, faaer en Gøtgjørelse for Exempel med Slotspladsen, og disse ere og givne et Tillæg af 100 Rdlr. og derover, da hver af de 85 Boere

boere

boere skal for sig svare 2 Rdlr. hertil, og seie til bestemt Tid.

Billigheden synes tillige, at tale til Fordeel for de andre, hvis Arbejde, ved de indtrufne Forandringer, forøges.

Da Byens Reenholdelse er Diemedet af Renovations Anordningernes Bydende, og denne formodes endnu ei, i 3, 4 a 5 Aar, at kunde have Sted, jo aldrig ganske at holdes reen, før den er ganske opbyggt igien, saa formeenes, at en større Sum udfordres hertil, end 19000 Rdl., og dette vil Borgerne ganske frabede sig.

Om dette kan skee uden Borgernes Byrder, kan ikke saa nøies Dechifrereres, da Borgernes Formænd have forsømt at give deres Medborgere offentlig Regnskab for denne anbetroede Sum, og Papirerne ere saa mange i Raadstues Archivet, at man ikke saa lettelig kan røre op i dem, og i en Hast udfinde det sande. I manglende Fald, at saadan forøget Udgift ikke kan have

have Sted, og dette af Contrahenterne ansøgte Tillæg ikke kunde bevilges, kan følgende Forslag fremsættes:

1. At det i Betragtning af de siden Aaret 1792 aldeles forandrede Omstændigheder, der for største Delen vil vedblive, indtil Licitations Contrahenternes Contracter i Aaret 1798 udløbe, maatte tillades de af Renovations Contrahenterne, som finde sig betyngede over deres Evne, at fragaae de indgangne Contracter, og at de ved deres Fratrædelse ledige Districter stilledes til nye Licitation.

2. At saavel disse, som de øvrige Districter Tid efter anden fordeeltes paa flere, og at det ikke tillades nogen Contrahent, at paatage sig mere, end et saadant District, om han end skulde findes villig, til at lade sig de flere tilslaae for en ringere Sum, end andre.

3. At der treffes en lige saadan Foranstaltning, i Henseende til de publiqve Pladsers og

Over:

Overlisteres Renovation, som hidtil har været overladt til en enkelt Mandes Bestyrelse, der aldrig til bestemte Tider har kundet besørge alt hvad, som paalaae, og ventelig ikke mindre, end endeel af de øvrige Renovations Contrahentere vilde ønske, at kunne fragaae den med ham sluttede Contract.

4. Ved de paa nye saaledes oprettede Contracter, tydelig at bestemme de Puncter, som dette Aars Erfaring har viist at behøve en nærmere Bestemmelse, hvoriblant Bortførselen af det Grus, hvortil ingen Eier vides, fornemmelig henhører.

5. At indføre igien de for adskillige Aar siden affskaffede Pligtskarle, som efter Renovations Anordningens 25 §. burde lønnes af Renovations Cassen for at selge med Gadevognene, og være behjælpelige ved de adspredte Skarnduners Sammenfeigning og Paalæsning. Af disse kunde tillige den Assistance forventes, som, naar vedkommende Huus-Eiere forsamte Feiningen,

maatte

maatte behøves, og som hverken i Sommer har været at faae, eller i nogle Sommere herefter, ville blive at erholde for den i Renovations Anordningens 29 §. fastsatte Betalning.

6. At søie saadan en Foranstaltning, at et vist Antal Bogne, i det mindste 6 eller 8, mod en passende Betalning daglig kunde holdes færdige til, naar det krævedes, paa Bedkommendes Regning, strax at bortføre, hvad der ikke til den fastsatte Tid var skaffet af Veien. Saa vel disse Bogne, som Pligtskarlene, ansees for en Nødvendighed, da nu baade Bognes og Pligtsfolkes Anskaffelse medføre saa mange Vanskeligheder, at istæden for disse Midler burde anvendes, saa hastig som en Forsømmelse indtraf, kan Anstalter dertil gemeenlig ikke søies, førend Dagen efter at saadant er anmeldt, som i alle Stæder, men især i en Hovedstad, er for sildig.

7. Vilde det upaatvivlelig gavne Renovationen meget, i Fald en Mand som ikke distraheredes ved andre Forretninger, blev anbetroet
den

den generale Opsigt dermed. (Dette synes, at have Hensyn til dette Skrifts Redacteur): Det synes derfor nødvendigt, at der igien blev søgt Udveie til den Embedsmands Løn, for hvem det efter Renovations Anordningens 28 §. er Pligt, umiddelbar, at kontrollere samtlige Personer, som havde med Renovationen at bestille, hvilket Embede tillige med Lønuen derfor, siden Aaret 1786 er udgaaet af Reglementet.

8. At Opsigts-Betienternes Willkaar i Forhold til deres Pligter, og det Slæb, som 6 til 8 Timers bestandige Ophold paa Gaden i al Slags Veirligt medfører, ere alt for slette. De tiene paa 80 Rdlr. aarlig, hvoraf i det mindste $\frac{1}{3}$ Deel maae anvendes til Klæder, Støvle og Kalotscher. Deres Andeel af Bøderne, naar Forseelsen efter Samvittighed skulde angives, og paa lovlig Maade bevises, er ikke betydelig, og Forbedring i deres slette Kaar, kan efter den nu værende Forsatning ikke findes Sted paa anden Maade, end ved tillige, at anbetroe dem Anførselen af Nattepatrouillerne, og den derved for

forbundne liden Gage, hvorved altsaa den Betønning de erholde, tillige maae giøre dem deres øvrige Pligters Opsyldelse dobbelt besværlig. Der ere 15 saadanne Opsygts-Betiente, hvoraf enhver, naar alle Byens Gader paa dem fordeestes lige, maatte have 12 Gader at besørge reenholdte. Der burde derfor være flere, saa at der kunde ansættes 1 til hver District, da vi have 24 Districter. En forsøget Lønnings-Sum af 500 Rdlr. aarlig vilde give Politimesteren Leilighed, til at opmuntre de dueligere iblant dem, ved strax at forbedre deres Gage til 100Rd. og mere om Aaret, og Forhaabning om et vorrende Tillæg, vilde forbinde dem til med Lyst og Virksomhed, at iagttage deres Pligter.

Disse ere de Puncter, som have circuleret imellem Cancelliet og Raadstuen til Bedømmelse, i Hensyn til Renovationen og nu indtil videre ere henlagte i deres Archiver. Man kan af disse Puncters Bekjendtgjørelse i fremtiden spore Grundene til de Indretninger og Anordninger, som herester vil udkomme i Hensigt til Renovationen.

Man

Man kan ikke nægte, at Sagen jo er got udviklet, og at Forslagene ere udledede af Omstændighederne og de forskiellige Mødender. Ikke desto mindre troe Borgerne, som skal betale disse Slags Udgifter, at de endnu kunde være mere sparsommelige og nyttige anvendte.

Vi have nu hørt, at den bestemte Udgift til Gadernes Reenholdelse er 19000 Rd. Den daglige Feining uberegnet, som koster meget, skulde den beregnes i Penge som hver besørger for sin Dør og Fortoug daaligen foruden den offentlige Feining paa Torvene og de offentlige Pladse. Vandhusenes Rensning, er herfra regnet. Hver Læs betales særskildt med 3 Mk. 12 ß. og hver 3die Uge har i Almindelighed Bårten i smaae Huse faaet det fyldt med en Forraad af 3 Læs. Var jeg Ciere af disse Kariteter, og jeg kunde faae Tilladelse at anvende dem til Stadens 2000 Rd. Land, som Borgernes Formænd efter Kongens Befalning skal sælge til Borgerne, for at gjøre dem frugtbare, saa kunde jeg ei allene vinde en Statsministers Gold,

men

men have lige saa megen Indkomst, som det hele Statsraad koster. Tanken er velgrundet og overeensstemmende med den Tanke, som er fremsadt i dette Binds 1ste Hestes 5te Side.

Vandskeligt at kunde bestemme denne Renovations Udgift nøie nok i Chifer, dog vil det neppe være overdreven, at man beregner denne Renovations Udgift til 1 Rd. Guld om Aaret, Gadernes og Vattrinernes med Feiningen i beregnet.

De 19000 Rd. til Gadernes Rensning, have nogle i Raadstuen sagt mig, at samme ere forsøgede til 21000 Rd., saa her nu er efter de givne Forslag 1500 Rd. tilovers til at lønne en Opsynsmand for, og 500 Rd. til Deelning og Opmuntring til de 15 Opsigts-Betiente, som skal indsende til denne de daglige Rapporter. Forslagene herom have vi læset — Brevvekslingen, vide vi, er circuleret imellem Cancelliets Foresatte og Borgernes Formænd, saa det kan være ganske troeligt det de tilhørende fortælle os om dette Til-

læg;

læg; men]af deres Regnskabs Protocoller har jeg selv endnu ei seet det, saa jeg ikke kan udgive det, som nogen autentique Esterretning.

Man veed desuden, at man i Regnskabers Sager er temmelig langsom, og naar man har med Borgeren eller Med-Undersaatten at bestille, som ikke er indviklet i det politiske Garn, saa lader man ham bie og vente efter Kundskab, Regnskab og Ret. Man seer hvor lidet Brands-Cassens Foresadte opfylder den kongelige Befaling der paalagde dem, at give Borgerne til Aarets Udgang Regnskab for de Midler som de have betroet dem. De komme til 1ste Decem-ber med deres Penge og afgive dem til fælleds Sikkerhed, og længe maae de vente, inden de kunde blive af med deres Penge. De vilde erfare af det trykte Regnskab, som Kongen havde befalet dem, at overgive til enhver Interessent i denne Cassé, at de kunde kiende, hvad deres Beholdning var, hvor meget deres Cassé aarlig tiltager, og hvor længe de bør være villige til at betale den høie Afgift af $\frac{4}{10}$ Deel, især de, som

læse deres Police, der er udløben, der betrygger
 dem for al Fare og frietager dem for al Udgift.
 Deres Berientere burde til 11te December give
 hver Borger sit Exemplar, naar de vare saa
 raisonnables og komme med deres mange Penge
 til Brand: Cassen og til Comptoirets Lønning —
 Kongen har befaleet dem det, og endnu Februarii
 Maaned er begyndt, er Regnskabet ei udgivet.
 Regnskab — Regnskab — det opsætter man saa
 gierne — Der skal Tid til at indføre sidste Ter-
 miners Indkomster og Restancer i Protocollen,
 med mere, saaer man først Tid, at skulke, nøle,
 og opsætte sin Pligt, saa kunde man lettelig for-
 falde til den samme Uretfærdighed, som tilforn,
 da Mangel af Opsigt, og Orden forførte dem,
 som man ellers i det borgerlige Liv ikke kan dadle,
 til at give sig større Friheder og gjøre sig større
 Fordele, end Borgerne, som Interessentere,
 havde tilladt dem. De gjøre endnu et Spørgs-
 maal til deres Casses Foresatte, om det er Ret,
 at tage 24 ß . for et trykt Beviis, hvor meget
 deres Huus er forsikret for, alleneste, for at
 skrive sit Navn under, naar Borgerne maae
 søge

søge Pengelaan i en Prioritet, og om'det er billigt
 at de maae gaae i 2 a 3 Uger forgiæves, før end
 de kan modtage saadan et Beviis. Mon man
 ikke burde velvillig give sine Belyndere saadant
 et Beviis uden Betalning, naar de fordrede det.
 At tage Pengene fra Borgerne, og tage 50 Rdlr.
 eller 100 Rdlr. for at laane en anden Borger,
 har man altid brugt, men hvo har havt offent-
 lige Penge, og ei gjort sig skyldig i denne poli-
 tiske Synd? Man skal have noget pro labore.
 Brand-Cassens Betiente kan dog ei tilegnes denne
 Agiotage. Dens Casse er endnu i Under-Bas-
 lance, men skal denne almindelige Udsugelse
 hemmes, maae der gives Love, og sættes 10 dob-
 belt Straf for saa frievillig en Forbrydelse i Bor-
 gernes Foruærmelse.

19000 Rdlr. var tilforn tilstrækkelig nok til
 Stadens Reenholdelse, ja endog til Sneens
 Bortkiørsel, og nu er der intet Forslag i 21000 Rdlr.
 hertil. Gaderne vedblive at være lige skidne
 og urene. Marsagerne have vi fundet udledet af
 Ildbranden.

Adskillige gode Forslag have vi læst til Gadernes Reenholdelse. Iblant disse om Renovations Contrahenterne skulde ikke løses fra deres Contracter, og om Opsigts-Betienterne burde ikke lønnes bedre. Disse sidste vilde vi undersøge først, da vi ved denne Undersøgelse et vilde opholde os længe.

Det er unægtelig, at disse Slags Betiente lønnes for flet, og dog leve ret got og have gode Dage. Det gaaer med disse, som det gaaer med alle Slags Betiente i smaae Lønninger — per fas et nefas vide de, at gjøre deres Tieneste saa fordeelagtig som mueligt. Gade-Betienterne, disse 15 skulde 8 Timer om Dagen gaae paa Gaden, for at have Tilsyn med Renovations-Bognene. Disse Bognehar jeg seet, men aldrig i mit Liv nogen Gadebetient ved Bognene, i hvor flittig jeg end har gaaet paa Gaden, i hvor ofte jeg har været en Tilskuere af de offentlige Handlinger og Oprin. De komme aldrig ud. De ere i det mindste ikke synlige, ikke kiendte, og man kan aldrig blive dem vaer ved Renovations-Bognene. De skulde
give

give Agt paa al Orden, i Hensigt til Reenlighed
 paa Gaderne, og det er bekiendt, at mange Bor-
 gere, men især Brændeviinsmænd udfylle alt
 Koeskarnet til Gaden, af 7 til 8 Kier, ja fra
 Vandhusene bortskylles fra mange smaae Huse
 den affkueligste Ureenlighed, som forgifter Lusten
 for de i Huset Boende og Forbiegaaende, ei allene
 i de lukte og beklædte Render, men endog i de
 aabne Render i Gaarden, i Forstuen og i For-
 tougenes Vandrender. Man seer ved et stærkt
 Regnsald, hvor høit Vandskyllet oplaster disse
 Excrementer paa Fortougene, saa man ikke kan
 komme frem med Kaloscher. Det maae derfor
 endnu gaae det sinukke Kien værre med deres sno-
 rede spidse Pampuffer, og da det snart vil blive
 Moden, at de skal gaae barbenede, som Gra-
 tierne i Paris, at de kan vise dem i deres Skien-
 hed, saa maae vi skynde os, at faae Skidtet bort.
 Opsigts-Betienterne gøres roelige, og leve vel,
 i det de tage Nytt. Aar af hver Borger til fælleds
 Fred, og hvo der ikke vil give Nytt. Aar, maae
 forsone sig ved Udskyldningen, for ei at under-
 kastes Tiltale. Imidlertid kommer det paa Ga-

den, nedskyldes i Canalerne, foruleiliger Havne-Commissionen, og udfordrer meget ofte Muds-derprammenes kostbare Brug. En vigtig Penge-Mulct burde derfor bestemmes for disse Opsigts-Betiente, som ei dagligen gav Agt paa denne Slags Reenholdelse, og Cassation burde være det mindste, naar de havde ladet sig bestikke. Nu de have saa liden Lønning, saa maae man oversee det, som saa meget i Verden.

Disse Betiente burde rigtig nok have Opsigt over Natte-Patrouillerne, og give Agt paa Natte-Vognenes Fart. Hvad kan det nytte al deres Opsigt til Gadernes Reenholdelse om Dagen, naar disse om Natten spille al deres Pludrian, og have deres Vogne tomme, før de naae Børsen. Fragten er desto snarere fortient, og 3 Mk. 8ß. kan desto snarere søges igien. De tabte olieagtige Dele svømme oven paa Gades Midtet — man faaer Støvlene og Kalotscherne fulde, og om Kiøbenhavnerne, som vadskæ og skure flittig nok, vilde lige saa flittig vadskæ Trapperne, som Borgerne i London, og lige saa flit

flittig affskyllte Tagene og Murene med deres Haandsprøiter, som Borgerne i Amsterdam, saa vilde de dog aldrig faae deres Trapper og Stuer rene hos os, før disse Vogne til Gavn blive tættede.

Da disse Vognes Fart gaae over Slottets Broer og Knippels Broe, der idelig forøger Moradsen, endog af det de henfløbe af Gaderne, saa vilde det være nyttigt, at der laae en Pram ved hver Broe, hvori Slaverne i Hiulbøre kunde føre det hen og nedstyrte det. Veien blev da renere for dem, som tiene i Collegierne, for Kjøbmændene, som skal til Børsen, og for alle dem, der ved disse Steder eller ved Skibene have noget at forrette.

Tilsyn med Renovations, Vognene, som bruges saa vel om Dagen, som om Natten, af Opfigts-Berientene vilde have sin væsentlige Nytte til Gadernes Reenholdelse, især naar en Mulct af 25 Rd. til 50 Rd. blev fastsat for de utætte

Nattevogne, som tabte sin affkyelige Urrenlighed paa Gaderne.

Til Gadernes Reenholdelse vilde man i denne Ildbrands Periode ansee det nyttigt, at ophøve Contracterne med Renovations Contractenterne; men hvad blev Følgerne? De fordyrede Udgifterne, og fordrede 38000 Rbd. istæden for 19000 Rbd. Borgerne kom nu til at betale dobbelt Renovations- Skat, og Gaderne bleve endda ikke rene. Kunsten stiger i alt, og saaledes i de borgerlige Udgifter. Man veed, idelig at forhøie dem, men forstaaer ikke at formindske dem. Aarsagen til disse høie Afgifter grunder sig paa det store og lille Bognmands- Laug, og de saa, som skal udgiøre disse Laug, følgerlig naar det gaaer til Licitation igien, saa bliver det til de samme, som have faaet Contracten hævet, der kan opskrue den høiere. De vide, at ingen kan byde, uden de, og Borgernes Formænd have slet intet at befale, men maae rette sig efter deres Willie.

Det store Bognmands-Laug bestaaer af 16 Mænd. At komme i dette Laug, er næsten vandskelligere, end at komme i Statsraadet, Kongen udnævner hvem han vil hertil, og Sagen er afgjort, men i det store Bognmands-Laug skeer her Valotation, og laste de ikke de sorte og hvide Rugler, saa hører hertil dog Valgret og Yndest. Det er ikke nok, at Candidaten, som vil have den Ære, at optages i Bogn-Lauget, har den Formue, at han kan købe den Gaard med Heste, Bogne og Fourage, som dertil udfordres, ei nok om han kunde faae det til Veie, ei nok om en Bognmands-Enke fatter Godhed for en Mand, og ei vil have ham, før han træder i sin Mands Bei, ei nok om han kan betale de sædvanlige Honoraria, han maae have Bevilgning af Bognmands-Lauget, før han kan indlemmes i deres Kreds. Let er det altsaa, at komme i Stadsraadet; men vanskeligt, at blive indlemmet i Bogn-Lauget; thi det første beroer paa Kongens ene Villie, men det sidste paa disse forskjellige Tænkendes Beslutninger.

Man forestille sig nu, hvor faa disse Mænd ere i dette Laug, hvor meget der skal føres paa disses Vogns Arel af alle de Skibe her komme til denne store Handelsstad, som skal losses og lades, ei allene Væreskudernes og Provinshernes Skibes fra Børsen til Høibroe, ei allene Sandbaadene, Brænde- og Kul- Slæbernes, men endog de store indiske Skibes Ladninger og alle Borgernes Flyttetoi, samt hvad de skal have til deres Huse, i deres Pakhuse og Kieldere, fra Toldboden og Canalerne. Foruden dette have de Rettighed allene til alle de Reisendes Befordring, baade til Vogns og til Forspand — Ja enkelte iblant dem Ret til at kiøre hele Landet igiennem, indtil de finde Havet paa vor Dets vestlige Side. Er der Love, Orden og fastsat Bestemmelse for Vogns laug, i vor Stad og i vort Lands mindre Stæder? saa bør de give alle Borgere i denne Næringsvei lige Ret, og alle bør vise lige Lydighed, alle Privilegia exclusiva ere Afvigelse fra Lovene i de statistiske Indretninger, og lige saa ubillige, som ufortient Adel fra Fødselen. Da disse faa Vognmænd skal allene have Ret til alle Reisens

sendes og alle Bares Befordring, saa kan de selv sætte den Taxt, som de lyste, og foreskrive deres Medborgere, hvad de ville have. Skulde der være en enkelt, som ikke vilde gjøre det, fordi hans Samvittighed og Borger-Pligt fraraadede ham det, saa gjøre dog deres Kudske det — Disse ere ganske selvraadige, de bestemme Priserne for Bognene selv — De betle oven i Riøbet, og aldrig saae nok, hvad enten man tager dem ved Nyhavn eller ved gammel Strand.

Det lille Bognmands, Laug syffelsætter sig egentlig med Renovationen om Dagen og Natten. Var det for disse Renovations-Contracten skulde hæves? Hvo skulde indgaae dem igien? De samme — der vilde opskrue den, saa det vilde svie i Borgernes Pung.

Hyrkudskene have vel egentlig ikke saa strengt et Laug, at jo flere kunde optages derudi, men der skal megen Formue til, for at drive denne Næringsvei, dyr Huusleie og Staldrum og Fourage, mange Heste og Bogne af holsteenske Bogne,

Bogne, Diable og Karether, som ofte koste 2 a 300 Rdlr., da ingen Spækhøker: Mama vil sætte sig i de gamle Tøffer, naar hun skal til Kirke i Stads, Bognen maae være engelsk — v. Vidskens Skjold maae sidde høit. Tarten, hvorefter de skal rette sig, og skal være ophængt for deres Porte, ere tilsmurte, og hængte saa høit, at ingen kan see dem, og skulde Hyrekudskene, som Borger, være saa skikkelig at holde sig dem efterretlig, saa overtræde dog alle deres Rudske den.

Disse Slags Folk, sammenløbne af alle Stænder, tienende Hyrekudskene, og Bognmændene i det store og lille Laug, opskrue Prisserne til det høieste, og ved Skields Ord og Forbandelser astokke den gode Borger, og især den frygtsomme Enke sin sidste Skilling, som hun havde fornødent til Ugens, ja Maanedens Udgang, naar den sparsommeligtst blev anvendt. I London vrimler saa mange Mennecker — Handelen er saa blomstrende — Almuemanden er saa vild, men naar Fremmed kommer ind i denne folkerige Stad

og skal bruge Bogue eller Visit-Bogue, han tager sine Penge op af Lommen, siger til Rudsken, tag hvad du skal have, og aldrig skal han tage mere eller betle noget. Tært, Mulct og fastsat Straf — Magistrats Narvaagenhed og Tilsyn af Politie, er Aarsagen til denne Borgernes Fred. Her i Kiøbenhavn tigger alle Slags Tienende, og naar de ikke kan betle dem saa mange Drillepenge som de vil have, udfskielde de og forbande. De kan aldrig faae nok, naar de ere betalte. Endnu mere til, Grovhed og Ondskab skal forskaffe dem det. Politiet kan man undskyldte, thi der, hvor ingen Anklagelse er, har heller ikke nogen Dom Sted. Enken, ugiste Fruentimmere, og undertiden frygtsomme Borgere ængstes, som for Livets Tab, at møde for Politieretten, i hvor god Dommeren end er, som skal undersøge og dømme, og i hvor retfærdig end deres egen Sag er. De ville hellere lide og taale Uret. Borgernes Formænd skulde derfor værne om disse Forurettede med deres Myndighed og gode Love. Straffen skulde være langt alvorligere i Pengemulct, end den er. Den skulde

Skulde ikke ansættes for Spøg fra 2^a a 4 Mk. eller fra 2 til 4 Rldr., om Borgerne handle mod sin Tært, men 50 Rd. indtil 100 Rd. skulde være mindste Straf for Tærts Dvertædelse. At gaae i den spanske Kæppe, er vel en tung Spadsæretour, især for den, som har Ambition, men at betale dygtig af sin Pung, er for den Gierrige endnu et tungere Offer. Borgerne, især de mere formuende, ere selv Skyld i, at deres mindre formuende Borgere og deres Enker saaledes fornærmes. Disse mange Enker, som ingen Pension have, ingen Næringsvei, ingen Formue, og dog behøve Livets første Nødvendigheder, og desforuden skal tilfredsstille Uforsømmeligheden. De give alle Slags Opvartende Drillepenge og betale dem 2 Gange, og disses Belvillighed gjøre de for hine til en Pligt.

Husbonderne for disse Slags Folk handle ei heller rigtig. De tage dem ei paa Aar og Dag i deres Tieneste, som de burde gjøre. De hverken opsiges lovlig, eller modtage lovlig Opsigelse. De give hverken Kost eller Løn. Nogle give

Kuns Logis og 1 Rd. om Ugen, andre capitulere paa
 Drilkepengene, og Kudffen, naar Tienesten staaer
 ham ikke an, og Fortienesten ei er rig nok, siger,
 naar han har tient en Dag: Der er Tømmen og
 Hestene. Deres Husbonder maae desuden lade
 sig nøie med hvad de vil give dem — 2 a 3 Rd.
 om Dagen er det høieste af de Bogne, som holde
 ved Stranden. Alt det øvrige de ved Ondskab
 eller ved Betlen kan afsvinge, beholde de selv,
 og nægte sig intet af alle deres Lyster. Borgerne
 ere velvillige til at give uden Afstrygling. Man
 seer, naar Kudffene fra det lille Bognmands-
 laug om Natten holde for deres Døre. De give
 dem Drilkepenge, desuden Brændeviin og Smør-
 rebød, som de tage imellem deres couleurte Fingre
 og spise med megen Appetit, paa hvilken Time
 om Natten det skal være.

Hyekudffenes Kudffe beværtes ligeledes.
 $\frac{1}{2}$ Flaske Viin foruden Drilkepenge, er ved hver
 Fadderstads og Liigtog den sædvanlige Provision.
 Tarten, som er sadt i Staden for Bognmændene
 og Hyrekudffene efter Gadernes Beliggenhed,
 skal

Skal en anden Gang blive ansøgt, da det denne
 Gang vilde medtage for mange Ark. Kuns saa
 meget maatte man her alleneſte anmærke, at
 Hyrekudſkenes Tært er for en Tour 12 ſ., og for
 Uffætning med en Familie paa Turen, 4 ſ. Hans
 Kudſk, (og undertiden fører han ſelv og tager
 ſine Drikkepenge, ſom Hyrekudſken i Bvingaards-
 ſtrædet tilſorn) fordrer 4 ſ., og bier til han har
 faaet dem. Skulde denne være en Tært eller en
 Ret, eller en Skik, ſaa var Kudſken, ſom fik
 25 pro Cento, langt lykkeligere end Herren.
 Diſſe forøge Borgerne ofte dobbelt ſelv frievillig,
 da jeg ſelv haver kiendt de Borgere, ſom have
 givet Kudſken 24 ſ. i Drikkepenge, naar hans
 Hoſbond har ſkrevet 12 ſ. for ſin Bogn, at han
 ſkulde ſkynde ſig at komme med den, naar de
 vilde ſkynde dem til Glæden tilligemed deres Hu-
 ſtruer i de feſtlige Optog. Hoſbonderne ſelv
 glemme heller ikke at opſkrue Regningerne —
 De fleſte ſkrive 16 ſ. iſtæden for 12 ſ., endog
 for Uffætning paa Turen 4 ſ., ſkrive de 16 ſ. og
 endſkiønt de ſkal holde $\frac{1}{2}$ Time med Bognen,
 giøre de den kortere Tid til 1 Time, og ſkrive nok
engang

engang 16 β . Til Kirketuren skrive de 64 β . , skient man veed, at de strax affstige af Vognen, og at de ikke behøve at bie efter dem, naar Guds Tienesten er forbi, da Prædiken efter Moden er fort, og Andagten medtager ei lang Tid. Et allene Fadderstadsen og Liigprocessionerne fordyre de, men skal de indflette deres Hestes Manker og Rumper i Bendler for en Confirmant, hvad enten det er en Borgerdatter fra det tykke af Staden, eller fra Nyeboder, saa holde de denne Stads lige saa dyrt, som Klokkerne, naar de strøe Buxbom paa Gulvet, eller stille Pinde foran Stolene, der ere omviklede med skiden Papiir, hvorpaa skal være malet, eller udpyntet Roser. Hyrekudskene tænke: lige saa vel kan vi giøre os Fordele, som alle andre, naar et Barn skal døbes, confirmeres, giftes med mere.

Skal de til Bal, hvor Forsængeligheder dyrkes, tænke de — her maae de og betale, skient det egentlig kommer dem ikke ved — altsaa i Steden for 12 β . Turen skrive de 4 Mrk. eller 1 Rd. og skal det være til Bal pare en Domino, saa

Edle. 3. 4 B. 3 S. S

maae

maa de give 2, 3 a 4 Rd. De ansee det lige saa billigt at tage saa megen Leie af en Karet, som af en Sloprok, da Kareten, som oftest er beskædt med samme Lei, som Herren har leiet, til at pynte sig med en Domino.

Ikke alle Kudske eller Bognmænd ere saa kostbare, saa villige, til at overtræde sin Tare, men ingen kan nægte, at jo mange overtræde den, og den ene tænker, hvorfors skal jeg ikke tage lige saa meget, som mine Kamerater. Det er jo af Profitten man skal leve.

Klubernes Formænd vide og at forekomme disse opskruede Priser, ved at bestemme ham paa Selskabets Begne 16 β. for hver Bal Tuur, og Drikkepenge til Kudsken har jeg tilforn vel givet 4 a 8 β., men nu undertiden slet intet, og dem tilstaaes kun 2 β. for hver Tuur i de Selskaber jeg skalde bruge deres Tieneste.

Dyre og uforskammede ere ellers disse Kudske ved alle givne Leiligheder. Man erindrer sig,
 hvor

hvor meget disse Slags Folk afpressede de flyttende Borgere idelig under Branden, hvorpaa mange Hundrede Vidnesbyrd haves. Endog midt under Ildsluerne toge de for en Vogn 100 Rd., og endssiont Oldermænden paa sit Laugs Begne har imod sagt det i Avisen, saa er det, som alt uretferdigt, man vil besmykke i Avisen ved Imodsigelse. Publicum troer det dog ikke, men foragter det — Saa meget troer man at hverken Oldermænden eller Vogtmændene affordrede denne blodfugende Betalning, men at de kan give Forsikring for deres Folk paa den Maade de tiene og lønnes, og i hvor got de lønnede dem, det kunde de aldrig.

Hjrekudskenes Karle udmærke sig med samme Forhold. Lad os allene henvende vor Opmærksomhed paa Dyrehaugens Reiser, hvorved disse fortjene efter en tilforn fremsat Beregning 1 Ed. Guld om Sommeren, uden at regne de mange andre Vogne, som ikke leies, og de mange Bønsdervogne, som dog tage nogle 1000 Rd. med sig til Landsbyerne. Prisen paa en holsteensk Vogn, Karet eller Diabla, som gierne har været 10 Mk.

for Dagen, stiger efter Hyrekudskens Billie og Solens Klarhed indtil 10 Rdlr. Naar han i sine Regninger for de Familier han besordrer hele Aaret, søger Middel, Tallet og skriver 4 a 5 Rd. for en Vogn paa en Dag, saa tilstaaer han selv, at han taber meget, da han kan faae lige saa mange Vogne bortleiede, som han kan skaffe, og lige saa meget for dem, som han vil have paa en klar Sommerdag. Odselhed og Pragt maae herske med til vor Armod. Kudskene slaaer ikke paa en ringere Streng. De tiene — fiøre og fornøie dem ikke for intet. For 10 Aar siden toge de til takke for hvad de vilde byde dem at spise, og hvilke Drikkepenge de kunde faae — men nu skal de være første Person i Beværtningen, og beskiæntes saa vel, at nogle Familier hvert Aar faae deres Arme og Bøene brækkede i Stykker, og komme de heelkindet hjem, og bydes endda 24 Sk., saa kaste de dem tilbage, og fordre 3 Mk. De astrodse Belvilligheden og Godgjærenheden. Endog siællandske Bønderkarle lære samme Haandværk. Da de tienstgiørende Karle hos Vognmændene og Hyrekudskene ei altid ere

tils

tilstrækkelige, og disse ei have Heste nok til at bes-
fordre, saa ride disse herind og fiøre endeel
Bogne. De have pudret deres Haar og faaet
en leiet Frakke paa, ligesom Neptuni Sønner,
der vilde stride for Minerve Sønner uden for
Postgaarden imod Martis Sønner, og denne vilde
Krigs-Gud. Disse Kudske, udpyntede, som
hine, sætte sig paa Sædet, og Kiøbenhavnerne
kiende dem ikke; men disse slippe dem ikke, før
de faae, hvad de vilde have.

Taxten agtes ei ringe og overtrædes af disse
Slags Folk allene; men hvo er den i sin Nærings-
vei, som følger dens Anviisning? Jeg kiender
ingen — Spækhøkere, Bagere, Slagtere og
flere, handle som disse — lad Pigen sendes fra
Borgerkonen i Slagterboden eller fra Enken, som
til sit tarvelige Bord vil have nogle faa Pd.
Kiød, og give hende de Penge med sig, som hun
dertil skal have! Hun søger fra en Slagterbod
til den anden paa de offentlige Torve, kommer
tilbage med sine Penge, og siger — Der er intet
Kiød at faae — her er Pengene igien. Borger-
konen

Konen beklager sig — Eulen sukker — Middags-
 stunden nærmer sig — Fiskene ere dyre — Prisen
 ubestemt — og intet Kiød at faae, og faa af de
 Liebenhavnste Huusholdninger have den tørre
 Fisk eller det salte Kiød i Forraads- Kielderne —
 Pigen maae gaae ud igien — hun seer got Kiød
 i Slagterboden, men da hun har Pengene efter
 Taxten, og hun fordrer det, svares hende: Det
 er lovet bort, og tør hun endda fordre det, saa
 gives hende saa mange skønne Udtrykke, at hun
 kiedes ved, at høre dem. Straf er der vel sat
 for slige Handlinger, og det halve til Angiveren,
 men hvo tør vove det? og hvo vil være den for-
 hadte Person for den ringe Fordeel? Alvorlig
 Straf skulde veilede disse Slags Handlende til
 Eftertanke. Jeg erindrer mig, at have læset i
 en Greves Beskrivelse over Constantinopel. Et
 ungt Menneske bliver beskillet til Dyrighedsper-
 son. Han fik sin Tuur, at gaae omkring i Sta-
 den, for at esiersee, om enhver handleude Bor-
 ger var Lovene lydige og fulgte de Indretninger
 i Staden, som vare fastsatte. Han kom hen
 til sin Fader, som var Bager. Hans Brød
 vare

vare mindre, end Taxten fordrede. Han foreholdt ham sin Pligt og sit Embeds Pligt — Faderen loe og lod ham gaae — Nogle Dage kom han igien, og da Brødet var endnu ikke blevet større, kysede han sin Faders Haand, og derpaa befalede han sine Folk at klæde ham af og give ham 300 Slag paa hans Mave. Derpaa kysede han sin Faders Haand igien og lod ham indføre i sit Hus. Han viste herved sin Agtelse, som Søn, og sin Pligt, som Embedsmand. Dette gjorde en god Virkning. Brødene bleve nu saa vægtige, som Taxten tilholdte ham. Saa megen Strengthed vilde jeg ikke fordre, da vi boe i Kiøbenhavn og ei i Constantinopel; men dog saa stor en Pengemulct, at Borgerne, som handlede med Levnetsmidler til Livets Nødvendigheder, aldrig skulde vove at overtræde den Taxt, som deres Formænd finde rigtig, eller tillade deres Folk, at foragte den.

Allet er lige saa nødvendigt i vor Stad, som Brødet og Kjødet — Mon det gaaer ikke ligeledes til med dette? Bryggerne, som have

vundet denne Forret til denne Slags Nærings-
 vei, have vundet saa meget derved, at deres
 Gaarde ere 3 dobbelt saa meget værd, som an-
 dre Borgernes Gaarde af samme Størrelse. De
 ere ikke længere Bryggere selv, men Embeds-
 mænd, de 32 Mænd, endel af dem som ere
 Borgernes Repræsentanter i de borgerlige Mølg-
 gender, der skal være opmærksomme paa Staa-
 dens Vel, ja de ere selv Borgernes Formænd.
 Sysselsatte med saa forskiellige Embeder, Ties-
 nester og Charger, have de ei Tid selv at brygge
 Øl, at tilsætte Urten, og give det den Styrke,
 Belsmag og Klarhed, som en erfaren Brygger
 kunde give. De overlade alt til deres Svend,
 og de have 2 samvittighedsfulde Mænd, 2 eeds-
 svorne Mænd, som kaldes Olvrager. Disses
 Gaver og Maver ere saa organiserede, at de paa
 en Prille kan kiende Ølets Rectification. De
 skal give agt, at den behørigte Qvantitet Malt,
 Humle og Vand er dertil brugt, og beregne de
 smaae Træekar, at de udgiøre tilsammen det hele,
 saa er alt i sin Rigtighed; men Borgerne ere
 dette uagtet saa ensfoldige at troe 2 Stykker mere,
 end

end 2 eedsvorne Mænd, i Hensigt til Øllet, og formode, at 4 ß. eller 8 ß. eller 16 ß. Drikkepenge til Bryggerensvenden, gavner mere, end al Pligt og al Fed. Svenden er flog nok, at vedligeholde denne Mening og lade den blive til en politisk Troe. Da han i Dragerpenge burde føre en heel Tønde Øl til Friderichsberg for 2 ß. og altsaa for samme Priis i Staden, har han forsøget denne Udgift til 4 ß. Han inddeler nu denne Tønde i halve Fierdinger, Ottinger og halv Ottinger, og tager ei allene 4 ß. men 8 ß., ja mere for disse smaae Qvantiteter, og saaledes udgier 4, 6 til 8 Mk. af Tønden, saa han snart bliver saa rig, at han nedsætter sig efter saa Aars Forløb, som Brændeviinsbrænder eller Brygger. Borgerne, Bærtshuusmænd og Øltappere, foruden Embedsmænd, Pensionister, Enker og brødløse Familier, tænke alle, at de skal vinde, vist nok kan han for nogle komme mere Vand i, men han kan dog ikke komme til det Tykke som ligger ved Bunden i Karret, og som bedst hænger ved Risbenene, førend Karret meest er tomt, og dersom Øllet er rigtig brygget, den forholds-

mæssige Vand, Malt og Humle er givet, saa behøves ingen stik Penge, saa faaer alle lige got *Øl*. En anden Sag er det iblant *Østapperne*, ~~hvo~~ der skal have bedst Næring — Somme mene, naar de bruge *Tommelfingeren* af en hængt *Ølv* til *Swil*. Man siger, at de brugte *Grev Strusensees* *Tommelfinger* til samme Næringsvei, og jeg gik just ud i samme Dage og saae den afskaaret, men *Bryggersvenden* behøver ei slige *Kunster* — Den politiske *Troe* har vidt og bredt udbredet sig, at jo flere *Drillepenge* man giver ham i *Dragerpenge*, jo bedre bliver *Øllet*, og da alle kappes om at give ham de fleste Penge, saa har han ondt ved at efterkomme enhver *Fordring*. Han maae sværge paa, at det er det beste. *Øllet* selv maae og tilberedes af got *Malt*, af god *Humble*, og have sin bestemte *Gicæring* og *Kogning*. *Har* *Bygget* givet for mange *Kindes* der, saa har det tabt sin *Kraft*, og bruger man isteden for den *brunsvigiske* *Humble*, den *synske*, som efter sin *Plantningsmaade* ei allene mangler *Soel*, og *Jord* og *Lust*, til sin *Fremvert*, men *beflygges* ofte af mange *Træer*, og naar

den

den indhøstes, blandes med rød Sand og nedfaldne Skovløv, og siden føres til de andre danske Provintser, og til vor Hovedstad. Det bliver endnu et Spørgsmaal, om ingen forfalcker Ollet med Malurt, isteden for denne svage Humble, ofte har jeg i Staden smagt bitter Ol, som Galde, som aldrig har været Urrens Tilføetning af den behagelige Humbleurt. Ollet i Hospitaalerne har især denne Bitterhed — Strandmalurten har sin visse Fortrin frem for den, der voxer oppe i Landet, men Reconvalescenterne vinde vist ikke ved denne Recept. Borgerne og enhver Familie troer at vinde, naar de bestandig tage hos en Brygger. Hans Svend inddeler det i saa mange smaae Dele, at hans Drillepenge kan foreges, at ingen Familie kan blive forsynet med det fornødne Ol, men maae blive i 2 a 3 Uger efter det, og imidlertid kjoobe det Ol, de bruge om Dagen, i Kielderne, som er mat, ei aftappet og har ikke sin Klarhed. Vel vide Borgerne, at der holdes 2 Skrivere paa Laugshuset, og at de strax kan faae det der, men de have fattet den Tanke, at det duer ikke, da det, som de

de have faaet derfra, ei allene om Sommeren, men og om Vinteren har været suurt. Et nyt Beviis paa, at Ollet ei brygges efter de danske eller engelske Lærebøger, som Landhuusholdnings-Sælfskaberne have kronet med deres Gæves Medailler. Man erindre sig Aaret 1789, da vor Flaade laae her i Renden, og gjorde en Seilads til Kiøge Bugt, 2 Mile fra Dragøe. Mangfoldige sunde Menneſker bleve syge og døde af det ſlette Ol. Ollet var ikke kommet paa Frans tønder, som fordam, da den kiække Niels Juul sloges i Kiøge Bugt, vandt Seier, og saae sit Folk at døe, men de døde dette Aar af det syrlige Ol, som irriterede Slimen, svækkede Mavnen, og nægtede Medicamenterne sin Nytte, da de drak af det. Det gik over til Blodgang, Forsaadnelses Sygdomme, med videre, lad os kuns tale med Skibslægerne — de kan fortælle os det. Ollet fattedes 2de Dele, som det ofte endnu mangler. Det var ei kogt nok. Det havde ei Humble nok; thi begge Dele bevarer det for Syrligheden.

Da Priserne paa Hveden er i denne Tid 20 Mk. Td. og paa Rugen 14 Mk., og Prisen paa Bygget endnu er meget mindre, hvoraf Øllet brygges, som stiger og falder efter Brødkornets Priser, saa bliver det et Spørgsmaal, hvad skal en Pot Øl koste? og til hvad Styrke skal den være, og bruge vi saadanne Maaleglas, som vise dets Grader. Man har saa tidt opskruet Øllet for den Fattige, og faaet de høie Priser, at vedblive tværtimod Kornets faldne Priser. Man har søgt, forestilt og faaet det udvirket til de Rigeres Fordeel. Man har og faaet tænkt paa den Fattiges Bedste, og brugt denne Clausel: Dog de Fattige maae Øllet ikke forhøies for. Det skal for dem sælges for 1 ß . Potten, som tilforn, men det andet Øl skulde stige $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{2}$ Deel, saaledes skulde 2 ß . Øl koste 2 $\frac{1}{2}$ ß . Ja vist sørger man for de Fattige — man smør dem om Munden med en Haresod, man løfter dem af Dynen i Halmen, man bilder dem ind, at Maanen er en grøn Ost, naar de kuns kan skaffe Brød og Smør, saa skal de altid saae Ost til. Hvad Øl
drif.

drikker da de Fattige? Er det Skillings Øl? Redacteu-
 ren bruger aldrig andet Øl i sit Bærelse,
 er han da fattig? De Fattige drikke Vand af
 Posten. Arbejdsfolkene drikke got Øl. Deres
 Mave kan ikke taale Slampamper. De vil have
 Brændeviin til og Druesaften med, og da de
 fleste faae ei kogt Mad om Dagen, saa kan de
 og taale det. Naar Priserne forhøies paa Øllet,
 saa bekiendtgjøres det, at det er allernaadigst be-
 vilget indtil videre, og det varer længe — og
 naar det nedsættes, saa tier man stille. Saaledes
 vidste hverken Redacteu- eller Borgerne,
 at man slog $\frac{1}{2}$ ß. af Potten i October. De rin-
 gere og de fattige Arbejdere betalede længe denne
 syndige halv Skilling, førend de kom paa Spor
 herpaa. Man vidste, hvad Paven messede i Rom,
 og hvorledes de franske og tydske harcelerede med
 hinanden, førend den uovervindelige Fæstning
 Mantua blev indtaget, men her i Kiøbenhavn
 vidste vi ikke Priserne paa Øllet, skiont det for de
 fleste Indbyggere er uundværlig til Livets Ophold
 og daglige Forsynlighed. Overalt er det rigtig,
 at ingen, som raader for det borgerlige Vel,
 eller

eller udgjør den ædle Stamme, hvoraf Borger-
nes Formænd udplukkes, som de udvalgte og due-
ligste, skulde have Levnetsmidler at sælge, eller
drive i noget Fag borgerlig Næringsvei, naar
han lønnes offentlig.

Vi have nu læst, at Taxten er sat for
Øllet og for Dragerpenge, og vi have erfaret,
hvorledes samme efterkommes, som Borgerne
ansæe for en Uarsag, at Bryggerne ere Lovgis-
verne selv, eller i det mindste have Forestillings-
magten fra Borgerraadet; men hvorfor der slet
ingen Taxt skal være for Brændeviinsbrænderne?
Det kan de slet intet begribe. De tage lige saa
meget de ville. De agte ikke paa Kornets lette
Priser, ei heller paa Almuens Trang. De følge
gammel Praxis. Brændevinet destillereres af alle
Slags Spisevare, endog raadne Æbler, men
især af Kornvarene, og her i Staden af Rug og
Hvede. Rugen bliver dem undertiden formeent,
men Hveden altid tilladt, skjønt den er det kost-
bareste Korn, og lige saa undværkelig til Brød
hos Bagerne, som Rugen, og desuden skal bru-
ges

ges af Meel, Pudder, og Stivelse Handlerne; desuden ere der kunns saa Fordele i Danmark stærke nok, til at bære Hvede, og ingen Ager i Norge tienligt dertil; men Rugen voxer got i begge Rigerne og overalt, endog i de sandige og ufrugtbare Agre, hvor der hverken kan vore Hvede, Erter, Bng, Havre, eller Græs. Vi have altsaa af Natur-Producterne langt større Forraad af Rug, end af Hveden, og dog skal dette Korn tilegnes Brændeviinspanden. Da Prisen var 9 a 10 Rd. paa en Td. Hvede, da den var forbudet at udføres, og nu det er tilladt at udføre den, koster den kunns 20 Mk. Td., og dette uagtet tage de lige saa meget nu for 1 Pot Brændeviin, nu da Forholdet burde være $\frac{2}{3}$, og de burde kunde sælge 1 Pot for 8 β . og derved have samme Fordele, som naar de toge 24 β . Nogle Brændeviinsbrændere tage 1 eller 2 β . mindre for Potten, end som i Fior; men det er uvist. Almuemanden veed det ikke, Sælgerne holde fast ved de høie Priser, saa længe de kan, ligesom de, der indfordre Skatterne — kunns indtil videre; at gaae tilbage igien, at slaae af —

af — at tage mindre — Det er saa tung en Con-
 tre = Dands. Det er sandt, det er en høi
 Consumption, som Brændeviinsbrænderne maae
 svare af hver Tønde — Staten vinder her
 ved meget, og det er de fattige Arbeidere, der
 maae berige Staten med denne rige Indkomst;
 men hvor mange Opfindelser har ikke mange af
 vore Destillateurs, til at formindske disse Slags
 Udgifter i Kornets Skraaning og Malning, i
 Maalet og Bægten, som aldrig en Controleur
 noie nok kan paasee, i Øllets, Giarets og Paa-
 sæets Tilfætning, og har Brændeviinsmanden til-
 forn været Bryggersvend, saa veed han nok, at
 formindske Consumptionens tunge Udgifter.

Man vilde give til Undskyldning, at det
 er vanskeligt at sætte Tært for Potten af Bræn-
 devinet, da Kornet giver efter Tønden ei lige
 mange Potter — hvor kan da Bagerne og Bryg-
 gerne kunde svare deres Tært? Der er stor Fors-
 skiel paa Kornet. Det er ei alt lige givende og
 lige vægtig. Skal Tærten bestemmes, saa kan
 den ei bestemmes efter Maal, men efter Bægt.
 Destillateurerne kan lige saa vel som Bryggerne
 Rde. S. 4 B. 4 S. E   faae

faae deres bestemte Quantum, naar de behandle
 deres Mæsse. Kar vel, drive Panden ved en jævn
 Ild, og skal den løbe stærk, saa kan de giøre
 Panden desto varmere tilsidst. De kan blande
 Palken med Fordraaberne, det er Vandet med
 Kornets Olie, og bruge deres Prøve-Glas, for
 at see, hvor meget Lecagen kunde taale af Ester-
 løbet; men de, som modtage Brændevinet til
 Leverance til Kongens Flaade og til Handelskis-
 bene, maae altid henlægge Brændeviinstønderne
 8 Dage i deres Pakhuse, før de bruge deres
 Prøveglas; thi naar det modtages strax fra
 Brændeviinsmanden, og man vil bedrage paa
 det offentliges Regning, saa kaster han nogle
 Spander varm Vand i Brændevinet. Det
 varme Vand driver Olien bedre frem — Bræn-
 devinet holder sit Maal efter Contracten, og bli-
 ver modtaget, og inden Skibet naaer den spanske
 Sæe, duet det ikke.

Gamle Borgere fortælle, at de kan huske,
 at Brændeviinsbrænderne solgte Potten for 8 a
 9 β .

9^g. og stode dem vel, nu tage de dobbelt, og undertiden 3 dobbelt herfor.

Men hvad kunde dette nytte, at sætte Taxten for disse? Vi see, at Taxten er sat for Sætttere, Læssere, Sangskjærere, Huggere, af Borgernes Formænd, at denne Taxt er igientaget ved Placater, og at ingen retter sig efter den. De rigere udsuge — De fattige Arbejdere tilbetle sig mere, end de skal have, eller udskielde. Der ere saa mange givne Leiligheder, hvor Redactøren selv har erfaret det, og især skal han her om fortælle kuns en Historie om en Sangskjærer i de følgende Blade.

Brændet er lige saa vel, som Kørnet nødvendig til hver Families Husholdning. Prisen stiger ikke alleneste paa dette; men Sætterne, Læsserne, vil ligesaa vel have mere, som Kudffen og Sangskjærerne, og Huggerne og Bærerne. Taxten for Sangskjærerne var af Borgernes Formænd bestemt til 3 Mk. for Favnen. De unddroge dem Tid efter anden fra denne Taxt, først betlede til Smørelse af Flesk og Talsg, siden

til *Ol* og *Brændeviin*, derefter til *Drillepenge* for dem og *Kamerater*. Til sidst fordrede de 6 a 7 *Mk.* isteden for 3 *Mk.* for *Favnen*. Klagen blev offentlig, efterat mange *Borgere* og deres *Enker* havde suklet hemmelig — *Borgernes* *Formænd* sandt det for deres *Pligt*, at igientage *Taxten*. *Taxten* blev igientaget, fornyet og bekræftet; men hvad hjælper det at sætte *Taxt* for alle dem, som *Borgernes* *Formænd* give deres *Bestalning*, for *Steen- og Træ-Favnsættere*, for sammes *Læsere*, for *Saugskærere* og *Huggere*, naar enhver især gjør, hvad de vil, og bryder sig ikke om *Taxten*?

Er det *Borgernes* *Skyld*? eller er det deres *Formænds* *Skyld*? Den ene skylder *Skylden* paa den anden, og *Redacteuern* kommer ikke i *Strid* med nogen af *Partierne*, naar han siger, at begge *Partier* have *Ret*, eller at hvert *Partie* for sig har nogen *Skyld*. *Borgerne* ere selv *Skyld* i al *Lovs* og *Pligts* og *Taxts* *Overtredelse*, i det de give dem mere, end i hine skal have — Den enes *Exempel* forsører den anden, og hvad skal de gjøre?

giøre? vil de være frie for Plage — for Betlen — for Uforfammenhed — for Grovhed — for Skields-Ord, saa maae de tage dybt ned i Pungen. — De ere selv Skyld deri, naar de ikke foredrage deres Sag for Retten; men hvad nytter den evige Strid? Den kommer lettere Verden igiennem, som giver, end den, som tager, og har man Exempel paa, at slikt er foredraget for den offentlige Ret, saa har Kiendelsen herfor været saa ringe, at den Multerte strax har fornøyet Dagens Grovheder, for at faae det indhentet, hvad der var tabt. Troer altsaa Borgernes Formænd, at det er Ret, at sætte Taxt, at denne er bestemt og ordnet efter deres modne Overlæg, efter Vaarenes sande Priser og efter Arbeidets Beskaffenhed, og relative Forhold, i Hensigt til Levnets midlernes Priser, saa skulde de og sætte saadan Straf, at Borgerne bleve sikre, at de, af dem beskikkede Folk vare skikkelige og lydige.

At Maalet skal være rigtig, ere disse Slags Folk offentlige hertil beskikkede; men der er aldrig saa lidet et Fogderie, at det jo indrenter en

Skieppe Havre, siger man for et gammelt Ordsprog, saa gaaer det og her. Naar man giver en Favnsætter, isteden for 6 β ., 24 β . eller 48 β . for Favnen, saa sætter han den altid saaledes at man kan vinde 2 a 3 Rd. derved efter Prisernes Forskiel, og naar man giver Kornmaalerne 8 β . i Steden for 2 β ., saa har man altid vundet 3 a 6 Mk. efter Kornprisernes Forskiel paa hver Tønde.

Med Saugskærere og Brændehuggere kan man ikke med sin Skilling gjøre sig de Fordelse. Saugskærerne skal skære Brændet engang igien; nem, men Huggerne kan hugge det smaat eller kaste det stort fra sig, saa det hverken kan gaae ind i Kaffelovnen, eller bruges paa smaae Skorstene, saa de gjøre her nye Fordringer tverts imod Taxten.

Da Taxten for disse 3 Mk. blev igientaget, var der ingen Saugskærere, der vilde skære Brænde. Borgerne var i Trang for Brænde, Formændene udleverede endeel 100 Favne, især

til Udhugnings Stæderne. Disse, som profite-
rede saa vel, capitulerede først med dem, siden
maatte andre følge disse. De fordrede 1 Rd. og
derover. Siden efter faldt Priserne, men Taxo-
ten bliver dog ikke fulgt.

Hvad nytter da Taxt til? Filosoferne lære,
at ingen Konge kan bestemme, hvad Rente Ud-
laanerne skal have af sine Penge, og at ingen
Formand kan foreskrive nogen handlende Bor-
ger, hvad han skal tage for sine Vare, eller
nogen Arbejder for sin Tjeneste. Skriftets Res-
dacteur har samme Mening. I et andet Skrift
skal han bevise sin Sætning. Exempler — Saa-
gens Natur — Varenes Forraad eller Mangel —
De flere eller færre Arbeidere — Pengenes større
eller mindre Circulation ere væsentlige Aarsager
til det hele. Vil en Konge, som Statens første
Borger, troe, at Renten, naar den er liden,
gør Folket lykkelig, saa kan ikke hans Lov eller
dens Dommere og Fortolkere, eller hans Sværd
og Fængsler forskaffe Lydighed, men allene
Forraaden af Pengene, og deres Circulation;

dette er en naturlig Lov for Rentens Gang. I et Land, hvor Bancosedler har forgieldet Staten, hvor Handelen er mat, hvor Penge ere ikke at faae, der er det forgiæves, at forbyde høie Renter. Vi see det derfor i alle Stater, hvor flige Love have havt Sted, at de aldrig have været giældende, at den Handlende har vidst, at give og tage saa mange pro Cento, som han selv vilde og kunde, og alle Lovkyndige i alle Stater tilstaae eenstemmig, at jeg paa Bodmerie kan tage lige saa meget som jeg vil, 50, 100, 200 pro Cento, og at samme er lovlig. 30 pro Cento tages gierne hos os paa Bodmeries Laan, og $3\frac{1}{2}$ Deel har Kongen anordnet for Laan i faste Eiendomme; men man erfarer idelig, at enhver tager hvad han vil, at han affskriver 4 pro Cento, og tager lige saa meget uden Qvittering, at han strax opfiger Pengene, isald Skyldneren bliver kied af denne dobbelte pro Cento, og at Douceuren desuden bliver lige saa høi som hans Gierrighed, og den Laanendes Trang gjør det nødvendigt. De, som have offentlige Casser at foresaae, og derfor ere lønnede, kan efter Loven ikke

ikke modtage i Rente mere end $3\frac{1}{2}$, men hvo er den, som nægter sig ei Douceur, som tager 50 til 100 Rdlr. for hver liden Capitals Udlaan, og nægter alle Huse sin Værdie for $\frac{2}{3}$, skiont Brandcasser har antaget den, og Taxationen er langt høiere, alt for at spænde Buen saa høit som mueligt. Vel kan der gives en enkelt redelig Embedsmand, der ikke vil stemple sig med denne politiske Smitte; men de ere alt for mange, som ere skyldige heri, skiont de ikke ere indfordrede for Retten herfor. Det er bekiendt i hele Staden, at en Mand gjorde sig rig paa $\frac{1}{2}$ Td. Guld, ved at udsuge dens fattigste Borgere. Hans Mishandlinger og Udsugelser bleve for mange Aar indskævnede, og nogle 30 Puncter, ei allene indskrevne i Protocollen, men endog givne i Trykken; han har ingen Straf faaet, uden skionne Værelser, og en god Pension, siden han er saa rig, og det varer vel saa mange Aar, inden hans Sag paa dømmes, at han faaer alle Vidnerne til Himmels, eller sendt til det faste Land, ligesom hiin rige ostindiske Gouverneur, som underholdt sin Sag i 10 Aar i det engelske Parlament, og der

efter vandt sin Sag og en rig Pension, skönt han var den rigeste Particulier, som Europa eiede. Skielmen tager sig nok vare, at hans onde Gierninger ikke komme for Lyset, han veed ved sine Penge, at giøre sin slette Sag god, og alt saa skal nogen Straffes, fordi han har taget for meget pro Cento, saa bliver det gierne den Uskyldige, han er ei uskyldig, for saa vidt han har taget mere Rente end Loven tillod ham, men han var for ensfoldig, at kunde skiule eller nægte den ringe Fordeel han af nogle 100 Rdlr. har giort sig. Man kunde opregne adskillige saadanne Exempler. Iblant flere kiendte jeg en Enke, hvis Søster havde ingen Forsorg. Hun modtager 4 pro Cento af nogle saa 100 Rdlr. til sine uforsørgede Søstre, og modtog 24 β . af 100 Rdlr., da Skyldneren ei selv havde erlagt $\frac{3}{4}$ pro Cento til Kongen, som han burde have foreviist hende tillige med Brandforsikringen ved Rentens Erlæggelse.

De fleste tage gierne deres 4 pro Cento, og lader Skyldneren betale qvarten pro Cento til Kongen, siden han vil have den. De sove ganske rolig; men denne var den første politiske Synd

Synd denne Enke havde begaaet. Natten henzbragte hun uroelig, tidlig om Morgenen fik hun Bud hen til Manden, som hun havde modtaget Dvarten af, og bad ham betale den selv, og saaledes blev Samvittigheden igien rolig.

Kongen gjorde derfor bedst, naar han vilde giøre denne sin Lov giældende, at han anordnede, at ingen maatte tage mere i faste Eiendomme eller i Obligationer, end $3\frac{1}{2}$ pro Cento, og at enhver, som vilde laane Penge, kunde faae dem hos ham for 3 pro Cento, af det Dverffud, som daarligen bliver oplagt af Statens Indkomster.

Borgernes Formænd sætte Taxt for Levnetsmidlerne, for Arbejderne, at opskruede høie Priser skal ikke falde Stadens Borgere og deres Familier til Last. De handle heri meget vel, naar de kun kunde, og kunne nok, trods filosofiens Fordringer, naar de ville spille dem et Krigspnds ved en antaget fast Plan i deres Beslutninger og disses Udøvelse. Uden denne har jeg allerede beviist Vanskeligheden, ja Umuligheden

i nogen Taxt for Levnets- Midlernes Salg, og i Følge heraf Arbeids- Folkenes Dagløn.

Denne Plan skulde heri bestaae, at de skulde indkøbe især til Vinteren saa stor en Forraad af Kornvare, Smør, Flæsk, Brænde, og Steenkul, som de kunde indsee, at Staden kunde behøve. Borgeme mene, at deres Formænd have saa mange af deres Penge i Forvaring, som hertil gøres fornødent. Lige de seil i deres mørke Gissninger, saa bede de om Undskyldning, da de intet Regnskab have modtaget. Skulde den Capital ikke være tilstrækkelig, saa kunde de gierne faae det øvrige at laane af Kongens Finantscasse, da de gierne kunde betale Renten, indtil de lode Varenne sælge og betalte Laanet tilbage. For ei at have fornødent, at gjøre for stort et Laan, eller indkøbe et alt for betydeligt Quantum, saa skulde Formændene give nøie Agt paa, at enhver Bager, Brygger, Brændeviinsbrænder og Spækhøler, haver den Forraad af Levnetsmidler, som de ansee nødvendig til Stadens Provision, at de burde have og især til Vinteren. De skulde

der

derfore ikke sende et par Mænd hen og lade skrive, hvad han haver i Forraad, og hvor Kornet ligger, i Maanen, i Venus, i Saturnus, og saaledes langt borte, nei Raadmændene skulde incorpore selv gaae hen og see Oplaget, og lade det maale, for at være visse paa, at de, som sande Patricii, vare Folkets Fædre og de Uformuendes Formyndere og Forsørgere, da de da ved dette Estersyn kunde bedømme, hvorvidt de burde ansænde Stadens Metal-Vare, for at hindre Mangel og Nød. Nu derimod Taxt og Tilsyn er en Pro forma Handling. Det skal saa være. Det er forrettet, derved bliver det. Man seer en Bager, som har nogen Forraad, og en anden, som ikke har en Tønde Rug. Man seer en Spækhøker, som har 800 Ld. Smør, og en anden, som har klobt 8 Pd. paa Torvet af en Bønde, som han udsælger. Denne Slags Forsynlighed af Formændene bør i en folkerig Stad altid have Sted, men især hos os efter Brænden, da saa manges Næringsveie stoppedes, og saa manges Penge hensmeltedes. Især var Brændets og Kullenes større Forraad mere nødvendig,

| da

da $\frac{1}{4}$ Deel af Staden var 'afbrændt, og alle dens Indbyggere, som pleiede at indløbe dette og forvare paa deres Loft og i deres Kieldere, i dette Aar ikke skunde, og dog behøvede samme, hvor de flyttede hen, og om de især kom i deres nye bygte Huse, at boe. Her skulde Borgernes Formænd være betænkte paa Forraad, da Mangelen derpaa gjorde, at en Favn Brænde steg til 14 Rd., og en Væst Steenkul, som kostede 16 Rd. steg til 25 Rdlr., og tilsidst var midt i Vinteren ingen af Delene for Penge at faae.

Naar Tært skal sættes, saa' skal vi bie $\frac{1}{2}$ eller heelt Aar derefter. Saaledes have vi længe spiiist Lammekød, og vi faae ingen Tært derpaa førend efter St. Hans Dag. Det varer endnu længere med Tarten paa Dreliødet, og paa Smørets Tært skal vi lure længe, skivnt vi vide, at dets høieste Priis ved de tydske og franske Armeer har været 108. Pd., og nu kommer meget af vores Smør tilbage, som de ikke kunde faae solgt, og en god Forraad af det røde franske Smør tillige. Raadmændene skulde derfor den sidste Dag i

hver

hver Maaned gaae omkring paa Torvene og ved Stranden, for at udforske Priserne. Borger-raadet skulde have deres Correspondentere i Provintserne, og nu skulde de ikke oplalde en Oldemand af et Laug, men 3 eller 7 af hver Laug af Bagere, Bryggere, Vinhandlere, Rafsinadeurer, Distillateurs, Spækhøkere, og hver Maaned udgive for Maaneden en nye Taxt efter Varenes foranderlige Priser, og naar disse vare indrettede efter et vist Schema, saa var det lige saa let, som det er for den, som ei have læret at regne, at sige hvor mange Terner og Qvaterner flere eller færre Tal indeholde i Tallotteriet.

Uden denne fastsatte Orden, uden denne Nøiagtighed, forenet med en nøie Opsigt og alvorlig Straf for Overtrædelse, er al Taxt en Proforma Handling, en Strids-Handling, hvori den Ufkyldige og den Uformuende taber.

Vi have da kiendt, at der er ingen, der følger Taxten, ingen der viser den Agtelse, Lydigheid eller Føielighed, og altsaa, endskiønt det
 ikke

ikke retfærdiggjør, synes det dog, at tiene til en Undskyldning for Hverfudskenes og Bognmændenes Kudske, at de forhøie selv Taxten, sige hvad Drillepenge de vil have, udskielde, naar de ikke faae dem, og især indjage Frygt hos det vaabenløse Kion.

Heraf følger, at det bliver ligesaa vanskeligt for Politiet at requirere Pligts-Karle, og Pligtsvogne, naar Betalingen er overstemt, og en Hest skal bortferes, som er styrtet paa Gaden, eller Hunde ihjelslagne, eller Mennesker døde af Armoden paa Gaderne, eller optagne druknede af Canalerne, eller andet af Ureenlighed, som ved tilfældige Omstændighed her kan forekomme. Det synes derfor nødvendig, til prompt Expedition, at visse Pligtskarle og visse Pligtsvogne underholdtes offentlig.

19000 Rd. synes altsaa ikke tilstrækkelige til Gadernes Reenholdelse. Borgerne synes, at denne Slags Renovations-Skat er stor nok, og kunde være mindre. Deres Formænd kan ikke komme

komme ud dermed og vil have flere Penge. Borgerne vil ikke løse Knappen for Pungen, hvortledes skal da denne gordiske Kunde blive løst? Jeg har beregnet, at de betale til Renovationsvognene 2 Mk. om Dagen for hver Gade, og 1 Mk. for et Stræde. Dette synes meget lidet; men naar man veed, at de forjømme mange Dage og intet bortføre, saa kan de især om Sommeren, naar de intet have at bortføre uden noget Sand, blandet med Klude, Papir, Urteskaller, Kaalblade og Toppet af hvide Kær, have 1 Ducat for samme Læs, som er ganske godt betalt.

Borgerne spørge: Hvorfor de ikke selv maae holde deres Fortoug og Gade rene? Hvorfor deres Formænd giøre dem umyndige og ville forrette deres Arbeide. De kunde paa samme Maade holde Folk til at feie Værelserne hver Dag, og vadske Trapperne hver Uge, istædet for Konen eller hendes Viger forretter det selv, og der vilde komme en arrig Regning paa Manden i Huset. Saaledes gaaer det med Fortou-

get og Stumpen af Gaden at holde reen, som ligger uden for Borgernes Huus. Det vedrører hverken Presidenten eller Raadmændene at giøre dem rene, naar Borgerne selv ville. Løge hine af disse deres Penge, for at lätte dem Arbeidet, saa maae det skee ved Contract, ved Afstaaelse af deres Ret, men ikke ved Befalning eller ved Skats Paalæg. Borgerne kan besørge det for langt lettere Priser, end deres Fædre. De kan have langt bedre Tilsyn dermed, end alle leiede Opsigts Beriente. Disses Løn spares og den Mængde Feieskarn, som de tillige med Kiølle- ners og Kieldernes Overflødigheder kaste paa Gaden til Renovations Contrahenternes Bøgne, vilde Borgeren og hans Kone nok paasee, at det blev holdt inde, indtil Bøggen holdt paa Gaden, som skulde bortføre det.

Borgerne skulde da efter deres egen Ret selv contrahere med en Mand, at bortføre hvad der kunde ligge paa Gaden uden for deres Huus. De kunde for i Gade eller for i Qvarteer forene sig om, hvad de skulde betale herfor. Kielder-

mændene kunde de forpligte, til at holde Rendes-
 stenene rene og Gaden feiet. For en megen liden
 Betalning kunde ditte skee, da de for den Renos-
 vations Betalning, som de have givet, kunde
 forselve ja forghlde hver Steen, som ligger uden
 for deres Huse, der som oftest strække sig til 7
 a 8 Alen.

Borgernes Formænd kan man undskyldes,
 at de ikke kan saa lettelig nedsette eller ind-
 skrænke disse Slags Udgifter. Man veed, jo
 flere Hænder det gaaer igiennem, jo mere spins-
 der Pengene og Indkomsterne. En Konge i Fran-
 kerige modtog saa mange Ansøgninger om Hielp,
 og hørte saa mange Fattiges Raab, — got var
 hans Hierte, — indskrænket var hans Forstand,
 — trol os var hans Hof. Han yttrede engang
 ved sit Taffel (thi da var det endnu Brug, at agte
 paa Kongens Død og Discours) sin Forundring,
 hvorledes der kunde være saa megen Nød og Ar-
 mod til, da de imodtog saa mange Millioner
 baade til at kunne lenne og hielpse enhver med.
 Statsministrene vare tause, men Hofnarren,
 U 2 som

som stod bag Kongens Stoel, bad Pagen, at bringe Kongen en Tasterken med Smør. Han tog heraf saa meget, som et got Eggs Størrelse, og gav Kongen i Haanden, og bad ham give samme til sin Nabo, og lade det gaae rundt omkring Tasselet. Dette skeedte. Da det kom tilbage igien til Kongen, var der næsten intet. Det havde klebet ved hvers Haand, og idelig formindsket sin Massa. Saaledes gaaer det med Statsindkomsterne Sire! sagde han: Jo flere Hænder de gaae igiennem, jo mindre bliver de, og i hvor mange Millioner der end modtages, saa bliver der meget lidet til deres Majestæt, at gjøre got med. Denne Hofnar var sin Konge oprigtigere, end nogen af hans Finantsministre havde været.

Bilde Borgerne selv ikke besørge deres Gadeffarn bort, saa var det først Tid ved Licitation at see det besørget. For nu at kiende de fleste Borgeres Wille og Onske i denne Henseende, saa skulde deres Formænd ved en Placat anmode dem om, at tilkiende deres Billie; thi de 32 Mænd

udgiøre med Borgerne i Stadens Anliggender ikke en Siel og et Hjerte.

Naar Borgerne havde paataget sig Renovationen, eller Gadens Reenholdelse, hver for sin Dør, saa skulde Politiet have usie Opsigt med dem, og straffe dem alvorlig. Disse Slags Indkomster skulde de halve tilhøre Politiebetienterne, og det halve falde til Cassen, hvoraf Torvenes Reenholdelse skulde besørges. Paa denne Maade vilde Kiøbenhavn blive reen, og Gaderne hver Dag i Stand.

19000 Rdlr. have tilforn været tilstrækkelige, ei allene til Gadernes Reenholdelse, til Opsigts- Betienternes Lønning, men endog til at bortføre denne Mængde Snee, som faldt i Maa- ret 1772 og 1789 og i flere forskiellige Aarina- ger. Nu derimod ere de utilstrækkelige til at bortføre Gadernes Morads, og her er intet til Sneen, at bortføre.

Det hendte sig, at Vinden, som var S. W., vendte sig Tirsdagen den 6te December 1796 til W. til N. og med Storm og Snefog opfyldte alle Gaderne med Sne. Gaderne vare vaade — Sneen forenede sig med Skittet og opfyldte Fortougene og Rendestene, at man maatte gaae midt i Gaden skøbsi i Sne og Morads. Himmelen var saa fyldt med Vand, Atmosfæren saa tyk, Vinden saa hæftig, Sneen saa mangfoldig, at Redacturen maatte ofte vende sig fra Vinden, for at kunde respirere. Alle Bogne kom i Gang. Kl. 10 a 11 kunde de fleste ei gaae hjem. Kudskenne havde ei Lyst til at sidde paa Bukken — De jage til — De Gaaende stred imod Kudskenne — Skieldsord — Allarm og Stokkeprygel vankede idelig — Det var den eneste besværlige Aften vi havde den hele Vinter. Længe ud paa Natten kunde jeg ikke sove, for Kudskenes idelig Barssau, og de Gaaendes Allarm, der ingen Rendestene kunde see, og intet Fortoug finde. De følgende 8 Dage blev det ved at snee, men ei i saadan Styrke, som den første Aften.

Aften. Herkaberne lode strax sætte Eys i deres Vognlygter og hængte Bielder paa deres Heste, at den vrimlende Mængde af Mennesker i det mindste kunde høre Vognene, naar Kudskene imod Lovene joge til, og Sneen hindrede Rumlen af Vognen. Amagerne kom liirendes ind i deres Senge, og havde Bielderne paa deres Heste, at de ikke paa Veien skulde falde i Søvn, og da de stællandske Bønder kiøre nu til Torvs paa Kongens nye Torv med deres Slæder, saa er der gjort det Spørgsmaal, om det ikke var billigt, at Bønderne kiørte med Bielder paa deres Heste i Slæder, lige saa vel som Amagerne. Spørgsmaalet var fremsat offentlig, men blev ubesvaret. Det gik med dette, som med mere, der kunde være nødvendigt til Orden og til borgerlig Sikkerhed. Man kunde svare: Hvor skulde Bønderne faae Bielder fra? Bielder for Kaner ere egentlig Herkaberne's Kiendemærker, ligesom her i Staden med Toppene paa Hestene og Halsbaand paa Hundene. Præsterne paa Landet ere saa ydmyge, at de ikke engang kiøre med Bielder paa deres Heste for Kanerne —

Være den, som Være bør — Hvorledes vilde det
 da see ud, naar Bønderne kom kjerendes med
 Bielder for deres Heste? Hvad Forskiel var
 der paa en Herremand og paa en Bonde, og
 hvorledes vilde Stand og Høihed faae sit For-
 trin, naar Bønderne satte saadanne Toppe paa
 deres Heste, som de bruge hos Herffaber for deres
 Arbeidsvoagne baade Vinter og Sommer. I
 Hensigt til Mueligheden, at kunde faae saa
 mange Bielder, saa vilde Gørtlerne snart støbe
 dem i de smaae Klobstøder, eller Klobmændene
 forskrive dem, naar de vare affætlige Vare, og
 naar Bonden vidste, at han ikke kom ind af Sta-
 dens Porte med sine Slæder, før hans Heste
 vare forsynede med Bielder, saa vilde snart
 Gørtlere eller andre Handlende uden for Por-
 tene være forsynede med samme til disses Tieneste,
 og Folk i Staden, og især de mange smaae Børn,
 som vrimle paa Gaderne, vilde ikke saa ofte blive
 overkjørte og bringes til Hospitalerne, som nu skeer.

Ei allene Bønderslæderne, men endog Kudske-
 ne og Bognmænds Kudske, som komme med
 deres Bogne og Kareter, kjøre ofte Folk over.

En Hærekudst eller Selveier Kæret kom i Aftes den 23 Febr. Kl 5 $\frac{1}{2}$ løbende i en utilladelig stærk Fart fra Gothersgaden ned ad Mynstergaden, og ved samme Leilighed har overført 2 Drengebørn, hvoraf den ene blev ilde skamferet. Hvo som kan give Efterretning om hvem denne Karl tilhører, loves en raisonnable Douceur, og om forlanges, Navnet forties. Man mælder sig paa Adresse. Contoret.

Denne jagenske Kudst blev i Følge dette Avertissement opdaget, og maatte betale 10 Rd. til Trinitatis Sogns Pleiecommission.

Skæklapper skulde og Bøndernes Heste have for Dinene, ligesom de synes her paa Seles tøiet af Sadelmagerne, skönt mange Vogne drages igiennem Staden af Heste, som ikke ere forsynede dermed. Jeg gik i Dag over Slotspladsen, og saae 2 løbste, eller rettere frygtomme Heste løbendes derover. I fuld Fart havde de faaet af Bondevognen de 2 Hiul af, og tabte Stykke for Stykke. Skildvagten ved

Kirke-Porten sprang frem, og holdt Bajonets
 ten mod dem, men da de ere blinde, saa længe
 deres Skræk varer, saa havde dette uden Tvivl
 været forgiæves, og havde de løbet imod ham,
 havde de snart giort ham Baabelsøs. De komme
 derimod ind imellem endeel Tømmer, hvor de
 bleve standsede med Resten af Vognen. En an-
 den Gang saae jeg 2 Bønderheste kom løbendes
 med en Bondevogn, soer ud med den i Slots-
 canalen og druknede begge 2. Da mangfoldige
 fremmede Gienstande for disse Dine og den
 uvante Bulder i Staden kan let indjage disse
 Dyr en Skræk, der luns ere vante til det fredel-
 lige Landvæsens Arbeide; men der kan og møde
 andre Tilfælde, der kan sætte vore Stadsheste i
 Skræk, som ere vante til Kanonens Torden,
 Trommens Buldren, og Raabbersmiddenes hule
 Lyd i deres store Kiedlers Hamren. Den 14 Ja-
 nuarii gif jeg i min egen Gade, gammel Mynt,
 og havde en Brændebærer efter mig med 12 f.
 Brænde paa Nakken (thi mere vilde Borgernes
 Formænd ei tillade mig at løbe). I fuld Fart
 kom et Par store vilde Heste mig i Møde. En
 Amas

Amagerbøgen holdt ved Siden. Intet Fortoug til at retirere paa. Gaden smal og fuld af Folk. Jeg kastede min Stof i Hovedet paa dem, før de endnu havde naaet mig. Det hjalp — De foer ind i Amagerens Heste, brød Seletøiet i Stykker, faldt alle 4 og laae indvillede sammen, indtil de havde revet sig løs, løstede Bognstangen i Vejret, væltede Bognen med Amageren i Steenene, og Bognen over ham, og da alle Hestene vare store, og kastede med Benene, da de laae paa Gaden, saa maatte man tage sig i Agt. De kom op igien, begyndte at løbe, men blev standset af nogle Karle midt i Gaden. Da jeg naaede mit Logis, laae Møller. Bognen adsplittet, — et Hiul slaget i Stykker — Fjeldene længere hen. Ingen af den vrimlende Folkemængde kom til Glæde. Hestene ventelig ere blevne skye, at de nedkaste fra Bagerens øverste Loft 10 Sække i Bundet i Bognen. Dette uventede Fald har skrækket dem. Det burde ikke skee; men der holdes jo ikke Vagt ved Siderne, naar Sække Korn op eller nedhidses.

Det hændte sig ligeledes med en Bønderhest, som blev skye, som stod ved en Vogn ved Glas Compagniet den 6te Febr. Den var løst fra Vognen af Bonden, som sædvanligt, for at kunde nyde sit Foder i Koe. Den blev skye, sprang op paa et Skib, derfra paa et andet, styrtede i Søen, blev indviklet i Tømmer og druknede. For nogen Tid sprang 2 Heste ud med sin Vogn ved det Østersøiske Compagnie. De spænnede og bleve optagne ved det Vestindiske Compagnie. Vielder i Kaneføre og Skyes Klapper for Bønderheste baade Sommer og Vinter, vilde meget gavne Mennesker, især i denne vrimlende Stad.

Ja de udstyrte ofte hele Pakker paa Gaderne, saaledes erindrer jeg mig, at den forrige Spisemester paa Friderichs Hospital, Hr. Lund, som paa Balpare i sin kostbare hvide Domino gjorde Parade, at de kongelige Herkaber endog erkyndigede sig, hvo den Person var, skildte sig ved sin Kone, efter endeel Nar derefter forligte sig med hende igien, besøgte hende paa Friderichsberg, og da han ganske trofskyldig gif med hende

hende igiennem Friderichsbergs Gaden, styrte de en stor Humlesæk fra Loftet ned paa dem, som saarede dem begge, han blev især saa sårderknuset i sine Lemmer, at han blev baaret ud til Friderichs Hospital, slige Uforsigtigheder burde forekommes og alvorlige Straf tilkændes.

Hele December Maaned var det stærkt Frost og Sneevejr. Bonden, som holdt med sine Forraads Vare paa Kongens nye Torv, skyndte sig i Aftenens Mørke til sit Herberge. Man kunde ikke gaae paa Fortougene, ei heller paa Siderne af Veien. De vare glatte af Iis og af det oplastede Vand fra Rendestenene, desuden ujævne, og opfyldte af Iisstumper, som vare kastede fra Fortougene. Man maatte liste sig frem i den hule Wei, hvis Sne var som en sort Crev. Gruns. Lygterne skinnede dunkelt, og hele Veien igiennem Østergade og Himmelkastet kom idelig disse mangfoldige Bønderflæder listende paa os. Det faldt ofte Redactørent vanskeligt, at retirere for disse mange Slæder, og vanskeligere maatte det være for Børn, eller

eller andre, som havde noget at bære af Brænde, eller af andet, som henhørte til Uftenprovisionen. Bielderne havde gjort megen Nytte, og Bonden, naar han kom hjem, kunde gjøre Parade, naar han førte til Kirke. Han kunde indbilde sig, at være selv et Herfskab, især over sine Heste og Bielder.

19000 Rbd. vare tilforn tilstrækkelige til Gadernes Reenhoidelse, og til at bortføre den Mængde Snee, som i adskillige Aaringer faldt, som endog faldt alnehøit, ja ved Windstrøget saa tykt, at ingen Kareth kunde vralte igiennem Gaderne, da Folk, som endog fra Reverentsgaden og Laregaden, skulde til Kirke, især de, som skulde bære Børn til Kirke, maatte gaae af en Fodstie til deres Bogue, som holdt i de bredere Gader, og dog efterhaanden blev denne Snee bortført paa Slotspladsen for Børsen og paa andre offentlige Pladse, og endnu ei ganske var bortsmeltet den 24 Junii, da Træerne ei allene vare grønne, ja afblomstrede, for at sætte Frugt, og nu ere disse Penge ei tilstrækkelige til

Gadernes Reenholdelse efter Branden, end sigte til Sneens og Iisstumpernes Vortførel. Hele December i afvigte Aar var Frostens haard. Ei allene i det sydlige Norge havde Kanefarten aabnet sig fra Esteraarets Begyndelse, men og i Inlands nordre Egne, og i Holsteens sydlige Egne yttrede de nordlige Vinde sin Kraft. Paa Horsens Fiord kiorte Bognene ind til Januarii Udgang, og lige saa længe paa Randers Fiord paa 4 Miles Distance kiorte de fra Abbehoi forbie Skibene. Elven og Donau vare belagte med Iis — ei allene i Paris faldt Sneen stærk, men i Rom, hvor Snee er saa usædvanlig, sneede det, og i de nordlige italienske Egne laae dyb Snee, naar de fiendelige Armeer klavrede over Biergene, for at spille hinanden et Krigspuds ved Overtumpling, saa de havde ondt ved at komme frem — ei Under, at Frostens yttrede sin Magt over Kiøbenhavn, skont den ikke ligger i nogen biergig Egn, og dens stærke Kuldufter forenede med Søedunsterne, meget formilde Kulden i Atmosphæren — Frostens holdt ved hele December Maaned. Borgerne ophalede ved

deres

deres Kielbermænd Rendeſtenene og Fortøngene, ſaa ſnart de kunde. Renovations Vognene ſkulde bortføre det, men hvor vare de? Fra den ſtarke faldende Sne fra 6te December indtil Juſe-Aften den 24 December, ſaae Redacturen ingen Renovations Vogn, ſkiønt han ofte endog om Formiddagen gik paa Gaden, og jævnlig ſaae ud af Vinduet; men han boede ſaa høit, at han ſældn ſaae ned til Gaden, men gierne betragtede den Himmel over ſig, og dog boede han ikke ſaa høit, at Horizonten var ſynlig for ham, og han kunde give Agt paa Jupiters og Saturni fremkommende Maaneder — Luften var desuden tyk, fuld af Driveſker, Taager og Hovedſtadens ſtarke Uddunſtning. Det meeſte han ſaae i det Høie, var Driveſkernes Fart, hvor de kom fra, og hvor de trak hen, og naar han gik ned paa Højbroe, og gav Agt paa Strømmens nordlige eller ſydige Løb, ſaa kunde han med Viſhed ſige ſine Venner, ſom havde Skibe, at bortſende herfra til Provinzterne, eller ſom ſkulde ſeile igiennem Kartegat, eller paſſere Falſterboe Rif til Øſterſøen, naar de havde paſſeret ſamme, og naar de komme

Hjem,

hiem, naar de anmeldte ham Timen, paa hvilken de lettede Ankeret paa Kiøbenhavns Reed. Dette havde den Nytte, at de kunde ofte spare Assurance, og undertiden forærede deres Ben for denne liden Tieneste mere, end hele Universitetets og de Høilærdes Omsorg strakte sig for ham, naar de havde erfaret, at det var rigtig han havde sagt dem, og at deres Skibe lykkelig vare indløbne i deres Havne. De sparede her ved deres Assurance, hvis Compagnie skulde være indrettet for de Handlende og Søesarende, for at betrynge dem for deres Eiendomme og forsikre dem samme; men det er det ikke. Har man tilforn vedrørt om de offentlige Bedragerier, der er intet Selskab, hvor større haver Sted, end i dette. Dispatcheuren maae være saa klog, som han vil — Han bedrages idelig. De tilkommende Hester kan give mangfoldige Exempler herpaa. Men det, som endnu er værre, er dette, at de ikke vil forsikre ethvert Fartøi, som vil bestale sine pro Cento, og synes kun at berige de Rigere, og nedstyrte de Fattigere i Armoden. De synes ikke allene at giøre det, men de giøre

det virkelig, i det de forsikre dem deres Eiendomme, men nægte de Fattige det, som skal betale, og kan betale det samme Procento. Endnu værre! Det Skib, som de have forsikret tilforn her ved Assurance-Compagniet, da det var fra-værende og laae i Aalborg, og nu det er nærværende og laae ved Hukken af Accise-Boden, og det er got i Bunden, forsynet vel med Segl og Lov-værk, og de kunde tage det i Gieslyn, og de vidste, at der rasede ingen Storm, og at det kuns behøvede, at være en Nat i Søen, nægter Fuldmægtigen i Assurancecompagniet, en Mand, saa tyk som en lærdt Domprost, at tegne Skipperen til Assurance, fordi hans gode Skib var kuns 10½ Læst stor — hvor drægtig skal da et Skib være, som de vil forsikre? Kan et Fartøi paa 1 Læst ei lige saa vel forsikres som paa 10 eller 100 Læster, seer man ikke ofte, at et roadt dent gammel Fartøi forsikres heit, og synker, og at et nyt og stærkt Fartøi nægtes Forsikring? Forsikres ikke det mindste Huus lige saa vel, som det største Palais? hvorfors ikke de mindre Fartøier, som de større? Seer man ikke ofte, at

smaa

smaae Baade føres af en Mand i 20 til 30 Aar, som seiler idelig igiennem Kattegat, til Bornholm, Koston, Lübeck og Handelsstæderne i Provinzjerne, som udholde de stærkeste Storme vinde, og forgaae aldrig? Derimod ere vore største Handelskibe kun 1 Nat i Kattegat, og de have valgt Grundene under Anholt eller Læsø til deres Handels- Etablissement. Der skeer de største Canaillerier i Forsikringer, Bodmerie og Haverie — Læsere erindre Eder dette, naar de tilkommende Hefter oplyser dette med Exemppler! Smidlertid var det at ønske, at de nye valgte Directeurer vilde give en offentlig Bekjendtgjørelse, hvor stort eller lidet et Fartøi skal være, som kan blive forsikret. Hverken Skippere eller endeel Handlende veed det, og af en Skriver eller Fuldmægtig bør det ei dependere, at han skulde være selvrædig over sine Medborgeres Eiendom. Man kan jo lade forsikre en liden Pakke eller Cassé i et Fartøi, hvorfor da ikke dette selv. Interessenterne vandt desuden mere ved ordenlig Indretning, og almindelig Ret til Forsikring, da de nu kun ved sidste Udbytte gav dem kun

40 Rd. af 1000 Rd. Det er kun 4 pro Cento, saa have de Intet, fordi de have vovet sine Penge. Skipperen derimod, som blev nægtet Assurance paa sit Skib, — Han har herved sparet over 100 Rd., som han havde betalt for 5 Reiser, og ligger nu ved Acciseboden til Vidnesbyrd for hver Interessent i Søe Assurance Compagniet, som kunde spørge: hvorfor saae vi ei mere, end 4 pro Cento?

Da Redacteuren gav Agt paa disse 2de Natur-Begivenheder — Strømmens nordlige og sydlige Løb under Heibroe, og Vindens Træk over hans Hoved af ovenansførte Grunde, saa veed man nok om den, som bliver flog paa Himmels Løb, hvad man tænker om ham paa Jorden. Vist nok er det — hans idelige Observationer i det Heie, hindre ham fra, at give Agt paa det Nedrige, og hvad som gaaer for sig under hans Fodder. Han gav sig neppe Tid, til at betragte den skionne Slægt, som lige for hans Binduer viste sig i de Huse, som stode lige over for det, han iboede — langt mindre saae han
ned

ned til Gaden, for at give Afgt paa vore Amazon-
 inder, som gjorde deres Dyrin med deres Rid-
 derbaand og Livbaand, belagte med Plader,
 Spænder eller Perler, og især i denne kolde Maa-
 ned forsynede med Foreværk, ligesom Damerne
 her i Staden i Begyndelsen af det 18 Seculo
 brugte Palatiner, og gjorde Parade med de til-
 beredte Svaneskind. Han bekymrede sig slet ikke
 om, enten de bare Muffer af den americanske
 graae Kat, eller de hvide angoriske, eller de
 sorte russiske, eller af de lysbrune laplanske
 Ræve. 2 Rævepelse udfordredes til en Muffe,
 og da han undertiden kom ind til Bundermagerne,
 og den skønne Slægt kom ind til dem i denne
 Maaned, og spurgte: Hvad koster den sorte
 Muffe? 8 Rdlr., og den lysbrune? 36 Rd. Der
 er 36 Rd., og aldrig lod sig nogen Muffe see i
 vore Klubber og i de dramatiske Selskaber,
 uden de lysbrune. Dette Sneeveir i denne
 Maaned var fordelagtigere for Bundermagerne,
 end for Jægerne, der lurede paa deres Fuchse;
 men Bogmændene var det ikke til saa megen

Fordeel, skönt deres Kudske forhøiede Taxten, og sagde, at det var saadant Sneeveir.

Renovationskudskene kørte mere langsomt med deres giorte Bytte, med mindre de tabte det paa Gaderne, da ilede de til Bodsepladsen. Denne er en forhøiet Broe med et Hul midt i, forsynet med 2de Stænger, hvorpaa ere hæstede 2de Lygter i S. D. fra Amagerport. Denne Træbroe er omgivet med Vand, og Vandet omgivet med en høi Jordvold. I dette Vand opholde en Mængde tamme Vender sig, som ere graadige nok, til at snaddre i samme. Ved Pladsen er bygt et Huus til en Inspecteur. Smidlertid er det vist, at disse Vogne burde kørres langsomt, at de sikkert kunde befordre det til sit Siemested, og meget rigtigt er det anmærket af vores Politimester, at de lønnede Opsigts- Betiente burde have Opsigt over Natte- Patrouillerne, eller selv være det, i Hensigt til Renovationen.

Endskönt Redacteuken ikke hver Dag har seet Renovations- Vognene paa Gaden, eller

Op

Opfigts: Betienterne i de bestemte Tider, saa er han derfor ikke saa dristig, at nægte, at de ikke have været der. Det kan gjerne være mueligt, at de have undgaaet hans Opmærksomhed. Nyttigt var det, om disse Opfigts: Betiente havde en vis Uniform, ligesom vore II Postbud, at man kunde kiende dem i deres Forretninger, eller i det mindste vare forsynede med et Tegn, hængendes i en Carabin: Rem over den ydre Kiol. Nu de gaae i Frakker og i civil Dragt, kan Borgerne ei blive dem vaer. Politiets Betiente, Underfogden med sine Folk, Brandsolket, Posts væsenets Folk og næsten alle Slags Betiente have sin Uniform, som er fornødent i en Hovedstad, hvor saa mange vrimle paa Gaderne.

Lygterne burde og være lysere, anbringes flere i de mørke Gader, og i nærmere Afstand, holdes klare af Bægterne, og antændes og slukkes nøiagtigt efter den aflagende og tiltagende Maaned, og især i fuld Maaned være antændte, naar megen Regn falder, eller Lusten er dunkel af mørke Skyer. Dette vilde gavne Alle, og

især Politiet. Det faldt Redacteuken saa vanskeligt i December Maaned med sine tunge Galoscher, om Aftenen, at naae sit Hvilested, da han ei kunde gaae midt paa Gaden for de farende Bogne, og ei kunde see Hobene ved Siderne og paa Fortougene, hvor de oplastede Tisstupper laae blandede imellem Sneen, da Lyset var saa dunkelt, og alt blandede for Dier, og da han var i Understøttelses Sælffabets Concert ved Høitideligheden i vor Frue Kirke, var det ligesaa mørkt paa Nørregade, hvor han saae en Dame af Stand falden i saadan en Hob, hvis Bogn og Familie var kommet fra hende, saa han ansaa det for sin Pligt at følge hende hjem, og læser man Rapporterne fra Hospitalerne, saa var Antallet alt for stort paa dem, som i denne Maaned vare faldne paa Gaderne, og havde brækket Arme og Been.

Jule-Aften og Dagen for denne saae han Renovations-Bognene overalt paa Gaderne, og disse bortførte en god Deel af det overflødige. I de 2de sidste Dage begyndte det at tøe.

Marets Begyndelse og den hele Vinter igiennem, havde vi ingen Frost eller Sne, der foruleiliggede Renovations-Væsenet. Den fugtige Luft og den idelig Færsel holdt Gaderne i Januarii og Februarii Maaned moradsige. Et stærk faldende Regnsskyl bortførte det til Canalerne. Med Martii Maaned reiste de kolde og tørre østlige Vinde sig, og tørrede Gaderne. Renovations Vognene afhæntede hurtigen det udkastede paa Gaderne, saa Gaderne i disse Dage ere saa rene og tørre, at de endog kan gaae ud at spadserer, som ingen Soller have i Skoene, uden at frygte at blive vaade om Fødderne.

Vi ville nu forlade Renovationen nogen Tid indtil videre, da Læserne ligesaa vel, som Redacteuren kan lides, naar man bliver for længe ved med en Materie. Vi maae nu vedrøre Brænde-Provisionen, der er lige saa vigtig en Gienstand for Borgernes Formænds Opmærksomhed, som Levnets-Midlerne, hvormed Staden bør forsynes, især ved den tilnærmende Vinter. Vi vide, at endeel Brænde- og Kulhand-

lere forsynede Staden med denne Forraad, og at Borgerne forsynede sig med saa meget om Sommeren, som de vidste, at de havde om Vinteren fornødent til deres Huusholdning og til deres Nærings-Wei; men deres Huse brændte, deres Pakhuse og Kioldere bleve et Koy for Ilden. De bleve udsatte af deres Nærings-Wei — Tid efter anden bleve deres Huse opbygte — Deres Næringsvei aabnede sig igien — Bryggere, Brændeviinsbrændere, Bagere, og Smidde fortsatte den paa nye — Kul og Brænde saa vel til disse Nærings-Wei, som til Huusholdningens Forrelse, som til Kakkellovnene vare fornødne — Her var ingen Forraad i Staden af nogen af Delene. Den rige Agent Budenhof var død, som pleiede at have det største Oplag af Brænde — Hans efterladte Ed. Guld bleve deelte imellem Arvingerne — Hans Enke havde ikke større Forraad, end hvad, som var accorderet til adskillige rige Familier i den uasbrændte Deel af Staden — Her var Mangel overalt, og det var Vand paa Brændepugernes og Høernes Møller. Borgernes Formænd indløbte endeel Brænde, men slet

intet

intet Kul, skjønt Kul er lige saa uundværlig
 som Brændet, og bruges mere af Professionister
 og Destillateurs, end Brænde. Af Brændet
 indkøbte de efter Borgernes Eigende, omtrent
 5 a 6000 Favne. Dette var Stadens sædvan-
 lige Provision i de lykkelige Aaringer, da den
 havde Tilførsel nok, da den havde Forraads-Pladse
 og Pakhuse nok, da hver Borger indkøbte
 hvad de behøvede, og det, som Borgernes For-
 mænd pleiede at indkøbe, for at udsælge paa
 Udhugnings-Stæderne til de Eyneløse, og dem,
 som for dem daglige forientede Skilling indkøbte
 allene til Aftenens Fornødenhed; men nu i dette
 Aar og i det forbigangue, var Følgerne af Ildes-
 branden Brændets Mangel. Borgernes For-
 mænd burde derfor være betænkt paa en større
 Forraad. Havde de ingen Cassé at tage disse
 Penge af — ingen Credit indtil de betalte det
 udsolgte Brænde — intet tilovers af de indsam-
 lede 60000 Rld. til de brandlidte Borgere, skjønt
 disse 900 kunde man af disse Penge gierne have
 givet hver af dem 2 a 3 Favne Brænde — saa
 burde Formændene af deres egenomme, og efter

deres

deres Tøne have indløst 500 Favne hver, eller 100, eller 50 Favne hver, efter deres Tøne, ladet det opsætte paa deres Plads, og sagt: Dette Brænde er for vores brandlidte Medborgere, og det havde været patriotisk. De kunde lade disse betale sig Brændet og Rente med visse pro Cento — endnu havde det været vel handlet, og de havde gavnet dem; men de behøvede ikke at tage sig det saa nær — Broder, Kierligheden og Borgerpligt behøvede ikke saa stort et Offer. Borgernes formode, at de have en samlet Capital af deres Formue, for at anvende hertil. Om det er en sød Drøm, eller virkelig saa i sig selv, tør jeg ikke bestemme, da jeg har intet Regnskab seet herfor. Det er altsammen henlagt i Archivet. De ville nu mindre tilgive deres Formænd, naar de for disse Penge ikke indløbe dette Brænde, naar de ikke sælge dem dette Brænde, men holde det tilbage, for at udhøvre deres eget, til desto større Fordeel, og det er paa denne Maade, at de rigere Borgere gjøre sig rigere paa sine fattige Medborgeres Bekostning. Men denne Mistanke har ingen Grund. Borgernes Formænd ere ei
 alle

alle Brændehøfere og Pugere, fordi en udsælger
 Brænde eller nogle flere, altsaa kan dette ikke
 være en Beslutning i Borgerraadet, at holde
 Brændet tilbage, for at berige nogen enkelt
 iblant dem. Naar jeg har talet med Raadmæn-
 dene, saa have de sagt mig, at der egentlig er
 stipuleret, at de skulde indløbe 1600 Favne til
 Stadens Provision; men hvorfor ei mere? hvad,
 hvem, hvor meget bør fornuftige Raadmænd selv
 afgjøre i deres Borgerraad efter Tidernes Trang
 og Stadens Fornødenhed. De saae saa mange
 Resolutioner frembragte, forestilte igiennem Can-
 celiet og bekræftede, som Borgerne ikke behage,
 at de lættelig vilde kunde gaae samme Wei, og
 saae et Laan af Kongens Finantscasse, til at ind-
 løbe Brænde for, da de kunde forsyne Kongen
 selv hermed til hans Vinter-Provision, da hans
 Kieldere ere opbrændte, hvori han pleiede at
 lade sit Brænde forvare, og han har ingen
 Brændemagazin nu, saa han selv maatte laane
 de 100 Favne, som han i Vinter gav til de Fat-
 tige. Naar de imodtog disse Penge i Laan fra
 Finantscassen eller fra den rige og uudtømmelige

Creditcasse, om Sommeren ved Indkjøbet, saa kunde de skynde dem at sælge det om Vinteren, at de kunde desto snarere betale Laanen igien, uden at svare for meget i Rente, og ei som nu lade Brændet staae paa Pladsen og raadne bort, ved at nægte de trængende Borgere at købe det, og lade Brændet tabe sit Værd, ved at lade det raadne og ei sælge det, imedens det er uden Trødske. Paa denne Maade kunde de faae indkjøbt mere end 1600 Favne, isald Borgernes Casse var saa tynd. Læse vi Foundationerne igiennem, eller Hr. Justitsraad Pontoppidans Magazin for almennyttig Bidrag til Kundskab om Indretninger i de kongelige Stater, saa skal vi finde saa mangfoldige store Capitaler, som Borgernes Formænd have under deres Hænder, at de lettelig, (skjønt vi vide, at de og have meget at bruge dem til), kunde finde saa megen Udvei til at indkjøbe saa meget Brænde og Korn, som udfordredes for at forekomme Trang, Udsugelse og Elendighed, uden at have nødig at aabne et Laan. Endog ved at tage visse beregnede procento, gavnede de Stadens Casse, og skadede

ikke Borgerne; men nægte disse det Brænde, som er indkøbt, og derved give Raadmand Hr. Baahd, og dem som udhøfrede Brændet, Leilighed til at tage lige saa meget for det, som de vilde, kunde Borgerne aldrig tilgive dem. At de ikke maatte faae Brændet at kiobe for deres Penge, da der slet intet Brænde var at faae at kiobe i hele Staden, fandt de saare ubilligt og fornærmende. Og endelig da deres Formænd vilde sælge Brændet fra dem for at forøge Elendigheden og Trangen i Staden, vilde opvække imod dem det farligste Oprør og den strengeste Straf.

Man skal ikke forglemme, hvad der kunde anføres til Formændenes Forsvar og Undskyldning, som hine maaskee have gaaet for nær paa Klinsgen, for en Handling, som kunde have en bedre Hensigt, end som kiendes; men først maae vi undersøge Borgernes formeentlige Paaankning imod denne Brændeauktion. Trang var der i hele Staden for Brænde. Intet for Penge at faae. I Begyndelsen af December Maaned steg det lidet Brænde, der var at faae, til 14 Rdlr.

Favnen med Transport ic. I Toldbodgaden var det strax udsolgt. Høkeren Stæhr lagde Rigsdaler paa efter den anden. Han var og snart færdig i store Kongens Gade. Madam Bundenhof solgte intet Brænde, men overlod det til nogle visse Familier. Raadmand Baahd havde Brænde fra Jorden til øverste Tag, og i Kammerherre Retz's Thottes Hauge eller Grund ligesom flere; men han sagde, at han havde intet at sælge, uden til gode Venner. Intet Skib, ingen Plads havde noget Brænde til fals. Det var mig ikke mueligt at faae en Favn Brænde til mig selv. Jeg maatte ikke købe $\frac{1}{8}$ Deel hugget Brænde paa Udhjuggingsstæderne efter Borgernes Formænds Ordre. Det høieste var for 12 sk., og da jeg bestyrede nogle Selskabers Deconomie, hvor man i et af dem kunde brænde 1 Favn Brænde om Ugen, og dette maatte købes i Poser. Der var altsaa ingen Deconomie i denne smaae Handel. Borgerne og mange andre bestormede deres Formænd, om at aabne Brændemagazinet. De bevilgede det, men saa indskrænket og tilbageholdende, som i en

haard

haard Beleiring. Neppe kunde Borgerraadet i Mantua i de 5 Maaneder den var beleiret, været mere tilbageholdende imod deres trængende Medborgere, end her, hvor ingen Fiende omgav Staden, — Søen aaben — Skovene nær og Penge nok i Casserne, ja Brænde nok paa Pladsen. Forsynlighed er vist nok en vigtig Borgerdyd. Sparsommelighed i rette Tid anbragt, en sand Klogskab i den større eller mindre Huusholdnings Førelse, men man kan og drive den for vidt. Borgernes Formænd overdrog endelig til deres Passkriver Hr. P e t h, at udsælge visse bestemte Favne om Maaneden for 6 Rdlr. 32 S. paa disse Vilkaar: at de først skulde betale det, modtage Anviisning, og siden afhente det paa Pladsen bag Blaae Taarn, ved Langebroe. Hr. P e t h sad i Raadhuusværelset paa Postgaarden, midt i Staden, hvor det var beqvemt for Borgerne at gaae hen og betale deres Penge, og modtage deres Anviisning, men de skulde ikke komme saa let dertil. De skulde søge ham paa Comptoiret der ude i en lille opbyggt Hytte, der var alleneeste stor nok for ham selv, men ikke kunde rumme flere. De maatte

i den haarde Frost staae fra Morgen til Aften, og hverken kunde komme frem til Skriverstædet, eller blive af med deres Penge. De vandt alle- neste heftige Forkiølelser af Sæbindene ved Stranden og Mangel paa Brænde hjemme. Na- turkyndige, som vil udlede Aarsagen til hersekende Sygdomme, skal finde, at den krampagtige Hoste med Febre, som man først i Martii Maa- ned søgte at forjage ved Camphermixturer, var ikke alleneste en Influença af de Dages hersekende østlige Vinde, men en god Provision af den Maa- de, paa hvilken Brændet blev uddeelt ved Kiøbenhavn's store Aalesuppesad — Jeg mener Kalleboesøen imellem Amager og Siælland, hvor Aal stanges i Frostens Tid. Omendskiønt det er vist, at den finere Malm af Mennekeslægten kunde ikke taale det tidlige Foraars østlige Vinde, saa er det lige saa vist, at Mennekeslægten's gro- vere Malm indhentede sin Epidemie ved Brænde- magazinet. Ei allene nogle 100 Borgere vare herpaa Pladsen fra Morgen til Aften, men flere 100 af andre Slags Folk, syntes med disse at for- drive Kulden. De pressede hinanden, saa en stærk

stærk Røg afsteeg af dets Centro — Kommerne bleve tomme — Klæderne sønderrevne, da ingen kom ind, uden den, som havde Styrke nok, til at bruge Magten. Stærke Folk, især af Garden til Hest og Fods bleve leiede og betalte vel, for at bringe Pengene til sit behørigte Sted. Vagt blev sadt og afflaget — og Vagten blev fordoblet med 16 Mand og en Underofficier. Redacteuren forsøgte selv, at blive her paa dette Sted af med sine Penge, men dette vilde ikke lykkes. Han indaandede Kulden, undskydede Trængselen og kom lige fløg tilbage — Brænde skulde han dog have — Intet at faae i Staden hos nogen Handelsmand, eller hos nogen Høker. Han maatte da søge hen til Udhygnings-Stæderne, og da han købte en gros i en Pose, for 12 β. paa engang, og her idelig var en Mængde Fattige som pressede hinanden, for at faae Brænde for 1, 3 eller 6 Skilling, saa kunde han ofte gaae ud om Morgenen, og vie indtil Aftenen Kl. 10, inden han kunde faae Plads og Tid, til at modtage saa megen Forraad.

Borgernes Formænd anmeldte, at de have beskillet 8 Udhugnings-Steder. Han har forespurgt sig hos dem, som dertil ere beskillede. De sige, der ere kun 7. Han kiender kun selv et eneste, i hvor mange Aar han end har været en Tilskuer af de offentlige Indretninger. Paa dette lidet Udhugnings-Sted kan de udhugge Brænde i Frostens Dage om Ugen for 800 Rd., og betale i Arbeidsløn 30 a 40 Rdlr. Men hvorfor ikke flere Udhugnings-Steder i Staden end 8? Burde ikke enhver Spækhøker, som har 3 Pinde hængendes i sin Kielderdør i et Seglgarns Baand for 1 $\frac{1}{2}$, have Anviisning at kunde modtage 1 Favn Brænde fra Magazine for den bestemte Priis og udsælge samme efter sit bestemte Maal, til Almuens Tieneste og til de flere 1000 Eogerendes Nytte, som ingen Favn indkøbe til deres Kaffelovne om Aaret? Da disse Faa, som have Udhugnings-Stederne, kan Omkostningerne fradragne, fortiene herved 4, 5 a 600 Rdlr., og desuden have andre borgerlige gode Næringsveie, saa synes dissers Antagelse snarere at befordre dissers private Fordele, end

at

at være almindelig nyttig ved flere Udhugnings-
 Steders Aabning. Burde ikke alle Kielder-
 mænd have det anordnede Brændemaal, som
 ville sælge Brænde og modtage 1 a 2 eller 3 Favne
 fra Brændemagazinet? saa vare alle de, som
 kobe en Detail, hjulpsne. Presningen var ophørt.
 Enhver vidste, naar jeg sendte min Skilling hen
 til Gienboe og Naboe, saa kunde jeg strax faae
 Brænde, lige saa vel som Svovlstikker, og
 den Uorden var forekommet med Presningen,
 som Politiet end ikke formaaede at hemme, naar
 Køllepigen vilde svare: Klokken er saa mange
 og Suppen skal være færdig til sin bestemte Tid.

Urigtig var det af Borgernes Formand,
 at lade saa mange agtede Borgere indbydes til
 det store Suppesad ved Blaae Taarns Grændser,
 for at sege Brænde, hvorved Suppen skulde laas-
 ges. Midt i Staden — Paa Posthuset, hvor
 Passkriver Hr. Letz sad, var det beqvemmeste
 Sted. Redactoren vil endog ikke regne sig selv
 med, skient hans svagelige Helbred tillod ham

ikke at udholde Frosten og Kulden fra Morgen indtil Aften, og dog intet faae for sine Penge.

Urigtigt var det af Borgernes Formænd, at betroede Passkriveren denne Commission saa afsides, ene og allene, uden nogen Control, da Sagen var saa vigtig, at Raadstuen burde afgive en Commando af sine Raadmænd, for at styre og ordne alt, og kunde give Rapporter til Borgemeester og Raad om de mædende Omstændigheder, der strax i Borgerraadet kunde gives en anden Bending. Man kan ikke fremsætte nogen Beskyldning mod Hr. Eeth, at han herved melede og sukrede sin egen Kage, som i Almindelighed gierne pleier at skee, og som Hr. Professor Baden skriver, at det er ikke Under, at den, som har Korset, signer sig selv først; men Hr. Eeth var saa retfærdig, at han indlod ingen til Audience, og modtog intet Brev fra Staden directe, eller indirecte, som han formodede kunde have Hensyn til Brændes Dplaget, uden ved Brændet selv, naar man var stærk nok til at bryde igiennem den fordoblede

Bagt,

Bøgt, eller vidste andre Midler til at forskaffe sig Hielp. Kronprindsen kunde man strax faae i Tale, naar man vilde anmeldte sig, men hos Passkriveren var det umueligt — til hiin kunde man skrive, men ikke til denne, og naar man tog ham sat i sin Klup eller søgte ham ved sine Venner i Raadstuen, hvorledes skulde han kunde undgaae? Redacturen var det ikke mueligt i en heel Winter at faae ham at see, eller have den Lykke at tale med ham — hans Tieneste gjorde ham det til en Pligt, at holde sig tilbage — Meget kan man og undskyldte Manden, hvorledes var det ham mueligt at opfylde alles Forsdringer i saadan en Trang? Han maatte rette sig efter den antagne Orden, og stod selv til Ansvar, hvortil han dobbelt blev opfordret ved denne Crisis.

Borgerne begyndte nu at knurre. Vanskeligt kunde de faae Brænde — lige saa vanskeligt var det for dem at faae det hjem, og nu de vare komne saa vidt, at de havde faaet det hjem, saa kunde de hverken faae det sauet eller

Hugget. En Vogn efter en Favn Brænde paa denne Plads, maatte Borgerne betale med 1, 2 3 ja 4 Rdlr., og dog intet Brænde faae, uagtet den høieste Betalning er 2 Mk. Grunden til denne Priis var en ubestemt Indretning af Formændene. Naar de havde ladet Passfriveren give Passeerseddels paa Brændet, saa overslod de til Borgerne og deres Kudske, naar de den bestemte Dag selv vilde komme. Nu mærkede de, ved at hente deres kjøbte Brænde, at de atter maatte vie længe for den Mængde Vogne der holdt for dem. De bestilte Vognene om Morgenens Kl. 5, da Magazinet først blev oplukket Kl. 8. Andre sendte deres Vogne de følgende Dage Kl. 3, og derefter om Midnat; thi kom de om Morgenens ved Dagens Lys, saa fik de vist intet Brænde for den Dag. Vognen maatte betales saa dyrt, som den kunde fortiene den hele Dag. Kudskene maatte ei allene tilfredsstilles med saa ueget, som han kunde vinde i Drifkepenge om Dagen, og desuden gorgjøres for sin Kulde og Riedsommelighed. Allsaa den Borger, som blev sin bestilte Vogn, ladet, eller tom, quic for

4 Rdlr., maatte ansee sig lykkelig. Alle maatte jage om Midnat til Pladsen. Alle kunde dog ikke blive de første. 80 til 100 Bogne holdt efter hinanden, da Solen brød frem fra sit Natteleie i S. D. Bognmands Kudskene ere lige saa strænge paa deres Forret, som Rangspersonerne i Eriqvetten, eller Studenterne i deres Opvartning paa Audiencesdagene hos Præsidenterne. Jeg har ofte haft min Plaisir, at give Agt herpaa.

Rangens udmærkede Personer vide vi paa de enkelte Steder, Eriqvetten endnu dyrkes, maae give Agt paa det No. og den Classe, i hvilken De ere ansadte, for ikke at fornærme den høiere fortiente ved Suppesadet, eller i Kirkes Parader. Bedemændene studere egentlig dens ne Bog.

Studenterne, som fremstille sig som Candidater til Statens Tieneste, have antaget imellem sig, at den, der kommer først, har først Ret at giøre Cuur, og foredrage sin Sag, og saaledes iagttage de Ancienniteten i Morgen. Besø

get fra Kl. 5 til Kl. 10, da Naadens Port bliver lukket, og den Candidat, som ringer paa, faaer mange onde Ord af Portneren. Studenterne fremstille nu en Commando ved Indgangs-Døren til Præsidenten af 12 Candidater, og afløse hinanden selv efter No., og give nsie Agt, at ingen stor eller lille Mand vover noget Fremskrit imod Pligt og Ret. Tilforn stod en Tjener ved Døren og indlod, hvem han vilde. Han gav meget Agt paa, hvad Personerne betydede, og han lod sig ofte bestikke. Tjeneren raadede den Tid over Herren, og ofte var ond, naar denne var god. Jeg har ofte gjort Cuur hos Præsidenterne paa deres Audiencedagene, sadt mig i Canopeen eller Sophaen, og underholdt mig med en Embedsmand, Dame, eller Student, og ladet mine Kammerater selv besørget Bagten. Jeg har ofte gaaet hjem, uden at gaae videre, for at tale min Sag, da jeg ansaae det, som et af de meest unyttige Arbeider.

Naar jeg vidste hvad jeg den Dag havde til Livets nødvendige Ophold, saa bekymrede jeg mig

mig

mig hverken om en feed Borgemeester: Tieneste,
 eller om et got Landsbhekald. Jeg tænkte, som
 Filosof. Jeg overffuede Stadsindretningen i
 det hele, dog enffede ved mig selv at Anciennis-
 teten i Videnskabernes Dyrløse og i Fortienester,
 maatte være lige saa hellig i de kongelige Colles-
 gier og hos deres Præsidentere, som den er hos
 Candidaterne og hos Kudskene.

Bognmands Kudske og Hyrekudskenes Følk
 kan ikke have megen Siels Adels, ikke megen Aands
 Dpløstelse, ikke megen Kundskab om de mennes-
 skelige Pligter i de offentlige Indretninger, eller
 i det borgerlige Liv, men deres naturlige Forstand
 giver dem saa megen Begreb om Ret og Uret,
 at ingen vover at sønderbryde Anciennitetens Ret,
 ingen vover at bryde ind med sin Bogn i Linie-
 en, for at hente sit Herffkab, i hvor koldt det
 er, og i hvor megen Regn der falder paa ham.
 Baade ved Skuepladsene og ved vore Klubber,
 holde de alle i en Linie og i behørig Afstand, og
 ffulde nogen ung Syde i en mørk Aften vove at
 overtræde denne hellige Ret, og bryde ind i Linie-
 niern

men med sin Bogn, da fremtræde Formændene, vise ham tilbage, og lader ham føle sine Svøber, og kan denne kjerlige Tugt ikke forbedre ham, saa gøres Kiøbenhavn ham saa suur, at han maae vende tilbage igien til sin Provintz, isteden for at han kunde blevet til en stor Mand, naar han havde rettet sig efter sin Stands Etiquette, og avanceret fra et fornemt Libberie til et større, indtil han blev til lige saa vigtig en Statsmand, som mange andre have blevet, som have baaret Libberier.

Hvad Under da, at Rudskene nede ved Blaae Taarn iagttage saa nyie Ancienniteten? Hvad Under, at disse bestilte Bogue faldt Borgerne saa kostbare, hvori deres Formænd allene havde Skyld, som overlod den hele Handel til deres Passkriver allene, og bestemte ingen Tid til Brændets Afhæntning.

Borgerne begyndte nu at murre — Publicum veiledede deres Formænd til Opmærksomhed. Kluberne opfandt Midler til at hemme denne

Uorden, og snart gif det til Beslutninger i Raadstuen.

Men da de kuns engang om Maaneden udeliveredede Brænde paa et Par Dage, og siden nægtede enhver især, i hvor stor deres Trang var, og da de erfarede, at der slet intet Brænde var at faae i hele Staden, uden hos Hr. Raadmand Baahd, som dog solgte det i luneviis, og ei til enhver, som kom med sine Penge, saa blev det reent galt, da Borgerraadet besluttede at sælge Brændet paa offentlig Auction. — Intet Brænde tilkiøbs i hele Hovedstaden. Mangel i næsten enhver Borgers Huus, og især i de Brandlidtes nye opbygte Huse, intet Brænde til Varme i Stuerne, intet til Skorstenen, ingen Steenkul at faae at kiøbe i Staden. Grosserer Hr. Portter havde ladet sine Steenkul sælge fra 18 til 25 Rd. Læsten, og havde udsolgt, og for et vaadt Bondelæs Løv, som havde staaet ude i Rosen hele Vinteren, betalte de 14 a 16 Mk., lidet indeholdt saadant et Læs, og Løven laae paa Ilden, som vaade Sampe. Imedens Tran-

gen

gen var nu saa stor, tager Borgerraadet, som skal sørge for deres Vel, og for Stadens Forsynlighed, den Beslutning i Raadstuen, at bortselge Brændet ved Auction. Vel reiste adskillige Debatter sig herover, adskillige Raadmænd vare herimod, men de 32 Mænd vare hverken samlede eller gav deres Erklæring. Beslutningen skulde fuldføres efter enkelte Stemmers Magt, her var ingen ordentlig Balotation. Beslutningen var uden Kraft. I hvor lovlig den havde været i Raadstuen, saa forkastede Borgerne den. Naar Auctions-Dagen kom, saa vilde de vise deres Formænd, hvad der var ret og billigt. Redacteuren advarede Borgerraadet ved Raadstuebetienterne, (om de have sagt dem det) at de skulde tage dem i agt. Det var besluttet: der skulde ingen Auction holdes. Altsaa var det best, at det tilbagekaldte den.

Dagen paa hvilken den var bestemt at holdes paa Postgaarden, samlede nogle 1000 Riddere sig, mange Borgere, en heel Deel Studenter, ligeledes endeel Søe- og Land-Officierer,

Con.

Contorister og mange Jøder og Høkere, som ved denne Handel vilde søge Næring. Handelen syntes at faae Liv. Speculationerne bleve nye, man ventede paa Formændene. Vel vidste man Borgernes Beslutninger, at der skulde ingen Auction holdes, men man kunde ikke vide, om Formændene ikke kunde have ædlere Grunde. I Baggaarden af Posthuset under et Brændeskud vilde de tage Sæde paa en forhøiet Plads, og en mere forhøiet Plads var indrettet for Kieberne. Kl. slog 9, Bordet blev fremsat, endeel Bøger Papiir, vel tilfaarne Penne, smukke Blæk. og Sandhuse bleve fremsatte til 10 Personer af Borgerraadet. Man ventede efter det med Smerte. Uden Tvivl havde de fleste ikke havt Byst til denne Handling. De maae have baloteret imellem sig selv, hvo der skulde gaae ned. Lodden faldt paa Borgemesteren Hr. Hiort h ø i, og paa Vice-Borgemesteren Hr. Statsraad Flint. Saa vidt man kunde mærke iblandt Borgerne, saa synes det, at de havde tiltænkt Vice-Borgemesteren et got Auctions-Salarium, tillige med Hr. Raamand Baahd, men denne blev borte, og det var ubilligt at lade

lade een allene nyde Fordelene, altsaa blev der intet af. Om Belønningen skulde være i Courant klingende Mynt eller i Bexler, kan Redacteuren ei bestemme. Han kan ikke skrive mere end han veed, og skriver ikke alt det han veed, og bekiender intet mere, end han vil. Intet Inquisition's Kammer kan undersøge hos ham om hvem, Hvad, og hvor meget, eller vinde mere Underretning herom, end den, som han giver for den vigtigste Domstoel, Publicitetens. Paa sin Autors Ære forsikrer han, at han har ingen kiendt af disse Borgere, som havde forenet sig om denne Present, men i denne Brimmel kunde han nok mærke, at det var endeels Hensigt. Hvorfore de tilegnede Vice Borgemeesteren det frem for de andre, var ventelig Aarsagen, at de vare misledede af den Tanke, at han prevalerede med sin Stemme i Borgerraadet, i Hensigt til Stadens Bestyrelse og de offentlige Indretninger. Havde Valorationen Sted ved Meningernes Ulighed, og Præsidenten ved Stridens Begyndelse havde raabt à l'ordre Messieurs! saa var denne en Ende paa al Strid, og Borgerne vilde vaagne af deres Drom.

Drøm. Hvorfore de fattede saa megen særskildt Godhed for Hr. Baahd frem for de andre Raadmænd, kan man lættelig indsee, at det var det lette Kiøb han i disse dyre Tider solgte sit Brænde for. Der ere dog andre, der ville paa, staae, at Hr. Raadmanden ikke gav saa got Kiøb, ja nogle ere endog saa uforflammede, at tilegne ham Besskyldninger i denne sin Handel, som en Raadmand ikke bør taale, hvorfor Hr. Baahd udgav den 31te Januarii denne offentlige Erklæring:

Da et Rygte er udsprede, at jeg ved mit Brændeoplags Udsalg skulde have ladet mig betale 12 a 14 Rd. for Favnen, som for mig er saa meget fornærmende, da jeg aldrig kunde nedlade mig saa dybt, og vise mig saa nedrig at begiere, mindre modtage en saa ubillig Betaling. Den høieste Priis, som jeg af nogen har taget er 8 Rd. 3 Mk., hvorom den store Mængde som hele Vinteren til Dato, Tid efter anden har bekommet deres behøvende Brænde hos mig, kan aflægge det sikreste

Rdte. G. 4 B. 4 S. 3

kreste

kreste Bidnesbyrd, saa finder jeg mig dog for-
 bunden herved at declarere, hvis nogen kan godtg-
 gøre og bevise at de af det hos mig i Winter be-
 komne Brænde, for en eller flere Favne har bes-
 talt foransorte uhyre høie Priser, eller mere end
 som 8 Rd. 3 Mk. pr. Favn, erbyder jeg mig ei
 allene at tilbagebetale det de har betalt for Bræne-
 det, men endog desuden 10 Rd. for hver Favn,
 som de til høiere Priis end 8 Rd. 3 Mk. pr. Favn
 har betalt, ligesom og lover jeg den som beviis-
 ligen kan opgive den første som har udsprede dette
 for mig saa fornærmende Rngte hundrede Rigs-
 daler og Angiverens Navn fortiet, om forlanges.

Dlaus Baadh.

Man seer deraf, hvor uforstammede disse
 have været, da de have udbredt det Rngte om
 ham, at han skulde tage 12 a 14 Rdlr. for Fav-
 nen, da han kuns har taget 8 Rdlr. 3 Mk., og
 derfor lover han 100 Rdlr. for den, som beviis-
 ligen kan opgive den første, der har gjort denne
 sin Beretning troeværdigt. Men disse 100 Rd.

ere

ere kun en Uvise. Compliment. Rytet flyver hurtigere affted, end Fuglen med Orne: Vinger, og at kunde bevise dets Fader lovlig, er mere, end en lovkundig Mand kan haabe. Kun 8 Rdlr. 3 Mk. har Hr. Raadmanden taget. At bevise, at han har taget mere, er noget vanskeligt, da enhver Brændesælger gier sig en Samvittighed over, at give Qvittering for en Favn Brændes Betalning, og det vilde og medtrage for megen Tid fra de offentlige Pligter. Redacteuuren har aldrig kundet afflokke af Hr. Raadmanden, at sælge sig en Favn, i hvor meget han end bad ham derom. Han har heller ikke med sine Læber givet Anledning til det udsprede Rygte, da han ingen Priis har hørt af ham selv; men de Bud, som han har sendt til ham, have sagt, at Favnen har kostet lange mere, end 8 Rdlr. 3 Mk. Men disse kan man ikke troe. De kan lyve paa den beste Mand. Disse ringe og fattige Folk have 1000 Opfindelser, til at giøre sig de Fordele, som de have fornøden, siden Lalloteriet blev opfundet, saa man

ikke kan troe deres Ord, 'men er visse paa her i Staden at blive bedraget, dersom man ei selv gaaer med og seer til.

8 Rd. 3 Mk. har kuns Hr. Raadmanden taget for en Favn Brænde, og ingen har modsagt ham beviislige, saa har han Ret. Skipperne i Nyehavn og flere, som have handlet med Brænde, sige, at det er Fordeel nok for pommersk Flaad. Brænde, der er kortere, end det jydsk Brænde, vaadagtig af den Flod det har lagt i, da han selv har kuns givet 25 a 28 Mk. for Favnen, og at tage 100 pro Cento er en ikke ubillig Handel af en Raadmand, som har 1000Rd. i Gage og besidder Midler, men hvo kan sige saa nøie, hvad han har betalt for Favnen? og jegler vis paa, at Hr. Raadmanden kan fremvise lige saa stærkt og lige saa langt Brænde, som Borgernes Formænds, hvis Brænde kuns var 13 Mk. ringere i Udsælnings. Prisen for Favnen.

I Betragtning af denne Brændehandel, var Hr. Raadmanden forhadet iblant Borgerne, og de samtlige Formænd mistænkte, da de nu under saa stor en Mangel vilde bortselge den syndige Rest.

Formændene, som kiendte deres egne ædle Handlingers Hensigt, og fulgte de Beslutninger som vare antagne i deres Raadsforsamling, bestemte Auctionen paa Brændet, den 26 Januarii, efter følgende Bekiendtgjørelse:

I Følge Hoi og Belædle Magistratens Resolution af Dags Dato, bliver af Stadens Brændes Dplag ved Auction i Postgaarden paa store Kjøbmagergade, Torsdagen den 26 de M. om Formiddagen Kl. 10 bortsolgt 500 Favne Bøgebrænde, efter de Conditioner, som paa Auctionsstædet skal vorde bekiendtgjort; dog tiener til enhveres Efterretning, at af dette Quantum sælges ikke mere end 1 til 3 Favne af Gangen. Tillige

meldes, at ingen Udleverings-Sedler paa Brænde fra Dplaget nu videre udstædes.

Eeth,

Brænde-Inspecteur.

De udstædte den ikke i deres eget Navn, og med deres sædvanlige Firma, da de ansaae det for en Bagatel, og lod deres Passkriver udstæde dem med Tittel, som Brænde-Inspecteur.

Paa den bestemte Dag og Time indfandt Borgemeesteren og Vice-Borgemeesteren sig. Da de begyndte at signalisere med Hammeren, traadte en af Borgerne frem og protesterede imod Auctionen som ulovlig, da det var deres Dplagsbrænde til Stadens Fornødenheder, og nu Mangelen var saa stor, som den aldrig havde været, da de slet intet Brænde kunde faae at kobe, nu vilde de sælge det, da det vilde stige til u høerte Priser.

Denne

Denne Protestation havde Kraft som en polsk Borgers fordum ved Kongevalg, naar han raabte Romernes Veto, var al Valg ophørt. Denne Borger var understøttet af mange flere, og da det allerede var afgjort, at den, som bød høiere, end 6 Rd. 2 Mk. efter Formændenes fastsatte Priser, at den skulde tuges, saa vilde det snart blive her en polsk Rigsdag, og lidt vilde der vel falde af til Borgemeester og Vice-Borgemeester. De saae da paa hinanden, affattede en kort Beslutning, ingen Auction at holde, og søgte tilbage til Borgerraadet. Veien var trang, Presningen var stærk, inden de kom igiennem begge Gaardene, igiennem Porten og op af Trapperne. Nu sloge de Døren i og bleve sikre. Borgerne gjorde saadan en Allarm i Gaarden, at Præsidenten maatte sætte sin Hat paa, lukkede Binduet op, og lode raabe ned til dem, hvad Beslutning Borgerraadet havde taget om Brænde-Auctionen, men Herolden kunde ikke raabe tydelig. Allarmen i Postgaarden var for stor. Borgerne satte Haanden for Munden, og raabte, nu ere I klække, nu I

have faaet Dørene i Laas. Lad os komme ind til Eder og tale med Eder! Hvad bliver der af med Brænde-Auctionen? Nu blev der raabt ud af Vinduet igien. Der bliver ingen Auction paa Brændet. I Morgen skal Marsagen blive bekiendtgjort i Aviserne. Men disse Marsager ere aldrig blevne opgivne. Brede vare Borgerne, flere og flere samlede. Der blev Presning paa Rishmagergade. Formændene vare indsluttede. Det gik ikke hertil, som tilforn paa Raadstuen. Her havde de Bærelser for dem selv. Raadstue-Tiernerne raabte fra Altanen ned til Borgerne, naar de fremkaldte nogen for Borgerraadet med mere Mod, end nu Præsidenten selv. Her var Politiretten ved Haanden til at domme. Dens Besiente til at ledsage. Borgervagt, Vægtervagt, Brandvagt til at assistere. Fængsler indrettede som Daarekister paa de høiere Altaner til at indslutte. Det var her ei got at sige sin Mening, eller gjøre nogen Paastand; men her vare de overladte til dem selv, og havde slet ikke de Forsvar

soarsmidler, som sædvanlig søges. De maatte
 nu sende Bud til deres sædvanlige Hielpere.
 Stadshauptmanden Hr. Mylius, og denne
 maatte søge Politimesteren Hr. Professor Cold.
 Disse 2de gode Mænd har hidindtil beholdt Bor-
 gernes Tillid for deres gode Forhold iblant dem,
 i hvor frygtelige deres Embede i sig selv er, men
 kun den har Ursag, at frygte for Magten,
 som gjør Ont, ei den, som gjør Got, vil Ret
 og det Gode. Dersom disse Mænd nu vilde have
 forsøgt deres Magt, hvad vilde de have udrettet?
 Stadshauptmanden har at befale over hele Bor-
 gerfabet, men ei i Belfærds-Commissionen,
 hvor en Professor presiderer. Naar han havde
 befalet sine Ober- og Underofficerer, at de skulde
 gjøre ryddeligt. De havde hørt lunknen til, maa-
 ske leet af Befalningen. Saa af dem havde
 deres Kieldere forsynede med Brænde. De
 fleste manglede, og vare filierede med de mang-
 lende Borgere. De stode sub hasta og under-
 kiendte Borgerraadets Beslutninger om Brændes

Auctionen. Om Politimesteren havde kommet med sine Betiente. De havde strax forladt Valgpladsen, om det havde kommet til Kamp. Man saae for nogle faa Nar siden under den forrige Politimester i Studenterseiden uden for Postgaarden, da Striden blev alvorlig, klemte en Student kuns med Klokken i Regentsen. Kameraterne komne strax til Hielp. Politiet blev slaget og Politimesteren maatte flye og leve incognito. Studenterne mistede deres Knebel for dette Oprin, saa det gaar dem, som de reformerte her i Staden, men de vide altid, at holde sig skadesløse. Om de havde taget 160 Bøgttere til Hielp. De udrettede inter, da de lønnes af Borgerne? Om den ganske militaire Magt var sammendraget? Borgerne vare stærkere og flere. Den gemene Mand lønnes af dem, og haver sin daglige Næring hos dem, og let kunde bestilles af dem, ja vilde Borgerne have givet Brændeoplaget til Priisgods? De skulde strax have faaet 20 a 30000 frivillige Hielpere, som i en Hast med deres Ører vilde have

have udslaget Plankværket om Brændet, kastet det i Søen og ladet det flyde bort med Strømmen, og snart skulde den gode Forraad af Brænde have gjort Tjeneste i Byen; men det var ikke Borgernes Hensigt, at bruge Magten, og tage for sig selv. Tilforn have vi seet det, at Almuen har flyttet i vor Hovedstad, uden nogen Hinder, fra Geheimeraad Sculin, hans Solvæi, Bibliotek og Meubler, for den Værts Skyld, som han havde indtaget i sit Huus, og at de gjorde nogle og 80 Huse paa samme Maade rummelige: Borgerne, som have Borgerret, som ere Stadens sikreste Værn mod en overfaldende Fiende og dens beste Beskiærmelse mod Ilden, ja, som opreiser Staden igien af sin Aske, naar en fremmed Ild har ødelagt den, kunde hverken have Hensigt, at giøre Oprør, at ødelægge, flytte eller forarsage Uorden. Om de havde taget noget Brænde med dem, da de troede at det tilhørte dem, at det var kjøbt til dem for deres egne Penge af Stadens Cassa, saa kunde man lettelig have holdet dem dette tilgode; men

de

de vare allene sammenkomne, for at søge Brænde for deres Penge, hvortil deres Formænd offentlig havde indbudet dem, og nu de komne fra alle Stadens Udkanter, saa vel som fra dens Middelpunct, og mange flere iblant disse, og ingen Auction holdes, intet Brænde kan paa nogen Slags Maade blive anvist, nu er det de erfare, at de have gaaet April, og havde det været i denne milde Maaned, men i Januarii Maaned har man sielden Lyst til flige April. Løb.

Borgernes Formænd, som havde forandret deres Bestumning, i Hensigt til Auctionen, kunde strax ladet deres Passkriver give hver af de Tilstødeværende Anviisnings-Sedler til 1 Favn Brænde for 6 Rdlr. 2 Mk., og saaledes fik de en efter anden til at gaae bort, men intet Svar og ingen Hielp. Borgerne begyndte nu, at harcelere, og deres Spøg kunde maaskee have gaaet videre, dersom Stadtshauptmanden og Politimesteren ei havde spillet Mediateur imellem dem. De spurgte Borgerne venstkabelig,

hvor

hvorfore de vare forsamlede her saa mange, og lige saa tillidsfuld svarede de, for di vi vilde kisse Brænde. Men nu saae de jo, at de intet kan faae. Ja vi vente paa Svar; gaae nu hjem, og bed deres Benner, at følge med. De fulgte dette Raad. Moer havde Suppen snart færdig hjemme. Middagsstunden nærmede sig. Turen gik ud af Bagporten til Løvegaden, hvor de strømmede ud som en Strøm, thi paa Kjøbmagergade var Presning, og Borger-raadet fik Lust.

Nu skulde det norske Post Amt have Skyld, at Auctionen for deres Rolighed var opsat, og det var slet ikke Marsagen, at dets Fuldmægtig skød en Kugle igiennem Livet paa sig for den Allarm de gjorde. At et Par Betientere med nogle Skrivere og Bud, skulde være mere agtede end alle Hovedstadens Borgere, det synes ganske urimeligt. Borgerne kunde gierne komme ind, og hente deres Breve, og afgive dem med, og andre med. Man seer aldrig nogen Presning
ved

ved Posthuset ved Brebes Expedition, især til Norge, men altid ved Postens Ankomst, naar Charterne udhænges. Det synes altsaa, at være en Formalitets Undskyldning, og var det en virkelig Paastand, saa var det en stor Ydmygelse for Borgerraadet, at lade saa mange Borgere løbe April tillige med det hele agtede Publicum, for nogle Tienstgiørendes Skyld ved det norske Posthuus. Var det virkelig saa, at Postamtet havde gjort Paastand mod Borgerraadet, hvorfor havde de ikke gjort det i rette Tid? Bag efter kommer Humblen. Man seer altsaa, at det er Digt, og har ingen Grund. Gaarden, hvori Posten kommer, er Kongens, og da han har overladt endeel af samme til Borgernes Formænd, saa have de lige saa vel Ret til, at lade Borgerne samles der, som Postamtet lader andre komme til den, naar de kun ellers havde handlet ret og deres Handling havde været vel overlagt. Nu ville vi Læse Formændenes Undskyldnings P. M.

Den næstkommende Torsdag den 2 Febr. berammende Auction over et Quantum Brænde af Stads Magazin, bliver efter det Kongelige General-Postamts Forlangende, formedelst den samme Dag indtrefende norske Posts Expedition, ikke holdt paa Postgaarden, men Tiden og Stedet, naar og hvor den bliver foretaget, skal nærmere vorde bekiendtgjort.

Kjøbenhavns Raadstue den 31 Jan. 1797.

Man seer af denne, at de endnu ei vilde give Slip at sælge Brændet, saa længe denne store Mangel var paa Brændet, da de anmelder her af 31 Januarii, at Tiden og Stedet, naar og hvor den Auctions paa Brændet skulde holdes, nærmere skulde blive bekiendtgjort.

Vi skal nærmere erfare, hvad Virkning dette gjorde hos Borgerne, og hvad Følgerne vare. Imidlertid mærkede Borgerraadet af denne Borgernes alvorlige Paastand, at Trangen paa Brændet var større iblandt dem, end de havde troet. De havde selv deres Baggaarde og Kiøldere forsynede med Brænde, og vare endnu et
 fatte

satte i den Nødvendighed at befale deres Vas-
skriver at lade en Favn passere til dem for 6 Rd.
2 Mk. De gjorde strax en Forestilling til Kon-
gen igiennem Rentekammeret, om endeel Favne
maatte ophugges af de kongelige Skove til Sta-
dens Forsynlighed. Det var Kongen ikke liges-
gyldigt, at hans elskede Borgere manglede
Brænde. Han befalede strax nogle 100 Mand,
at marschere ud af Staden med deres Ører, og
føre Krig med de stolte Bøge, indtil de havde
overvundet dem og de vare fældede. 1600 Favne
bleve opsatte, og de 1000 Favne stode ved Søe-
kanten i Cronborg Amt, at de strax kunde tilfø-
res, og Søen var aaben. Borgernes Formænd
udstødte derpaa følgende Bekjendtgjørelse:

Da der fra det Kongl. Rentekammer, i Anledning
af vores til samme giorte Forestillinger, er føiet den
Anstalt, at der, foruden et betydeligt Quantum Brænde,
som i de nærmeste Kongel. Skove paa Roden er bort-
solgt, og kan ventes hidført til Salg, end videre til
Stadens Oplogs Forøgelse, endnu i denne Vinter fra
bemeldte Skove kan erholdes et Quantum af 1600 Favne,
af

af hvilke 1000 Favne sælbes i Skovene ved Søefanten paa Cronborg Amt, og derfra søværts hertil skulde indbringes, saa vilde de, der maatte have Lyst at paatage sig samme Transport behage snarest mueligt at melde sig hos os, og opgive de Vilkaar, paa hvilke saadant af dem kunde skee. Kjøbenhavns Raadstue den 31 Jan. 1797.

Oberpræsident, samt Borgemeistere og Raad.

Det var dem end ikke nok, at denne Mængde Brænde kom til Staden. De besluttede endda at forskrive flere 1000 Favne, og forsynne Staden til næste Vinter, at den ikke skal lide den Mangel som i dette Aar, og udstødte denne Beskiendtgjørelse:

Da der formedelt den betydelige Afsetning, som Stadens Brændeoplag i denne Vinter har havt, og endnu haver, vil behøves nogle Tusinde Favne got og forsvarligt Bøgebrænde til ders Completering i næste Vinter, saa anmodes de, som maatte ville paatage sig at levere i forestaaende Sommer noget Quantum af saadant Brænde til Stadens Magazin, derom at vilde melde sig hos os inden Februarii Maanedes Udgang, og tillige at opgive deres Priser og øvrige Betingelser. Kjøbenhavns Raadstue den 25 Jan. 1797.

Oberpræsident samt Borgemeistere og Raad.

Redacteuren har selv i Sinde i denne Som-
mer at indkøbe 10000 Favne til Stadens Fors-
synlighed. Han mangler kun $\frac{1}{2}$ Rd. Guld her-
til, om nogen vil creditere ham samme til Almeen
Vel, dog giver han neppe bedre Kiøb, end Hr.
Raadmand Baadh, da det er af Profitten man
skal leve.

Hr. Raadmand Baadh igientager og sit
Forsvar i samme Afsigt, som Borgerraadet havde
giort denne sin Opfordring. Det skader vel ikke
her at igientage Hr. Raadmandens Erklæring.

Da et Rygte er udspreidt, at jeg ved mit
Brændeoplags Udsalg skulde have ladet mig be-
tale 12 a 14 Rd. for Favnen, som for mig er saa
meget fornærmende, da jeg aldrig kunde nedlade
mig saa dybt, og vise mig saa nedrig at begiere,
mindre modtage en saa ubillig Betaling. Den
høieste Priis, som jeg af nogen har taget er 8 Rd.
3 Mk., hvorefter den store Mængde som hele Vin-
teren til Dato, Tid efter anden har bekommet deres
behøvende Brænde hos mig, kan aflægge det sik-
reste

Kreste Vidnesbyrd, saa finder jeg mig dog forbunden herved at declarere, hvis nogen kan godtgjøre og bevise at de af det hos mig i Vinter bekomne Brænde, for en eller flere Favne har betalt foransførte uhyre høie Priser, eller mere end som 8 Rd. 3 Mk. pr. Favn, erbyder jeg mig ei allene at tilbagebetale det de har betalt for Brændet, men endog desuden 10 Rd. for hver Favn, som de til høiere Priis end 8 Rd. 3 Mk. pr. Favn har betalt, ligesom og lover jeg den som beviisligen kan opgive den første som har udspreidt dette for mig saa fornærmende Rygte hundrede Rigsdaler og Angiverens Navn fortiet, om forlanges.

Dlaus Baadh.

Borgernes Formænd udstødte derpaa denne Bekjendtgjørelse.

Det har allernaadigst behaget Hs. Kgl. Majestæt at tænke til Uddeling ved Pleiecommissionerne iblandt de Fattige 50 Favne Brænde, hvilke af Stadens Magazin som sædvanlig blive udleverede, og samme igien med Brænde in natura fra de Kongl. Skove erstattede.

Da Kongen saaer ved sit Taffel at høre, at der er saa megen Tummel i Staden mellem

Borgerne og deres Formænd om Brændet, saa tænker han: Trangen maae nok endnu være større iblant de Fattige, saa skænker han dem 50 Favne Brænde, som af Stadens Magazin maatte udeliveres til Pleiecommissionerne, og da Kongen selv havde intet Brænde, saa lovede han Borgernes Formænd, at erstatte dem dette af sine Slove.

Dette Brænde blev nu omdeelt i Stadens Sogne; men ei alt lige vel anvendt. Fra Pleiecommissionen paa Christianshavn fik 3 Koner iblant flere heraf, som boede i et Huus. Den første var gift med en Matros, som fra Spaan-
haugen kunde bringe hende det fornødne Brænde, og hun gjorde sit Brænde i Hartkorn, og tog Penge for det. Den anden brugte sit Brænde selv. Den tredie fik 2 Gange Brænde, solgte det hver Gang, og skial fra den Sparsommelige, da hun ansaae dette Brænde for et sælleds Gode, og skulde begge benytte sig af en Skorsteen. Det bliver nu et Spørgsmaal, om dette Brænde var
faldet

falbet i de meest Trængendes Lob, og om der in-
 gen var, hvis Trang kunde være større? hvor
 mangen Borger-Enke sidder ei hen i sin høie Alder
 i sin mørke og kolde Braae, som fælder Taarer
 over sine daglige Mangler, og aldrig har faaet
 noget fra Pleiecommissionerne, eller fra Fat-
 tigvæsenet, som aftrygler de arbejdende Borgere
 saa meget, og for hvilke saa mange store Sum-
 mer ere udsatte. Redacteuren kiender mange
 saadanne nødlidende Borger-Enker, som han selv
 har seet paa deres usle Sygeleie og i deres mørke
 Braaer, saa han har givet dem noget af sit Sels-
 skabs ædle Anvendelses-Casse, og erfaret, at de
 aldrig have faaet noget af Stadens Casse, og
 selv erindret de Borgere herom, som have gaaet
 omkring, og anmodet ham og sine Colleger, at
 skrive sig for en Gave til Pleiecommissionerne.

Det øvrige om den anden bestemte Auction
 paa Brændet og Følgerne heraf, samt de Bes-
 lutninger og Indretninger, som siden ere tag-
 ne og skeedte, maae vi bide med til det følgende

Wind, da Sættøren, som har tilsendt Redacteurs ren det 5te Ark i dette Hefte til Correctur, har anmeldt, at han ei kan rumme mere Manuscript til det følgende Ark, end han har modtaget.

Borgernes Formænd vilde imidlertid holde Redacteursen tilgode, at han efter sin sædvanlige Oprigtighed sætter Sagen i sit rette Lys. Det veis Leder dem selv, til at kiende Borgernes Tænkes maade og Willkaar, for derefter, at tage efter denne Ledetraad de Beslutninger, som Tiderne og Omstændighederne fordre.

Her er endnu for ham tilbage at undersøge, om hans Anmeldelse om Borgernes Paastand, at Bægterne ei behøvede høiere Ugepenge af dem, end de pleiede at faae. Dernæst at fremsætte de Forsvars. Grunde for deres Formænd, hvorfor de have bragt i Forslag, at Bægterne skulde have forhøiede Ugepenge, og hvad der kan siges til Formændenes Forsvar, i Hensigt til Auctionen, de vilde holde paa 500 Favne af Stadens Magazin, da Borgernes, især de brandlidte Borgeres
 Trang

Trang var saa stor paa Brænde, som vare indstyttede i deres nye opbygte Huse, saa vilde han ønske, at nogen af Formændene selv vilde fremsætte offentlig deres Grunde, saa indlysende, at endog den ensfoldigste Borger kunde indsee dem, til deres Forsvar.

Det vilde være Redacturen saa meget desto behageligere, at kunde opfylde denne sin Pligt imod Borgerraadet, som altid har viist ham sin Billighed og Tienstfærdighed, og adskillige af dets Medlemmer har han den Ære personlig at være kiende af, som have vundet hans Høisagtelse og Hengivenhed, uskionsom vil han ikke være, utaknemmelig vil han heller ikke blive, men Sandheden maae dog kiendes. Denne historiske Sandhed om Brændeauktionen og Borgernes Misnøie, bliver en Ledetraad for Formændene, i Henseende til deres Foretagender og deres offentlige Foranstaltninger, ja maae tiene dem til Advarsel, ikke at gjøre noget Skridt i Stads Bestyrelsen, uden Følgerne heraf neie
ere

ere overveiede og bedømte. Det vilde være Redacteurs Pligt, at opgive de Grunde, som have paa denne Tid veiledet dem til dette Skridt, naar samme, som anføres, i dette som i flere Dele kunde tiene dem til Forsvar.

Da Hr. Professor Thaarup, der som Subskribent holdt dette Skrift, indtil han selv begyndte sit Skrift af samme Indhold, og da han har Raadstue-Archivet at gaae til, af hvis Kilder han i disse Dele af Stadens Bestyrelse kan uddrage langt mere nyttige og indlysende Kundskaber til Borgernes Veiledelse, end det har været Redacturen mueligt at meddele dem, saa tilraader han sine Læsere, at subskribere paa dette Skrift, og gjøre sig samme bekendt. Det kaldes Journal og Haandbog for Kiøbenhavnerne, saa vel som andre der om Kiøbenhavns Forsatning søge Kundskab. Hr. Professorens Hensigt er den samme som Redacteurs. Han skrev egentlig for Kiøbenhavnerne, han meddeelte og dem som boe i Provinserne disse Slags

Kund-

Kundskaber, han indrykkede tillige nogle ædle Handlinger, udøvede i Provindserne, og viste endeel af de gode Borgere, som Staten har tabt siden Ildbranden, baade i Hovedstaden og i Provincherne. Hr. Professoreu giver Oplysning om Magistraturens Beskaffenhed og dens Historie; om de 32 Mænd og deres Privilegier, om Rodemesterne, om Fattighuse og Legater, om Lygtevæsenet; om Lygte- og Spreite-Skat, om Vægtervæsenet og Vægterpengene med videre. Subskriptions-Planen følger her:

Journal og Haandbog for Kiøbenhavn-erne, saavel som for andre, der om Kiøbenhavns Forsatning søge Kundskab.

Under denne Titel udkommer med det første et Heste, hvis Indhold bliver: Oplysninger om Magistraturens Beskaffenhed og Historie; om de 32 Mænd, og deres Privilegier, om Rodemesterne, om Kiøbenhavns Fattighuse og Legater; om Lygtevæsenet og Lygte- og Spreiteskatten: om Vægtervæsenet og Vægterpengene; om druknede

Mens

Menneskers Redning; om Folketallet m. m. Efterhaanden i følgende Hefter bliver givet Efterretninger og Oplysninger om alt hvad en Kjøbenhavnens Borger kan ønske at vide, og have Gavn af, i Henseende til Pligter og Rettigheder, Skatter og Paalæg o. s. v. Første Stykke af omtrent 12 Ark vil indheftet koste 4 Mark paa Trykpapir og 5 Mark paa Skrivpapir, hvoraf 1 Mark er Prænumeration, der ved Bindets Slutning gøtgøres. Subscription modtages af Udgiveren, boende i Nyegade No. 138.

F. Thaarup.

